

د حرمینو هنداره

قاضي محمد حسن حقیار ۱۳۹۳ ل کال

د حرمینو هنداره محمد حسن حقیار

Designed By: Fayaz Hamid

Ketabton.com

د حرمینو هپنداره

لیکوال : الحاج قاضی محمد حسن حقیار
کابل - افغانستان
۱۳۹۳ هـ لمریز

د کتاب خانګړتیاوې

د کتاب نوم : د حرمینو هښداره

مؤلف : الحاج قاضي محمد حسن حقیار

د خپرندوی شمېره : (۴)

خپرندوی : د افغانستان ملي تحریک فرهنگي خانګه

کمپوز : رفیع الله روشن

ډیزاین : محمد افضل ذاکر

چاپ نېټه : ۱۳۹۳ ل کال

د چاپ وار : لوړۍ

شمېره : ۱۰۰۰

د چاپ حقوق محفوظ دي

بسم الله الرحمن الرحيم

www.melitahra.com
0771 400 116

دالي

خپلې مينې، مېرمنې او د ژوند ملګري ته چې
ژوند بې راته د سکون او اطمینان له خوربو ډک
کړۍ او انشاء الله چې اختر به مې هم د همدې
په مرسته نسه وي.

حقيار

لړلیک

سرلیک

مخ

۱	منزل د تولويودي خو سفر جدا جدا
۴	د عزم جزم
۸	ترهوايي د ګره په تکسيي کې یواخي
۱۲	هرات که د افغانستان دوبې
۱۵	الانتظار اشد من القتل
۲۲	د يارانو بنډارونه
۲۴	مرمرین قبر
۲۸	خان پخپل کور کې مېلمه راته بنکاره شو
۳۱	ارګ يا اختيار الدين کلا
۳۳	د یو انتظار پای او د بل پیل
۳۶	درې نیم ساعته ولاره
۳۷	جدې ته الوت
۴۰	ميقات
۴۳	په ژمي کې دوبې
۴۵	جده
۴۷	د ملک عبد العزيزن پيوال هوايي ډګر
۴۸	د فيوضاتو بناري
۵۰	د وقار او پرتم بناري
۵۲	شهزاده ملنګ
۵۵	مكة المكرمة

۵۶	د مکې جغرافیه او تاریخ
۵۷	د مکې مکرمې فضایل
۶۰	د حرم حدود
۶۳	حرب یا کعبه
۶۴	د کعبې تاریخ او ودانوونکي
۶۸	د ملک عبد العزیز په پیرکې د کعبې بیا رغونه
۷۰	د ملک فهد په وخت کې
۷۲	په دوه تنود ۱۲۰ حاجيانو سرخریل
۷۷	صفا او مروه
۸۴	په مکه کې لوړۍ ورڅ او دوستان
۸۶	سعودي له نېستمنو سپینږiro پرافغانستان خپل پور غواړي
۸۸	د حرم حوالې
۹۲	سعود کورنۍ او حرمین
۹۳	د ملک عبد العزیز په پیرکې
۹۵	د سعودي بن لادن تعمیراتي ګروپ
۹۷	بشپړوونکي کارونه
۹۸	د سعودي ستري پراختيا دوهم پړاو
۱۰۱	د مرمر ډبرې
۱۰۲	تر مسجد الحرام لاندې سړک
۱۰۲	د سپلاب د اوبو چاره
۱۰۴	ایرکنډېشن
۱۰۵	د مسجد الحرام دروازې
۱۰۷	د مسجد الحرام مناري

۱۰۸.....	د بادغیسيي درې شوطه طواف
۱۱۳.....	له بنخو سره بنده ارونه
۱۱۵.....	باب السلام که باب بنې شېيھ
۱۱۷.....	نهال او نفیسه
۱۱۹.....	زمزم ته بې صبري
۱۲۱.....	لومړۍ جمعه لومړۍ بیروبار
۱۲۵.....	په کعبه کې لومړۍ صف که کشتی کج
۱۲۷.....	په حرم کې ملاوټ
۱۲۸.....	د خداي(ج) د کور غله
۱۳۱.....	د شرکت غله
۱۳۵.....	کعبه او بې ستري
۱۳۹.....	عملی حج
۱۴۲.....	د منی حکم او وخت
۱۴۵.....	د عرفات هېر حکمت
۱۵۳.....	د عرفات حکم
۱۵۵.....	نمره مسجد
۱۵۷.....	مزدلفه
۱۶۰.....	وادي محسر
۱۶۱.....	مشعرالحرام مسجد
۱۶۳.....	جمرات
۱۶۵.....	قرباني که سرگرداني ؟
۱۶۹.....	البيک
۱۷۱.....	چاغي که نارو غي

۱۷۲.....	د سعودي مسافري خورلي
۱۷۵.....	د حج د وزير دوه مخي
۱۷۷.....	بې خوندە مبوي او لوري بىپ
۱۷۹.....	د شيطانانو له بركتە د دوستانو موندل
۱۸۲.....	په او بوي كې سجدى
۱۸۳.....	شرکت مكه که کباري بازار
۱۸۴.....	له ميني ربستونى خوند
۱۸۵.....	حرا، د نوراو پلوشوغار
۱۹۰.....	د نيسىتمنى اوشتمنى مسابقه
۱۹۲.....	حجرالاسود
۱۹۹.....	تېلېفون
۲۰۱.....	حرم او جنازې
۲۰۲.....	نه پرچاخوک کارلري نه پرچا غوسې كوي
۲۰۴.....	جنة المعلى
۲۰۸.....	ثورغار
۲۱۳.....	د حرم ترکارلاندى پراختيا
۲۱۵.....	د حرم خادمان او خدمات
۲۱۶.....	نیم بې ستا او نیم بې زما
۲۱۷.....	زمزم برج
۲۱۹.....	زمزم
۲۲۲.....	د زمم او بە له دومره کارونى سره سره هم نه كمېرى
۲۲۳.....	د حرم امامان
۲۲۵.....	متواگان

۲۲۷.....	ملکگری
۲۲۸.....	مفتیان او فتوا گانې
۲۲۸.....	روغتیا
۲۳۰.....	هم سر لار او هم سرس
۲۳۳.....	د مېړه او مېږمنې مينه
۲۳۴.....	د حرم پاکي
۲۳۷.....	بېلا بېلې ليدنې
۲۴۲.....	د حاجيانو خینې بې نظمى
۲۵۱.....	ښخینه دوکاندارانې او سوالگر
۲۵۴.....	د حج او اوقافو د وزارت درغلي او بې غوري
۲۶۱.....	له حديبي خخه احرام
۲۶۲.....	جعرانه که جغرافيه؟
۲۶۴.....	شاهد
۲۷۱.....	د کعبې پونس
۲۷۲.....	د ايرانيانو كودتا
۲۷۳.....	اتفاق په پښتانه کې پیدانه شو
۲۷۴.....	د مولوي احمدی جګړه
۲۷۴.....	د مکي حرم کتابتون
۲۷۵.....	د حرم نقاشي
۲۷۶.....	حج ته هوایي او که د حمکې له لاري؟
۲۷۷.....	د جنوبي اسيا مكتب
۲۷۹.....	دانلادن مسجد
۲۷۹.....	دریم مخلوق

۲۸	په مکه معظمه کې وروستی ورخې
۲۸۲	د جلال له بنار خخه د جمال بنار ته
۲۸۴	درنا او بریا په بنار کې
۲۸۶	صفه او ریاض الجنۃ
۲۸۹	د نبوی حرم پراختیا
۲۹۲	د جمال بنار
۲۹۴	جنۃ البقیع
۲۹۸	په مدنه حرم کې جنازې
۲۹۹	پرد پس کوربانه
۳۰۱	احزاب یاگن لبیکریزه جګړه
۳۱۰	د احد په ګر
۳۱۵	له ډاکتیر باز محمد بنادمن سره
۳۱۶	د سلمان فارسي بن
۳۱۸	د حضرت عثمان کوهی
۳۱۹	عجوه
۳۲۰	په مدینه منوره کې زمود هستو ګنځی
۳۲۱	د نبوی حرم امامان
۳۲۳	د نبوی حرم کتابتون
۳۲۴	د مدینې بازار او هوا
۳۲۸	د حرم څمکتلی
۳۳۰	د دیدن وروستی شېږي
۳۳۴	د شبکایا جريمه
۳۳۷	ته مې وزې خوره زه به دې روزې خورم

۳۳۹ له جدي خخه کابل ته

www.melitahrik.com
0777 400 116

دپیل خبری

د حرمینو خه ډول هپنداره ؟

گومان کوم دنېږي په تاریخ کې چې د کوم څای او کوم سفره پريون لیکونه ليکل شوي دی هغه څای به د وحى دنزوول او د اسلام د مبارک دين د خپر بد و خايونه حرمین (مکه معظمه او مدینه منوره) وي لامل يې هم معلوم دی سپیخلی سفر او سپیخلی خايونه ، د دين دپیژندلو نښې او الهي شعائر او دې نښو سره د اسلام د مبارک دين او د دې دين درسونکي دالله داستازی حضرت محمد ص او د دې شمعې د دې پتنګانو جليل القدره صحابه ووتړلې خاطري .

له شک پرته دنېږي له گوت گوت خخه نوموتو عالمانو، ڇورو او ڇبورو قلموالو د حج یون لیکونه ليکل او پخپله ڇبه يې خپلې ټولني او مينه والو ته وړاندې کړي دې چې د حج او حرمینو له مينه والو سره يې ډېره مرسته کړي ڈه .

يونليکونو ليکلوا ته وخت هم نلزم او یونليکونه ډېرهم شول نوځکه می خو ھيوادونو ته خپل سفرونه پېت وساتل ، که په پښتو ڇبه د حج کوم علمي ، بدای ، او جامع یونليک واي نومابه د حرمینو د کومې نوې هنداري ارتیا نه وه احساس کړي خو داسي زمزم مې ونه موندل چې د حرمینو دليوالو د اتنده خروبه کړي . او له حرمینو سره بلدتیا یوه ارتیاده خصوصا د حرمینو زيارت کوونکيو ته .

په تولو ديني فرائضو کي حج سخته او له ستونزوډ که فريضه ده اوددي
 فريضي دنبه اداکولو لپاره له حرمينو سره بلدتيا او دحج دشعائر و
 پېژندل ډېر ضرور دي، حج ته له روانېدلو وړاندې ما دحج ديونليک
 اراده نه درلو ده خوکله مې چې هلته دنظري او عملی حج ترمنځ کوم
 توپير ولید او ومي ليدل چې حاجيان خصوصا افغان حاجيان خومره
 دحج له مناسکو سره نابلده او يا بې پروادي، خومره په مستحباتو پسي
 ګرخي او واجبات او آن فرائض ضایع کوي حرم ته له تللو وړاندې دحمرم او
 دحج دمناسکو دخایونو په اړه ذهنی نقشه له عملی نقشې سره خومره
 توپيرلري نو هوډه مې وکړ چې که دالله ج خوبنه وه خپل ولس ته به دحج
 یو جامع، هرارخیز علمي او عملی یونليک او دحمرمینو یوه رېه هنداره
 وړاندې کوم او خپل ولس به له حرمینو سره ترڅله وسه بلدوم.

ولس مو ملامت ندي د اورېدلې او ليدلې او رشتې شرعیات دي، اورېدلې
 کله دليدلو په خېروي، زما رشتې شرعیات دي، په مسجدکې به مې
 ترهدايې او شرح وقايې په كتابونو اوبيا په پوهنتون کې خو کوم لس
 خله په نظری توګه حج لوستۍ وي او دحج دمناسکو او مراسمو په اړه
 مې په ذهن کې پراخه نقشه جوړه کړي وه خو هلته ډېرڅه زما د اټکل
 او ذهنی نقشې سره سم نه، ما دصفا او مروه د موقعیت اټکل یوډول
 کړي و خو هغه بل ډول و زه هم ملامت نه و م دحج فقهی متون پخواني
 دي خو دحمرمینو له پراختیاسره اوس هلته ډېرېلدونونه راغلي دي پخوا
 صفا او مروه له حرم خڅه ۱۳۰ متره لېږي و خواوس یې و داني شريکې
 دي، پخوا دصفا او مروه ترمنځ ناو (شېلې) و هن یې نښه هم نشته اوس
 دتیګو او اغزيو ځای قيمتي مرمو نيولى دي، همدالامل وچې و مې
 پتيلله داسي یونليک وکبئم چې هم پکې دحج مناسک او اماكن معرفې
 کرم، او هم دحج دھينو ضروري مراسمو فقهی احکام، هم په حرمینو

کې خپل لیدلى او اور بىدى لە خلکو سره شرىك كرم او هم خپلو ورونو تە مشورىپ ور كرم او هغە متل عملى كرم چې د (رومبي پل دور وستىي پول دى) نو دھمدى لپاره مې وەخە و كرە چې خپل محترم لو ستو نكىي او د حرمینو مىنە وال لە خان سره پخپل تۈل سفراو ييون كې لاس نىولي وگرھۇم، خپل ليدلى پري ووينم او خپل اور بىدى پري واورم.

سېپھلۇ حرمینو او داللەج د كور خاطر ھم دنپى، پە كچە دلومپى درجه مفسد هي سواد د چاروا كىيود فساد مخە و نە نى يول شوه او هلته يې ھم د فساد او غلاب بويونو حاجيان او د حج پروسە اغيزمنە كرپى ده. دې ارخ تە مې ھم سر و ربىكارە كرپى دى.

ھيلە دە چې تاسو درنۇ لو ستو نكىي تو تە مې د حرمینو يو لو يە، رنه، هارا خېزە هندارە او د جمىشىد جام در كرپى وي چې حرمىن او د حج مرا سىم پكى بىسە وليدلى او بىسە و ئىلولى شىئ. نورنۇ د (برىگ سبز تحفە دروبىش) پە مصادق داھندا رە در سپارام خو پە تىينگار سره ھيلە كوم چې كە اللەج مو حرمىن نصىب كېل نو هلته ھم راتە دعا كوى او كە نە دلتە مې دھرنېك عمل دادا كولو پروخت لە دعا هير نكىي. خىكە چې د مسلمان دعا دبل مسلمان لپاره مستجا به ده.

كە د حرمینو د زيارت ھيلە مو رېنىتىونى او د زىرە لە تلە وي نو هرو مرو بە ورخىء او پىرىدى رنجوبە مو سترگى تور بېي خىكە چې مادرتە دعا كرپى دى.

درناوى

محمد حسن حقيار

(منزل د تولويودي خو سفر جدا جدا)

الحمد لله لومري خه مې چې په کور او خپل چاپيریال کې زده کړي دي هغه
بسم الله الرحمن الرحيم دی مور به مې چې راته مخ هم مينځه؛ نو په خوربه
لهجه او ئانګړي ترنم به بې همدابسم الله او تر تولو سپېڅلې او درنه کلمه
لا اله الا الله محمد رسول الله زمزمه کول. په ناظره ډول دقرآن کريم له ختمولو
وروسته مې چې پنج ګنج پیلاوه نوله : (کريمما ببخشای برحال ما) نه وړاندې
مې استاد (رب یسر ولا تعرس و تم على هذا الكتاب بالخير) دعاراباندې ولوسته
او خوڅله بې راسره تکرار کړه . که په هر خومره تياره او دو پړي ئای کې به
روان وو نوله ئان سره به مو ورو- ورو بسم الله بسم الله ويله موب به چې
دھرکار په پیل کې بسم الله او همدا دعا ولوسته نو داسي موانګېرله چې
دداوه لوی غرموشانه ودرېد. که له کو چنيتوبه مې همدا اموخت او عادت نه
واى نون به بنائي ماهم له الله او بسم الله پرته ليکلي واى چې : ژوندي قول
سفر سفر دی، دھمکې پر سرتول ساه لرونکي تل په حرکت کې دي، تولو
خپل سفر له یوه تاکلي تکي پیل کړي او په یوه تاکلي تکي یې پاى ته
رسوي، مخلوق مجبور دی، اکثره سفرونه دده په واک کې ندي، نه یې پیل
دده په واک کې دی او نه یې پاى، نه خپل منزل تاکلي شي او نه منزل.

حئينې سفرونه لنډ او حئينې او بډه دی، په حئينوکې د انسان مجازي يا
تشريعی خوبنې شامله وي خو حئينې بیا په تکويني ډول پر انسان دده له
خوبنې پرته او بې له دې چې د سفر توبنې برابره کړي تپل کېږي ، د سفر پیل،
رباط او پړاونه به بېل وي، خو منزل یو دی، هر کاروان په پاى کې اړ دی
چې په همدي منزل کې یې د تل لپاره واروي.

د ژوند په دې او بده لار کې انسان ته ډېرہ کمه ونډه او ډېر کم وخت ورکړل شوی دی، د نړۍ او پینې (کایناتو) په سلګونه میلیونیز کاله ژوند کې د انسان لسگونه کاله عمر په منګي کې خاځکي دی، دا دواړه عمرونه هېڅ د پرتلي وړ ندي خو بیاهم انسان د اشرف المخلوق په توګه په پینې حکومت کوي او الله ج هغه سیاري چې عمر او حجم یې د انسان مېشتې کري (حُمکِی)، په پرتله سلګونه ئله ډېر دی د یو نامائي (نه لیدونکي)، اونه حس کېدونکي ټواک (عقل) په واسطه دې کمزوري مخلوق ته تابع کړيدی.

له سير او سياحت سره مينه خود انسان په فطرت کې نغښتي وي، هر انسان په طبعي توګه داتلو سه او لپوالي لري چې خپل چاپېرچل او په طبیعت کې موجودې پدیدې و پېژني، ويې ويني، وچې او لمدي آن د شمسی نظام د ټولو سیارو په اسرارو او رموزو و پوهېږي، په طبعي او ماوراء الطبعي محسوساتو او ملموساتو محیط واوسي په ژوند کې د اضدادو پر فلسفه پوه شي.

خود ټینو انسانانو په پرتله دا مينه او جذبه له ماسره ډېره وه، زه چې کوچنۍ ونم نو له هغه جېب خڅ خخه به مې چې پلار به مې د بنوونځي او پوهنتون په وخت کې راکاوه، ذخیره کوله او بیابه د بنوونځي او پوهنتون په رخصتيوکې سياحت ته تللم د کراچي، کوبې، لاھور، په شمول د پاکستان ټول بساړونه، کشمېر، آن د ایران ترزا هدان پوري په هماګه وخت کې تللى یم، د سمندر لیدلو ته مې تلو سه ډېره وه او دا هيله مې آن په هماګه کوچنيوالی کې په کراچي، کې نسه ترسره کړه.

د افغانستان له ازادي، وروسته په افغانستان کې هم یا هوايي یا پر حمکه
ښه و ګرځیدم، له بدخشان پرته د هېواد ټول ولایات مې یا ټول یا په نسبی
ډول ولیدل، د افغانستان شمالي ګاونديان او د سیمې ځینې هېوادونه مې هم
یاله نږدي یاله لپري ولیدل.

خوزه چې او س کوم یونلیک تاسو درنو ته وړاندې کوم هغه د یو د اسې
مبارک او سپېخلي سفر خاطري او یادښتونه دي، چې هر مسلمان يې د زړه
له کومي غواوري، د اسفرې ارمان او د ژوند ستره هيله ده، د هر مسلمان په
زړه کې دا هيله وي چې کم تر کمه یو خل خود اسلام د مبارک دين د نشت
، څوانۍ او خپيدو څایونه، د الله ج کور د افضل الخلايق او رحمت
للعالمين، پیغمبر(ص) د خاپورو، کوچنيتوب، څوانۍ مېنه او د هغه د
هجرت، دعوت، د اسلام د بلوغ، سیاسي او دینی استحکام شاهده سیمه
او د اسلام د ستر پیغمبر مبارکه روشه ووئي.

دل هر مسلمان په خبر زما په زړه کې هم داهيله په خپو وه، کله به چې د
حج وخت راغي نو دې مينې به بې تابه کرم زړه او روح به مې نا ارامه شو.
ناستې او ولاري به خوند نه راکاوه. خو څيل تشن لاس مې د بمن او د دې
سپېخلي هيلې د تر سره کېدو پر وړاندې ستر خند وو، خو جويندې یابنده
وي او بیا خوک چې د اسې سپېخلي غرض او له فيوضاتو د که الهي موخه
ولري نو الله ج به ولې ورسره مرسته نه کوي، خوک چې الله ج غواوري نوله
شک پرته الله ج هم ورسره ملګري وي، الله ج هم زما بې صبری ته په کتلو
زما ددي تندې د خروبلو لپاره عملی امکانات برابر او خپلې پېرزوینې بې
رباندې ولوولي.

د عزم جزم

پس لـه بـنـدـه دـى دـاعـزـم
 دـخـوـشـحـال دـخـاطـر جـزم
 يـاـنـيـولـى مـخـمـكـبـى تـه
 يـاـمـغـولـو سـرـه رـزـم

دخوشحال ببابا داشعر مې سم زده ندي ممکن غلط کړي مې وي خو زما له
 ليکنې سره يې ربط يا د اصولينو په وينا، ترجمة الbab دادی چې ما هم نور
 مکې ته د مخ کولو عزم (هوه) جزم (پرپکنده) کړ.

که خه هم حج ته د نوم ليکلو او پچه اچولو وخت تېر او ډېره ناوخته وه ،
 لستونه پوره او ظاهراً د نويو مراجعينو پر وراندي دروازي بندې وي،
 محترم مولوي عبدالسلام ضعيف ته مې وویل چې بساغلي ملا عبدالحکيم
 منيب ته چې دامهال د حج او اوقافو وزارت مرستيال و سپارښته وکړي
 چې که امکانات ور سره وي ماته د حج زمينه برابره کړي ، بساغلي منيب زما
 پنځلس کلن ملګري هم دي او تراوسه يې سره پالو، خوزما ، نه پوهېږم يو
 بنه او که بد خوي دادی چې ځانته د خه شي په غوبنټلو کې ډېر کم جرئته يم
 ، خو د دوستانو لپاره دوستانو ته په پوره ډاډ واسطه کېږم.

منيب صاحب یواحې زما نه، بلکې د ډېرو دوستانو په درد خورلې او په
 هره ستونزه کې يې ورسه مرسته کړبده که خه هم د ملګرتيا او پېژندګلوي
 په دې پنځلس کلنه موده کې ما د ځان په اړه د منيب صاحب منفي څواب

ندی اور پدالی خو ددی لپاره چې حج ته د تللو درسمی مرا حلوا و خت تېرو و نو و مې نه غونبنتل چې منیب صاحب په مخامنځ ډول له ازموینې سره مخ کرم چې که امکانات ورسره نه وي نو ما به هم خفه کولی ونشي او خفه به وي، ما وي ل را خه ضعیف صاحب ته د زړه حال بنه ويلى شي ، د حج او او قافوله سرتمه به وزیر یوسف نیازی سره دده له نزاکت خخه هم خبر و م، منیب صاحب د تېلیفون له لاري ضعیف صاحب ته و ویل چې راویې لېږد زه خپل کوبنښن کوم.

سبا د کابل پوهنتون پخوانی رئیس مولوی پیر محمد (روحانی) هم زما خواته زموږ دفتر ته راغۍ د هغه هم له منیب صاحب سره کار و دواړه د حج او او قافو وزارت ته د منیب صاحب د فتر ته لارو، له روغبر او سلام خخه وروسته يې ماته و ویل چې ولې ما او تانه پېژندل چې ضعیف صاحب ته دې زحمت ور کړ؟ کله چې ما خپله د زړه خبره ورته و کړه سړی مسکی شو ويې ویل زه به ډېر کوبنښن و کرم چې تانه چانس برابر کرم، هغه و ویل د حکومت دې بش زړه سهمیه پوره ده خو سعودی ، افغان حکومت ته د پنځو زرو نورو حاجیانو سهمیه ور کړ پده حکومت هم د قرعې له مخې دا حاجیان پر خصوصی سکتور یا شرکتونو و بشلي دي دلته که کوم چانس وي لوړی به تا ور معرفي کړو. منیب صاحب په خپل سکرتر سپین کاغذ راوغونښت ، کاغذ يې ماته راکړ چې دوزارت په نوم یوه عريضه و ليکم ما هم وزارت ته د حج عريضه و ليکله او لاسليک مې کړه منیب صاحب اړوندي شعبې ته د اصولي اجرائاتو لپاره ولېړله د اړوندي خانګې مشر ته يې ډېر سپارښتنه و کړه، په تاکید يې ورته و ویل چې ماته کوم اصولي لاره برابره کړي له شرکتونو سره د ارتباط مسؤول ډاډ راکړ چې دې به وګوري له کوم شرکت سره امکانات شته چې ما ور معرفي کړي، درې ورڅې وروسته يې په

تېلیفون خبر راکړ چې د سیرو سفر بامیان په نوم له یوه شرکت سره یې خبرې کړي هغوي ورته ویلي چې د یوتن امکانات لري هغه، همدا راز راته وویل چې ددې شرکت مسؤولین ورسره ناست دي، له ما یې وغوبنتل چې دفترته ورشم چې له دې مسؤولينو سره مې پېژندګلوي وکړي، کله چې دفترته ورغللم د شرکت یو تن مسؤول چې بیره او برپت یې تازه خربیلي وو له ما د ځای پوبنتنه وکړه کله یې چې له ما ننګرهار او رپدل نو د وزارت د شرکتونو د مدیریت له مشر سره یې جنجال پیل کړ چې زموږ سهمیه د هرات او بادغیس ده که موږ د ننګرهار حاجی ته هم سهم ورکړو نو له نیوکو سره مخ کېږو او د هرات خلک هم خفه کېږي بل دا چې دی پښتون دی او زموږ او زموږ د حاجيانو ژبه فارسي ده، دی به زموږ او موږ به دده په خبره نه پوهېږو له یوبل سره به په ستونزو اخته یو، دی ولې د ننګرهار په سهمیه کې نه ته دې ته ورته پلمې یې کتار کړي په داسي حال کې چې وروسته ماولي دل له دوی سره خلپرویشت تنه د کابل او آن د لوگر کسان تللي و . خو مدیر چې خپله هم دري ژبي و او ما ورسه مخاخن او په تېلیفون خو ئله خبرې کړي وي ورته وویل چې دده فارسي تر ما او تاقوي او بنې ده د شرکت مدیر سید نصیر د کابل د چهار دهی او مرستيال یې حاجي عبدالله د بامیانو او سپدونکي وو، حاجي عجب شاه ورته وویل چې حقيار ديني عالم دی کله کله یې په تلوېزيون وینم چې ديني مسائل هم بیانوي دی به بنې درته په درد و خوري ، ده چې زما په اړه د ديني عالم جمله او رپدنه نو نور هم وارخطا شو ، جنجال او غالوغال یې ډېر کړنګ یې واښت زه حیران شوم چې دوی ولې زما له تللو سره دومره جدي مخالفت کوي، بنايې عجب شاه به یې په لامل پوه وو خوزه وروسته او په تدریجی ډول د دوی د مخالفت پر عواملو پوه شوم چې پخپل ځای کې به یې پر بحث وکړو.

ددوی غالمالگال او په رسمي شعبه کې د مرہ بې نزاکتی زه هم بې حوصلې کرم عجب شاه ته مې وویل نور تینګار پرې مه کوه، له دې بې نزاکتو سره زه هم نه خم، دوی ته مې په غوسه وویل چې تاسو فارسي په کورکې زده کري او ماپه کابل بنارکې د ژوند ترڅنګ د فارسي نظم ګن کتابونه هم لوستي، دوھ کاله په هرات کې عمومي رئيس وم، چې غور، بادغيس، هرات، فراه او نيمروز تول زما اړوند و، هلتله له ماسره ژبارن نه وو، لسګونه فارسي مقالې او شعرونه لرم، زما پتکو دوی لې ارام کړل زه را پا خبدم خو حاجي عجب شاه بېرته کېنولم، دوی ته بې وویل چې په نيمه نه پوهېږئ د وزارت نيم چارواکي دده ملګري، تولګيوال او شناخته دي، احترام ورته لري، تاسي بله لار نلري.

ماته هم رسميًّا مشرانو را پېژندلی دی له بل چا سره ئای نشته دنورو شرکتونو لستونه راغلي او مهرشوی هم دي، یواخي له تاسو سره ئای شته دي، کله چې دوی له چارواکيو سره زما د بلدتیا او ملګرتیا خبر او د حاجي عجب شا سپينې خبرې واور بدې نو يخې او به پرې توېې شوي، په اتمات ډول بې حرکات او لهجه بدل شول: (دا زموږ د سترګې دی ان شاء الله موږ به بې هم و نازوو او درناوی به بې وکړو ماته بې منځ را وارووه، استاد جان موږ همدايوه ورڅ لرو همدا نن بايد پنځلس قطعې عکسونه، تذکره او پیسي موبه ته وسپاري تاته بانک ته د تللو زحمت نه درکوو، زموږ منشي به دې پیسي بانک کې تحويل کري، او رسید به درته واخلي).

د خپل تېلیفون نمبر او د دفتر ادرس بې راکر، زما عکسونه او تذکره راسره په کمپیوټر کې وو خپل همکار رفیع الله روشن ته مې تېلیفون وکړ چې عکسونه او تذکره مې پرنټ کري زه پیسوپسې لارم په همدي ورڅ ما سپنښن مې تذکره عکسونه او پیسي ورکړي، د پیسو رسید مې ترې

واخست، سید نصیر راته وویل چې زموږ تېليفون ته په تمه او سه، له
روانپدلو درې ورځې وړاندې درته تېليفون کوم.

www.melitahrik.com
0777 400 116

ترهوايي ڏگره په تکسيي کي يواحبي

د ۲۰۱۰ زېرديز کال داکتوبرننه و يشتمه چې ۱۳۸۹ د لمريزد لرم له پنځلسمې سره بي سمون درلود، د پنجشنبې مانبام و له تایمنيو د کابل په لو بدیع کمپني کي خپل کورته روان و م چې تېلیفون مې وشنګبد، له اورم سره جوخت مې له هغې خوا د سید نصیر غرو او رېد، موټر مې د سرک غاري ته کړ، له سلام او رو غږ روسته يې راته وویل چې د شنبې په ورڅ لس بجې له هراته سعودي ته زموږ الوت دی او سحر او ه بجې بايد په هوايي ڏگر کې واوسونو ته بايد سبا (جمعه) هرات ته ځان ورسوې، ما ورته وویل تا خوله ماسره ژمنه کړي و ه چې له روانې دلو به دې درې ورڅي وړاندې خبروم زه خو اوس سفرته هېڅ چمتووالی نلرم، سودامي نده کړي، کارونه مې ګډوه دي بل داچې که زه سباته هرات ته تکت ونه مومم نو خنګه به کوم خو هغه همدا خبره کوله چې کام آير راته د شنبې ورڅ تاکلي او ماته يې هم همدا خو دقیقې وړاندې خبر راکړي دی، بله چاره نلرو ما تردې دمه حج ته دتللو په اړه له خپل پربکنده تصميم خخه له خپلې مېرمنې پرته نور هېڅوک هم نه و خبرکړي ځکه چې نه مې غونښتل د نورو په خېردموټروکتار راپسې وي، لسګونه دوستان له کاره و باسم او آن تر هوايي ڏگره مې بدرګه کړي، ما غونښتل که ممکنه وي چې په تللومې له خپلې کورني پرته نور هېڅوک هم خبر نشي، له دې کاره مې خو موخي وي: نه مې غونښتل چې په عبادت کې مې ریا راشي.

رسول الله (ص) فرمابي: چې اللہ ج ھغه عبادت نه مني چې ان د ذري په اندازه ریا هم پکې وي، د دوستانو له کاره و پستل، زما تر رخصتو لو پوري انتظار، د

کابل په يخني کې دلته خو شپې کول، د بې ئاييه لگښت مخنيوي، ددي ناسمل دود مخنيوي چې حاجي باید هرو مرو د موټرو په کاروان بدريگه او رخست کړل شي.

ما غونبنتل چې زما عبادت او سفر باید يواحې او يواحې دالله(ج) درضا او خوبنۍ لپاره وي، زه د حاجيانو درناوي او احترام مخالفنه يم، د هر نېک عمل هر کلى او تشویق نېک کار دي، هر نېک کار او نېک عمله شخص محترم او دستاينې وړ دي، خو په افغانستان کې چې دي دود کومه افراطي او ريايي بنه خپله کړپده واقعاً غندني وړ او ناروا کار دي، دا ناسمه سیالي ده چې د اسلامي ټولنې لپاره هر او خیز زیانونه لري.

زما له روانېدلويوه اونۍ، وړاندي زما، ماما حبيب الرحمن استاد له جلال اباد خخه حج ته ته، ما ورته وویل چې پېږد دوستان به نه په تکلیفوو، زه به دي کابل ته ورسوم او ترڅو چې له عیدگاه خخه هوایي ډګر ته روانېږي. زه به درسره يم هغه هم راسره ومنله، ما خپل موټر ګلپوش هم نکړ، ده ګه سامان مو د جلالabad په قصبه کې د هغه له کور خخه په موټر کې وروachaوه له کوره خخه يواحې خلور تنه را ووتو موږد سره رود ولسوالۍ اړوند د نظرآباد په کلې کې چې د کابل جلا لآباد پر لويه لاره پروت او زموږ خپل کلې دي، باید په یوه ختم کې ګډون کړي واي، کله چې دوستان زموږ له قصد خخه خبر شول نو مخالفت بي وښود، (ولي حبيب الرحمن خو بې خوکه ندي، چې يواحې به حې، یوه ورځ دي ورسره له کاره ووئو، حج خو هره ورځ نه وي، زما شرعې استدلال ددوی د منطق او ګلیوال استدلال په مخ کې چانه اوږدنه، لکه غریب ملا، چامې په اذان لمونځ هم ونکړ، ساعت وروسته چې کابل ته روان شو، نو پنځوموټرو حرکت وکړ چې یو ګلپوش موټر هم پکې و ماما مې هم هغوي همدي موټر ته کش کړ. له ماسره په موټر

کې زموږ بل ماما نصرالله ناست وو ، پدې وخت کې زما دحج کار هم يقيني شوي وو ما هغه خبر نکړ خورته و مې ويل چې که الله ج په حج کې زما نصيب هم کرنو وبه ګوري چې هوایي ډګر ته به یواخي لارشم، ګله چې له حج خخه راستون شوم نو زموږ په ختم کې هغه هم ګډون وکړ په خندا يې راته زما خبره راياده کړه ويل يې ستا خو په دې خبره کې چل وو ، زه هسي پوه نشوم ، ته خو ربستيا پټ لاپې او پټ راغلي.

له سيد نصیر سره له تېلیفونني خبرو وروسته مې لوړۍ خپل پلار ته تېلیفون وکړ، هغه په همدي ورڅو کې دیخنی له امله له کابل خخه جلال اباد ته تللی وو ، له سلام وروسته مې تري وغوبنتل چې سبا کابل ته راشي، هغه راته وویل چې یو خو، له کابل خخه اوس راغلي يم او بل يخ دی خه مې کوي؟ اخر ارشوم چې ورته حال ووایم خودا شرط مې پري کښود چې د ورونو په شمول به مې هېڅوک هم نه خبرو څکه چې په راتللو په تکلیف کېږي، دوهم تېلیفون مې معلم میرعثمان ته وکړ، میرعثمان زما سکه کشري ماما او ملګرۍ دی، که خه هم رانه مشردي خو مادده مشري هېڅکله هم په رسميت نده پېژندلې، تل دهمزولو په خبرتوكې کوو، چې کوچنۍ وړ هروخت يې را خملولم، ګله ګله به يې وار او ګوذار هم راباندي کاوه ، بدہ لاداچې ګله ګله مې د مېرمن ، بچيانو او ملګروپرواندي اوس هم راباندي وار کوي او اوس چې دلمسيانو خاوند دی هم له خپل عادت او شوخي خخه ندي اوښتی، خواوس پري زه قوي يم ، ډېر راته ګران دی نو مورۍ هم دامهال په کابل کې و ، ده ته مې له وپري تېلیفون وکړ ما ويل وروسته خو خبر پوي، ببابه په غوشه وي، هغه هم دشپې زموږ کورته راغي .

د جمعي په ورڅ راته ډېر کارونه پر غاره وو ، د اخبار د ډيزاين چک کول، د تېلیفون د نمبر و کتابچه مې زړه شوي وه ، نمبرې او نومونه راته رفيع الله

(روشن) او امیرزېب (درانی) پخواکمپوزکړي وو دا باید په جېبې بنېه ډيزاين، صحافت او ګلک پوخ ورکړل شوی وای، سفری بیک، د احرام خادرونه، چېږي، او د سفرنور لوازم مې یوهمنه وو او په بازارکې یې پېړل غوبنتل تر ټولو مهمه داچې ما باید په همدې ورځ هرات ته هوایي تکت موندلی اوښن مې هرات ته هم ئان رسولي وای.

د جمعې په ورځ سحر مې په کورکې چای و خښه، ماما مې ډېراسرار وکړچې تر هوایي ډګره مې ملګرتیا وکړي خو ما ورسره ونه منله او خپل کارتنه مې رخصت کړ.

لومړۍ د محاذ دفترته ولاړم خپل ملګري قاضي نورحسن (بدوي) چې دامهال دشممشاد تلویزیون د دینې خپرونو مسؤول و او خپل زوی طارق ته مې د سودا لست ورکړ هغوي مې سودا پسې ولپېل او زه وزیر اکبر خان ته ولاړم، له خه شبېه ګرځېدو وروسته مې په پنځه سوه افغانیو لوړې بیې (۴۵۰۰)، افغانیو د پامیر هوایي شرکت د غرمې د دوسلسو بجو دالوتنې تکتی تر لاسه کړ، د کابل د هوایي ډګردا صولو له مخې زه باید لس بجې له خپل سامان سره په هوایي ډګر کې حاضر وای، له وزیر اکبر خان خڅه تایمنو ته لاړم د دوسلس مخه اخبار د محتوى او ډيزاين کتل او سمول هم اسانه کار ندي.

زما له نصیبه زما تکړه مرستندوی او بنې لاس رفیع الله (روشن) هم د جمعې په رخصتی د پنجشنبې په ورځ مازیګر کور (لغمان) ته روان شوی و.

پاوکم یوولس بجې وې چې د اخبار له کاره او زګار شوم او د تېلیفون کتابچه مې هم چمتو شوې وه. له تایمنیو په نوی سرک د هوایي ډګر هغه سرک ته وو تم چې دا ډګر له تایمنیو او بالاخره له کانتینینټيل هوتيل سره

نبليوي، د جمعي ورخ وه بيرobar هم کم و په لس دقیقوکي هوايي ډگر ته ورسېدم خو قاضي بدوي صاحب او طارق لانه وورا رسپدلي، په تېلیفون يې ډاه راکر چې هغوي هم را نبردي دي، دوه دقیقي تبرې نه وي چې له تکسي رابنکته شول، دهوايي ډگر په خلور لاري کې مې تري بیک واخت له دواړو سره مې خدای پاماني وکړه طارق ژړغونی شو، نبردي وه چې زما زره هم نری کري خو ژرمې مخ واړو ه پر لاره خوځایه زه او بیک دواړه تالاشي شو خو چې کله به مؤظفينو د کورني پرواز (الوت) خبرله ما واورېده نو تالاشي به يې سسته کړه.

هرات که د افغانستان دوبی

ما په هرات کي خپل یوه ملګري غلام حبيب سيفي ته تېلیفون وکړ او هرات ته مې له خپل تګ خخه خبر کړل، هغه د الوت او هلتہ د ورسېدلو وخت و پونت خوله بدنه مرغه نه د افغانستان دولتي الوتکي اونه هم د خصوصي شرکتونو الوتکي په خپل وخت الوحی، موره هم پوره یو ساعت و ټنډو یوه بجه الوتکه والوته او دوه بجي په هرات کې کېناسته.
په الوتکه کې مسافروته یواحې یو کوچنی بوتل او به ورکړل شوې او بس، دخورو او شربتونو درک هم نه وو.
د سفر دومره نبردي واتن، دومره لوره کرايه او دمسافرو په اړه دومره بې اعتنائي واقعاً سړي ته شهر ناپرسان وريادوي.

کله چې له ترمينل خخه وو تم ګورم چې خلورتنه ملګري راته ولاړ دي چې دريوبي یوله بل سره نه پېژندل حیران شوم چې د انور چا خبر کري وو ډبر مې راتينګ کړل خو حال بې راته ونه ويلى، له سلام او روغبر وروسته غلام حبيب

سیفی له هغۇ نورو ورپاندی شو زما بىك يې لە هغە موقۇر خخە را واحست، چې
كارگولە الوتكى بېرلېرىدۇي، او د خېلى سپىنى كرولا شاتە سېتى كې يې
كېپىندۇ.

ھفو نورو ملگرو پە تىينگە ورتە وویل چې دى به زمۇر سرە
لارشى، خوداي ج دى ھر مسلمان د غلام حبىب لە ضد خخە ساتى.

د غلام حبىب دوى كوردهرات بىنار پە زىرە كې ارگ تە نېرىدى د خرقى د
جامع مسجد خنگ كې دى، داھغە مسجد دى چې د طالبانو پە وخت كې
داكشىرو كتونكىيپە باور ايراني استخباراتو، يواھىنى سىنى لوى عالم ملا
موسى پكى شهيد كر، ملا موسى پە ايران كې د سينياند حقوقو غوبىتنىكى
و پە ھەمىدى جرم !! ايران هغە فرار او بالاخرە ھەمدلەتە پە داسې حال كې شهيد
كې چې د جمعى لە لمانھە را ووت.

د غلام حبىب دوى پە كوركى لە چاى خېنلىو وروستە پە پاتى سودا پسى
و وتو لە سودا وروستە د ازادي باغ، ملت پارك، د صرفتخت، د حضرت
مولنا عبد الرحمن جامي، امام فخر الدین رازى، گوھرشاد بېڭم او د حضرت
خواجه عبدالله انصاري زيارتونو تە لارو، د مابسام لمونع مو پە تخت
صفركى و كې او ما سخوتىن كورتە لارو.

ھرات د افغانستان لە ادارى واحدونو خخە لومۇرى درجه واحددى او
دقانون لە مخي پر نورولۇمۇرى درجه ولاياتو كوم فوق العادە لورتىيا او
امتياز نلىرى خوکە خوکە ھرات د افغانستان لە نورولۇمۇرى درجه ولاياتو سره
پرتلە كېرى نو حيران بەشى ، ھرات دو مرە پرمخ تللى او دو مرە كار ورتە
شوي چې اصلأ خوک پرې د افغانستان دىيوي بىرخې باور نشى كولي.

په دې پارکونو کې ډول ګلان او نور د تفریح و سایل، هغه هم لویانو ته بېل او کوچنیانو ته بېل، لوی حوضونه، فامیلی مېلې د خلکو پام ځانته اړوی، غلام حبیب راته وویل چې د لته خلک له خپلو کورنیوسره رائخی د شپې تر دوه بجو بنځی او نارینه مېله کوي.

په دې ورڅه هم سلګونه بنځی او انجونې راغلې وي هراتی انجونې د ایران په تقليید چل کوي، د دوی کورنی جامه دومره تنګه او نازکه وي چې ځینو ته بې اروپايان هم نه رسپږي پتلون او کوبای هم اغوندي، خوچې کله بهرڅي نوبيا پري لوی خادر و اغوندي، د ا Jamie پتې کړي ته به وايي چې خير او خيریت دی او درنه جامه بې پر تند.

د هرات بسار سړکونه دو طرفه اوښه لوی دي، په ټول بسار کې خام سړک نه ليدل کېږي، آن لېرو ولسواليو ته هم خلپرویشت ساعته برښنا تللې ده، په سلګونو فابريکې پکې فعالې او خلک پکې بوخت دي.

هرات نن د افغانستان ستر سودا ګریزاو صنعتي بسار دي، په هرات کې دبیا رغونې دا کارونه اسماعیل خان په هماګه وخت کې کړبدی چې د لته په تنګرهار کې حاجي عبدالقدیر او حاجي دین محمد واليان وو، د هرات په ودانلوكې هم د ګمرک او ولايت عواید کارول شوي او د حاجي عبدالقدیر او حاجي دین محمد په واک کې هم ترهات مهم ګمرک او ولايت و.

په تنګرهار کې د دوی د حاکمیت پرمھال ډېرکم کاروشو چې له هرات سره هېڅ د پرتلې وړندی خوپه هرات بسار کې د اسماعیل خان په واکمنۍ کې یوانچ سړک هم خام پاتې نشو، د لته نو د الفت صاحب شعر دانسان ستر ګوته نېغ و درېږي.

د پرتفاوت دی په انسان کې د معنی په لحاظ واړه لګيادي Ҳينې Ҳان Ҳينې جهان جوړوي

دا چې په ننگرهاړ کې ولی کار ونشو، چاونکړ. مهم او دی ماد وړخندونه کوم و، اوایا داخنیونه له منځه تلل او که نه، ولس ددې خندیونو مقابله کولی شوه او که نه، له ولس خڅه ددې خندیونو د مخنیوی لپاره ولې مرسته ونه غوبښتل شوه، هرات ولی جوړ پاتې او ننگرهاړ چور شو... بنايی حاجی صاحب دی ن محمد بې چې یو دروند او ولسي مشردی دی یوې لې کنې په ترڅ کې څواب ووايي. دا چې د حاجی صاحب دی ن محمد او حاجی عبد القدر دولایت پرمھال ولی ننگرهاړ ته کافي خدمت ونشو په دې اړه له ننگرهاړ بانو سره خه اندېښني شته او خومره چې زه خبریم له حاجی صاحب دی ن محمد سره کافي دلایل شته او اوس یې لې کوالی. ته هم مخه کړې ده، بنه قلم هم لري بنايی دخپلو خاطرو لې ګلوبه ترڅ کې دې اندېښنو ته هم څواب ووايي.

الانتظار اشد من القتل

د شپې مې سید نصیر هرات ته له رارسپدو خبر کړ، هغه راته د محمد عارف په نوم ددوی دیوه شریک د ګرئنده تېلېفون نمبر راکړ محمد عارف ته مې تېلېفون وکړ هغه راته ادرس راکړ ویل یې سباته بچې دفتر ته راشه، سبا چې کله د دفتر مخ ته ورنېږدې شوم ګورم چې لسګونه حاجیان د دفتر مخ ته راټول شویدي.

محمد عارف راته وویل چې د کام ایر د هوایي شرکت اوزمور د توافق پر
بنست همدا نن مابنام اوه نیمي بجي زمور الوت وو خو

ستونزه داده چې د هرات په هوایي د گر کې مېشت بهرنې پوهونه هېڅ
افغانی الوتكې ته اجازه نه ورکوي چې د مازیګر له پنځوبجو وروسته
د سحر ترا اوو پوري د هرات په هوایي د گر کېني او يا تري والوخي، کام ایر
شرکت له دوى سره د اخبره سپينه کړي نه وه ټکه يې زمور دن مابنام
دا وو بجو الوت ته اجازه رانکړه اوس مور منتظريو چې له سره الوته تنظيم
شي، حاجيانو چې تري خپلو کور ونوته د تللو اجازه وغونسته پردي دليل يې
اجازه ورنکړه چې کېدای شي مور ته نن يا سباد الوتني خبر راشي، نوبیا
خودهرات له لېرو ولسواليو او بادغیس خخه ستاسو رارسېدل ممکن ندي
نو ټکه باید تاسوله بناره په لېږي لارښئ، مور تول د دوى غږته په تمه وو
هر سحر به حاجيان د شرکت مخ ته راتبولېدل، یوساعت، دوه ساعته به ناست
وو خومثبت ټواب به يې نه موند.

حاجيانو به مسؤولينو ته ويل چې مور په هوتلونو کې او سو، کومې پيسې
موچې د حج د خڅ لپاره را اخستې وي دلته يې لګوو، په خپل ولايت کې
موله کورونومسافر کړي یويا موژر ولېږئ او يا اجازه را کړئ چې خپلو
کورونو ته لارشو هر کله موچې د الوت نېټه کو تلي و تاکله نو په تېلیفون
موخبر کړئ، خو د مقابل اړخ استدلال دا و چې حاجيان او س راتبول شوي او
که یو ټل خپاره شول بیا یې راتبولول سخت کار دی، دوى به ويل چې د خینو
حاجيانو په سیموکې تېلیفون کار نه کوي، که او س یې رخصت کړو بیا یې
خنګه را خبر کړو.

موږ په هرات کې اته ورځې ایسار پاتې شو، هره ورڅ به سحر اته نیمې بجې شرکت ته ورتللم خو شبې به ناست و مبېرته به را وو تلم. د شرکت مسؤولينو ددې لپاره چې حاجيان بوخت وساتي خپل دحج په نسوونکي هر سحر ددوی حاضري اخسته او د مانهام او سحر وعدې يې ورکولي.

څه موده د یاسمين په رول کې

ما پوره وخت درلود چې په هرات کې خپل دوستان ووينم، شرکت دحج او او قافو په ریاست پېژند لیک راکړ چې واکسین راته وکړي یوولس نیمي بجې وي ریاست ته ورغلم ګورم چې واکسین ته د حاجيانو لوی کتار ولاړدي، په همدي وخت کې مې تبلیغون وشنگبد له اورم وروسته مې له هغې خوا دبې بي سې راديو دردي او پښتو سروبس د تکرہ خبریال (س آغا)، غرب و اورپد. (س آغا) اصلاً د شمال او سپیدونکي او دیوی مجاهدي او شهيد پالې کورنۍ غړي دی، تره يې په تخار کې د حزب اسلامي افغانستان مشهور قوماندان وو چې د مجاهد ډوله سکتارستو او ائتلافي کړيو لخوا په شهادت ورسپد د هجرت او جهاد په چاپېریال پښورکې مې هم پېژند له رسنیوسره يې کارکاوه په سهار ورڅانه او شهادت ورڅانه کې يې هم ډېر کار کړي دی او په پژواک کې خو کاله یوځای وو بنه ګپ مو برابر وو.

ټوکې تکالې يې وکړي (ربستیا ووایه حج ته ئې او که سیاحت ته؟ دوبې، ته روان يې او که؟ (س آغا) ډېر بنه هلك يا سړۍ دی دوخت بنه قدر کوي په چټې کې چې کله انلاين وي ځان bussy (مصروف) نسيي، زه اونور دوستان چې کله پې غړ کوونو یا خو ځواب نه راکوي او که رايې هم کړي د خپل وخت ډېر احسان راباندي باروي خو او س داسي ندي.

ما به تل ورته ويل چې اغا صاحب د مره بوخت هم نه يې خو هسي پر موره
خان لوړ پلوري او مهم يې نسيې .

زه که تاسو ته د بناغلي (س اغا) نوم نه وايم يابي نسيې درته نه بنيم لامل
يې داندي چې ګوندي تري و پرېرم، هغه که هر خومره قوي دي خو ماداسي
درس ورکړي چې ما خو پرې بد، بلکې د هر ملګري پروراندي يې مات و بولئ،
او س چې ما، زموږ اوستا سو ټولو د ګډه کبر جن ملګري (س اغا) کبر او غرور
مات کړي او په اصطلاح پخپل رنګ کې مې کوت ورکړي نو حق لرم چې
مننه رانه وکړئ او افرين راته ووایعه که نه ، ستا به ورسه ضرور کار وه ، غږ
به دې پرې وکړ، ده به په انټربېت کې هاکي کوله خو تاته به يې ويل: (فلانی
صاحب و بخښه ډېر بوخت یم)

يو مشراته کيسه کوله هغه مهال چې شهيد موسى شفيق د افغانستان
صداعظم وو نوننگر هار ته راغلی و او دله په انګور باغ کې د کانال لاندې
کوم کور کې او سېده (دننگر هار کانال په لوړه او د اکور تري ډېر تېيت دي)
نوموره ډېر مشران ورغللو، عسکر ته مو له هغه سره د کتنې وویل، هغه
ننوت او بېر ته راغي موره ته يې وویل چې شفيق صاحب او س نشته خو
ژرارائي، خوبنېه مو چې دلته مېلمستون کې کېنۍ او که نيم ساعت وروسته
راحئ، موږ خپلو کې وویل چې ټئي دانيم ساعت به د کانال اخوا دهډې په
فارم کې وکړئ و برته به راشو ده وویل چې کله د نهر سرته وختو نو لاندې
کور تري نسکار بده ګورو چې شفيق صاحب له یوې انجلۍ سره بد منتون لو به
کوي .

دنه معرفي کولو یو لامل خو يې دادی چې پخپله يې ډېر عذر کړي دي ،
ده مدي لپاره يې مېلمستي او ډنلي چې چاته يې ونه بنيم ، بل دا چې
احمد ضيا رحيمزي خوارشوی اخطار را کړي چې که د اسپي رسوا کړي نو

د اروابنادمولوی صاحب خالص په وينا هغه يو جهادي رهبر بسودلی وو

)

رحيمزی داور پرتوگ دی چې که اغوندې يې سوھوي دي او که نه يې
اغوندې نو بې سيرته کېږي.

هغه مهال مو چې په پژواک کې ګډ کار کاوه نو یوخل پر رحيمزی زما
يوې توکې بداعترکړۍ وو په ډېره غوسه يې د همکارانو په مخ کې راته و ويل
چې والله که رانه خلاص شې له دفتر خڅه بهر مې (د کورنيو چارو وزارت مخ
ته) ستا و هلو ته درې تنه کېنولي پر کومې به لار شې؟

له هماغي ورځي راهيسي په تري و پربېرم.

هيله کوم، ناخوانه مې مه بولئ او مه مې پردي ملامتوى چې ولې درته
د ټوانانو خصوصي بنډارونه رسواکوم او یا د خرابات د کوڅي رازونه درسره
شريکوم که تاسو هم زما پرخای وئ نو هرومرو مو دزړه دادرد له ملګرو سره
شريکاوه بنا غاليه نقاده دا اسانه خبر نده چې ستادي له خپل یو خوب ملګري
سره ضرور کاري او خو خو خله دي په چت کې پري غربو کړي خوهغه دي یا
خواب نه درکوي او که درې هم کري نو همدومره وي (فلاني صاحب
وبخښه بوخت يم؛ خو له یوې خيالي او رومانتيکي انجلی، سره دي په
چتنګ کې ساعتونه ساعتونه ګپ لګوي.

کېدلې شي چې پخپله تاسي هم د (س اغا) ددي بې تفاوتی قربانيان
ياست او زما ددي ليکنې په لوستلو مو دزړه تباکې وچوي.

د (س اغا) دې بې غوري زما حوصله تنګه کړه آخر مې ورسه يو چل و کړ
ماویل هغه د میراوی خبره رائه په ناګومان يې راتاو کړه، ده په هغه وخت

کې تازه پژواک پېبنى و، د ياسمين پە نوم مې يوه اى چي (ایمیل ادرس) جوړ کړ، په گوګل کې مې د یوې ایرانی بىكلې انجلی عکس و موند او په Google talk کې مې د عکس پر ئای ولگاوه، په دې خاطر چې (س اغا) راباندي پوه نه شي نو لومړي مې له همدي ادرسه خپل ملګري احمدضيا رحيمزی ته بربېنالیک واستوه. رحيمزی او مادامهال په پژواک کې يو ئای کارکاوه

هغه ته مې وویل چې زه ستا ډېره ارادتمندې يم، ستا مضامين او مرکبې مې پە نیت کې لوستې . . . زه پوهېدم چې هغه هره خبره له (س اغا) سره شريکوي، هغه همداسي و کړل زما دا اى چي يې (س اغا) ته فارورد کړې وه. او س چې خوک رحيمزی ته ساده وايي نو ماته پخپله هماگه ساده بىكارې ځکه چې دېبنې له رسوابئ و روسته يې راته وویل چې ماته داليک په هماغو لومړيو کې مشکوك او په اصطلاح قابل تعمق بىكاره شو ځکه چې دې انجلی راته ليکلي وو چې زه ستا په مضامينو او مرکو مئينه يم او ماخو کله مضامين ليکلي ندي نو انتربېت ته مې خه ورکړل او دې خه شى ولوستل چې پري عاشقه شي، ځکه مې ډېر ورسره خان ونه منبوده او احتیاط مې کاوه.

(س اغا) سمدستي ماته داسي آيميل راولېرې چې ډېر احترامانه او ادبى الفاظ يې کارولي وو، هيله يې کړې وه چې په گوګل تاک کې يې له خان سره add (ثبت) کړم همداسي وشول له يوبل سره مو ځانونه add کړل ماھغه ته خان ايراني الاصله کويتې او د یوه شتمن سوداګر لور وروپېژندله، ورته مې وویل چې او س په کابل کې د یوناما په دفتر کې کار کوم.

ه پر به ورسه په فارسي، کله عربي، کله اردو او کله کله په انگلisiي غربیدم، زما انگلisiي، او اردو دومره قوي نه او د(s صاحب) دېرقوي دي خوبیا هم هغه مې تبر و پستلى شو خکه چې عاشق روندوی.

دياسمين او (س اغا) چت به کله کله درې نيم سوه کربني هم شو هغه به زما (ياسمين) د واده، عمر، زده کړي زوکړي او کورني په اړه ډېري پوبنتني کولې کله کله به یې و پوبنتل چې داعكس پخپله ستادي؟ هغه به په کابل کې زما د تېليفون نمبر و غونبت، په ډېري عاجزې به یې له ماسره له نړدي ليدل غونبتل خومابه په نن او سبا او ګنډولمو لکه د دفتر لخوا دا جازې نشتون او نورو قيوداتو خان ترې خلاص کړ، کله کله به شکمن شو، خوکله به چې زه نېټ ته ناست نه و م يابه چېري لېري تللی و م، نوبيابه مې پاسورد ډېر چالاكه او حاضر خوابه شخص لیکوال او اديب نعمان دوست ته چې هغه د چا خبر دا وو... سرونه یې ګرولي دي ورکړ، هغه مې په دسيسه خبر کړي و او ورسه به لګياوو، کله کله به مې دياسمين په ادرس ورسه یو ساعت ګپ لګاوه، خوچې د همدي ګپ په جريان کې به مې دحقيyar له ادرس خخه پري غږو کړ نو ياخوبه یې هېڅ خواب نه راکاوه، او يابه یې یوه جمله ولیکله (حقيyar صاحب وبخښه بوخت یم) دې ډرامې ډېر وخت دوام وکړ، ډېري صحنې بدلي شوي، ډېر پر مختګ مووکړ نړدي وو چې دوبې ته را پسې راشي. خکه ماورته یو خل وویل چې او س په دوبې کې پسرلۍ او د تفريج وخت دې او زه دلته له کورني سره تفريج ته راغلي یم که وخت لري دلته را شه یو بل به ووينو، ګډي مېلې به هم وکړو، هغه هم راسره ومنله خو له بدہ مرغه دا ډرامه لا بشپړه شوي نه وو چې رحيمزي څوانيمړګ دزدبه پشتاره (پنډ په شاغل) په دا سې حال کې چې له (س اغا) سره مې له همدي ادرسه چت

کاوه و نیوم او هغه ته يې زنگ وواهه، له هماگه وخته، يې راته سترگې خړې
دي.

(س اغا) له ايتاليا خخه د هرات له لاري کابل ته روان و هغه له ماخبرنه وکله
چې په هرات کې له الوتکې بشکته شوی و نور حيمزي صاحب ته يې فون کړي
و، هغه ورته په هرات کې زماد شتون ويلي وو، (س اغا) راته وویل چې غرمه د
بي بي سي دفتر ته راشه، چې ګپ ولګوو، ماچې وکتل د واکسين نمبر هم
لپري دي او ډاکټران غرمني ته رخصت هم کوي نور سره مې ومنله په هرات
کې د بي بي سي خبر يال محمد قاضي زاده، چې زما پخوانی ملګری هم دې په
تېلېفون راته وویل چې د مخابراتو د ریاست په کوڅه کې زموږ دفتر دې ته چې
کله له موفق خلور لاري د مخابراتو ریاست خواته را تاو شوې، نوماته زنگ
ووهه، زه به درشم. ما تکسيي ته همدا ادرس ورکر، هرات بنه دي، د لارو او
سرکونو د بندښت ستونزه پکې نشته، پنځه شېړدقيقې، وروسته د مخابراتو
په جاده کې بشکته شوم، تکسيي مې څکه رخصت کړ چې خپله په ورکه پسې
روان و م قاضي زاده ته مې فون و کړ چې په کومه درشم هغه به راته وویل چې
فلاني ځای ته راشه چې هلته به ورسېدم بیا به مې ورته فون و کړ، اخر (س اغا)
راته وویل چې هم دلته و درې به موږ در غللو شې به وروسته هغه او قاضي زاده
دواړه په موږ سايکل راغلل له رو غږ وروسته مو قاضي زاده په موږ سايکل
بېرته ولېرہ زه او (س اغا)، ور پسې پلي روان شو خو اختر نېدې هماگه ځای
(د حج او او قافو ریاست) ته ورسې دوله کوم ځایه چې ما د دوی خنگ ته د تللو
په موخه تکسيي نیولی او تري روان شوی و م، ماله (س اغا) سره توکه و کړه چې
آخر تا هم په ناګو مان راتاوا کړم، د تکسيي او د دوی خنگ ته در اتللو کيسه مې
ورته و کړه خود هغوي دليل معقول وو، وویل يې موږ ستاله موقعیت خخه خه
خبر وو؟ له قاضي زاده او (س اغا) سره مو بندهار و کړد ايتاليا کيسې يې راته

وکړي، قاضي زاده مې لس کال وروسته ولید، په هرات کې زما د دندې پرمهال مو راشه درشه ډېره وه ماسپېښين لمونځ مو وکړ (س اغا) د کابل تکت اخستۍ و هغه مو هوایي ډګرته رخصت کړ، زه بېرته د واکسین لپاره ریاست ته لارم، په واکسین کوونکیوډاکټرانو بیرو بارنه و خودوله واکسین یې راته وکړ، کارت یې راته جور ګړ، کله چې د واکسین له خونې را ووتم گورم چې زما پخوانی ملګري فقير اللہ عطايي ولاړدي، له ستري مه شي وروسته یې راته وویل چې دی همدلته دارشاد او اوقافو دریاست اداري مدیردي، له هغه مې د بیا کتنې ترژمنې وروسته رخصت و اخست.

د یارانو بنډه ارونه

سبا د ملا رحمت اللہ فیضان لیدلوته ورغلم، فیضان د امارت په وخت کې، د اطلاعاتو او کلتور وزارت د اسناد او ارتباط رئیس و، په کابل کې موهم ملګري تياوه وروسته د هرات د اطلاعاتو او کلتور رئیس و تاکل شو، کله چې زه د جنوب لو بدیع زون د کانو او صنایعو لوی رئیس و تاکل شوم نو په هرات کې موږیاله یو بل سره پاله کله کله، موپتیه دده په دفتر کې موسیقی هم او ربده، او کله کله به دليکوال او شاعر اجمل یوسفزی په ملګري تیاد ولی شاه بهره کړه لارو، بهره به راته د حضرت بېدل کلام درباب له نغموسره را اوروه، د طالبانو پرمهال د موسیقى د قدغن په ورڅو او شپو کې د رباب نغمو هم خاص کيف درلود. فیضان د شپې مېلمه کرم، خپل خسر عبد الخالق همایي یې چې زما ملګري هم دی هم راغونبستی و، فیضان ته هرات خوند ورکړد طالبانوله ماتې وروسته یې هملته دو هم واده وکړ، او پاتې شو.

په هرات کې زما دانتظار په ورخوکې د ولايت تر خنگ د مولنا په نسلکلي تالار کې د ایران خلورو رخنى صنعتي نندارتون هم پرانستل شو، دي نندارتون له دوشنبې تر پنجشنبې دواام درلود، زه هم دي نندارتون ته ورغلم، په تالار کې ارامه ايراني، موسيقى او ربدل کېده زه په دريمه ورخ ورغلم خوبیا هم دښئينه وو او نارينه وو بېرباره پروو.

په نندارتون کې له نظامي توکيو پرته دژوندله هري برخې سره تړاو لرونکي تولیدات آن لوی لوی ماشینونه چې لېرد يې دېر زور او ځای غواړي اينبودل شوي وو، ځینې يې هملته هم پلورل او دخینو نورو به يې پته ورکوله، د کارخایونو (کارخانو) د مشهورتیا او پېژندنې کوچني کارتونه بروشورنه، او سې ډي ګانې وبشل کېدلې، زما استوګنځای په هرات کې افغانستان د ملي اسلامي محاذ نماینده ګي وه، د دې دفتر مسؤول په سیاواشان کې د قادریه طریقې د خانقا دمهتممي او روحاني کورنۍ غږي سید عبدالبصیر ګیلانی دي. دده په وینا، د ګذرې ولسوالۍ د سیاواشان په کلې کې ددوی خانقاہ فعاله ده او هره د جمعې شپه ورته ددوی مریدان او د تصوف د قادریه طریقې لارویان ورخې او ذکر او فکر کوي، د دې طریقې ذکر بالجهر په لور او اوان وي. د دې خانقاہ مشرار او بنساد سید عبدالباسط ګیلانی د سید عبدالبصیر ګیلانی مشرور ور و چې د دې کربنو له ليکلودوه اونې وړاندې په خوانې کې د زړه د سکټې له امله په حق ورسېد (ان الله وانا اليه راجعون) عبدالباسط ګیلانی ماته هم بلنه راکړه چې ددوی د ذکر په ناسته کې ګډون و کړم. ددوی مشرور ورسید حامد ګیلانی د هرات د سرحداتورئیس دی بل ورور يې سید باقر ګیلانی د اطلاعات او کلتور دریاست مرستیال او مسعود ګیلانی يې په بساړوالي کې دنده لري.

دوی به هره ورخ دخلکو په غم بنا دي کې خبر و زه به يې هم په وج زور په طفيلي ډول له خان سره بېولم.

په هرات کې ګيلاني کورني لويء خود پره بې کبره او عاجزه کورني ۵۵.
په هرات کې مې ډېر دوستان ولیدل ځينې د مطلب یاران مې هم
و پېژندل، په ټوله کې کې د هرات ډېر مېلمه پال، صمييمۍ او خواړه خلک دي

مرمرین قبر

دھرات د جامع مسجد له سویلی دروازی سره روان و م چې له مرمورو پرجوړو شنا ختواو کتیبو مې سترګې ولګبدې، دوکان ته ورتاوا شوم له مرمورو جوره بربکلی د صندوق په بنه قبر اینسی و قبر جورونکي د قبر په تراشلو، په دایروي، منحنۍ او بیضوی بنه د مرمورو په تاولو کې ئانگرې مهارت او ظرافت بنوولی وو، له سلام وروسته مې له مقدمې پرته ورته وویل چې دا قبر خو دې دومره بربکلی جورکړې چې زما دي همدا اوس مر کېدلو او په دې قبر کې ننوتلو ته شوق را ووست، ويې خندل د قبر بیه یې دوه لکه افغانی و بنوده ماد مرمورو د بازار او دده د کاروبار په اړه ورسه خبرې کولې خوده دواړه سترګې پر ماګنډلې وې.

آخرېي صبر تمام شو، ويې پوبنتل:

نوم دي خه دی او د کوم ئخای بې؟

نوم مې حسن او د ننګرهار یم

خه کار وبار کوې؟

له رسنیو سره همکاري.

دده ئیر ئیر کتلو او پوبنتنو شکمن کرم، که خه هم ډاډه و م چې ما په هرات کې د خپل ریاست په دوره کې له چاسره بد چلنندی کړی خو غوبنتل مې چې دده په غرض ئان پوه کرم بل د اچې هسې نه دالقاعده په تورد حج پېړئا ګونتانا موته لارشم.

ناګاره مې تري و پوبنتل:

لکه چې د چاشک دې را باندې و کړ ؟

هو !

د چا ؟

دلته ستاسو دجلال آباد یو رئیس و .

نوم یې خه وو ؟

حقيار

پوروپری خوبه دې نه وي هسي نه چې پور یې له ماخخه وغواړي ؟

نه نه ډېر شریف انسان وو .

نو پر ما خنګه شکمن شو ې ؟

تاته ډېر ورته وو .

بنه بنه ، مطلب د اچې د هغه پرخای ما ونه نيسې .

نه هغه پر ما ډېر گران و ، موسکى شو او س چې تا وينم نو د هماګه مينه
مې درباندې ماته شوه .

ماورته وو يل نو خه توره یې درسره کړې چې دو مره یې ستايې او ستانوم
څه دې ؟ ويل یې چې نوم مې فضل الرحمن او تخلص مې حکاک دې ، او حقيار
چې دلتہ رئیس وونو له مراجعینو سره به یې بنه چلندا کاوه ، د چاکار یې نه
ځنډاوه ، خو خو ځله یې د مالګې غټ سوداګر چې له نمکساره یې مالګه
پته کړې وه ونیول او تره ګې یې بندیان کړل ترڅو یې چې تو لې پیسې پري
بانک ته تحويل کړې . ماورته وو يل ته ترې خنګه دو مره ډېر خبرې ؟ وې ې
ویل چې ماهجه وخت هم د مرمو کار کاوه او خو خو ځله ورسه د کانون ولیدلو

ته تللى يم، زپور او بنه مدبروو بيايې و خندل: ڏپر جاسوسان يې درلودال آن په شيندنه کې يې د غلاشوي مالگى تېلروننه او ده سلنډونه ونيول او هرات ته يې راوستل.

ماچې دده خرگندونې او نظر او رې ڏاډه شوم، دې مې ذهن ته راغى خو لو مری مې ئىكە ونه پېژنده چې ترمنھە لس كاله تپروو، د مخامخ مسجد له لورو منارو خخه دا ذان ملکوتی انگازې راغلي، ماته يې وویل چې که مسجد ته نه ئې په دې چوکى كېنه زه لمونئ کوم ژر راھم زه هم لارم لمونئ مو په جمع وکړ، دده ټینګار دا وو چې کورته ورسره لارشم، ماته هم دده خبرې په زړه پوري وې خو دامې هم نه غوبنتل چې کورته ورسره لارشم ئىكە په هرات کې دروشن زرمل دشکت دنمايندہ گې له مسؤول فضل الرحمن او هبواد خان سره مې وعده وه. حکاک مې د مسجد په غولي (حويلى)، کې پر سپينو مرمو کپناوه، کوم نيم ساعت يې د هرات داوسني وضعیت، د دولت او ولس د فاصلې په اړه راته معلومات را کړل.

حکاک وویل چې دوی اصلاً احمدزې دی او د هرات چارواکې ورسره تعصب کوي، له همدي امله يې دورور په تقرر کې خنه پیداکوي، سره له دې چې ورور يې لسانسه دی، په اداري اصلاحاتو کې بريالي دې ټول قانوني پراوونه يې وهلي له مرکزنه يې مكتوب را پوري خو دلته يې کارتنه نه پرېږدي، ئىكە چې هغه قومي تخلص لري او له نوم سره احمدزې ليکي.

ماورته وویل چې زه خوهم احمدزې يم، ددې خبرې په او رې دو لا خوشحاله شو، ويې ويل چې دلته يخ دی هرومرو به راسره کورته ئې ماورته له هغه بل فضل الرحمن سره خپله ژمنه ڏپره ڏپره نېغه کړه، خو گتنه يې ونکړه، لوکس او لوړیه کور يې د بنار په مرکزې برخه کې د هرات د نوموتی سوداګر صوفي قدوس کورته مخامخ وو.

نور وونه يې ھم راغل، په هرات کې يې له پښتو سره د چارواکيود تبعيسي چلنډ په اړه ډېر معلومات راکړل، هونبیار او د ډېوادله حالاتو باخبره، لسانسه نسلکلي ټوانان وو، یو يې ھم په پښتونه پوهېده خو پښتنې جذبه، مېلمه پالنه او پښتنې احساسات پکې ژوندي وو، دوى ويـل چې دولسمشـري، په تاکنوکې د اشرف غني احمدـزـي کـمـپـاـينـ کـوـونـکـيـ وـوـ، آـنـ لـهـ خـپـلـهـ جـبـبـهـ يـېـ لـگـښـتـ کـړـيـ اوـ لـهـ هـمـاـغـېـ وـرـخـېـ رـاـھـيـسـېـ دـ چـارـواـکـيـوـ دـ غـضـبـ لـهـ خـپـېـ پـېـ سـرهـ مـخـ شـوـيـ دـيـ.

له ډوډي وروسته مې فضل الرحمن ته ځان وروښود خوشحاله شو خو وېږي ويل چې کله له لمانځه وروسته په مسجد کې راسره کېناستې نو زه باوري شوم چې همدا ته پخپله حقيار يې، تري یولس بجويې د هرات د کانو او صنایعو دریاست د ناقانونه کړنو او د غلا د توبازاري په اړه معلومات راکړل. راته وېږي ويل چې که وس دې رسپري نو خپلې دندې ته راشه، یولس بجې يې پخپل موټر کې د محاذ دفتر ته را اور رسول:

ده او غلام حبیب په هرات کې د یوبـلـ نـالـیدـونـکـيـ اوـ تـحـتـ الـارـضـيـ (ـ حـمـکـلـانـدـيـ)ـ څـواـکـ خـخـهـ خـبـرـکـړـمـ، دـ اـسـېـ څـواـکـ چـېـ هـغـهـ دـ صـوـفـيـاـنـوـپـهـ وـيـناـ دـ هـرـاتـ غـوـثـ الزـمانـ، قـطـبـ الـاقـطـابـ اوـ اـصـليـ واـکـمنـ دـيـ.

داسي شخص چې والي، امنيه قوماندان او د امنيت رئيس دده په اشاره خرخي، دده له اجازې پرته په هرات کې خوک یوم دير بدلولى يا تاکلى شي، هغه شخص چې ولايتي شوري، د هرات پې ارتې، په هرات کې مېشت بهرنې څواکونه ټول ده ته غوب غوب دي، دده په وينا نیول، وزل، او تړل هم کوي او خوشې کول هم، دده وينا ورته نعوذ بالله شرعی قاطع نص دي.

هغه شخص چې لسګونه میلیونه ډالره، شخصي اجرتی قاتلان، تښتونکي او تروروونکي لري، ستاسوده ن غشى به هرو مرو د اسماعيل خان خواته تللې

وی، نه نه دا اسمعیل خان نه دی، بلکې اسمعیل خان هم دده له لاسه هرات پر بنسی دی. آن ویل کېبېي چې په اسماعیل خان څومیاشتې وړاندې په سرتپري برید کې هم دده لاس وو، که خوک ددې متصرف الهرات قد او قواره ووینې نو په سلوکې پنځه به هم باورونکړي چې داسېږي به هم دومره خطرناک وي، خومتل دي چې (بلا له هغه پاخي) — چې له پوزې څاخي دا شخص دینې عالم او د هرات د علماء و د شوری مشرمولوي خدا يداد دی چې کرزى هم ورته ټېردن اوی لري.

خان پخپل کور کې مېلمه راته بىكاره شو

په هرات کې مې يو جوړ بل احرام او یو جوړ نوري د احرام چېلکي (چېړې)
هم واختستې، پاتې سودامي هلتہ پوره کړه کله به مې له سید نصیر او کله هم
 حاجي عارف سره تېلېفونې تماس و نیوه او د سفر په اړه به مې ترې پونټل
، خوځاب هماګه نن او سباوو.

ورئے به مې ډېره په کتاب پلورنځيوکې تېربىدله، کله کله به دروشن زرمل
شرکت نماینده گې، ته دفضل الرحمن او هېواد خواته ورغلم، فضل الرحمن
دمولوي مير حمزه زوي د لغمان ولايت د دولت شاه ولسوالۍ او سېدونکى
پشه يې ژې دې، خوزوکړه يې د هجریه محیط کې په پېښور کې شوې نو
ځکه يې ترپشه يې پښتو ډېره سوچه او قوي بىكارې، ډېر دينداره، پاک
اورښتونی نوي څوان دې، لویه او سوچه بېرې لري، په همدي ورڅوکې يې
د هرات په نوي بشار کې د صرافۍ ترڅنګ په ارياما رکېتې کې له هېواد سره
يوځای دروشن زرمل نماینده گې پرانیستې وه.

هېواد دننګرهار او سېدونکى دې خو عمر يې په پېښور کې تېركړې دې،
ټوکې او د خواخاوند څوان دې په تکي فارسي نه پوهېده. کله به يې
چې له مجبوريته له فارسي ژبوسره پښتو ويلى نو ماته يې ډېرخوندر اکاوه.

ولي شاه بهره چې دامهال هلتہ د اطلاعاتو او کلتور رئیس دې خومیاشتې
وړاندې په کابل کې دابن سینا په موسسه کې راسره مخ شوی او تینګارې
کړې و چې که هروخت هرات ته لارم نو دې باید ووینم، د هرات په رسمي
دولتي ورڅانه اتفاق اسلام، راديو، تلوپزيون او مجلوکې مې د پښتو برخه
ډېره خواره ولیده په ورڅانه کې خوبې یو تکي هم پښتونه وو و مې پتېلې
چې په یوه غشې درې بىكاره و کړم، بهره او په اطلاعاتو او کلتور کې به نور

دوستان هم ووينم، دېښتو لپاره به هم کچکول ورته و نيسم، او د هرات دارگ
يا اختيارالدين کلادلي دلولپاره به تري ليک هم واخلم.

دحامد کرزي په حکومت کې رهين دخپل وزارت په تېره دوره کې
ټولو پښتون مېشتو سيمو ته رسمي مكتوبونه لېږلي ووچې په خپلو
خپرونو کې بايد کم تر کمه په سلوکې دېرش، دري ژبي ته ئاي ورکري آن
ھلتە هم چې نه دري ته اړتیا شته او نه دري ژبي لري، په عنعنوي او تاريخي
توګه هم دې ورڅانو آن دخپل تاسيس (۲۰۸۰) کالو راهيسي
پښتو خپروني کړي او د خلکو غونښنې يې اشباع کړیدي.

د تګه هار، پکتیا او کندھار په خپرپښتون مېشتو سيمو کې دا کار عملی
شو خود هرات بلخ، بدخشان، بغلان، تخار، جوزجان، پروان، باميان
، دایکندي، غور، بادغيس، فارياب، کاپيسا، فراه او نيمروز په دولتي خپرونو کې
يا پښتو له سره نشه او که په خينو کې يې شته په اوړو کې له مالګې هم کمه ده.

نه پوهېرمه چې رهين ھلتە، مكتوب ندی لېږلي، ھلتە دېښتونو شتون نه
مني او که خوک دده مكتوب نه مني، او که نه يې مني ولې غبرگون نه بشي؟

رهين ماته هېڅ داسي ولايت نه شي راښودلى چې ھلتە دې پښтанه نه
وي، خوزه داسي ولايتونه ور بسولى شم چې او سپدونکي يې تول پښتانه
وي، خوده پکې فارسي خپروني پيل کړي.

د هرات په سلوکې اتیا او سپدونکي له ختي پښتانه دي لوی احمدشا بابا
په هرات کې زېړې دلي دی خو پښتانه نن پخپل کورکې مېلمانه بلل کېږي او
دمېلمنو چلنډ ورسه کېږي. له بدء مرغه دې پښتانه هم ھلتە په خپل کور
کې هغه د حمزه بابا خبره خانونه پردي او مېلمانه بولي.

دېر ھغه هراتیان چې یا دنایوه، اویاهم دنورودلمسون پر بنسټي له پښتنو سره تعصب کوي، او په پښتونه پوهېږي، هم له ختې پښتانه دي. یابه الکوزي، یاعليزي، بارکزي، نورزي، اسحق زي وي اویا پوپل، محمدزي، سدوزي، هوتك اویا احمدزي وي.

په هرات کې اوس هم د پښستانه اوسي خودرهين په انصاف نامه کې دوي حق نلري چې په خپله ژبه په دولتي خپرونوکې خه ولولي اویا تري خه واوري.

آن د عظامحمد نور د امارت او خپلواکې واکمني په ساحه کې (بلخ) کې پښستانه تر نورو قومونو د پېښت سلنې دی، دا لايکې او مبالغه نه، بلکې په عيني واقعيتونو ولاړ حقیقت دی چې په بلخ کې بل هېڅ داسې قوم نشته چې په یواحې توګه تر پښتنو د پېړاد پښتو په اندازه وي.

په بلخ کې نه د تاجکو، نه د ازبکو، نه د هزاره، تر کمنوا اويماقو شمېرله پښتنو پېږدي، نه د نورو خودلته هم دالوی او غوځ اکثریت درهين په قاموس کې په دولتي میده ياكې حق نلري، خوپه ننگرهار، زابل، کندهار، پکتیکا، او خوست کې بیامسئولین اړ دي چې کم تر کممه دېرش سلنې دري خپرونوې ولري، که خه هم او ربډونکي، او لیدونکي او لوستونکي ونلري.

بهره په دفترکې نه وو، ده ګه مرستيال باقر ګيلاني او همایي مووليدل، له هغوي سره مې پدې اړه دې بحث وکړ، لویه پلمه یې د پښتو لیکوالانو نه شتون وو، خودا پلمه د منلو ځکه نده چې هلتله او س پښستانه لیکوالان فعال دي نعیم افغان، تېمور شاه یوسفزی، د اکټرشپرزاد، اريانانظری، شپراحمد ستانکزی او نورو د سپینې ادي ګلتوري تولنه جوړه کړې، د مرچل په نوم سایت او د هريو اپه نوم مجله هم لري.

۵۰ | د حرمینو هېنداره

خو د اطلاعاتو او گلتور دې چارواکيۇزمنه و كېھ چې پەراتلونكى كې بە^١
پېستوته پام كوي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

ارگ یا اختیارالدین کلا

دجرمنی لرغونپوهانو په وینا، هرات بnar دوه نیم زره کلن تاریخ لري اوله مقدونی سکندر وړاندې ابادشوي دي.

ددوی په وینا، په هرات کې تول ۷۵۰ لرغونی خایونه او ابدی شته دي چې تراوسه يې ۴۵۰ په رسمي توګه تثبیت شوي او دنورو د پېژندنې کارروان دي.

اختیارالدین کلا دامهال ترترمیم لاندې وه په امنیتی مسؤولینومې له دوی اجازه ليک واختست او لیدلوته يې ورغلم.

مورپه محاذ اوونیزه کې داختیارالدین کلا د ترمیم (بیار غونې) خبرخپورکړي وچې یونسکو ورته میلیونونه ډالربیل او افغان چارواکیوته يې ورکړیدي.

دا کلا د خرقې مسجد ترڅنګ د هرات بnar په مرکزي برخه کې پر یوه لوره جوړه شوې ده، چې هراتیان يې ارگ بولي.

پدې بnar کې ودانه داختیارالدین دا کلا هم له میلاد خخه درې سوه کاله وړاندې مقدونی سکندر جوړه کړه او همدادخای يې خپل تخت و ګرځاوه..، دا کلا درې برخې لري، لوړۍ برخه انتظارخونه، دو همه برخه دملکې حمام او دریمه برخه ارگ، له حمام پرته چې خونې يې له لسو کمې دي نور دهري برخې خونې له دي شمېږې ډېږي زیاتې دي. دي کلا دغوریانو او سلجوقيانو امپراطوري هم لیدلې دي. د تیموریانو مقتدر پاچا اختیارالدین له سره اباده کړه. چې او س هم د همده په نوم یادېږي په ۷۶۰ ه کال د تیمور شاه زوی شارخ مېرزا له سره ودانه کړه، دملکیکار په نوم کوم والي هم رغولې وه په ۱۳۲۲ هـ

کال دهقه و خت نظامي قوماندان ددي کلا رنگول او دلته نظامي هده جورول وغونبستل خواجاهه ورنکرل شوه . په ۱۳۵۵ هـ لمريزکال يونسکو داکلا ورغوله .

دکمونستانو ، مجاهدينو او طالبانو په خت کې تري دنظامي هده په توګه کار اخستل کېده . دکرزي په دوره کې داطلاعاتو او کلتور رياست ته وسپارل شوه .

دمجاھدينو په تېره دوره کې چې هلتہ اسماعيل خان امير او بې تاجه پاچا و د بسم الله د بوانه په نوم يو قوماندان له دې کلا خخه شخصي زندان اونظامي قرارگاه جوره کړي ووه .

ددی کلا او بدوالی ۲۵۰ او سورې ۷۰ متره دی دهرات بغار شمال لو پدیع ته پرته ده ، يو ولس ستر برجنونه لري .

ددی کلا شاخوا حوض و خو په ۱۳۸۲ هـ لمريزکال دا حوضونه دک او پارکونه شول . په ۱۳۸۰ کال بې نسكتنى پور موزيم و ګرځول شو په ۱۳۸۲ کال بې یو خل بیا ترمیم پیل او په ۱۳۸۹ کال پای ته ورسپد . کله چې د ۱۳۸۹ کال دلرم په اتلسمه زه ورغلم نو هلتہ کارروان وو خو کله چې د ۱۳۹۰ کال دوری په وروستيو کې دهريوا په لمن کې مشاعري ته هرات ته لارم او بیا له ئينو فرهنگي ملګروسه ددي کلا کتنې ته لارو نو کار پای ته رسپدلي وو .

اختيارالدين کلا د افغانستان له مهموتاريخي کلاګانو خخه دا کلا له بهر خخه کوچني بسکاري ، خودننه ډېره لویه او خو برخې ده ، د کلا دننه ودانۍ او خونې ډېري پېچلې او یوه په بله کې نتوټې بنې لري ، په کوچنيتوب کې مې دجلات خان او شماليې په فولکلوريکه کيسه کې او رسپدلي وو چې

دشمايلې پلار خونکار پاچا ، اعلان کړي و چې شمايله به هغه چاته ورکړي چې د لړګي په تبرداوسپني تخته ماته کړي، دده دکلا په تاوراتاو دبوالونواو یو په بله ننوتونخونوکې شمايله راپیداکړي اوبله داچې خونې (وژونکې) غوا ولوشي.

اختيارالدين کلا هم دشمايلې دپلار دکلا په خبر یو په بل کې نتوتې خونې لري ، سړۍ حیران شي چې داخونې به یې څنګه روښانه کولې، ټکه چې په هغه وخت کې خوبربننا هم نه وه . او سنیو معمارانو هڅه کوله چې دکلا تاریخي بنه او لرغونی سبک او طرز ژوندي وساتي.

دکلا لوبي دروازې ته نبدې هغه پخوانې درنې، او بدې خلور ګوتیزې مرمری ستني هم پرتې وي، چې د چارواکيو په وينا، ايرانيانو په غالا ايران ته قاچاق کولي، او افغان امنيتي څواکونونیولې وي، ددې تېگو سورله یو فت خخه ډېردي او پرڅلور خواووي په هفت رنګ ډول ليکنې حک شوې وي، پرتیگه ليکنه آسانه وي خودا چې تیگه و تراشل شي ، او په هفت رنګ قلم پري ليکنه وشي نودا بيا ډېره ګرانه ده .

ما انګړله چې هفت رنګ به درنګ او ډوله وي، خود خواجه عبدالله انصار په زيارت کې مې، ده ٻواد د نوموتی خطا طعزيز الدین وکيلي په لاس په یو په ليکل شوې کتبي چې د تراش په ډول یې د مرمو په ډېره کړي وه دا اشتباہ سمه شوه او پوه شوم چې هفت رنګ يعني او ډوله خط .

د یو انتظار پای او د بل پیل

د نومبریه پنځمه مو د جمعې په ورځ د ماسپینیں لموټ ده رات په جامع مسجد کې اداکړ سیدنصیر را ته تېلیفون وکړ چې د دوی دفترته ورشم، مازیګر خلور بجې ورغلم ګورم چې حاجی عارف، عبدالله، سیدنصیر او نور تول راغلي، د حاجيانو ګنه ګونه وه.

د دفتر په دريم پور کې مولوي محمود احمدی، په وره (دروازه) کې ولاړو دلست له مخې به یې درې درې نفره پاس لېږل هلته به یې پري په پاسپورت ګونه کېښوده او رته به یې وویل چې سباشپر بجې د همدي ودانۍ مخې ته راقبول شي، حکه چې سباله غرمې مخکې لس بجې پرواز دی، چا غږ وکړ چې په هوايی د ګرکې تالاشې ډېر وخت نیسي بايد حاجيان وختي را وغونبنتل شي پاتې حاجيان یې خور بجې راو غونبنتل هغه چې تللي ووڅوک یې په تېلیفون خبر کړ او خوک یې نوروته وسپارل.

حاجيان تول خوشحاله او انتظار یې ختمېدونکي وو، اکثرو حاجيانو لس دولس ورځې، حئينو آن اتلس ورځې انتظار او شپې په هوتلونکې تېرې کړې وي، ده رات ولایت یوتن پښتون او سېدونکي عبدالصمد را ته کيسه کوله چې کور یې په ايران کې دی، او دی دروزې په پنځلسمه د حج د داخلې او حج ته دتللو په نیت راوتلى دی، ددولت په حساب په قرعه کې یې نوم راونه ووټ، کابل ته لار هلته یې هم کارو نشو تردې چې پدې شرکت کې یې نوم را ووت دی وايې چې تراوسه کورته ندي تللى او هم دلته ياله دوستانو سره او یا په هوتلونکې شبې سباکوی.

د شرکت مسؤولينو له نورو پاسپورت او تکت له ئان سره ايسار کړل خوزما تکت او پاسپورت یې دواړه را کړل.

غلام حبیب را پسی راغی په وچ زور یې کورته بو تللم، ددوی کورله شرکت سره نبردی و، دشپی موده بر گپ ولگاوه، دتپلیفون زنگ مودسحر خلورو بجوته برابر کړ، زه پوهہدم چې حاجیان خلورو بجوته نشي را تو لبدلی ځکه چې هغه وخت خه باندې پنځه بجې دسحرد لمانځه اذان کېده، موبایل مې، په تاکلی وخت زنگ (تالی) وو هله، را پا خېدو او دس او ته جد مووکړل، غلام حبیب ته مې د میرعثمان ماما نمبرور کړ، ماویل رائه لږ یې په عذاب کړو هغه هم زنگ ورته وواهه کله چې یې ok کړ ده دتپلیفون دلاسپیکر speaker کې کارله، چې له هغې طرفه او ازا وشو:

څوک یې او خه وا یې؟

هېڅ! ماویل چې لمانځه ته دې پاخوم

هغه چې د اخبره او رېډه پوه شوه چې څوک یې څوروي، خبرې او بردې شوې ماما مې دده له هراتي له جې پوه شو چې ددې څورونې تر شا د چا لاس دې نو یې زما پونښنه ترې وکړه، هغه دا هم وویل چې په تنګرها رکې اذانونه شوې دې او س هسې هم پا خېدم، دتنګرها ر او هرات تر منځ شا و خوا خلوپښت دقیقې دوخت تو پیر دې، یعنې په تنګرها رکې ورڅه هرات شو، لار لنډه وه غلام حبیب موټر چالان کړ خوما اجازه ورنکړه چې ويې باسي، د هغه کشور رور غلام حضرت زما بیک پخپلو (د بیک) په تایرونونو روان کړ.

غلام حبیب او غلام حضرت زماد ډېرخواره، دینداره، رینستونی، آرام، مخلص او وفاداره دوست شهید غلام حیدر کو چنيان ورونه دې غلام حیدر په اومر ماین پاکولو مؤسسه کې دیوې ډلي مشروو و چې موټر یې په

هلمندکی په بنسخ کړل شوي ماین ور برابر شو ، اوله ډپرو ارمانوو ، دین او هېوادته د خدمت له ستروهيلو سره په شاوخوا ۲۲ کلنۍ کې په شهادت ورسبد ، ټوانه کونډه ، او د غلام شعیب او غلام محبوب په نوم دوه زامن او یوه لور ترې پاتې شول په ټوانی کې بې د تقوا کچه داوه چې تهجد او هغه هم په مسجد کې ترې نه قضا کېدل زه به چې ورسره مېلمه و م نوله شرمه به زه هم ورسره د سحر له اذان یوساعت و پراندي مسجد ته روان شوم ، د خرقې د جامع مسجد د شوری مشر او خادم وو .

کېدلی شي چې دده پر وژني به هم کوم د اسي چا چې لموخ به یې هم زده
نه وي څان غازی ګنلي وي ..!!

درې نیم ساعته ولاړه

کله چې د شرکت مخې ته را اور سېد و نو حاجيان را تقول شوي وو، لمونځ مې یواحې ادا کړ مسؤولينو حاجيانو ته تکسي موتير نیول او هوايې ډګر ته يې لېږل کله چې هوايې ډګر ته ورسېد و نو تکسي موتير يې هوايې ډګر ته د ننه نه پرېښود، تري بىکته شو، يو ۳۰۳۰ موتير راغي هوايې ډګر ته يې د ننه کرو، هلته د حاجيانو لپاره خېمې درول شوي وې، تشنابونه هم ډېر و ګرمې او به په کې وې، د احرام لپاره مو غسل وکړ، بىکونه خوئایه تالاشي شول، طارق زما لپاره پوستکي والا بادام اخستي وو هغه يې هم په تالاشي کې رانه واخستل، خروجي مو وو هله، لوی بىکونه يې رانه واخستل خوکو چني ياد غاري راسره وو، له ترميبل د ننه په هوايې ډګر کې خېمه ولاړه و هملته مو احرامونه و تړل تلبیه مو وو یله دلمانځه ئای نه وو او نه له موږ سره جاي نماز ياخادر وو، په قير سړک و درې دو دوه رکعته لمونځ مو وکړ، د اټولې چاري ترا وو ه نيمو بجو ختمې شوي، نورنو انتظار بیا پیل شو، ده رات کاروان په نوم د یو بل شرکت حاجيان هم را غلل زموږ په تکت کې دالو تې وخت د دسمبر (۲) مه او د غرمې یو وولس بجې لیکل شوي وې.

له (۳۰۰) تنو ډېر حاجيان چې لسګونه بنځې هم پکې وې، د ننه په هوايې ډګر کې منظر ولاړو، د لته نه دناستې ئای وو نه ددمې، نه تشناب، نه کانتين، حاجيان په احرام کې هم وو، کښې ناستلى هم نشول له احرام سره هم نابلد و، ددمې او ناستې ئای او خوکې هم نه وې، حاجيان په ولاړه ستري شول، چيغې پورته شوي، خو د هوايې ډګر ارونډو مسؤولينو ويل چې تول حاجيان هم دلته انتظار وي، تاسو هم بله چاره نلري.

هواهم يخه وه، آن چا خادر هم نه درلود چې خان لاندې يې هوار کړي وای، هلته يوه الوتکه چې بهرنی الوت يې درلود او سپرلى، يې هم پکې ناسته وه، نه چالانبده، بلې الوتکې پسې يې کېبل کره، خواري يې پرې وکره، اخواه بخوا يې بوتله خو چالان نه شوه، زموږ حاجيان وارخطاشول چې زموږ الوتکه دوی ته ورنکړي یازموږ الوتکه هم خرابه نشي، بالاخره څه کم لس بجي له کابل څخه د کام ايرالوتکه راغله، موږ تول کتار ولاړو و خوشحاله شو، الوتکه بنکته شوه، و در بد، شل دقیقې وروسته موږ ته دورختلو اجازه وشوه، د تکتې یوه پانه يې اخستې او بولډینګ کارتونه يې راکړي وو، لوړۍ بشې وروختلي، بیا نارينه، ما بنې خواته د الوتکې په منځنې برخه کې شيشې ته ئای ونیوه.

جدې ته الوت

خود دقیقې وروسته الوتکه چالان شوه ټغل لیکې ته ورغله، او پا و کم يو و لس بجي والوتله، الوتکه د هرات بغار سوېل ختیئ ته په ګذرې، او انجیل تاوه شوه نورنود سیموم پېژندل سخت شول، آن په دې هم نه پوهبدم چې په کوم هبوا د کې يو، د الوتکې یوه خادم (استیورد) مې و پونست چې الوتکه پر کومه لار جدي ته ئې، هغه راته وویل چې د ایران پر مشهد او بندر عباس تېربېري، بیا خلوبنیت دقیقې په بحر الوئی، بیا عربی متحده امارات او بحرین او بیاسعوudi، ته او پرې.

کله کله به د سپینو وریئو د اسې طبقه مخې ته راغله، چې تابه ویل لاتدي مالوچې ځمکه ده، د وریئو سپین غرونه په حرکت وو، کله به له یو بل

خخه بېل شول، دې منظرىي انسان تە هغە الهى انھور ورياداوه او دقيامت منكرينوته يې داسوژه، عين اليقين تە نېدې كوله چې دوربئۇ دا غرونە خنگە لە يوبىل خخه بېلپېرى غر پە ذراتو بدلپېرى، دلىدونكى لە انده داستره جامده كتلە، پە مالىكولۇنو بدلپېرى او هرخە دده دسترگۈپە وراندى ترسە كىرىي نو ايا داعقل نە منى چې يوورخ بە داھىرىن غرونە ھم ياد ڈيرتبخراوتودوخى لە املە اويا دىيىنگ باڭ [استرى چاودنى] لە املە لە منھە ئى اوھمىدا سې بە ذرە كېرىي هغە بىنگ باڭ چې دمورخىنولە نظرە يې پە پايىلە كې دا نېي منختە راغلى او اللەج ھم پە قران عظيم الشان كىي ورتە اشارە كېرىي ده (أَوْلَمْ يَرِي الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ كَانَتَا رَفِيقًا فَعَنَّتُهُمَا) يعني: (ايا كافرانو داندى ليلى چې اسمانونە او ئەمكى سەھىنىتى وو بىا مو سەھىلى او پە او بومو هەرشى ۋۇندى وگرخاوه، الانبياء ۳۰

اللەج پە سورە قارعە كې د غرونۇ الوھۇلو تە ھم اشارە كېرىي، فرمابىي: داسې بە الوھى لکە نداف چې پە ھاندېس مالوج الوھى.

پرلاھ سىندونە او آبادى ھم لىدل كېدىلى، خود بەرە سىيمە دېستىپە او غونلەي وې كله بە له آبادى، او بىار سەھم مخ شو، خودالوتكى د لورتىيا لە املە سەنمە پېزىندىل كېدىل.

لە الوتنىي ورلاندى موبىتكە وويلى شول چې الوتكە شىپىد بېش زە فوتە لورە الوھى او خلور ساعتە وروستە بە جدى تە رسېرىي، نو سختە وە چې لە دومرة ارتفاع خخە دې موبى بىارونە وپېزىنۋە.

لە ساعت مودېر مزل كېرىي وو چې شنبې او بە مۇ ولیدى الوتكە يوه شېبە دەممىي شنو او بوبۇر غارە د او بوبۇر سرروانە وە دوھ درې خایە، خوان لە يو كيلو متر ھم او بەر دې سەمندر منخ تە تللى وو پە قوي گومان دابە

بندر عباس و د سمندر پر غاره، بسکلی لورپی و دانی او بسکلی منظری لیدل کېدلی، الوتکه و رو و رو د او بو فضایی منع ته تللہ په سمندر کې ځای ځای لوپی لوپی بېرى لیدل کېدلی، یوچل خومپی اته بېرى و شمپرلی چې پریوھ لیکه روانې وي، کله کله به یو نیم تاپو هم ولیدل شو، موربه ویل شوی و چې الوتکه به خلوپښت دقیقې پرسمندر ځی خو موربله یوه ساعت هم د پر مزل پرې و کړکله چې له سمندر څخه په وتلو شونبی لاس ته دېرپی بسکلی ابادی بسکار بدې، استیوره دا و چه متحده عربی امارات و بسولد لبروراندې چپ لاس ته بله و چه بسکار بدې، دایې بحرین و بسود، الوتکې خپل مزل لنډاوه، دښتی غونډی او په منع کې یې کوچنی کوچنی ابادی کله کله به پر حمکه توره کربنه ولیدل شو، خود لورپالی له امله، نه پېژندل کېدې، چې دابه سړک و اوکه سیند.

وراندې له ګردو (دايروي)، پتیو سره چې دېر بسکلی برپنښدېل مخ شو، دا پتیي لوی لوی او په ځانګړې ډیزاین جوړ او د ستورو بنې یې درلو ده، استیوره وویل چې داد سعودی خاوره ده، مکه، جده او مدینه د سعودی په لوپدیحه برخه کې د سمندر په غاره پراته بسا رونه دي، د افغانانو په خبر، خوک چې دې بسا رونته له ختیئې خوا خڅخه ځی نو د سعودی له ختیئڅخه لوپدیحه ته پر تول سعودی به تېرېږي، الوتکې به یو نیم ساعت مزل کړي و چې، په بندو کراچیو کې یې ډوډۍ راوره مورب سحر هم چای نه وو خبلى بنې اشتها مودرلو ده، ډوډۍ یې په نسبی ډول بنې وه، یو بوتل او به، یو ګیلاس شربت او یو ګیلاس چای یې هم ورکاوه، د الوتکې په خدموکې ځوانې بسکلې او شیک پوشه انجونې هم وي، چې سرونه یې لوح، تنګ او په بدن پورې نښتې جامې یې په تن وي، د الوتکې عملیې اعلان وکړ چې خو دقیقې وروسته جدي ته رسپرو او کمر بندونه مو و تړئ، د جدي د بسکلا په

اړه به همدا بس وي چې کله الوتکه پردي بساري نښته شوه او مورډ جدي
لورپي او دنګې ماني، بنکلي او پراخ سپکونه چوکونه او ددې بندري بساري،
بنکلا او پراخوالی ولید نود ډپرو حاجيانوله خولي بي واکه (به به به)
ووتل، تولو سرونه شيشو ته نږدي کړل اولاندي بي په حيرانتيا کتل ، ما هم
له ځان سره ډپر (چشم بد دور) تکرار کړ، ماویل خدايې بنکلايې د کابل په
څېر له نظره مه کړي، د بساري ډپرو اسمانځکو سپين نګ درلود.

الوتکه د افغانستان په وخت پاوکم درې او د سعودي په وخت پا وباندي
يوه بجهه کېناسته، خودترمينل خواکې چېږي چې مسافر له الوتکي نښته
کېږي، دېروبار له امله، مسافروته په الوتکه کې د پنځلس دقیقې انتظار
اوله خوکيو د نه پا خېدلو وویل شول، پنځلس دقیقې وروسته الوتکه بېرته
روانه شو او د ترمينل په مخکې درېدله. له الوتکي نښته او په بس موټرو
کې پورته شو، خوکامه وړاندې بي د ترمينل په دروازه کې نښته کړو.

میقات

کوم خلک چې د میقات له ساحې خخه بهر ژوند کوي هفوی ته افاقتی ويل
کېږي داکه د سعودي او سېدونکي وي اوکه دنوري نړۍ، دوی چې کله حج
یاعمرې ته رائي نو دوی ته دمکې معظمې په خلوروخواوو کې سیمې په نښه
شوي دي چې له دې سیموباید له احرام پرته دمکې معظمې خواته لار
نشي، اوکه له دې تاکل شویو سیمو خخه له احرام پرته دمکې معظمې پرلور
وړاندې لارنو دده داکار جرم بلل کېږي او په ناغې کې يې باید قرباني (وينه
توبه) وکړي

دې تاکل شویو سیمو ته په فقهې اصطلاح میقات ويل کېږي.

خینی میقاتونه یاهجه سیمی چې حاجی یاعمره کوونکی حق نلري له احرام پرته ترې تېر شی مکې معظمی ته نېدې او خینی بې لرې وي . رسول الله(ص) داپنځه میقاتونه په خپله تاکلي دي .

ذوالحليفة: ددي میقات دوهم نوم ابیارعلی دی، په مسجد شجره او مسجد میقات هم یادېږي، دامیقات د مدینې منورې په او سنی جغرافیوی تشکیل کې دی چې له نبوی حرم خخه لس کیلو متراه جنوب د مکې معظمی پر لار له مکې معظمی خخه ۴۱۰ کیلو متراه لېږي دی دا د مدینې داو سېدونکیو ياله دې خواړکي حرم ته د تلونکیو میقات دی چې هملته باید احرام و تړي، اوس دلته په نهه زره متره مربع ساحه کې یو لوی اوښکلی مسجد جوړشوي چې پنځه زره تنه پکې خاېږي، د امسجد ۲۴ متره لوره مناره او ۲۸ متره لوره ګنبده لري .

له مکې خخه مدینې ته اویا له مدینې خخه مکې او جدي ته تلونکي حاجیان ددي مسجد ترڅنګ تېرېږي .

قرن منازل: داله یوه لور غره خخه د بېل شوي غره لمن ده، قرن منازل د نجد، خلیجی سیمو، ریاض او طایف له لوري د راتلونکیو حاجیانو میقات دی چې له مکې معظمی خخه ۸۰ کیلو متراه واتن لري، له دې سیمو خخه مکې ته دوه لارې دی چې بیا په یوه نقطه (زیر و میقات پواینت) کې سره یوځای کېږي پر دواړولارو لوی مسجدونه جوړشوي دي، چې یوه ته سیل کبیر او بل ته وادي محرم وايې، سیل کبیر مسجد له حرم خخه اتیا کیلو متراه لېږي شمال ختیئ ته دی چې له طائف خخه هم خلوېښت کیلو متراه واتن لري د امسجد په ۱۴۰۲ هـ سپورې میز کال په ۲۲۰۰ متره مربع ساحه کې جوړ او درې زره لمونځ کوونکي پکې خاېږي .

وادی محرم مسجدتە دمکي او طائە پر سرک لار ده چي له حرم خخه
 ۷۷ کيلومتره لپري دى. ددى دواپو ترمنج ۳۳ کيلومتره واتن دى دامسجد
 ۱۳۵۷ متە مربع ساھە كې جور شوي، ددى مسجد په سویل لوپدیئە بىرخە كې
 دېرش متە لورە منارە جورە شوي ده پە دى او دميقات او دا حرام ترلو پە تولو
 مساجدو كې دغسل، او داسە او د حاجت پورە كولو تولى اپتىاوي پورە كېرىي،
 كله چي رسول الله ص په ۲۱۹ ميلادي دنبوت پە لسم كال د طائە لە خلکونھىلى
 او خفە راروان شونو حضرت جبريل ورتە پە همىدى قرن منازل كې داللەج پيغام
 را ووپ.

ذات عرق داد عراقيانو اولە دې خوا دتلۇن كيو حاجيانوميقات دى پە دى
 خاطر چي دلتە د عرق اسود پە نوم يولۇر غردى دا ميقات يې پە دې نوم
 و نومماوه.

حضرت عايشه رض روایت كوي چي رسول الله ص د عراقيانو لپارە ذات
 عرق ميقات و تاكە. ذات عرق د مسجد حرام شمال ختيئ تە پە نوي
 كيلومترى كې پروت دى، دا ساھە دقىن منازل لە سيل كىبير مسجد خخە
 پىنھە دېرش كيلومتره لپري ده، دلتە پخوا يۇنۇپدى مسجد و او اوس ملک
 فەد پە ۱۴۱۴ هـ. س كال دلتە ديو نوي مسجد د جورولو حكم و كەر.

يىلمىم: دالە مكىي معظمى خخە سل كيلومتره لپري ديمن او جنوب لە لورى
 دراتلۇن كيو حاجيانوميقات دى، داھايى نن سباپە سعدىيە يادلپري، دلتە
 پخوانى مسجدەم وو، كله چي دمكىي او جازان ترمنج نوى سرک جور
 شو، نو دلتە د حاجيانوتلى او رسپدىل سخت شول، لە همىدى املە ددى ميقات
 پە برابرى لوپدیئ خواتە، دلوپى لارپى پرس، پە ۲۲۵ متە مربع مساحت كې
 يو مسجد جور شو، چي شاوخا يۇنىم زىرنە پكى ئايپرىي دانوي مسجدلە
 مسجد الحرام خخە يودېرش كيلومتره لپري، دپخوانى مسجد جنوب

لو بدیع ته په یوویشت کیلومتری، کې دی یلملم د چین، هندوستان، پاکستان، افغانستان جاپان او له دې خوا دورتلونکیو حاجیانو میقات خای دی.

جحفه: داد مصر، شام او له دې لوري دراتلونکیومیقات دی چې د مسجد الحرام شمال لو بدیع ته په ۱۸۷ کیلومتری کې واقع دی د جحفې جنوب لو بدیع ته په اوه لس متري کې رابغ بشار او ختیع ته یې په پنځلس کیلومتری، کې سره بحیره پرته ده. د اسيمه د مدینې او مکې پرعمومي سرک یا پر هجرت رود پرته ده، له مکې د مدینې په لور ۲۱۱ کیلومتره وړاندې ددې میقات برابري راخې، پر همدي برابري، له دې سرک خخه داميقات پريوه لویه لوحه دلوی غشې په واسطه نبودل شوی دی، دلته هم په ۹۰۰ متراه مربع مساحت کې یولوي مسجد جورشوي دی، کله چې رسول الله ص د مکې دفتحې په نيت له مدینې خخه مکې ته روان وو، نو در رسول الله ص تره حضرت عباس ابن عبدالمطلب ده جرت په نيت له مکې خخه مدینې ته روان وو، نو تره اووراره همدلتنه سره وکتل.

حل د میقاتونو او مکې معظمې دحدو دوپه منځ کې چې کومه ساحده ده، دې ساحې ته حل ویل کېږي. ددې ځایونو او سپدونکی دا هل حل د حل دا او سپدونکیو په نوم یادېږي، داخلک به د حج او عمرې احرام له خپلو کورو نو خخه کوي.

په ژمي کې دوبې

ترمیل ته له رسپدو وروسته نو د هر حاجي لومړي کارد سعودي سیم کارت اخستل او خپلو کورنیو ته د رسپدلوا ډاډ ورکول وو. همدلتنه د یوشوکیس شاته څوان هلک ناست وو ګن سیمکارتونه او کربلا پې کارتونه یې مخ ته

اینبی و، حاجیان پرپی ور مات شول، د سیم کارتونو پېرل پیل شول، هلتہ هم خوتیلیفونی شبکی کارکوی، موربنه پېژندلپی او نه مو انتخاب کولی شو، یوسیم کارت په پنځه ويشت ریاله وو، او پنځه ويشت دقیقې کربدیت پکې وو، ماهم یو سیم کارت واخست، تیلیفون ته مې واچاوه خو کاریې نه کاوه، سره له دې چې د سیم کارتونو په پلورونکي، چې په عین وخت کې صراف هم وډېر بیروبار و خووړغللم او مرسته مې ترې وغونښته هغه هم زما تیلیفون واخست سیم کارت یې پکې تاو راتاو کې خو ونشو، ويې ویل چې ستا تیلیفون خراب دی، پر هغه بیروبار ډېر و ماهم ډېر ونه چپړه، ګورم چې خوتنه نور هم له همدي ستونزې سره لاس او ګربوان دي، خير له ډېر ھڅو وروسته مې سیم کارت فعال کړ. کورته مې زنګ وواهه وروسته مې چې خپل کرېډیت وکوت نو دهري دقیقې په سر یې رانه ۳، ۷ ریاله ګرځولي وو، زما سیم کارت (مبایلی، کمپنۍ او نمبر مې ۵۴۴۴۳۹۹۸۳ ووچې له تیلیفون نه ورگار شوم نو سیم کارت پلورونکي راباندي غړ کې چې ورغلم ویل یې له خلکو سره په ژبه نه پوهېږي له ستونزو سره مخ دی، له مایې د ژبارې هیله وکړه ماهم له خو تنو خلاص کړ.

دلمانځه وخت و، او د اسه ته لارم چې او بهه مې راپېښودې سمي ډېری تودې وي، ما ویل سهوه شوی یم، یواحې د تدو او بو نل مې پرانستی دی راځه تودې او سړې یو ځای کړه خو په دواړو نلونو کې سړې او بهه نه وي، هوادومره ګرمه وه چې دنل او به لکه په اور چې تودې شوې وي، د ماسپېښین لمو neckline موسافرانه وکړ.

دهوا تودوالې واسکت هم راباندي دروندکړ. له مورب لړ وړاندې د مالېزیا بې حجاجو الوتکه راغلې وه، دهغوي پر پاسپورتونو خولې وهل، له عکس سره د شخص کمپیوټري کتل او... ډېر وخت غونښت، هغوي لسو غرفوته کتار ولاړ وو کوم یوساعت مورب منتظرو خو خوکې پرېمانه وي خوک ولار نه پاتې کېدل د هغوي له خلاصې دلو وروسته مورب همدي لسو غرفوته په نوبت ودرېدو، دهرا چا

ویزه، د پاسپورت نمبر، دگوتو او سترګونبې په کمپیوټري کامرو کتل کېدل، کارډ پر دقیق او د درغله امکان کم ووله دې ځایه تر فارغېدلو وروسته يې زموږ بیکونه راکړل خو یو څل بیابې په یو بل ځای کې همداسې غرفوته کتار ودرولو، په نوبت يې رانه پاسپورتونه واختتل او څه کوچني کوچني کمپیوټري سټیکرونه يې پرې ونبسلول، موږ ته دا سټیکرونه اضافي او نا اړین برښېدل خو وروسته جو ته شوه چې دا هم د کارشی دی، چې وروسته به يې پخپل ځای کې ورته اشاره وکړو. زه په کتار کې ولاروم چې یو تن پکولي مې پر اوږد لاس کېښود: (اوجوانیمرګ ایجھ چې میکنۍ) ګورم چې محمد شریف حنیف رباتی مې شاته ولار دی، رباتی د حج او اوقافو وزارت مشاور او د افغانی بعضې غړۍ دی، نو موږی زما پخوانی ملګری دی، زما کتاب (ښخه په اسلام کې) دواړه توکه اتلس کاله وړاندې هم ده کمپوز او ډیزاين کړي دی له دې ځایه چې ووتو نو د افغانستان ۳۰۰۳ ته ورته موږو ته یو تملل شو، سامانونه يې په ځانګړې کراجې کې راول، او په لفت يې د موټر سرته پورته کړل. داهره څه حاجیانو ته د سعودي د حکومت لخوا د جنوبي اسيا مکتب له لارې نیول شو یو مزدورانو کول. مازیګر لموخ مه همدلتله وکړ، لمړ پربواته مکې ته روان شو.

جـلـدـ ۵

جـدـهـ ڏـپـرـلـوـيـ اوـ لـهـ نـپـيـوـالـوـ بـنـارـوـنـوـ گـنـيلـ ڪـبـريـ. دـاـبـنـارـ دـسـمـنـدرـ پـرـغـارـهـ
پـرـوـتـ اوـ لـهـ سـاحـليـ اوـ بـنـدـريـ حـيـثـيـتـ پـرـتـهـ صـنـعـتـيـ اـمـتـيـازـ هـمـ لـريـ، دـسـعـودـيـ
سـتـرـيـ فـابـرـيـكـيـ ڦـبـريـ پـهـ هـمـدـيـ بـنـارـكـيـ دـيـ كـوـمـ هـبـوـادـچـيـ لـهـ سـمـنـدرـ سـرهـ
پـولـهـ لـرـيـ نـوـ خـولـيـ يـيـ پـهـ غـورـيـوـكـيـ وـيـ، اللـهـ جـ دـخـپـلـ حـبـيـبـ پـهـ خـاطـرـ پـهـ
سـعـودـيـ دـاـ اـحـسـانـ هـمـ کـرـيـ دـيـ چـيـ سـمـنـدرـ يـيـ هـمـلتـهـ وـرـرـسـولـيـ دـيـ. کـهـ پـهـ
نـقـشـهـ کـيـ وـکـتلـ شـيـ نـوـ لـهـ جـدـيـ سـرـهـ نـبـتـيـ سـمـنـدرـ، تـرـانـگـهـ اوـ ڏـپـرـ کـمـ سـورـيـ
بـنـڪـارـيـ چـيـ آـنـ تـرـ مـديـنـيـ منـورـيـ رـسـپـدـلـيـ دـيـ، اللـهـ جـ پـهـ هـمـدـيـ نـرـيـ تـرـانـگـهـ
سـعـودـيـ لـهـ نـپـيـ سـرـهـ نـبـلـوـلـيـ اوـ لـهـ سـيـالـاـنـوـسـرـهـ سـيـالـ کـرـيـ دـيـ،

اوـسـ چـيـ دـنـپـيـ لـهـ هـرـگـوـتـ خـخـهـ حـاجـيـانـ دـهـواـ لـهـ لـارـيـ سـعـودـيـ تـهـ رـائـيـ
نوـ ٿـيـنـيـ يـيـ پـهـ مـديـنـهـ منـورـهـ کـيـ خـوـهـ ڦـرـ زـيـاتـ يـيـ پـهـ جـدـهـ کـيـ لـهـ الـوـتـکـونـسـکـتـهـ
ڪـبـريـ، جـدـيـ پـهـ دـ حـرمـينـوـ درـواـزـهـ هـمـ وـيلـ کـبـريـ.

کـلـهـ چـيـ پـهـ ۲۶ـ سـپـوـرـمـيـزـکـالـ دـرـيـمـ خـلـيـفـهـ حـضـرـتـ عـثـمـانـ رـضـ لـهـ مـديـنـيـ
خـخـهـ مـکـيـ مـعـظـمـيـ تـهـ تـشـرـيفـ وـرـوـرـونـوـ نـوـ دـمـکـيـ اوـ سـپـدـوـنـکـيوـ وـرـتـهـ وـوـيلـ
چـيـ دـشـعـيـيـ ڏـبـريـوـ تـمـحـايـ لـهـ مـکـيـ لـپـريـ دـيـ، کـهـ دـجـدـيـ پـرـ سـاحـلـ نـوـيـ
تـمـحـايـ جـوـرـ شـيـ نـوـ بـنـهـ بـهـ وـيـ، حـضـرـتـ عـثـمـانـ پـخـيـلـهـ جـدـيـ تـهـ لـاـرـ هـغـهـ ئـايـ
يـيـ وـکـوتـ اوـ ڏـبـريـوـ دـنـوـيـ تـمـحـايـ دـجـوـرـوـلـوـ اـمـرـيـ وـکـرـيـ.

جـدـهـ دـعـربـيـ نـپـيـ اوـپـهـ ڪـانـگـرـيـ توـگـهـ دـسـعـودـيـ سـتـرـبـنـدـرـيـ بـنـارـ دـيـ چـيـ هـمـ
دـسـمـنـدرـ اوـ هـمـ دـهـواـ لـارـيـ مـيلـيـوـنـونـهـ خـلـكـ لـهـ هـمـدـيـ لـارـيـ سـعـودـيـ تـهـ
دـحـجـ اوـ نـورـوـ چـارـوـ لـپـارـهـ رـائـيـ.

جده تر ۱۹۸۰ زېږدیز کوچنی بسار وو، په دې وخت کې یې مساحت تر ۱۲۵ کیلومترو او نفوس تر یو میلیون و ګړیو ډپرو دابسار اوس په طباعي او مصنوعي بسکلا کې له آمریکا یې او اروپا یې هبوا دونو سره سیالی کولی شي، دباب الحرمین الشریفین (در حرمینو دروازه) او عروس البحر الاحمر (دسرې بحیرې ناوې) لقب یې ګټله دی.

په جده کې د سمندر پرغاره دواکمنواو شتمنو اسمانخکو مانیبو دا بسار لا بشکلی کې دی. لوی پوهنتون، ګن نورعلمی او ګلتوري مرکزونه پکې شته دی.

د اخبار المکه لیکوال (فاکھی) دحضرت ابن عباس په روایت وايی چې دحضرت بي بي حوا دحضرت ادم دمېرمن او د قول انسانانو دمور قبر په جده کې دی.

علامه محمد طاهر کردي، په تاریخ القویم کې د الرحلۃ الحجازیه دلیکوال علامه بتونی له خولې وايی چې د جدې ختیئ ته په باب مکه کې یو لوی ۱۵۰ متره او بد، یومتر لور او درې متره پلن قبر دی چې خلک یې دبی بي حوا قبر بولی خودوی دا خبره نه مني. د اقرب او س هم په جده کې موجود دی.

کله چې مکې ته لارو نو هلتہ مولنایار محمد موږته وویل چې دبی بي حوا قبر ته به ھو خوموږ هلتہ دحرم او کعبې دومره مجذوب نه وو چې بېرته جدې ته مو دتللو وخت موندلی واي، او یامودې احتمالي او نامعلوم قبر لپاره دحرم د جماعت لمونځ پربښی واي ھینې خلک وايی چې ددې بسار نوم ده مدي لپاره جده اینسودل شوی چې زموږ قولو جده (نيا) بي بي حوا چې کله له جنت خخه را ووېستل شوه او ھمکې ته راولېېل شو، نولومړۍ همدي ئای کې رابنکته کړل شوه.

د ملک عبدالعزیز نړیوال هوایي ډګر

هغه هوایي ډګر چې موږ پکي بستکته شو ډېرلوی او له جدي بسار خخه نولس کيلو متراه لپري دي او لکه چې ومو ويل د هواله لاري راتلونکي حاجيان په سلوکي نوي هملته بستکته کېږي ددي ډګرد ودانلوكار په ۱۳۹۴ هـ سپورميز ۱۹۷۴ زېرديز کال پيل او په ۱۴۰۱ سپورميزيا ۱۹۸۱ زېرديز پاڼي ته ورسپد خواوس یې هم د پراختيا کارونه روان دي دا ډګر په درې برخو بشل شوي دي، یوه برخه یې د سعودي دكورنيو الونو لپاره، دوهمه برخه یې د نړيوالو هوایي الونو لپاره او دريمه برخه یې د حاجيانو لپاره ده، داهوایي ډګر د دوبې په خبر د عربي نړۍ تر تولو ډېر بوخت هوایي ډګردي، ددي ډګر ترمينل په یو وخت کې داتيا زرو حاجيانو ورتیالري او دهوایي ډګر په منځ کې د ۱۶۰ متره مربع ګلبن په جوړ ډوسره په دوو برخو بشل شوي دي.

د حاجيانو ډېر ترمينل، د پاير ګلاس په نوم له یو ډول مواد و خخه ددوه سوه او یو خېمو په بنه جوړ شوي دي، داخېمي تجيريته ورته دي، ډېرې دنګې، بسلکلي، سپينې او د ځانګړي ډيزاين درلودونکي دي.

دا خېمي د تودونې، او بو، باران، لمده بل او هرډول هوا پورا ندي مقاومت کوي.

داد ډګر په ۵۱۰۰۰ متره مربع ځمکه کې جوړ شوي او د تني عصر هره آسانتیا پکي شته دي، دې ډګر په ۱۹۸۳ زېرديز کال د اغا خان د اسلامي بسلکلي ودانۍ جاي زه هم ګټيلې ده.

د فیوضاتو نبار ته

دشنبي ورئ خپله لمنه او لمر خپلي زريني پلوشي تولولي موب له جدي خخه مكى عظمي ته روان شو، په موتيرو كې دوبش او د حاجيانو دلپردا کار منظم وو، خلور لوی بس موتيرونې چې په هريوه کې پنځوس خوکي، وي رارسپدلي وو، په موتيرو (ابوسرهد) ليکلي وو خو چې په جده کې به دې پر هر لوی سپرلى، وړونکي موتيرو ستريگي ولګډلي نو ابوسرهد به پري ليکلي وو، له سلو ډپر موتيرو موپه دې نوم ولیدل ماته د موتيروه مخکيني خوکي دچلوونکي ترڅنګ د ناستي زمينه برابره شوه، موتيروه یو تن غنم رنګه څوان چې برپت او بېړه يې په سنتو برابر او افغانی جامې يې پرتن وي ناست وو، په عربي مې تري وپونستل چې ولې يې په دومره ډپرو موتيرو ابوسرهد ليکلي دي، هغه رانه وویل چې ابوسرهد ديوشرکت نوم دي، ددي شرکت مشر ابوسرهد نومېږي چې اصلاً داکستان د پښتو، پښتون او سپدونکي دي.

دده د معلوماتو له مخي، دې سپري او س د سعودي تابعيت اخستي دي، او د سعودي په شتمنو کې شمېرل کېږي، ده وویل چې اورېدلې يې دې نومورې شپرد پرش زره عرادې همدا ډول بس موتيرو لري چې په سعودي کې، چلپري او دحج په مراسمو کې هرکال د حاجيانو د انتقال لپاره له سعودي حکومت سره قرارداد کوي. ده، وویل چې له دا ډول بهرنیو شتمنو او دي ډول سترو شرکتونو سره معمولاً سعودي شاه زويان (شهزادگان) شريک وي خوله ابو سره د سره له دې ډول کوم شرکت خخه خبر ندي.

د جدي او مكى عظمي ترمنځ شاوخوا اتيا کيلومتره واتن دي، خوابادي ډېره شوي، د مكى او جدي نبارونه پراخ شوي دي، په ځانګړې توګه جده

ڇپره لویه شوپدہ، داسې بربنې چې خوکاله وروسته به د مکې او جدي
بنارونه له یو بل سره وتړل شي.

له جدي تر مکې تر ڇپره حدہ د سرک دواړو خواوو ته دوکانونه دي،
مانبام لمونځ مو پرلاړه په یو مسجد کې اداکړ، دالومړي لمونځ وو چې مورب
په سعودي کې په جماعت او په مسجد کې وکړکله چې مسجدته
ننوتلم، دمسجد بنکلا او دقیمتی غالیو جگري فرش مې ذهن دومره بوخت
کړ چې نږدې و رکعت رانه تېر شي، ماته د عربانو او پدلمونځ، امين
بالجهر، رفع اليدین، په لمانځه کې خشوع او اهتمام نوي کار خکه نه
برښېده چې په پوهنتون کې مو په سلوکې اتیا استادان د عربی نړۍ اتباع
وو، خونور حاجيان یې حیران کړي وو. له لمانځه وروسته د او د اسه د خای
کتلولته ورغلم پرېمانه او به، د او د اسه، استنجا او د معذرت د پوره کولو
لپاره کافي ظایونه وو.

وږي و م په الوتكه کې له خوراک وروسته موڅه خورلې نه وو اخوا دېخوا
مې وکتل چې که نږدې کوم د کان وي، او د خورلو لپاره خه واخلم. دوکان
وو خولې لپرې، ما ويل که ورڅم نو موټر روان نشي، رښتیاهم موټر زړروان
شو.

دموټر چلوونکي عربی ڇپره کمزوري وه ما یې تري لامل و پوبنت ويل یې
چې عربی یې خپله ژبه نده ما یې تري خای و پوبنت خوڅواب یې هم خوبن او
هم حیران کرم: ويل یې افغان یم او په افغانستان کې د ننګرهار د سره
رود، دولسوالي، د بابړيانو او سېدونکي، دستي مې ورته په پښتو وو ويل
هونیمې ګه ته خوزما و طندار خه چې کليوال هم یې، بنه پوهېبې چې
موټر کې درسره افغانان ناست دي نو بیا ولې عربی وايي، که وايي چې عربی

لومړی تا پیل کړه نو ماخوته نه پېژندلې تاولې راسره پښتو پیل نکړه؟، په خنداشو.

سعودي ته دراتللو په اړه یې وویل چې دله یې شپارلس کاله وشول او له پاکستان خڅه راغلی دی، هغه وویل چې دی اصلًا بل چېږي منشي دی، خو دابوسرهد شرکت مسؤولينو تري غونبنتي چې د حج په موسم کې درې میاشتې ددوی موټر چلوي، ده ډېره سوچه پېښوری پښتو ویله خو مورنۍ ژبه یې سرخودی، درې وه، اصلًا چا ګومان هم نه کاوه چې دی به پښتون نه وي.

د وقار او پرتم بنار

زه په زړه کې د به شېږي شمارم چې کله به مې ستړګې پر هغه بنار ولګېږي چې د حمکې بله هېڅ توته هم په سېپختلنيا کې ورسره سیالي نشي کولی، هغه بنار چې عظيم الشان قرآن ورته بلدالامين، کعبه، بکه، مبارکه، مکه ویلې او الله ج یې پرسېپختلنيا او عظمت سوګندیاد کړي، هغه بنار چې دوچې مهبط، د جبريل منزل دسيدالکونين د تولد او خاپورو د حضرت اسماعيل ذذبحې د پېښې شاهد او قربانګاه، د سلګونوانبيا وو د رسالت دعوت، زيارت، اقامت او امامت خای او د الله ج د کور ویا پ او شرف لري.

خومره چې مکه رانړدي کېږي همدومره زما د زړه دربآ ډېرېږي د رسول اکرم د مکې ژوند هره خاطره، هرڅېرکي او هر پړ او مې د ذهن د تلوېزیون په سکرین کې تاوبېږي.

کله کله پرخان بې باوره شم، هلكه ته خوبه خوب نه وينې، ته ئان ته وکوره او د الله ج کور. په همدي سوچ کې و م چې د سړک غارې ته پريوې لوحې مې

سترهکي و لگېدلې (لدي ئايىه اخواله مسلمانانو پرته بل چاته د نتوتلۇ اجازە نشته) پوه شوم چې مكى معظمى، بىلدەحرام او داسلام دپرتم او نشىت بىارتە نتوتەم.

دى لوحى مى دىھن مسیر واروه، داسلام د عظمت، قوت، وييار او شەمامت دورە را ياد شوھ، چې خنگە يې دلتە د نامسلمانو نتوتلە منع كرپى، دا د اسلام د بىريا، لوبيي، خواك تنبىه، او نامسلمانو تە دابسۈول دى، چې عزت، شرافت، پاكىي او درناوى پە اسلام كى دى، پە ژوند كى يواحى مادى او جسمىي پاكوالى بىس ندى، بلكىي روحي او معنوي طهارت ھم پە كار دى، مكە معظىمە د نېرى د قىلو مسلمانانو قبلە دە، دلتە د اللهچ كوردى، دا پە نېرى كى ترى قولو سىپېخلى او عزتمنه قوتىھ دە، لە دى ئايىه لە اسمان، عرش العظيم، بىت العمور، او سدرە المنتهى سرە نېغىي ارىكىي نى يول شوي نو دى ئاي تە د نتوتلۇ لپارە د بىن پاكوالى كفایىت نە كوي، بلكىي حقيقىي او معنوي خىرى ھم لىرى كېدل غوارىي او روحي تزكىيە ھم پە كار دە.

ھر خوک چې دى بىارتە نتوحىي نو پە كار دە چې زىدە، روح، ضمير، وجدان، بىن، ھر خە يې پاك، دايىمان او اسلام تلىپاتىي دى ۋە يې پە لاس او داسلام پە نور منور وى.

دى بىارتە نتوتلۇ داسلام پاسپورت او دايىمان ويزە غوارىي.

دلتە يو مسلمان پوهېبىي چې زە خوک او زە خومرە عزيز يەم. دلتە سېرى تە د اسلام د عزت او وقار پىتىيە دورە ورپە زىدە شى، هغە چې قرآن د نامسلمانو ذميانو پە اپە فرمائىي (ترەھەقىي چې جزىيە پە خېل لاس درتە را وپى او د ذلت او سېكاكاوىي احساس و كرپى)

ما سخوتن دمکی معظمی په بسارکې روان وو له موږ سره په موټر کې
دنورو شرکتونو حاجیان هم وو، د هغوي لپاره په پام کې نیول شوي
داستوګنې ودانی (عماري) په بل خای کې وي او زموږ په بل خای کې
ډربور لو مری هغوي خای ته رسول.

www.melitahrik.com
0777 400 116

شهزاده ملنگ

موټروان د تفویج الحجاج په نوم یوې پراخې ساحې ته موټر تاوکړ، د اخای
تم ئای ته په ورته نقشه جور شوی د موټرو او حجاجو د هر کلې ئای دی.
حاجیان چې کله مکې معظمې ته راور سېبېري نو لو مری یې دلتہ راولي، دلتہ
یو بوتل د زمزم او به، یو جوس، بسکېت، کېک، کلچې او کاغذې د ستمال
په یوه کاغذې قوتی کې بند وي او وجہه الحجاج پر لیکلې وي، هر حاجي
ته یوه قوتی یا یوه وجہه، (خوراک) ورکوي، هر موټر باید پنځلس دقیقې
دلته و درېبېي، حاجیان په خپلو خوکيو ناست دمه جوړه کړي، که غواړي خپله
وجبه و خورې بیا موټرو انېږي موبې وږي او دې شیانو بنه خوند وکړ.

موټر روان او په یونسکلي بناړګوتۍ وربابر شو زما او نورو دوستانو د
اټکل له مخې ددي کالونۍ سور به یونیم کيلو مترا او او بد والى به یې دوه
نیم کيلو مترا، ټولې ودانې دوه پوره په یوه نقشه یوه ډیزاین او یودول
وې په منځ کې پراخ پراخه سېرکونه و. ډرېبور وویل چې داد اسامه بن
لادن بناړګوتۍ (کالونۍ)، او داساحه او کورونه ده ګه شخصې ملکیت دی چې
عرب مجاهدینو ته یې جوړ کړیدي.

دمکې معظمې د بناړ په زړه او دومره ګران بیه سیمه کې چې بناېي د بېي
دلوروالي ساری به یې په نړۍ کې کم وي دومره ستر ملکیت او د دومره
کورونو درلودل داسامه دشمني نښه ده او دا خرګندوی چې هغه کوم ګدا
ندی او که وغواړي دښه ژوند تولې اسانтиاوې ورته برابري دي، د دومره
شتمنى درلودل سره بیاهم د تورې بورې په غرو کې داسامه ژوند ددي
ښه خرګندوی دی چې د اسلام مینه له شهزاده خڅه ملنگ جوړوی، په
سعودي کې داسامه د کورنۍ درناوي، عزت او حیثیت په اړه به یې پخپل

ئای کې بحث و کړو خو اوس همدومره وايو چې د دوی کورنى د سعوډ کورنى ته ډېره نېډې او ډېره محترمه ده او پلارېي د سعوډي حکومت وزير و په داسې حال کې چې سعوډ کورنى حکومت خپل میراث گنې او ډېر کم له خپلې کورنى پرته بل چاته وزارت ورکوي.

استاد داهم وویل چې سعوډي اوس ددې بساري پاتې کار بند کړي دی.
(ددې کربنو دليکلو په وخت کې امريکايانو داسامه رح دشهادت ډرامه
وراندي کړي نه ووه)

دمکې په بساري کې تاو راتاو کېدو، بالاخره موټر دسپک پر غاره
ودرېد، ډرېور لا دمخه چاته تېلېفون کړي و، درې تنه موټر ته راوختل، تور
تور وو، په ورین تندې يې سلام وکړ، هر تن ته يې دلتہ هم هماګسي يوه يوه
قوټي خوراکي توکي ورکړل، دلتہ يې هر حاجي ته یو پلاستيکي لاس بند
ورکړ په لاس بند دخدمت د مطوف نمبر ۸۷ او د جنوبې اسيا مکتب په
كمپيوترې غټ ليک او د دوی د دفترادرس، دايميل او تېلېفون نمبر کوچنۍ
ليکل شوي وو ترکشک لاندې يې د هر شرکت او هپواد نوم په قلم ليکلې
وو.

موږ په پیل کې نه پوهېدو وروسته پوه شو چې موږ د جنوبې اسيا د
اداري او پدې اداره کې بیا د ۸۷ خانګې اړوند يو.

دلته ډرېور زموږ ټول پاسپورتونه دې خلکو ته ورکړل، هغوي هم حاضري
اخستل پیل کړل هغوي به نوم اخست او له حاجي يې غونبستل چې د پلار نوم
يې واخلي له حاضري وروسته يې ټول پاسپورتونه له ئانه سره ايسار او د
الوتكې تکټيونه يې تري راکړل.

له دې ئاییه روان شو، د حرم لیدلو ته بې تابه و م، ڈر بوتە مې وویل استاده
کعبه لېرى ده او کە نبدي، ويلى : له شيشي بني خواته و گوره يو لوپ برج
درته بىكارى؟ ماچې وكتل ربنتيا هم ڈپر لور برج او په سرکې يې ساعت
(گپى)، بىكار بىدە ماويل هو نبدي ده . هغه وویل کعبه تره مدي برج لاندى ده.

د ابرج ڈپرنبدي وو، يو خل مې زره وو چې استاد ته ووايم ودرپې همدلتە
کوزبم، او لە کوزبدو وروستە پە مندە ئان بيت الله ته رسوم او خپله د تۈل
عمر تىدە خىربوم ، خوزرە نازرە و م اخىر مې د توکى پە انداز ورتە وویل
خوهىغە و نە منلە ويل يې چې هلته لە مانە ستاسو قىلوشتۇن او زە لە هغۇرى
تسلىمىي غوارم دشېپى پا و كم يو ولس بجى وې چې د خپل استو گنھىي
(عماري) مخې تە ورسىپ د جنوبى آسيالە مكتب خخە د عمارى
لار بىسونكى او مزدوران راسىرە ختلىي وو، سامان لە موئرخخە همدوى
را بىنكىتە او د عمارى تر دروازې يې ورساوه پە عمارە كې دھر چاخونە
(اطاق) او تخت معلوم وو.

موې پە خلور و دانيو (عمارو) ووپىشل شو، ما او مولوي احمدى تە د
لومپى، عمارى پە لومپى پور كې لومپى درې كسىزه خونە را كول شوې وە .
بيكونە مو خونې تە نتوپىستل د هر حاجى نوم د هغه د تخت خنگ تە
پردپوال قومبىل شوی و .

مکة المكرمة

د نومونی لامل:

خینی وایی دی سیمی ته مکه ئىكە وایی چې گناهونه له منئە وری، اویا
داچې او به پکې كمې دی (سمیت مکة لانها تمک الذنوب، اى تذب
بهاو قیل: لقلة مائها)، ياداچې (لانها یوئىمها الناس من كل مکان فکانها
تجذبهم اليها، يعني : خلک پرې له هرې خوا بیروبار کوي، گویاداچې خانته
یې جذبوي یا (لانها تمک من ظلم فيها اى تهلکه)
ئىكە چې دلتە خوک ظلم و كرپي نولە منئە یې وری، داسیمه فطرتاً
د ئاظالمانو او جابرانو غرور لە منئە وری، لانها تمک الجبارین اى تذهب
نحوتهم) (۱)

(۱) شفاء الغرام او الدرر الفرائد المنظمة د (زمود بد قبلي تاریخ
، د عبد المالک همت لیکنە پە حوالە،

زە پدى انديم چې پە مکە كې داتولىي ئانگۇنې شته دی او د تسمىي
(نومونى) قول لاملونه یې لە مسمى سره سمون خوري.

مکى تە پە عظيم الشان قرآن كې بکە ھم ويل شوي ده، لا مل یې ھماگە
دمكى ازدحام او ديو بل تېبل وھل دى.

تفسیر مظھري وایی مکە او بکە دوارە یوه خبرە ده داھكە چې عربان كله
كله ميم، باتلفظ كوي، لکە نميظ او نبيط، لازم، راتب، راتم او

علامه جمال الدين محمد جار الله دمكى معظمي د نومونو شمبر
شېرىپنخوس بسۋىلى دى.

له دي پرته په عظيم الشان قران کې دي بسارتہ د ام القرى يعني د قريو مور (الانعام ٩٢)، البلدا منيا د امن بسارت (ابراهيم ٣٥)، البلدا لامين يادا د من بسارت (التيين ٣)، البلد الذي حرمه ايها هغه بساريچي محترم يې گرخولی دی (النمل ٩١) حرم آمن ياد امن يادا حرم (القصص ٥٧)، وادغير ذي زرع يابې كروندې دښته (ابراهيم ٣٧)، معاديا د ورگرځېدو اصلی وطن (القصص ٨٥)، قرية يا کلی (محمد ١٣)، المسجد الحرام يا عزتمن مسجدهم ويل شويدي.

واعلم بـ آن کثرة الاسلامي دلالة على ان المسمى سامي

پوهه شه چې د پر نومونه د مسمی د اهمیت او لوړوالي معناورکوي.

د مکې جغرافیه او تاریخ

څيئې روایات وايېي چې الله ج مکه معظمه له نوري ځمکې دوه زره کاله وړاندې پیداکړې، مکه د سعودي عربستان لوپدیع ته د حجاز په ويړه لمن کې دغرونو او غونډیو په منځ کې پرته ده، د مکې معظمې هوارة سطحه بطحاء نومېږي، د مکې عرض البلد شمال ته ١٩٠ او ٢٥٠ درجې، طول البلدې ختیئ ته ٤٦ شمالي ته ١٤٩ او ٣٩ درجې دی د سمندر له سطحې درې سوه متنه لوړه ده، مکه د ځمکې د کړې په منځ کې واقع ده.

مکه د تهامي په ختیئ کې چې شمال ته يې مدینه منوره، ختیئ ته يې نجد او رياض جنوب ته يې یمن او لوپدیع ته يې جده او بحر الاحمر (سور سمندر) پراته دې.

په مکه معظمه کې روانې او به نشته همدا لامل دی چې کرهنه پکي کمه ده او آن د خبیلو او به هم له کوهیانو را و پستل کېږي.

په مکه مکرمه کې اوس د خبیلو او کارولو د او بو کمی نشته دی، او س دخلکو سویه او اقتصاد لور شوی دی، هلتہ هېڅوک هم د بمباو به نه خبی، بلکې بولتلي، یا چان شوی او به خبی.

دمکې هوای پرده توده او سوئنده ده، باران پکي کم وي کله کله په زمی کې هم د حرارت درجه تر ۳۵-۴۰ پوري رسپري او په دوبی کې خو ډېرڅله تر ۵. لوپري یو عرب راته وویل چې په دوبی (اورپي) کې خینې وخت د تودو خې له امله د سړک قير هم روان شي، دلتہ ډېروخت د شپې او ورځې په هوا کې ډېرکم تو پير وي، دمکې او سپدونکي وايي چې الله ج او یا ډوله هوا وي پیدا کړې دی چې نهه شپته يې په مکه او یوه يې په ټوله نړۍ کې چلپري.

دمکې د خپلو او سپدونکي یو شمېرله یو ميليون خخه او پي.

د مکې مکرمې فضایل

الله ج په هر شي او هر مورد کې یو شی پر نورو غوره ګرځولي او امتیاز يې ورکړي دی. دېلګې په توګه په شپوکې دقدرشپه، په ورځو کې دا ختر او عاشوری ورځ، په انسانانو کې حضرت رسول اکرم ص، د اونۍ په ورځو کې جمعه، په میاشتوکې رمضان المبارک، په جنتونوکې فردوس په ایتونوکې ایت الکرسی، په کتابونوکې عظیم الشان قرآن، همدا ډول يې د Ҳمکې پر سرتیغولو غوره ځای او تر تولو سپېڅلی خاوره مکه معظمه ګرځولي ده.

دالله ج داقانون دی چې پرهغه شي سوگند خوري چې دهغه پر وړاندې عزتمند او مهم وي او الله ج په عظيم الشان قران کې دوه خایه پرمکه معظمه سوگند ياد کري دي:

والتيين والزيتون والطورسنين وهذا البلد الامين .(التين ۱-۳) يعني پر انحر او زيتون او پر طور سينا او پر دې امان ورکونکي (امين) بنا سوگند... لاقسم بهذا البلد: يعني سوگند خورم په دې بنار (مکې)

په تاريخ مکه کې ليکي چې په عظيم الشان قرآن کې الله ج پنهوس خایه مکه معظمه ياده کړد: ان اول بیت وضع للناس بیکه مبارکا وهداء... (آل عمران ۹۶)

يعني : (له شک پرته لموري کوتې کې چې دخلکو (د عبادت) لپاره جوړه شوه په مکه (مكرمه) کې ده چې برکتناکه او خلکوته لارسونکي ده پدې کې خرگندې نښې دی، یوپکې مقام ابراهيم دی، او هر خوک چې (حرب ته) نتوخي، نو په امن کې شو).

حضرت عبد الله ابن عباس رض فرمابي رسول الله ص مکي معظمي ته په خطاب کې و فرمایل (ما اطيبك من بلد واحبك الى ولو لأن قومي اخرجنى منك ما سكنت غيرك) (۱) مشکوكة

يعني ته خومره بسلکي ، خوشبويه او پر ما ګران بناريې که قوم مې له تاخخه و پستلى نه و اي نو زه به له تا پرته بل چېږي نه و اي او سبدلى.

عبد الله ابن عدي وايي ما رسول الله ص په حزوره نومي ئاي کې ولار ولید چې مکي معظمي ته يې په خطاب کې فرمایل: په ربنتيا ته د خداي ج غوره او خداي ج ته ګرانه Ҳمکه يې ، که زه له تاخخه وتلوته اړ شوي نه و اي نو هېڅکله به درخخه وتلى نه و اي.

(۱) مشکوكة

رسول الله ص فرمایی: صلاة فى مسجدى هذا افضل من الف صلاة فيما سواه الا المسجد الحرام والصلوة فى المسجد الحرام افضل من صلوة فى مسجدى هذا بماة الصلوة .

زما په مسجد کې لمونځ له نورو مساجدو زر ئلله غوره دی خو له مسجد حرام پرته حکه هلته یو لمونځ زما په مسجد کې له لمانځه خخه سل چنده غوره دی.

حسن بصری و ایی: ددې حدیث منظور دادی چې په مسجد الحرام کې یو لمونځ دبل ئای له لمانځه خخه سل زره چنده غوره دی.

حسن بصری فرمایی: په مکه معظمه کې یوه ورڅه دبل ئای له روزې یولک چنده ډېر شواب لري هلته یو درهم خیرات په بل ئای کې دیولک درهمو له خیرات خخه ډېر اجر لري، همدا ډول هلته هره نیکي په بل ئای کې له نېکي خخه یولک چنده ډېر شواب لري.

الله دې بنارتە د خپل کور د جو پې او د اشرف المخلوقات حضرت محمد ص د پیدا ینبنت وي یار و رپه برخه کړ.

همدا راز د او یار چې هر خوک و رن تنوئي نو په امن کې شو.

الله ج دې بنارتە د کفارو او انسی او جنی د جالانو نوتل منع کړي دي، دې بنارتە پښې غھوول، د انساني حاجت پوره کولو په وخت کې دې خواته مخ کول، مکروه دې.

لکه خنگه چې په دې بنارتې نېک اعمال ډېر شواب لري همدراز دلته ناروا کار هم ډېر کناه لري، الله ج فرمایی: (من یردفیه بالحاد بظلم نذقه من عذاب الیم) یعنې او هر خوک چې په ظلم او ناروا پکې د بدینې خبر و کړي نو د دردناک عذاب خوند به و رو خکو (۱) : الحج ۲۵

پدې بسارکي داسې خاينه دی چې دعا پکې ډېره نسه قبلېږي، طاعت اوښک کارونه پکې ډېر شواب لري.

رسول الله ص دمکي دفتحي په ورخ وویل: اللہ ج لہ هغې ورڅي راهيسي
دي بسارتہ عزت ورکړي دی چې ټمکه او اسمانونه یې پيداکړي دي.

او دا عزت به دقيامت تر ورڅي دوا مومي، په دې بسارکي له ماپرته بل چاته دجنګ او جګرو اجازه نشته ده او ماته هم دا اجازه دخوساعتو لپاره راکول شوي وه، نور تر قيامته ددې درناوی ساتل شوي دي، نه به یې خوک کوم مارغه او یا خارويي ته، تکلیف او زیان رسوي، آن دعامې لاري له سرڅخه هم ځانته د اخستلو په نیت دموندل شوي شي پورته کول رواني، مګر ددې لپاره چې اعلان و کړل شي او خاوند ته یې وسپارل شي، نه به یې خوک وابنه او ونې پري کوي:

(۱) مسلم كتاب الحج

د حرم حدود

دمکي معظمې ددرناوي په اړه چې کوم روایات رائي دادرناوی یواحې دکعبې ترودانۍ پوري محدود ندي، بلکې اللہ ج دخپل رحمت او د حرم دعza او شرف له کبله د حرم چاپېر چل ته هم دا درناوی ورکړي دي.

يو روایت داسې هم دی چې حضرت جبريل ع حضرت ابراهيم ع د حرم پر حدودو و ګرځاوه او د تیگو په واسطه یې ددې حدودو د په نښه کولو امرورته وکړ، او حضرت ابراهيم ع هم دا کار وکړ.

دمکي له فتحي وروسته رسول الله ص تميم بن اسد الخزاعي ته ددې حدودو د تازه کولو امر وکړ او هغه هم دا کار په نښه توګه وکړ.

ترهغه و روسته هم په بېلاپلۇ و ختونو كې مسلمانو واكمۇ داكار كېرى دى، اوپە دې حدودو كې يې ۹۴۳ نسبى ئىيىنى دې خوددى نېسۋە پە برخە پە غرونۇ، غوندەيو، خورونۇ او ناھوارو بىرخو كې ده، چې اوس دانىنىپ ھېرى كەمپى پاتې دى.

د حرم ياكعېپى خېل مساحت ۱۳۷ کيلومترە مربع او تولە ساحە يې پەنخە سوھ پەنخۇس كيلو مترە ده چې حدود يې پە دې ھول دى :
تتعيم يا د حضرت عايىشى رضى الله تعالى عنها مسجد.

تتعيم د حرم شريف شمال تە دەمدىنىپى منورى پەرلار لە حرم خخە اوھ نىيم كيلومترە لېرى واقع دى حرم تە دا تر تېلو نبدي حد دى، پە مكە ياد حرم پە ساحە كې او سېدونكىي ھېر حاجيان د عمرى دا حرام لپارە ھەمدلتە رائىي تتعيم د حل پە ساحە كې دى.

جعرانه

ددی ئای نسبت دبنو تمیم دقیلی یوی احمقی او ناپوهی بسحی ته شوی چې خپل نوم یې ریطه اولقب یې جعرانه و، هغې به توله ورخ وری وربشلې او چې مازیگر به شونو خپل کړی کاربې یې خراب کړ او خپلې وربشلې وری به یې بېرته سپرلې، (ولاتکونوا کاالتی نقطت) ایت دهمندې په اړه راغلی دا های د حرم په ۲۴ کیلومتری کې شمال ختیغ ته واقع دي.

ددی ئای او به په خوربوالي کې نوم لري، او آن خلک یې د ضرب المثل په توګه يادوي، دلته هم ملک فهد په ۴۳۰ متره مربع Ҳمکه کې دزر (۱۰۰۰) لمونځ کوونکي په ګنجایش یوبنسلکلى مسجد جوړ کړ.

حدبیبه

داد حرم له ساحې بھر د جدي پرزاره سرک پرته له حرم خخه ۲۴ کیلومتره لري سيمه ده، او س یې خلک شميسی بولي، دلته پخوا د حدبیبه په نوم یو کوهی وو او د اسيمه هم دهمندې کوهی په نوم ياد پده، شميس هم ديوه پخوانی تاريخي کوهی نوم دی چې قاسي (۸۳۲ هـ سپور میز من) هم ياد کړي دی، دلته د حرم له حدود دو ه کیلومتره لپرې یوبنسلکلى مسجد هم جوړ شوی دی، د بیعت رضوان او د حدبیبه د سولې مهمې پېښې هم د هجرت په شپږم کال هم دلته ترسره شویدي.

دلته پخواتر کانو هم یوم مسجد جوړ کړي وو.

نخله

دادمکی او طائف تر منع سیمه ده چې د حرم دختیغ او شمال حدود ټاکی، دادوه برخې دی یوې ته یې نخله یمانی وايی چې طائف ته د تللي سرک بې خواته ده او بلې ته یې نخله شامي یامضيق وايی چې له حرم خخه پنځه خلوښت کيلومتره لېږي پرته ده، دداءه په نوم دغره یوې اوږدي لېږي دادواړه نخلې یوه له بل خخه بېلې کړي دي.

کله چې رسول الله ص د هجرت په لسم کال د طائف له سفر خخه راستون شو، نود پېريانو یوې لوېې ډلي همدلته عظيم الشان قرآن و اور بد، او مسلمانان شول، د عبدالله ابن جحش په مشری یوه اته کسيزه سريه هم در رسول الله ص لخوا دقريشو د کاروا ان د خارلولپاره همدلته و لېږل شوه، دې سربې پردي کاروا ان حمله و کړه د عمر ابن الحضرمي په نوم یوتن یې وواژه او عثمان بن عبدالله او حکم بن کيسان یې ژوندي و نیوں، او نور و تبنت بدل، دا په اسلام کې دلومړني کافروژل او د مسلمانانو پرلاس د لوړ نیوښندیانو نیوں او د دوی مال لوړ نیو غنیمت ګنل کېږي.

د عزا په نوم مشهور او ستربت چې الله ج په عظيم الشان قرآن کې یاد کړي دی، (افرأيتم اللئ و العزى) (۱۹) نجم

يعني او تاسولات او عزى ولیدل هم په همدي نخله کې وو چې رسول الله ص یې دمکې له فتحې و روسته د ماتولولپاره حضرت خالد بن ولید، و ګوماره، کله چې رسول الله ص دمکې له فتحې و روسته له حنین خخه طائف ته تشریف و ره نو په نخله یمانی او قرن منازل تېرشو.

اضاءة لبن

داجنوب ارخ ته ۱۲ کيلومتره لپري دحرم حد دي نن سبا ورته عقيشه وايي عقيش ديو شخص نوم دي، چې په نوي يمو هجري گلونو کې ددي ځاي خښتن وو، لبند شيدو (پيو) ته وايي.

دي جهيل ډوله ځاي ته څکه لبند وايي چې ورته نبردي غرونه سپين ته مايل رنګ لري، دادرسول الله ص د حلیف قوم خزاعه سيمه وه.

حرم يا کعبه

د کعبې نومونه:

کعبه ډېر نومونه لري او دا ډېر نومونه د کعبې د درناوي او اهميت په معنى دي، خوپه عظم الشان قرآن کې ورته دا پنځه نومونه کارول شوي دي.

۱: کعبه

(جعل الله الكعبة البيت الحرام قياماً للناس) (۱) مائدہ ۹۷

يعني الله ج کعبه عزتمن او خلکو د او سېدو ځای ګرځولی دي، کعبه په عربي کې لوړي او یواحې ته وايي دامعنګانې پر کعبه تطبيقېږي.

۲: بيت الحرام

په پورتني ايتن کې کعبې ته بيت الحرام هم ويل شوي.

۳: بيت الله

. (البقرة ۱۲۵) يتي للطائفين) (۱) طهراً واسمعيل ان

يعني او مورپه ابراهيم او اسمعيل تینګارکړي وو چې زماکور طواف کوونکي وته پاک کړه.

۴: الْبَيْتُ الْعَتِيقُ

۲۹ (...واليطوف بالبيت العتيق) (۱) الحج

يعني او دبیت العتیق طواف دی و کپری

دعتیق معنی، پخوانی، لورشانه، نه ڏوبیدونکی ازاد او خپلواک دی، یاداچې چا
ددی کور زیارت و کپنو ددوزخ له اور خخه خلاص شو.

۵: قبله

فلنولینک قبلة ترضها (۱): البقرة ۱۴۴

يعني: نوژر ده چې هغه قبلې ته به ستامخ وارپو وچې ته یې خونبوې

د کعبې تاریخ او ودانوونکي

له تاریخي روایاتو خرگند پری چې تراوشه دبیت الله ودانی دولس خله
جوړه شوې ده، که خه هم په دې اړه حئینې روایات قوي ندي خود حئینو سند
پیاوړی دی.

دبیت الله ودانوونکي

تاریخ دبیت الله ودانوونکي داسې راپېژني.

۱: پربنتی.

۲: حضرت ادم ع.

۳: حضرت شیع.

۴: حضرت ابراهیم او حضرت اسماعیل علیهم السلام.

۵: د عمالقه و وقوم.

۶: د جرهم قبیله.

۷: قصی د کلاب ټوی، دنبی ع له نیکونو خخه یوتن.

۸: دمکی قریش له هجرت خخه ۱۸ کاله وړاندې.

۹: په ۲۵ ه عبدالله دزبیرزوی.

۱۰: په ۷۴ ه حاج دیوسف زوی.

۱۱: په ۱۰۴۰ ه ترکی سلطان مراد.

۱۲: په ۱۴۱۷ شافهد دعبدالعزیز زوی.

حضرت عبدالله ابن عمر رض فرمایي کله چې الله ج حضرت ادمع Ҳمکې ته راولپرہ نو ورته یې وویل چې زه له تاسره یو کور هم لپرم چې له دې کور خخه به دasic طواف کېږي لکه څرنګه چې پربنستې زماله عرش خخه طواف کوي، او د دې کور شاو خوا به دasic لموئخ کېږي لکه څنګه چې زما د عرش شاو خوا لموئخ کېږي.

راوي وايي چې د حضرت نوح ع د طوفان په وخت کې، کعبه پورته شوې وه، سره له دې چې دقیق ئحای یې معلوم نه وو، خوبیا هم د پوپیغمبرانو په خپل وخت کې، د هغې طواف کړي دې، الله ج حضرت ابراهیم ع ته د کعبې دقیق ئحای وښود بیا حضرت ابراهیم ع د پنځوغره (مرا، شبیر، لبنان، طور او جبل خیر) خخه تیگې راوري، او کعبه یې ودانه کړه.

(۱) هیتیمي او مجتمع الزوائد ۳ ۲۸۸، د تاریخ مکه په حواله ځینې خلک له دې پنځوغره خخه، د حضرت ابراهیم ع په واسطه د تیکورا او پرلو خبره نه مني ځینې داروايت هم صحېج نه ګنې خو ځینې یې د هغه ع معجزه ګنې، قران عظيم الشان په دې شاهد دې چې کله حضرت ابراهیم ع خپله مېرمن حضرت هاجره او خپل څوی حضرت اسماعيل ع مکې ته راوستل، نوهغه وخت د کعبې، د ودانۍ نښه وه، د احقيقت د هغه ع له دې دعا خخه بنکاري (ربنااني اسکنت من ذريتى بواد غير ذى زرع عندیتک المحرم) (۱) ابراهیم ۳۷.

يعني (ای زموږدې اما خپل ځینې او لادې شاره Ҳمکه ستاد عزتمند کور ترڅنګ پر پنسودل).

داددی خرگندوی دی چې په هغه وخت کې بیت الحرام وو، البتہ تاریخي روایات داهم وايی چې په هغه وخت کې دکعبې ودانی، او دیوالونه نړبدلي وو، خوبنست یې لاؤ، او د مره کلک وو، چې زرگونه کاله وروسته هم، حضرت ابراهیم په همدي بنستوند په والونه جور کړل، الله ج فرمایي، واذيرفع ابراهیم القواعد من البيت واسمعيل، (۱)، البقرة ۱۲۷.

يعني: او کله چې ابراهیم ع او اسماعیل ع د بیت الله بنستونه لوړ کړل.
بخاري کې راحي، چې یزید بن هارون وايی کله چې عبد الله د زبیر زوي، کعبه دودانولو په موخه ورانوله، نوزه هملته و م، ما ولیدل چې هغه حطيم هم د بیت الله په ودانی کې راووست، او ما ولیدل چې د بیت الله بنست داونې کوهان ته ورته، تیکو خخه جور شوی و، وروسته د فهد په وخت ۱۴۱۷ هـ کې هم کعبه په همدي بنست جوره شوې، په دې وخت کې دارتیاله مخې دکعبې د بنست یوه برخه ۱، ۴۰ متره و کيندل شوه، نو ولیدل شول، چې دکعبې د بنست تیکي له کومې مسالي او ساختمني موادو پرته ډېرې کلکې لګول شوې دي، داتيکي داونې کوهان ته ورته وي، او او س هم له کوم ترميم پرته پرهماځه بنست دغه ودانۍ جوره شوې ده، دا چې دا بنست به له حضرت براهيم ع خوکاله وړاندې جور شوی وي الله ج ته معلومه ۵۵ هـ.

دادي له حضرت ابراهيم ع راهيسي هم ۵۰۰۰ کاله تېرشول، خو دې بنست ده ډول طوفان سېلاپ او هرډول طبیعي پېښو مقابله کړدله.
د اسلام په تاريخ کې، تراوisse مسجد الحرام لس خلې د لاندې اشخاص لخوا په لاندې تاريخ پراخه شوی دي .

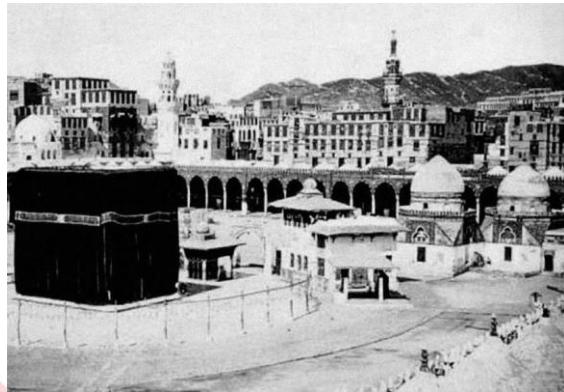
۱: د امير المؤمنين حضرت عمر ابن خطاب لخوا په ۱۷ هـ چې له ۲۳۹ زسره سمون خوري.

۲: د امير المؤمنين حضرت عثمان بن عفان لخوا په ۲۲ هـ چې له ۲۴۸ زسره سمون خوري.

۳: د ابو جعفر منصور لخوا په ۱۳۷ هـ چې له ۷۵۵ زسره سمون خوري.

- ۴: دعبدالله ابن زبیرلخواپه ۲۵ هچی له ۲۸۵ زسره سمون خوری.
- ۵: دولیدبن عبدالملک لخوا
- ۶: دمحمدالمهدی عباسی لخوا په ۲۰ هچی له ۷۷۷ زسره سمون خوری.
- ۷: دمعتضدد عباسی لخواپه ، ۲۸۴ هچی له ۸۹۷ زسره سمون خوری.
- ۸- دمقتدر عباسی لخوا په ۳۰۲ هچی له ۹۱۸ زسره سمون خوری.
- ۹: دملک عبد العزیزلخواپه ۱۳۷۳ هچی له ۱۹۵۳ زسره سمون خوری.
- ۱۰: دفهد ابن عبد العزیزلخوا په ۱۴۰۹ هچی له ۱۹۸۸ زسره سمون خوری.

د ملک عبدالعزیز په پیرکې د کعبې بیا رغونه

ملک عبدالعزیز یو خل په ۱۳۴۴ هـ یا ۱۹۲۵ ز کې د حرم د ترمیم امر وکړ بیابی په ۱۳۷۸ هـ یا ۱۹۴۸ ز کې دا کال پیل کړد حرم د توسعه او رغونې کار پیل ووچې ملک عبدالعزیز په ۱۳۷۳ هـ ۱۹۵۳ ز کې وفات شو.

دلک عبدالعزیزله وفات وروسته د هغه زوی ملک سعود د حرم د پراختیا اورغولو کارتہ ادامه ورکړه اوشن کاله یې پرې تېر کړل، دې شاهانو هم د حرم د توسعه (پراختیا) اورغونې چارې دابن لادن کمپنۍ ته سپارلې وي، پدې ترمیم سعودی له شپرسوه اوشن میلیونو ډېریال ولګول.

(۱) تطور عمارة المسجد الحرام ص ۱۹

دلک عبدالعزیز او ملک سعود له ترمیم او پراختیا سره سره بیا هم حرم تنگ او زیارت کوونکی زیات وو، بالآخره ملک فهد په ۱۴۰۲ هـ یا ۱۹۸۲ ز کې امر وکړ چې د کعبې چت دې هم لمانځه ته چمتوکړل شي، هماګه وو چې د چت ترمیم پیل شو، په چت کې لوډ سپیکرونه (لوړ غربی) دیخ او تودو خې ضد مرمروته ورته تېږي، ولګول شوې، دزمزم او به پورته شوې، چت رنیاشو، برپینسناې او عادی زینې ورته پورته شوې، له دې وروسته د چت ۴۰۰۰ مربع متره څمکه ۱۰۵۰۰ المونځ کوونکیو ګټې ته چمتو شو، د چت په دې ترمیم هم شاوخوا دېرش میلیونه ریاله ولګېدل، فهد په ۱۹۸۸ کال یا ۱۴۰۹ هـ صفر المظفر په میاشت کې د حرم د دو همې پراختیا بنسته کېښود چې په ۱۴۱۳ یا ۱۹۹۳ کې پای ته ورسپد، په دې پراختیا کې د باب عمره او باب عبدالعزیز ترمنځ په

۱۹۰۰۰ متره مربع مساحت کي دمسفلي لورته چې مخامن ورته دارالتوحید کانتينيټيل. شركة المکه او برج زمزم دی، یوه لویه ودانۍ پیل شوه دا ودانۍ دوه ځمکتلې (زېرمیني) یوه ګراونډ فلور (د ځمکې سطحه) لومرې پور (چې موب افغانان ورته په عامه ژبه دوهم پور وايو) او ددي پور چت لري دمسجد انتظامي له مرې ځمکتلې د ځان او مسجد لپاره کاري، په دې ځمکتلې کي دمسجد فني، تخنيکي او کنټرولونکي وسايطة ئاي پرئاي شوي، همدارنګه ځينې د یوگان او تحويلخانې هم پکې دی، دې ئاي ته د عامو خلکونو تل منع دي.

اوددریم پور چت دلمونځ کوونکيو استفادې ته چمتو دي.

نوې ودانۍ ډېره بنکلې ده او تول عصری او پرمختللي وسائل او ده وادیخ ساتلو لپاره پکې سلګونه ايرکند پشنونه کاربدلې دي.

ددې خلور واپو ځایونو مساحت ۱۵×۲۲۵=۲۲۵ متره مربع دي، دا ودانۍ دومره ګلکه ده، چې د نورو پورونو تاب هم راوللى شي او که اړتیا پېښه شي نور پورونه هم پرې جوړېږي، په وروستي چت بنکلې درې ګنبدې لوره ده، هر پور ته د عادي زينو (پورېو) ترڅنګ څوځایه برېښنايی زينې هم پورته شوبدې، هر پور ۳۰° ۵۳ ستني لري دهري ستن په بېخ او پورتنې برخه کي خلور خواوته ايرکند پشن لګبدلې دي.

د سعودي پاچایانو لومرې توسيع (پراختیبا) شمال ته د مروې او باب العمره پر خواچې باب الزبیر، باب الندوه، باب حجر اسماعيل، باب المدينه، باب مهدی، هم پکې راخېي وه او جنوب ته د صفاله غونډۍ تر باب عبدالعزيز پورې چې باب حنين، باب اسماعيل هم پکې د غځبدلې ده.

د ملک فهد په وخت کې

د سلطان مراد ترکي لخوا د کعبې له رغونې درې سوه پنځه او یاکاله تپرشوی، او د کعبې ودانۍ بیارغونه غونبستله له همدي امله ملک فهد بن عبد العزیز چې ځان ته یې د حرمینو خادم وايه، د کعبې ترمیم ۱۴۱۷هـ سپورمیز کال په محرم کې پیل کړ او کعبه یې بنستیزه ورغوله، په دې ترمیم کې یې د کعبې د دبوالونوتیگې هواري او یو برابرکړې وي.

بهرنې برخې: د تیگوله منځه یې پخوانی مساله راوو پسته، نوې سیمنتی مساله یې ور ننو پسته، دواړه چتونه یې نوي ترمیم کړل، درې واره، ستني یې ورته نوې کړې، لدې رغونې وروسته د کعبې لوړوالی ۱۴ متره د ملتزم اړخ یا له حجراسود خڅه تر حطیم پورې د دبوال اوږدوالي، ۱۲، ۸۴، د حطیم له پیل خڅه د حطیم تر پایه یا ترکن شامي پورې ۱۱، ۲۸ متره، له رکن شامي یاد حطیم خڅه تر رکن یمامي پورې ۱۱، ۱۲ او له رکن یمامي خڅه تر حجر اسود پورې ۱۱، ۵۲ متره ده.

په ۱۴۱۷هـ سپورمیز کال د کعبې د ترمیم، ويارد ابن لادن د کمپنۍ په برخه شو.

لومړۍ وصل

له هرات خڅه چې الولو نو قول حاجیان په احرام کې وو خو سید نصیر، او حاجی عبد الله همداسي را وختل، ما ورته وویل چې تاسو که په الوتکه کې احرام کوئ نو باید له میقات خڅه تپرنشئ او که په جده کې یې کوئ نو جده خوله میقات خڅه اخوا د حل په ساحه کې ده او دم درباندې او پې، هغوي راته وویل چې موب بیاله جدې خڅه جحفي ته د احرام لپاره څو زه هم چپ شوم، دوى دواړه له موب سره په موټرو کې مکې معظمې ته هم را نغلل حیران و م

چې دوی ولې داکار و کړ پېروسته پوه شوم چې دوی دواړه شيعه ګان
دي، د عبد الله رنګ خو هزاره ګانو ته ورته وو خو سید نصیر هزاره هم نه وو
اصلًا د کابل د چهار دهی او سبدونکي وو، چا ګومان هم نه کاوه چې دی به
شيعه وي.

خونو ته د ننو تلو په وخت د مولانا يار محمد په نوم يو تن چې بسکلی سور
او سپین رنګ، سره او توره ګډه وډه بېره يې وه راغى ځان يې په مکه
مکرمه کې د شرکت له مسؤولينو معرفي کړ او ويې ويل چې یو ولس بجې
رانښکته راشئ چې عمرې ته خو، موب خپل سامان ځای پر ځای کړ، ما په
هرات کې هم د احرام لپاره غسل کړي و، خو په جده کې ډېر خولي شوي و
دلته تشنابونه او ګرمې او به هم پرېمانه وي له سره مې غسل و کړ تول
د عمارو مخ ته کو چني میدان ته را وو تو موب یو هم لار معلومه نه وه.
مولنا يار محمد چې په مولنا مشهور وو له درې خلور ملګرو سره زموږ
لارښود شوه لاره يې راته تشریح کړه، د عمارو موقعیت يې حفایر شارع
ستین (شپتم سرک) وښود د سرک پر غاره د متحده په نوم درملتون وو چې په
تول سعودي کې نماینده ګئي لري په مکه او مدینه کې خو يې ما خپله شپږ
او ه نماینده ګئي ولیدلې.

دلته په خلورو کتارو کې منظم و درې دو د هرکتار لپاره يو تن مسؤول
و تاکل شو، چې حاجيان بې نظمي ته پرېندې، یو کتار ماته را و سپارل شو
، زموږ عماره له حرم شریف سره په مستقیم لوی سرک حرم ته نسبتاً نړدې
پرته وه ، کړې وړې لارې او فرعې سرکونه نه وو خو د عمارې دروازې لوی
سرک ته نه وي، بلکې د دوو عمارو شا لوی سرک او د دوو دروازې بیا مخ په
جنوب ددې نورو عمارو دروازو ته وي کله چې لوی سرک ته را وو تو ګورو
چې تول سرک له خلکو ډک دی، خومره چې دا د طرفه سرک بسکاري نوله

خلکو ڈک دی، بسچی او نارینه، ڈول ڈول جامه، ڈول ڈول رنگ . ڈپر یې حرم
ته او لې یې له حرم خخه خپلواستو گنھایونو ته روان وو خو ځایه مې په
داسې خلکو سترګو ولګبدې چې نارینه یې د احرام په جامه کې خو بسخو یې
یو ڈول یونیفورم (یو ڈول خادر، کمیس، پرتونګ په خادر نښه) درلوده او یو
ځای به روان وو چې دوی له نوروسره جوت پېژندل کېدل، پېلوی شا
و خواشپارلس متړه سپک هغه د چا خبره د قدم ځای نشه دی، د تلبیې
ملکوتي ازانګو فضا سندريزه کړي وه، موږ د سپک پر بنې خوا منځ پر شمال
لو پدیع حرم شریف ته روان شو خو ګامه وړاندې بنې خواته یو لوی مسجد
پر منځ راغی مولنا وویل چې د امسجد په ټوله مکه کې مشهور او د اسامه
پلار ابن لادن جوړ کړي دی او د ابن لادن په نوم یادېږي که له چا ځای ورک
شو نو د دې مسجد پونښته دې وکړي . له مسجد سره سه پېچومي پیل
شونور نو د ساعت برج موږ ته ڈپر نبډې دی .

د کعبې لیدلو تلوسي ڈپر نا ارامه کړي وم، موږ د هغه ځای چې حرم ترې
پر خپلواسترو گولیدلی شو، په خو متړی کې وو، بس چې د همدي پېچومي
چې په حقیقت کې پول وو سرته ورسپېرونو حرم ته رسپدلي بلل کېږو زه خپل
شل کلن ارمان او د خپلې مینې وصل ته رسپدونکي وم، همدا خو متړه
فاصله لکه خو کيلومتره او برده شوه کله چې د پله سرته ورسپدو نو الله اکبر
او، اللهم لبیک لبیک لاشريك لك لبیک ان لحمد والنعمة لك والملك
لا شريك لك، انکازې لورې او ژړاګانې پیل شوې، مولنا راته وویل چې دا
مخامخ مناري د بیت الله دي، تلبیې او ژړاګانو زور واخست له پله بنسکته
اوله سپک تېرشود حرم صحن ته له نتوتلوا سره مولنا ټول کېنول، له یو بل
څخه د بېلډلو په صورت کې یې دراتولې لوله ځای د دارالتوحید کانټینېنتل
هوټل منځ ته تلوپزیون ته ورتنه د اعلاناتو سکرین وټاکه .

مولنامخکی موب ورپسی دحمر شریف بنی خواته روان شو، دحمر شریف
حولی او شاوخوا بی سپین پرق وو، دلته دتیارو خای نه وو له زرگونو
کالوراهیسی دلته تیاره مغلوبه او رنا او نور غالب وو، دلته دوامدار
، انوار را اوری، تیاره فکرونه، تیاره نظریات له دی خایه کوچبدلی خای بی
الهي انوار او دمعرفت او تعقل رنا نیولی دی، دعظمیم الشان قرآن پر نزول
سره دا رنا تلپاتی شوه په حرم کې شپه نشته توله ورخ ورخ او رنارنا ده.

هغه مکه چې او سېدونکیو بی یو وخت دشیطان خراغ دبلولوس نه
درلودن توله چراغان ده.

مولنا په یوه دروازه ورنو پستواوس نو خو ثانیبی پاتې دی چې د خه کم
دوه میلیارد مسلمانانو قبله، دبشرپه تاریخ کې د حمکې پر مخ لومړنی
ودانی، او تر ټولو سېپخلې او مبارکه خونه ووینم، هغه چې هره ورخ بی کم
تر کمه یو ولس خله یادوم او دلمانځه په هرنیت کې وايم (مخ مې د کعبې
شریفې په لوري) هغه چې که په لمانځه کې ورته مخ نکړي نو که هر خوره دې
نور شرایط او ارکان برابرهم وي لموئخ دې دمنلوندی، هغه چې په بیت الخلا
او استنجا کې ورته مخ کول خو پر پرده آن پښې غھول او لاپې توکول بی هم
خواته منع دی.

هغه چې په ژوند او ویښه هم ورته مخ کوو، خوب موهم همدي خواته دی
، او له مرینې وروسته په قبر کې هم همدي خواته مخ اړوو. هغه خای چې تول
ساکنیان بی هم تعظیم او تکریم پیژنی او آن تو تکی بی هم له فیلانو ساتی.
له ننوتلو سره سم ژړاګانې دومره ډېرې لورې شوې چې تلبیه بی تر شعاع
لاندې راوسته مخامخ راته د کعبې خونه وه، په همدي نیمه شپه کې لدې

شمعی خخه لسگونه زره پتنگان تاوېدل . پرتوولودا سې کیفیت او د جذب
حال راغی چې د تشریح لپاره يې الفاظ او د بیان لپاره يې لار نلرم .

ستړګې مې پر کعبه ګندلې وي خوزره مې باور نه کاوه چې زه به اوس
د هغې لیلا وصل ته رسپدلى يم چې میلیونونه مجنونان لري، دوه ستړګې
مې خلور، خلور مې اته، او اته مې شپاپلس کړلې په غټو غتومې وروکتل .

نور نودتاب متنه ووه، ما هېڅکله هم فکر نه کاوه چې زما کانی زره به هم
کله نرم شي ژرا اوسلګې خو پر پرده . خو هلته کیفیت او حال دا سې وي چې
د کانی زره خو لاخه چې آن له الماسو هم موم جو پوي .

يو وخت مې چا پر اوږد لاس کېښود ويل يې بس کړه څه چې ملګري
طواف ته بنکته شول بیا يې موندلی نشو .

ما هلته دا سې ځوانان هم په کريکو ولیدل چې که د دنیوي غم غرونه يې هم
په سر کېښودل شي بنايی ورمېږي يې کورډ او ستړګې يې لمدي نشي .

طواف مو په مطاف کې پیل کړ، زموږ طواف د عمرې وو، په لوړې یو درې
شو طو (دورو) کې موبایدر مل (اوډ پهلوانا نو په خبر منډه او اوږدې پورته
پورته کړې واي، خود بیرون بار له کبله دا کارنا شونی و، د منډه په خو پر پرده آن
داعادي تګ امكان هم نه و، ډېر ورو ورو روان و کله کله به مو هسي اوږدې
پورته پورته کړې کله به مو چور هېر شول، طواف مو د ژرا او انګولا په
بدرګه وکړ، زما ستړګې له کعبې نه اخوا کېدلې، له دې کتو مې دا سې
خوندا خست چې محسوسې د خود کیفیت بیان يې نشم کولي . له طواف
څخه چې فارغ شو نو لوړۍ ټل وو چې پخپله مې د زمزم او بوته ګیلاس
ونیوه هملته مطاف کې ورتاو شوم نېټې او به مې و خښلې مورې په

ربنستیانادیده وو په خوندې نه مرپدو، دوه رکعته لمونځ مو و کړ، وروسته مولنا د صفا او مروه ترمنځ سعې ته روان کړو.

مدادسي انجکړله چې صفا او مروه به له کعبې لپري سپېږي غونډۍ وي، دخور له پاسه به پول وي په دې پول کې به چېرته دوه شنه راډونه وي چې دمنهې ئایښې خوداسي نه وو له مطاف خڅه دکعبې دهغې دروازې خواته چې د صفا د دروازې په نوم یادېږي په زينه راوختو، دا د طواف د پیل او پای زينه ده خوقدمه چې وړاندې لارو لاد کعبې له محوطې بهر نه وو وتلي چې مولنا یوې پر مرمو پونسلې لورې ته بوتللو ويې ويل چې داد صفا غونډۍ ده دا وړاندې شنه راډونه دي او هغه بل خواته همداسي لوره ده هغه مروه ۵۵.

تاسي موسعي وکړئ زه همدلته درته ناست یم یواحې د صفا او مروه په اړه، نه بلکې په ټولیزدول د کعبې او د حج د مناسکو د ټولو ځایونو په اړه زماټکل بل ډول وو.

صفا او مروه او د دوی ترمنځ د تګ راتګ لاري خو دومره بنسکلې او په عصری ساختماني موادو او نقشې جوړ شوي چې د افغانستان اړگ ورسره سیالي کولی نشي.

سعې د حج او عمرې له واجباتو خڅه ده او ترتیب یې داسي دی چې لوړې به د صفا په لوره ودرېږي (صفا پخوا غونډۍ، وه او دوخت په تېرپدو او د حکومت په هڅو او س د کعبې له سطحې لبه لوره پاتې، نوره ختمه ۵۵)

دلته به مخ کعبې ته کړې ځانګړې دعا به کوي بیابه د مروې خواته حرکت وکړې کله چې شنه میل ته ورسېږي نو له دې شنه میل خڅه به تر بل شنه میل پورې منډه وکړې، داميلىونه صفاته نزدې دي کله چې مروې ته ورسېږي نو

هلتە بە ھم و درېبىي مخ بە كعېي دعا به و كېي او دصفا پە لور بىه راروان شې، دسعي لپارە صفاتە دتللو لار بېلە او مروي تە بېلە جو پە شوې ده، ددوارو لارو ترمنځ دوه كوچنى نوري لاري ھم شته دى. كله چې شنه راد تە راور سېبىي نوتربل شنه راد پوري بە مندە و كېي، دصفا او مروه ترمنځ اوھ ئىلە تلل راتلل سعې ده هرچىل بە ھم پە صفا او ھم پە مروه كېي و درېبىي مخ بە كعېي تە كېي دعا به و كېي لە صفا خخە مروي تە اولە مروي خخە صفاتە پر دوا رو لارو دوا رو خواووتە دوه شنه خراغونە چې راد تە ورتە دى او د فقهى پە كتابونو كېي ورتە ميلين اخضريين ويل كېبىي نصب شوي دى.

سعې مو و كېھ خوک ژ، او خوک لېناو خته فارغ شول.

په دوه تنود ۱۲۰ حاجيانو سرخرييل

او سن راته يو دسر خرييل پاتې وو چې له احرامه وو حؤو او خپلې جامي
وا غوندو .

مولنا موږته وو بېل چې دلته سرونه مه خربیئ ځکه چې نایان لس پنځلس
رياله اخلي، هلتله په عماره کې هلکان شته که پنځه پنځه رياله ورکړئ نسه
په راحت به یې درته و خربېي موږ هم هلتله سرونه ونه خربيل، نابلدي هم وه
خو چې عماروته راګللو د مجیب او نعمت په نوم دوه افغان هلکان وو او
موږله یوسل او شپېتو تنوده پر ووفکر مووکړ چې که دوی ته انتظار
کوواونوبت ته کېنوا بنایي ډېر و حنله پېرو مولنا ته موهم غوسه را غلله چې ولې
یې غلط و پوهولو روسنه پوه شو چې مجیب د مولنا او بنی او له نعمت سره
یې هم د خپلوي کومه اړیکه وه ده غونښتل د اپیسي د دوی په جېب کې
ولو پېري .

ماملكروته مشوره ورکړه چې رائئ خپله یو دبل سرونه و خربېو. لو مرۍ
زه یوه ملکري ته چې لامې نه پېزانده او سريې مخکې خربيل شوی
و کېناستم سريې راته و خربېه، دا و پښته ما پنځلس کاله نه وو خربيلي او په
همدي هيله مې ساتلي وو چې دا به په حج کې خربېم او اللہ ج مې داهيله تر
سره کړه، درې نيمې بجي له عمرې فارغ شو، احرام مو و و پست، جامي مو
وا غوستې. څه ملکري ویده شو ځکه چې ډېر ستري و و دشنبې شپه، دشنبې
ورخ د يکشنبې شپه تول په سفر او ګرځد و تېرشول خو زه بېرته حرم ته لارم
لار اسانه وه پر سړک بیا هم خلک نه ځای بدل، لمانځه ته وخت کم وو لاندې
په مطاف کې د طواف اجازه نه ورکول کېده ته جد مو و کړل او په کعبه کې
په جماعت د لو مرۍ لمانځه وي اړ را په برخه شو .

صفا او مروه

صفا:

دایوه کوچنی غونډه ده چې د صفا او مروه ترمنځ د سعې پیل هم تري
کېږي داد کعبې د خونې په يو سل او د پرش متری کې سوېل ختیئ ته پرته ده
خود کعبې په او سنی و دانی کې د نته ده او س ددې غونډه په سر یو ګنبد
ډوله چت دی .

مروه

دا هم يو کوچنی غونډۍ ده ددې د تیگې نوم مروه ده چې سپین ته مايل
رنګ لري او ډېره کلکه ده ، داغونډۍ د کعبې له شامي رکن خخه شاو خوا
درې سوه متنه لپري شمال ختیئ ته پرته ده سعې یا اوم شوط همدله پای ته
رسپري .

مسعى

صفا او مروه تر منځ د تګ راتګ (سعې) لارته مسعي ويل کېږي صفا او
مروه دوه غونډۍ وي . د دواړو غونډي يو ترمنځ ۳۹۴,۵ متره مسافه ناهواره
لوړه او تېټه وه ، له شګو او کروت کانو ډک د پنځوس متنه سور په اندازه
خور هم پکې وو د تاریخ په بېلا بېل پرونو کې د اخای هوار ، ترمیم او جوړ
شوي دي ، یو وخت د اخای له بیت الله خخه بېل وو او د دواړو تر منځ
دو کانونه او و دانی وي خو په بېلا بېل وخت کې چې د بیت الله
د پراختیا پوزې عملی شوې نودا ساحه هم په بیت الله کې راغله او س
خود بیت الله حوالی له صفا او مروه خخه هم ډېره وړاندې تللي ده . د بېروبار

دکموالی او دخلکود اسانتیالپاره د صفا او مروه تر منئ سعې ته خلور لاري جورپي شوې دي يوه ھمکتل (زېرزمياني)، يوه د ھمکې پرسطھې، بل دوھم او بل دريم منزل خلور واره پوره په ھېبرنسکلي ھيزاين، ھېبر قيمتي ساختمانۍ توکيو په عصرۍ او پرمختللي ھول په ھېبر جذاب او مناسب رنګ جورپ شوي دي. له صفا خخه مروې ته دتللو په ھېبر قېمتی مرموپونسل شوي لار بېله، له مروې خخه صفاته د راتللو همدا ھول لار بېله او په منئ کې دناروغانو او ويلچيرانو (دناروغانو د بایسکلونو) دوه لاري بېله دي پر هر لار دزمزم داوبودوه ھایه دي چې په هر ھاي کې شاو خوا لس نلکې دي او په یو وخت کې تري شاو خوا خلوبښت تنه او به ھبلى شي، دمسعى د هر منزل سور شل متراه د لومړي منزل لوړوالۍ ۷۵، ۱۱۱ او ددوھم ۵، متره دی، اوس په لکونو حاجيان دلته په یو وخت کې سعى کولى شي.

هر پوره ته پراخي پراخي عادي او برپينا يې زينې (پورپي)، اولفتونه ختلې دي، دهر پوره تول مساحت ۷۸۹۰ متره مربع دي برپينا يې زينې د باب الصفا (صفا دروازې) بهرا او لفتوونه يې دنته دي.

د صفا او مروه تر منئ له عامو دروازو پرته اوه د اسي پلونو ته ورته لاري دي چې هغه خلک پري تگ راتگ کوي، چې له بھر خخه نېغ حرم ته تلل غواړي له دي لارو تلل د سعې کوونکيو د مزاهمت مخه نيسې. له دريم پور پرته په نورو پورونو کې پکي او دومره ايرکنډېشونه دی چې د سعودي په ګرمى کې خلک پکې يخ نيسې، لسګونه قنديلونه پکې ھورند دي.

له بهرنې صحن خخه صفا دروازه د کعبې لسمه دروازه ده چې تر مروه پورپي دا شمېره یو دېرشمي ته رسپوري په دوى کې هوایې پول ته د ورته لارو دروازې هم شمېرل کېږي په دې منئ کې مشهورې دروازې باب الصفا، باب بنې هاشم، باب علي، باب العباس، باب النبې، باب السلام ياباب بنې

شبيه، بآب الحجون، باب المعللة، باب المدعى او باب المرودي او دصفا او مروده له منع (معنی) خخه دکعبې سالون یا مطاف ته مشهورې دروازې باب مراد، باب المحصب او باب عرفه دي.

مروده تر ۱۴۱۷ هجري سپور ميز پوري غوندي وه خو له همدي کال خخه تر ۱۴۲۳ داغوندي هواره شوه او س دتيگو كلکه لبه نښه پاتې د پرسريې دموم په خېر سپين ته ورته ژېر مواد پراته دي، چې پښې هم نه ژوبلوی او انسان پري بنوېږي هم نه، دصفا له غوندي، شيشه يې کتاره تاوه ده.

دصفا او مروده تر منع له شنو راه و نوسره د عباس ابن عبدالمطلب کور وو، تر ۱۳۷۲ هـ سپور مير کال حکومتونو ترميم او خو په همدي کال يې دصفا او مروده د پراختيما لپاره و نزاوه.

(۱) اخبار مکه د فاكهي، د تاريخ مکه په حواله

اهل كتابوداسي عقيده درلوده چې د اساف په نوم يوتن نارينه له نائلې نومې نسخي سره په کعبه کې نارواړي کې ونيولې چې الله ج دواړه مسخ او تيګي ترې جوري کړي خلکو هم د عبرت لپاره اساف دصفا او نائله د مروده په غوندي، کېښو دل.

دوخت په تېرې د سره خلکو د دې دواړو بتانو عبادت پيل کړ او دايې محترم بلل، د جاهليت (ناپوهی)، په پير کې، هم خلکو دصفا او مروده تر منع سعى کوله د اسلام د رنما په خپرې دلو سره هم خلکو داسعى کوله خوئينو دا ګومان کاوه چې ګويما داسعى د همدي بتانو (اساف او نائلې) له کبله ده او دا دود باید بند کړل شي.

الله ج دهمدی شک دله منئه و پلو لپاره و فرمایل چې (ان الصفا والمروة من شعائر الله...) یعنې یقیناً صفا او مروه دالله ج له نبسو خخه دي (۱) البقره

۱۵۸

د صفا او مروه تر منئ سعې د حج یا عمرې له واجباتو خخه او د حضرت ابراهيم او حضرت هاجرې سنت دي، رسول الله ص هم دا ابراهيمي سنت ادا کړیدي.

د بخاري په باب احاديث الانبياء کې له حضرت ابن عباس خخه روایت دي چې رسول الله ص فرمایي: حضرت ابراهيم ع خپله مېرمن حضرت هاجره او خپل زوي حضرت اسماعيل راوستل او دواړه یې د کعبې ترڅنګ له یو کڅورې خرما او یو مشک (زې) او بو سره پېښو دل په دې وخت کې حضرت اسماعيل ع تى خوره کوچنۍ وو او په مکه کې نه کوم کلې و اونه کوم کور یا بنار.

کله چې حضرت ابراهيم له دوی دواړو خخه روان شو نو حضرت هاجرې ترې په حیراتنيا و پوبنټل چې ته موب په دې سوئنده، بې او بو، بې ونسو او بې خوکه دبنته کې ولې پېږدې، خو حضرت ابراهيم ځواب ورنکړ کله چې حضرت هاجرې څوڅوئله دا پوبنټل او حضرت ابراهيم ځواب ورنکړ نو حضرت هاجرې ورته وویل آیا داد الله ج حکم دي؟ هغه ځواب ورکړ هو.

دده د اخواب حضرت هاجرې ته دغره په خبر دا د، ورته یې وویل کله چې داد الله ج امر دي نو باور لرم چې هغه به موب وساتي.

حضرت ابراهيم لب اخوا په داسې څای کې چې حضرت هاجرې نه ليده و در بد مخ یې قبلې ته کړ او دادعا یې وکړه (ربنا انی اسکنت....) یعنې (ای زموږ ربه ما خپل اولاد په بې کروندي) دبنته کې ستاد عزتمن کور ترڅنګ

پرپیسود ای ربە ددی لپاره چې لمونع و کپری نودخلکو زپونه ددوی خواته راواپوه او هغوي ته له مېپوو خخه روزي ورکړه چې ستامننه و کپری) دحضرت ابراھيم له تللو وروسته هاجرې خپل زوي ته تى ورکاوه او هماگه او به او خرمایې کارولې خولې وروسته له تندې سره مخ شول، حضرت هاجرې به چې معصوم اسماعيل ته وکتل نو خفه او وارخطابه شوه با الاخره تاب ورنغى، نبدي غونډي صفا ته پدې هيله ورو ختله چې ګوندي خوک وويني او او به تري وغوارې خو، په دې سوئنده او ووچه دښته کې هېڅوک هم نه وو، له هغه خایه رابښکته شوه او دمروه پر لور لاره کله چې له صفا بښکته خور ته ورسپدله نو حضرت اسماعيل ع يې له نظره پناشو نوله دې خور خخه په منډه تېرہ شوه، چې حضرت اسماعيل وويني، هسي نه چې کوم ځناور زيان ورته واپوي، مروه ته ورسپدله هلته يې هم خوک ونه ليد اوه ئله د صفا او مروه تر منځ لاره او راغله او په دې خور کې يې منډه کوله (ددې خور په ساحه کې او س شنه راپونه دي او دلته او س هم حاجيان منډه کوي، په اوم ئحل چې مروه ته وختله يو غږيې واورېد، باوريې هم نه راته، خو فکريې کاوه چې کوم کس دده مرستې ته راغى بیاپې غوبرونه څک کړل، ګوري چې يوه پرښته پرڅمکه خپل وزړ وهی چې له دې خایه د او بو چينه راوتنه، هاجره راګلله له دې چينې خخه يې د حوض په خبر کوچنۍ دپوال ددې لپاره تاواکړ چې او به ونه وحې، دتحصیل په دوران کې مې چېږي لوستې وو چې دالله ج رسول ص فرمایلې دی الله دې پرهاجرې ورحمنېږي او بوته يې زم زم (په عبراني ژبه ودرېبه ودرېبه)، وویل او ددې له غوبښتنې سره او به ودرېدلې که هغې او بوته زم زم نه وو ویلي نو په مکه کې به له دې او بو نهر روان شوی وو.

خینو خلکو بیا له دې کیسې سره اسرائیلیات یو خای کړي، داسې کیسه یې جوره کړي چې ګویا، حضرت ساره د حضرت ابراهیم ګرانه مېرمن او ده ګه د تره لوروه او هاجره یې ازاده وینځه په نکاح کړي وه ددواړو بنو یو خای ګوذاړه نه کېدله، حضرت سارې په حضرت ابراهیم زور را وور چې هر ډول کېږي له دې بنې او بنتون څخه به یې خلاصوی هماګه وو چې حضرت ابراهیم ع بې له دې چې هاجري ته خه ووايی هغه له شام څخه حجاز ته را روانه کړه او دلته یې بې هر ډول توښې او هر ډول سرپنا او سر پرسته پرېښودله.

دا پر یوه اولو العزمه رسول بهتان دی یو اولو العزم رسول خو پېړده چې هېڅ عاقل انسان به له خپل اولاد او مېرمنې سره داسې کارونکړي.

لکه خرنګه چې په پورتنې حدیث کې هم راغلي حضرت ابراهیم دا کار یواحې او یواحې د الله ج په حکم او ده ګه درضا لپاره وکړ او حکمت یې هم بشکاره دی الله ج ددوی په واسطه هلتنه د یو لوی تمدن بنسټ کېښود، ابادی وشوي، د حضرت ابراهیم ع دعا قبوله شوه، الله ج په ټوله نړۍ کې د خلکو زړونه کعبې ته ور مات کړل نن سبا له ټولې نړۍ څخه هروخت خلک کعبې ته د حج او عمرې لپاره ئې، د زمزم پر او بو ځان خروبوی، او ابراهیمی، اسماعیلی او د هاجرې سنت عملی کوي.

له هماګه وخت را هیسې کعبه د خلکو قبله ده او د ابراهیم، اسماعیل او هاجرې په قدمو قدم بدمي، ده ګوی پر تقلید قرباني کوي ده ګوی پر تقلید شیطان ولی او

نن هر کال میلیونونه خلک د کعبې د زیارت په اړه د حضرت اسمعیل غرب
ته لبیک وايی، او په دې وچه، سپېره بې وبنو او بې او بو دنبته کې د نړۍ
ټولې مبوې په هر موسم کې موندل کېږي .

له صفا غونډۍ سره د اسلامي تاریخ د پېږي پېښې تړلې دی، د بېلګې په
توګه کله چې اللہ ج خپل رسول ص ته امر وکړ چې خپل نبدې دوستان
ووپروه (۱) (شعراء ۲۱۴)

نوهغه د صفا غونډۍ، ته وخت او خپل قوم په ئانګړې توګه فهر او عدی
ېې را وبلل ورته ېې وویل که زه تاسو ته ووايم چې ددې غونډۍ له شاه
ددښمن یو لوی لښکر راروان دی او پر تاسو د بريډ نيت لري نو تاسو به زما
پر خبره باور وکړئ؟، هغوي ورته وویل هو ځکه چې موږ له تا هېڅکله هم
دروغ ندي او ربدي هغه ص ورته و فرمایل نو زه موله یو سخت عذاب خخه
وېروم چې د پرژر راتلونکي دی ابولهېب ورته وویل چې (معاذ الله) خدای دې
خوار کړه آیا د همدي لپاره دې راوبللو؟ په همدي خاطر بیا دا ایت نازل شو
(تبت یدا ابی لهب (۱))

بخاري له ابن عباس خخه.

حضرت عبد الله ابن عباس فرمایي چې قریشو رسول الله ص ته وویل ته
خپل رب ته دعا وکړه چې داد صفا غونډۍ سره زر و ګرځوي، که دا کار و شو
موږ ايمان را وړو، خو حضرت جبرايل ع، رسول الله ص ته د الله ج دسلام له
رسولو وروسته وویل که دا کار هم وشي نو دوی ايمان نه را وړي که ته
غواړي زه به دا کار وکړم خو که بیا هم ايمان رانه وړي نو زه به سخته سزا
ورکړم خو که ته غواړي همداسي ېې پر پردہ زه به د خپل رحمت او توبې
دروازې ورته خلاصې پر پردې رسول الله ص هم ورسه پر همدي توافق وکړ.

له همدي ڪفا سره ابو جهل د رسول الله ص بي احترامي و کره او حضرت
حمزه بي ڏبر ڙر غچ و اخست.

www.
0771 400 -

په مکه کې لومړۍ ورځ او دوستان

سحر له لمانځه وروسته مې طواف وکړي بیا مې خپل ماما حبیب الرحمن استاد ته تېلیفون وکړ، هغه هم په حرم شریف کې و هغه له ماخخه دیارلس ورځی وړاندې تللى وو، د حرم شریف په حوبلي کې د ساعت له یو کوچني برج سره مو وعده وکړه زه چې ورغللم هغه هلته تیار ولاړو. د یو بل په لیدلو ډېرخونښ شوله سلام او ستړي مه شي وروسته له هغه سره د هغه اطاق ته روان شوم له حرم خڅه ورته ۴۰ دقیقې پلی مزل وو، دده په لیدو مې توله ستوماتیا ووته، له هغه سره مې د سحر چای و خښه د کور او کلې د خبرو تر څنګ يې په مدینه منوره او مکه مععظمه کې د خپل دیارلس ورځني ژوندېه اړه هم معلومات راکړل، ويیل يې چې مدینه منوره ډېرنسکلی او پاک بنداردي، بنې هوا، بنې فضا، پراخ سړکونه، پراخ چاپېریال نسبت مکې ته ارزاني، پکې شته ده د نبوی مسجد ډېر ستابینه يې وکړه. حبیب الرحمن استاد زما، ماما او ترما کوم شل کاله مشردي خو ټول عمر موسره یو خای تېر کړي دی د سکه مشرورور په خېر يې له موب سره چلنډ کړي لکه چې کور، ګته او تاوان مو یو وي.

ده راته ويیل چې زموږ کلیوال غلام دستګیر، حاجی شېرزمان او شېر زموږ په خواکې په ۱۳۲ عمارة کې اوسي هلته ورغللو خو د عمارې عرب خوکېدار د نتوتلوا اجازه رانکړه، ماما مې خپل ملګري ډاکټر عبد القدیر ته چې په مدینه منوره کې ورسه د اطاق ملګري او د ننګر هار ولایت د سره رو د ولسوالی، دفتح ابآد (فتیوات) او سېدونکې دی، تېلیفون وکړ هغه هم په همدي عمارة کې او سېده، ډاکټر عبد القدیر رابنكته شو، لومړي بې خپل

اطاق ته بوتللو هغوي کبان پاخه کري وو خو موږ ماره ووهسي مويوه مرې
ورسره و اخسته، ڏپر خوندورو.

له هغوي خخه د شپرzman دوي خونې ته لارو.

په دي خونه کې يو حاجي شپرzman و چې د سره رود ددوه سرکې
او سپدونکي دی تر ما ڏپر مشردی خو انقلابي مجاهد او په وينا یې موحد
سری دی، زموږ دوستان دی ملګرتوب مې هم ورسره دی په کابل او پېښور
کې په يوه مبنه کې او سپدو.

غلام دستگير زموږ کليوال ڏپر نېک سپې له نبو اخلاقو او او بدي دېيري
يې د شيخ لقب گتيلی دی.

دابل شپرzman زموږ قومي او عزيز دی، زما ترور زی هم دی، بنايی کوم
کال له ماکشري، په سر خرود کې زموږ او دوي تر منځ يو خور دی.

له نېکه مرغه ددوی خواته گلاجان هم راغلى و گلاجان ددي کشر
شپرzman مشرورور دی، هغه هم له يو شرکت سره تر دوي وروسته او تر
مامخکې راغلى وو او حرم ته نېبدې په يوه عماره کې او سپده.

يو ساعت بنهار مووکړي يو لس بجي شوي، قول حرم شريف ته د ماسپېښين
دلمانه له لپاره ولار شو، ماسپېښين لمونئ په پاوباندي دولس بجو
اداکډه، خو له لمانه او جنازي چې تر خو فارغېدلو نو يوه بجه شوه.

له لمانه وروسته خپل اطاق ته لارم ڏوډي مو و خوره زموږ په اطاق کې
يو شنه غالى، درې تخته، پر هر تخت يو غټه اسفنج، درې کوچني
بالښتونه يوه برستن يوه رو جايي، يو ايرکنه بشن يو پکي دوه راډونه وو.
زما د اطاق ملګري دهرات بشار او سپدونکي مولوي محمود احمدى وو

احمدي دهرات په محکمه کې قاضي هم و . مورچې په کومه عماره کې او سېدو، داخلور پوره وه په هر پورکې دوه دوه اپارتمانه او په هر اپارتمان کې دوه خونې، یو کمود، یو تشناب له تفت سره، یو د لاس وينځلواخای (دستشوی) له نغر یو او لوازمو سره یو پخلنځی او یو فريج (يختال) وو.

سعدي له نېستمنو سپين بېرو پرافغانستان

څل پور غواړي

مورچې کله له هرات خخه را تللو نو په الوتکه کې دخای د نه شتون له کبله شرکت یوویشت تنه په بله الوتکه کې کابل ته راولېړل چې له دې خایه په بله الوتنه کې جدي ته راشي، دوى ته ويل شوي وو چې تاسي به په کابل کې نه ايسارېږي له یوې الوتکې به نسکته کېږي او بلې ته به خېږي آن له تر مينل خخه به هم نه وئي خو هلته یې یوه شپه او یوه ورڅنډولي وو. دوى له مورڅخه شپه ويشت ساعته وروسته مکې معظمي ته راوسېدل، په دوى کې له خلور تنو سپين بېرو پښتنو بادغيسيانو خخه په جده کې د سعدي حکومت سپي سر دولس سوه ریاله اخستې وي، اوورته یې ويلې ووچې شرکت يا حکومت ستاسو خاک پولې ياد خدماتو پيسې ندي تحويل کړي، سره له دې چې شرکت له دوى پوره پيسې اخستې وي، دا بېچاره ګان نالوستي او ناګرځېدلې خلک وو خپل حق یې هم نه شو غوبنتلى خوماددوی مظلوميت زغملې ونه شو، د شرکت مسئول سید نصیر مې اړکړ چې د دوى د حق پښتنه وکړي.

خوهغه سباش په راته وویل، چې دې په جده کې د سعدي اړوندو چارواکيو ته ورغى او د دوى پيسې یې ترې وغوبنتې خو هغوي ورته وویل

چې ستاسو حکومت افغانستان زموږ پنځه میلیونه ډالره پوروری دی، مړو چې څه نه وايو تاسو خویې بیخي مه وايئ او پیسيې یې رانکړې، ماورته وویل چې دا کوم انصاف او عدالت دی، چې د سعودي حکومت پر افغان حکومت پخپل پور کې د خلور تنو بېوزلو، سپین بېرو، بې خولې او بې ژبې پښتنو بادغیسيانو څلور زره او اته سوه ریاله ايساروي؟

پوه شوم چې غلا هرومرو یا په ده او یا د افغان حکومت په چارواکیو کې، سید نصیر مې بیاهم پر پښود ورته مې وویل چې داخلک مظلوم دی ټه چې زه او ته د بعضی دفتر ته ورشو زه هلته ډېر دوستان لرم، د هغوی په واسطه به د دوی حق را ژوندي کړو.

هغه هم په بسکاره را سره ومنله خو په نن او سبا یې تېر و پستم.

په کومه شپه چې نوي یوویشت تنه حاجيان راغل نو په سبابې سید نصیر زموږ خونې ته راغۍ ویې ویل یې چې ستاسو خونه درې کسیزه ده نو که خونښه مو وي یو تن نښه درونداو لوستی سړی به درته راولېږم. ساعت به مو ورسره تېر وي، موره هم ورسره ومنله، یو تن پوخ سړی یې راووست ویل یې دی ډګروال عبدالسمیع د پنجشېر او سبدونکۍ دی، سمې خپل کلی رخه وښود.

حاجيانو به خپله ئان ته خواره پخول، ځینوبه د سحر چای ناوخته نهه، نهه نیمي بجې و خښه، بیا به یې غرمه نه، بلکې د شپې به یې خورله، د دوی ډوډی دوه وخته وه، ددې کار ګټې اقتصاد او د وخت سپما هم وه، د کاسو چمچو له ډېرو وينځلوا هم خلاص وه، عبادت ته هم او زگارېدل، او غونښتل یې چې خپل نفس هم ڈليل کړي، څکه چې مړه ګېډه خوب راولي، بدنه ورسره دروند او نا ارامه وي، نښه عبادت (لمونځ، طواف، ...) نه کېږي.

خو زموږ ډوډی، پر شرکت وه، موببېه درې و خته اوښه ډوډی، خورله،
څوڅله د اسې وشول چې سحر لمانځه ته راګلم نو بیاتر ماسخون خونې ته
لانه رم چې غرمنی به رانه پاتې شوه، نورو ډپرو حاجیانو به همداسې کول.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د حرم حوبلى

کله چې حضرت ابراھیم د کعبې ودانى جوروله نو ھلتە د بنو جرھمو خوکورنى وې چې وروسته دحضرت ابراھیم د دعااله برکته داخای ورو ورو له خلکو ڈکېدە، دې خلکو دبیت الله د احترام له امله بیت الله ته نبردې کورونه، نه جورول او دغره په لمنوکې په کوډلو او کېرديوکې او سېدل، کله چې قصی بن کلاب دمکې واكمن شو، هغه له خلکو وغونېتل چې دکعبې دساتنى لپاره کعبې ته نبردې کورونه جور کړي خو قريشو داکارنه کاوه تر دې چې هغه قريشوته د جرئت ورکولو په خاطر لوړۍ پخپله ددارالندوه په نوم ودانى جوره کړه چې وروسته نوروهم کعبې ته نبردې ودانى جورې کړې قصی داسیمې پرخلکو ووېشلي او په داسې نقشه يې ورتە دکور جورولو حکم وکر چې دیولو کورونو دروازې کعبې ته وې اوتر دوو کورونو وروسته لار پرېښو دل شوه.

دې کورونو د حرم حوبلى، تنگه کړه، دپراخولو اورغولو تر وخت له نبوت خخه پنځه کاله وړاندې پوري چې د تاریخ پوها نو په آند دوہ زره شپرسو، پنځه خلوېښت کاله (۲۲۴۵)، کېږي کعبه چاپراخه کړې نه وه، البتہ قصی تر میم کړې وه.

در رسول الله ص په مبارک عصر کې دکعبې تول غولی دوہ زره متره مربع (یو جریب) و خود اسلام دپراخېدو، د مسلمانانو د پېرېدو او زیارت کوونکیو دا زدحام له امله لوړۍ حضرت عمر ابن خطاب دکعبې د حوبلى او مطاف دپراخولو اړتیا احساس کړه هغه چې کله په ۱۷ هـ حج ته راغی نو دمکې شاوخوا کورونه يې استملاک کړل، خاوندانو ته يې د هغوي بیه ورکړه، دکعبې

له غولي سره يې يوئاي کول حضرت عمر له کعبي او مطاف خخه دبوال هم راتاوکر او د رنالپاره يې پر ديوالونو دخراگونو لکولو حکم وکړ.

په ۲۲ ه کال حضرت عثمان رض نور کورونه هم استملاك کول، او مطاف يې ۱۴۷۵ متره مربع نور هم پراخ کړ.

وروسته حضرت عبد الله ابن زبیرهم په ۲۴ ه کعبي حويلى ۳۲۲۵ متره مربع پراخه کړه.

په ۷۵ ه عبدالمملک ابن مروان دمسجد الحرام دبرندې دبوالونه لور کول دساج دلرګیو چت يې ورکر او دستنوپه لوره برخه کې يې ۵۵ مثقاله سره زر وټومبل.

وليد بن عبدالمملک بیاد خپل پلار کارونه لاهم منظم او سمبال کول، دمسجد الحرام چت يې په ساج لرګیو وپونه، میناتوري يې پکې وکړه دنه په مسجد کې يې مرمر و کارول په برنده او بالکن کې يې روشنداونه جوړ کول، حرم ته يې له مصر او شام خخه د مرمر او سندي راوري، د کعبي د دروازې، ناوي او دنه برخي د پسوللو (سینګارولو) لپاره يې نور ۳۶۰ ديناره حرم ته ولپېل دده په وخت کې مسجد الحرم د لو مری ځل لپاره عصري او بنکلې بنه خپله کړه.

عباسي خليفة منصور په ۱۳۷ ه حرم له دارالندوه خخه ترباب السهم پوري پراخه کړ، د هغه په وخت کې حرم ۴۹۵ متره مربع پراخه شو، او په لو مری ځل کې د مسجد په یوه کونج کې مناره هم جوړه کړه په ۱۲۱ او ۱۲۴ ه کې خليفة مهدي د حرم رغونه پراخوں او بنکلې کول پیل کول خو هغه په ۱۶۹ کې وفات شو، د هغه پاتې کار د هغه زوي موسى الهايدي بشپړ کړ، د مهدي په دوارو دورو کار کې حرم نور هم ۱۴۹۴ متره مربع پراخ شو.

هغه له حرم خخه دسپلابونومخه هم تاوه کړه د حرم شاو خوا یې ژوري
کندي او شبلي ډکي کري او کعبه یې د غولي په منځ کې راوسته ، عباسی
خليفه معتمد بالله او په ۲۸۱ هـ معتقد بالله هم حرم پراخه کړ معتمد بالله
حرم ۲۵۰۰ متره مربع پراخ کړ.

خليفه معتمد بالله هم دهارون الرشيد د مېرمن زبیدي په واسطه د حرم
لوپدیع ته د جور و شوبيو د ووکورو نو ترمنځ ۹۸۰ متره مربع تشه له حرم سره
يوئای کړه دا خت د حرم شريف غولي (حوپلې)، ۱۳۱۹۵ متره مربع ته
ورسیده.

۸۰۲ هـ سپورمیز د شوال المکرم په ۲۸ مه د شنبې په شپه حرم اور
واخت او ۱۳۰ ستني یې و سوچبدلي دا اور لکبندنه قصدي پښنه نه وه
، بلکې د غفلت له کبله وه ، په ۸۰۳ هـ سپورمیز د مصر پاچاملک ناصر فرج
بن بر بوق، بيسق الظاهري د مصری حاجيانو دبعشي درئيس په توګه حج ته
ولپره هغه د حج له مناسکو وروسته حرم په ډېره کمه موده کې ترميم
کړ، خوپه مکه کې د بنور گويو دنه موندلو له امله د حرم د چت کار پاتې شو
وروسته په ۸۰۷ کې له روم او طائف خخه ورته نېه لرگي راول شول او پاتې
کاري یې بشپړ کړ.

په تركيه کې د عثمانی خلافت په پير کې سلطان سليمان قانوني
د استانبول د جامع مسجد ډيزاينونکي او جور وونکي نامتو انجنير مکې
ته ولپره چې مسجد الحرام ته نسلکي نقشه جوړه کړي، خو دا سلطان ډېر زر
وفات او کار پاتې شو خو کله چې د حرم دلر گويو چت کمزوری او په ۹۷۹ هـ
س (۱۵۷۱ م) د مسجد ختيج دالان مطاف ته کوبد شوند حرم
چارواکيود عثمانی تركيې وتلى پاچا دوهم سليم خان له پښې خبر کړ هغه

هم د تکرە انجنیرانو يو پلاوي حرم ته ولپه ، دې پلاوي له خپنو وروسته تکرە انجنير محمد جاويش ته دندە ورکرە هغه هم په ٩٨٠ هس کال دلومري خور په ١٥ مه دباب السلام ، (باببني شيبة) له لوري دمسجد الحرام نړول پیل کړل ، ددي کار په پاى کي د زېروتیگو په ستندو د اسلامي عثمانی خلافت په بنه (٥٠٠) کوچنى کوچنى پیازوته ورته ګنبدې جورې کړي .

د اکار لا په شمال اوختيئ کي روان وو چې سليم خان وفات شو، د هغه له وفات وروسته د هغه زوي مراد خان د احمدې ګ په نوم تکرە انجنير ته د اکار وسپاره او په ٩٨٤ کي بشپړ شو، دانوې ودانۍ تر پخوانۍ هغې کوچنى په ٣٨٠٣ متره مربع ځمکه کي ودانه شوه .

د ګعبې خلور خواته برنهو کې چې او س پونيل شوي د او سپينې ګنبدې او س هم شته دي ، ددي ګنبدو شانه ډېر لوی نور کار هم شوی دي ، داد سعودي حکومتونو کاردي .

همنه راز د بربنډي دتنه چې په کومو ستندو ژپې او مرمرې ډېرې بسکاري دا ترکي مهندسي ده دا ژبرې ډېرې يې جدي ته نږي د بئر شمسی له غرونو راوري دي ، عثمانی خلافت يا تر کانو حرم ته ډېرزيات خدمت کړي دي چې د حرم مينه وال به يې په زرينو کربنو ولېکي .

www.melitahh
0777 400 116

سعود کورنى او حرمين

له شک پرته د سعود کورنى و اكمانه ډپري سياسي او شخصي نيمگرپتياوې لري داکورنى مستبده او دكتاتوره ده ، خپل ولس ته نه دييان ازادي ورکوي ، نه د نظر د بسكارولو ، لاريونونو اونه د غرب لورولو حق ، د حکومت پر درې ګونو قواوو حاکمان دي، په ټولو لورو خوکيو همدوی ناست دي، ولس ته په دولت او حکومت کې کارنده ونډه اولور مقامونه نه ورکوي ، پر سعودي او سپېخلي خاوره يې امريکايان حاکمان کړي او دوي ته يې نظامي هله پرکړي دي .

دي موضوع ته وروسته راخو خوله دي ټولو نيمگرپتياوو او کمزوريو سر ھ يې حرمينو ته پر خدمتونو سترګکې پتیول ناخوانی او بې انصافی ده، دوى حرمينو ته نه هېرې دونکى خدمتونه وکړل، د دوى خدمتونه، حاجيانو ته برابرې کړي آسانتياوې او د حرمينو ظاهري او باطنې بنسکلا ماليدلې او په هره برخه کې مې يادښتونه هم اخستي دي خو زما معلومات کافي هم ندي او په څينو برخو کې د حرم د متواګانو او مستخدمنوله خولي دي چې شمېرې ، نېټې کرکترونه او... يې ډېر دقيق بللى نشم، د حرم د معلوماتو خانګې ته ورغللم خو هغوي د دومره معلوماتو راکولو ته چمتو نشول، په دي اړه تکړه ليکوال او هخاند ورور بناغلي عبد الملک همت په خپل کتاب (زمور د قبلې تاریخ) کې د سعودي کورنى د خدمتونو په اړه څينې معلومات را ټولو هم لس کاله تېږډي. پدې لسو کالو کې په حرم کې ډېر بدلونونه او پرمختګونه راغلي ډېر کارونه شوي دي زه لوړۍ د بناغلي همت معلومات

رالېدوم، وروسته به په خپل یون کې چېرې چې زه گرئم په خپلو لیدلوا او رېدلوكې تاسودرانه لو ستونکي له ئانه سره و گرخوم.

د ملک عبدالعزیز په پیر کې

(کله چې ملک عبدالعزیزین عبدالرحمن الفیصل آل سعود په ۱۳۴۳ هـ س کال پر حجاز واکمن شو یو کال وروسته یې د مسجد الحرام د ودانولو اراده خرگنده کړه، نو هغه وو چې د مسجد الحرام د هغه مهال د او قافو مدیر د مسجد الحرام په بیا جورولو، ترمیم او اصلاح یې لاس پوري کړ، چې د اترمیم د همدغه کال د حج د موسم ترار سېدو پای ته ورسېد.

بیاپه ۱۳۴۶ هـ س کال ملک عبدالعزیز آل سعود د ټول مسجد الحرام د باندنه برخې د بیا ودانولو امر صادر کړ او دا کار یې شیخ عبدالله د هلوي ته وسپاره، کوم چې د زبیدې د چینې په کارولو کې یې خوکلونه زیار اپستلى وو او په دې هکله یې نېه کار جوت شوی وو.

عبدالله د هلوي د مسجد الحرام د بیا رغولو ټول لازم مواد برابر کړل او له هغو کسانو خخه یې مرسته و غوبنسته چې د زبیدې د چینې په آبادولوکې یې دده سره مرسته او کار کړي وو دا کار نوموري د همدي کال د ددوهمې خور په میاشت کې پیل کړ او د مسجد الحرام په هره برخه کې یې ترمیم، اصلاح تزئین او نوی والی راووست.

د سعودي پراختیا لومړۍ پړاو

دمقتدر عباسی دوختونو د مسجد الحرام له پراختیا خخه یو زراو اتیا کاله تېر شول، په دغۇ ډېرو کلونوکې په مکه مکرمه او نوره نړۍ کې زښت زیات بدلونونه راغلل، خو مسجد الحرام یوه لو پشت هم پراخه نه شو، بلکې ډول ډول ودانی وار په وار ورته را نزدې کېدلې، خو بېخې په مسجد الحرام

پوری و نبنتلی، دغه حال د صفا او مروده تر منع د مسوعی هم و، مسوعی هم
دمهالونو په تېرپد و سره د اسې تنگه شوه، چې دواړو خواووته یې دوکانونه
راووتل، حاجيانو به د صفا او مروده تر منع سره لمر ته پر شګلنې خمکه د
بازار په ګنه ګونه کې سعی کوله.

د مسجدالحرام دغه تنگ غولي په تېرو مهالونو کې د حاجيانو لپاره بس
وو، څکه چې هغه مهال د مسلمانانو شمېر لب، د حج د سفر و سايل محدود
اوډ بر لب خلک حج ته تلل.

خوروسته وروسته چې د مسلمانانو شمېر زيات شو، او د حج د سفر
وسيلي موټرونې، ريل ګادي، سمندری بېړي، او الوتکې شوې نو د
حاجيانو په شمېر کې هم زياتوالی راغي، لکه چې دادی وينو چې داشمېره
نوره هم کال په کال مخ په زياتېد و ده، همدا سې کال په ۱۴۲۲ س ۱۳۸۱
کې وايي چې دوه نيم ميليونه حاجيان مکې مکرمې ته تللي وو (ویل کېدل
چې سې کال ۱۳۸۹ لمريز داشمېره د پنهو او شپږ ميليونو تر منځه وه)، له
دي امله د مسجدالحرام او د حج د مناسکو د نورو مقدسو ځایونو پراختيا او
نوی رغښت ته تینګه اړتیا احسا سېدله.

خوله بدہ مرغه هېڅ یوه مسلمان و اکمن او چارواکي دي چاري ته پام و انه
راوه خو چې مرحوم ملک عبدالعزيز پرواک راغي او د مسجدالحرام تر
رغونې او سمونې وروسته یې په ۱۳۷۰ هـ س کال د حرمینو دستري
تاریخي پراختيا او ودانۍ پلان طرح کړ.

د کار پيل

د ملک عبدالعزيز په وختونو کې د مسجدالحرام د پراختيا او تعمير د سروې
اوډيزاين کار په لاره واچول شو، خو بشپړ شوي لانه وو چې هغه وفات شو، تر
ده وروسته دده زامنو ملک سعود، ملک خالد، ملک فيصل او ملک فهد دده

دغه لار تعقیب کره، په ۱۳۷۰ هـ س کال د حسن حسین دمیاشتی پرپنخمه اعلان وشو چې د کار هغه آلات چې دنبوي مسجد په ودانۍ کې په کار لو بدلي وو، تیول دي مکې مکرمي ته ولېر دول شي، خو د مسجد الحرام د پراختيا کار سمدستي پیل شي، بیا د غه کال د صفرې پر شپږمه د دې کار لپاره د درو کمېتو د جورې دو په هکله پاچایي فرمان اعلان شو.

د سعودي بن لادن تعميراتي ګروپ

خنگه چې د حرمینو شريفينو تول کارونه د سعودي بن لادن د ودانizi ډلي (تعميراتي مجموعي يا ګروپ) تر سره کړي دي، او د مسجد الحرام د پراختيا د چارو عمومي مشر هم د دې ګروپ مشر وو او لاندې معلومات هم د دې کمپني د معلومات او ارقامو پر بنسټ وړاندې شوې دي، د دې مجموعي د دغو ويارلو کارونو د تقدیرولو لپاره درانه ګامونه واختسل.

ددرنو لوستونکيو د معلوماتو لپاره لا زمه ده چې د دغې کمپني په هکله هم خه معلومات وړاندې شي، د دې کمپني بنسټ اينسودونکي (د شهید) اسامه رح پلار محمد بن عوض بن لادن الحضرمي دي، چې اصلًا دیمن د حضرت موت وو او عربستان ته یې نقل مکان کړي دي، ده چې د تاریخ القویم، د مولف په قول یې ليک لوست نه وو زده پنځه ويشت او لادونه درلودل او دملک فيصل په حکومت کې یې د وزیر په توګه کار کاوه، دی د سعودي یو ډېر شتمن پانګوال وو، وايې هغه مهال چې سعودي حکومت هېڅ الوتكه نه درلوده، محمد شخصي الوتكه درلوده؛ چې د هغې په واسطه به یې يومهال د سهار لمونځ په مسجد الحرام کې، د ماسپښین لمونځ په نبوی مسجد کې او د مازديگر او مابنام لمونځونه به یې په مسجد اقصى کې کول، ده پخپله هم د مسجد الحرام په پراختيا او ودانۍ کې فعاله ونډه درلوده، کله چې محمد وفات شو ملک فيصل پرې وزړل او یې ويل چې نن مې نسي مت

غوش شو په ۱۳۷۵ هـ کال دبن لادن تعمیراتی کمپنی دھینو سعودي او بهرنیو تبکه دارانو سره یو ئآی دمسجد الحرام دتوسیع لار اولیکه جوره کړه.

لومړني کارونه

د ۱۳۷۵ هـ کال ددو همې خور پر خلورمه داجيادو او مسعی په سيمه کې د بربنسنا او تېلېفون مزې او د ابوبیپونه لېږي کړي شول، بیاد د غو ځایونو کورونه او د کانونه و نړول شول بیاد مطاف ودانۍ چې په هغو کې د زمزم دا ابوبو دالان وو، و نړول شوې، او رپسې د نوري ودانۍ تهدابونه وکيندل شول.

د بنست د ډېربې ایسوندل او د کار پیل

ده مدغه ۱۳۵۷ هـ کال د برات د میاشتې پر درویشتمه د پنجشنبې په ورخ د باب ام هانی مخې ته یوه ستره غونډه جوره شو چې په هغې کې ملک سعود بن عبدالعزيز، دولتي چارواکيو، دیني مشرانو او د اسلامي هپوادونو ټینو استازيو ګلهون کړي و، په دې غونډه کې د دغې سترې ودانۍ د بنست ډېرہ د مراسمو په ترڅ کې کېښو دل شو، او کاري پیل شو چې د دې سترې پراختيابي او ودانیزې پروژې د کار په پايله کې د سیلونو د او بوبو سوبې له حرم خخه جنوبې لوري ته تر حمکه لاندې ودانې شوې، د مسعی دوہ پوریزه ودانۍ، دمسجد الحرام زېزمیني برخه، دمسجد الحرام سترې دوہ پوریزې برنهامي، د دغوبرنډه و خلور شپېته دروازې، دمسجد الحرام اوه مناري د مسجد د برنډو دوهم پور او بام ته اوه زینې جورې شوې، د مطاف غولې پراخ او روغ شو، د زمزم او بوبو د خاتاسیسات ترمکه لاندې جور شول، دمسجد الحرام په بېلوي بېلوي برخو کې د زمزم د خبلو د او بوبیلونه په کار واچول شول، دمسجد الحرام شاو خواترمکه

لاندی داوداسه تازه کولو اوخان مینخلو، تشنابونه او ئایونه جور شول، دمسجد الحرام دباندی پنځه عام غولي ودان شول، او دصفا او مروده خخه دقراره او شاميي محل په منځ کې نوي سرک ودان شو.

دمسجد الحرام دپراختيا او نوي ودانولو دغه کار (۲۰)، شل کاله دوام وکړ او په ۱۳۹۵ س کال بشپړ شو، چې ددې پراختيا او ودانۍ په پایله کې ددغه مسجد ساحه له (۲۸۰۰۳) مربع مترو خخه (۱۸۰۸۵۰) متره مربع شوه، او په یو ډوخت کې د (۴۷۰۰۰) تنو لمونځ کونکيو پرئهای (۳۱۳۰۰۰) تنه پکې لمونځ کولی شي.

بشبړونکي کارونه

ددې پراختیایی کار په ادامه کې د کعبې او مسجدالحرام ئینې نور ترمیماتی کارونه هم تر سره شول، او د مقام ابراھیم دنوی جو روولو له امله مطاف نور هم پراخه شو، حکه پرهغه باندې پخوا لویه ودانی ولاړه وه چې بیا په او سنی قبله بدله شوه.

د پراختیا دغه کارونه لانه و ختم شوي چې د ملک فهد بن عبدالعزیز دور را ورسپد دده په پېر کې په دغو پراختیایی کارو پسې مطاف په سپینه مر مر ډبره فرش شود دې ډبرې نه څانګړه داده چې په ډېر سخته تودو خه کې هم پرهغې پښې نه سوئې او یخې وي.

دغه راز په ۱۴۰۲ س کال ملک فهد د دغې پراختیا په ادامه حکم ورکړ چې د مسجدالحرام د ودانی بام دې هم د لموخ کوونکیو لپاره جوړ شي، چې په دې ډول د مسجدالحرام پريام باندې دخلوراتيا زرولموخ کوونکیو لپاره نور دلمانځه ځای زیات شو، ورسپې ملک فهد د مسجدالحرام د ودانی د باندې د پنځو خپله خوئندو (خپله تلونکیو راتلونکیو، اتومات زینود جوړولو حکم وکړله دغو زینو خخه چې پريوې يې ۳۷۵) مربع متره مئکه نیولې ده حاجیان د ازدحام پرمهال پر عامو زینو سربېره کار اخلي له دغو زینو خخه بنسټیزه موخه او مقصد په څانګړې توګه دادی چې د ضعيفو وګړیواو کو چنيانو لپاره لومړي پور او بام ته دختلو اسانستیاوې برابرې شي، د مسجدالحرام د فهد د پراختیا پرمهال دوې نورې خوئنده زینې د مسجدالحرام لومړي پور او چت ته جوړې شوې، دغه زینې چې زنګ يې نه وهی او د عربو دروایتی او د دیز طرز تعمیر سره سمي چورې شوې دي، په هر ساعت کې د (۱۵۰۰۰) تنو کښته پورته رسولو

گنجایش لري، دلته باید و وايو چې د دغۇ اضافىي بدلۇنونو پە رامنختە كېدو سره پە حقىقت كې د مسجدالحرام د پراختىيا او نوي و دانولۇ د لو مرپى پراو تارىخي كار پاي تە ورسىد. چې پە پايلە كې مسجدالحرام پە يوه وخت كې د خلورولكۇ لە منع كۈونكىي گنجایش پىدا كر.

د سعودي سترې پراختىيا د وھم پراو

لکە چې د مخە مو و ويل پە سعودي او نوره اسلامي نرى كې د پرلە پسى او مخ پر زياتپى د سترو تولنىز و بدلۇنونو او د نويو تجارتى هوايى ترانسپورتۇنۇ پە پراخ رامنختە كېدو او پە لارو كې د آسانتىيا و پە برابرپى دو سره د حج لپاره مكىپ تە د تلو نكىي شىمبىر ورخ پە ورخ مخ پر زياتپى دو دى، له دې املە سعودي چاروا كىيوا احساس كە چې د مسجدالحرام لومرنى پراختىيا او ودانىي كافى ندە، ئىكەن نو هغۇ و پتىپىلە چې يو چەل بىادىي پى دو هر اپخىزىپ پروسى پە تطبيق سره د مسجدالحرام گنجایش دو برابرە شي، هغە وو چې د ۱۴۰۹ هـ كارد صفرىپ پە د وھمە خادم الحرمين الشريفين ملک فھە د مسجدالحرام د دو برابرە سترې او پر تىمىنىپ پراختىيا د بىنىتىپ بىرە د پر تىمىنى مراسمو پە ترڅ كې كېنىودە خو دغە ستر جومات دنن مهال د غوبىتنو سره سم و دان او پە پر مختللىي عصرىي و سايلىو سمبال شى.

د كار دغە پلان د اسى جوړ شوی وو چې له يوي خوا د مسجدالحرام پە لو پدیع لوري كې پراختىيا را وستل شي كومە چې د مسجدالحرام د ساحى اندازه نوره (۱۷۲۰۰) مربع مترە زياتوي، او پە يوه وخت كې د يولك نوي

زرو تنو لمونع کونکیو گنجایش برابری، او له بل لوری پخپله د جومات غولی، زپرخانی او لومړی پور نور (۵۹۰۰۰) مربع متراه پراخه شي.

ددغې پراختیا کار په مسجدالحرام پورې دنښتی سوق صغیر په نړولو پیل شو، خوددې کار لپاره ار شو پراخه شي، په دې توګه په ۱۴۰۹ س کال ټوله ساحه د تعمیراتي کارونو منځی (مرکز) ګرځبده، او شاو خوا ټول زاره کورونه او عمارتونه ونړول شول، او تعمیراتي کارونه په لار واچول شول، چې ددې عظیم الشان او پراخ تعمیراتي کار په نتیجه کې د مسجدالحرام ارشو د بربندو او غولی په ګډون ټوله (۳۲۱۰۰۰) مربع متراه شوه، چې په عامو ورڅو کې په یوه وخت کې (۷۳۰۰۰) تنه او دحج، روزې او په نورور ځانګړیو ورڅو کې تریو میلیون زیات مسلمانان لمونع پکې کولای شي.

ددې کار په نتیجه کې د مسجدالحرام د اسې ستراه او بنکلې مانۍ جوړه شوه چې یو یې لاندینی پور دی، چې جګوالی یې درې نیم متراه دی او ارشو یې د مسجدالحرام په اندازه ده بل د مهکې یالو مرنی پور دی چې جګوالی یې لس نیم متراه دی، او بل یې هم دوهم پور دی چې جګوالی یې لس متراه دی.

د حرم شریف د پخوانی عثمانی ودانی، په هکله په ۱۳۸۳ س کال ملک خالد لارښونه وکړه چې هغه دې د تاریخي اثر په توګه خوندي، او پر خپل حال دې پاته شي، چې په دې ډول نوې او پخوانی ودانی داسې سره ونبلول شوې، چې پرته له دې چې کوم عیب ولري ډېرې نې ھم نېکاري، البته د یداونې ورده چې د مسجدالحرام عثمانی ودانی په (۲۸۰۰۳) مربع مترو کې جوړه شوې وه.

دغه راز په دې ودانۍ کې د مسجد الحرام دننه مطاف، بام او د ډغه بهر میدانونه په د اسې سپینه ډبره فرش شوي دي، چې په ډبره سخته تودو خه کې هم پښې نه سوئوی خود جومات شاو خوا لاري په ګربنيت ډبره فرش شوي دي، د مسجد الحرام د ودانۍ تهدابونه د اسې ګلک او ټینګ جور شوي دي چې پرهغو باندي په راتلونکي کې هر څونوي ودانۍ جورې شي، زوري بي را وړلای شي، او ززله يې هم نه ورانوي، د مسجد الحرام بنیادونو باندي یې واټر بروپ پلاستیکونه او ار کړي دي خو ودانۍ له نم خخه خوندي پاته شي، د تعمیراتي کار په بهر کې د مسجد الحرام غولی کوم چې کار پري کېدہ د پیاده تلونکيو لپاره پرانیستی پرېښو دل شوی وو، خو لمو نخ کوونکي جومات ته په تللوکې د کومې ستونزې سره مخامنځه شي، بل دا چې په تعمیراتي ارشو کې د ئاي کمبنت د دې غوبښته کوله چې تعمیراتي مواد دو دانۍ له ارشو خخه لپري ئاي پر ئاي او جورې شي، لکه چې د کانګړې تو د جورې لو او ګډون کوونکيو ماشینونو کې چې پر موټرو به اینښو دل شوي وو، د یوه تونل له لارې په مکه کې د کار ئاي ته لېږدول، په دغه تعمیراتي کار کې د کار شویو موادو په ډله کې د اعلی معيار پنځه خلو پښت زره پنه پولاد شامل دي په دغه ودانۍ کې د ډبرو او سیمنټیو مصنوعی (جورې شوي) شیشکونه او نور لازم الاجرا استعمال شوي دي کوم چې هم د دې ستر ساختمانی کار په چتکه بشپړتیا کې ډبر مرستندو یه جوت شول او هم يې د ودانۍ ټینګښت او بنا یاست زیات کړ، دغه شیان د مکې مکرمې په اطرافو کې په یوه کار ئاي (فېټکټری)، کې جورې ډل، کومه چې د دې پروژې لپاره په ځانګړې توګه تاسیس شوي وه، د مسجد الحرام د ودانۍ د لوړې او دو هم پړ او کارونه يې د اسې سره وښسلو چې پر ته له کومه عیبه بېخې یو شان بسکاري او خوکې توپیر نه شي کولای د مسجد

الحرام ساحه د راډيو او ټلوبزین په ستوديو گانو سمباله ده ، او ډېرې حساسې کمري او نور آلات پکې درول شوي دي ، په مکه مکرمه کې درې تونلونه جور شوي چې د مسجد الحرام پرشا و خوا ګردی ترافيكی سرک بشپړو ی چې دغه راز د مسجد الحرام ودانۍ د اور وژنې په ډېرو پرمختلليو وسايلو سمبال شوي ۵ه.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د مرمر ڏبری

د مسجدالحرام ددی ستري ودانی دنه او دباندي ٿول ڊپالونه، غولي او چتونه په مرمر ڏبرو فرش او بنسکلي شوي دي، دغه مرمر او ڏبرو نور ڏولونه ٿول دمکي مكرمي دشا و خواهينوغرنو خخه ڪبسل شوي دي، په دې ڏله کي ڊفاطمي په ناوه کي چي مکي ته نژدي پرته ده د وطنی مرمر ڏبری پراخه زبرمه موجوده ده، چي د مسجد لومپي پراختيا پر مهال يې د جومات په بهرنى بنسکلا کي ستره ونده درلودلي ده، د مرمر غشي توقي ٿو، د دغې ناوي خخه پنځوس کيلو متنه لپري د جدي په شاوخاکي د سعودي بن لادن ڏلي د رخام او گراننيت کارئي (فېكتيرئ) ته راول ڪدلې کومه چي په منځني ختيئ ڪي په خپل نوعيت ڪي ترقولولويه اونوي ده، هلتنه به د مرمر ڏبرو توقي جور ڏلي، پري ڪدلې او ځلا (پالش) به ورکول ڪډه، خود هغنو طبيعي برخوته ځلا او بنسکلا ورکري، دغه ڏبری د مسجد د ودانی د دوهم پرو او پر مهال په دوه اتيازره مربع متنه ساحه او ستون کي کار شوي دي؟

د مسجدالحرام د دنه ڊپالونه بنسکلا کار دايتاليا په یوه کارئي (ورکشاف) کي ما هرو کار گرانو تر سره کاوه، د دغنو ڊپالونه بري په یوه ول کمپيوټري ماشينونو تراشل ڪدلې، چي پاي دنسو او فني کارکوونکيو او نوي تکنالوژي، په مرسته د اسلامي طرز تعمير یو ډول شهه کار ځيني جور شوا مسجدي ڏپر بنسکلي ڪر، دغه راز ما هرو کار گرانو دلوري ڪچي داسې بنسکلي ڪاشي خبستي جور چي ڪري چي د اسلامي تعميراتي فن ڏبرې بنسې نموني وي. او د جومات هغنو بنسکليو محابونو ته يې نوره بنسکلا هم ورپه برخه ڪره، کوم چي د جومات د فهد پر دروازه و کارول شوي.

تر مسجدالحرام لاندی سرک

د مسجدالحرام د پراخه شوې برخې د باندې د ترافیکو د جريان ده پربنت د لېولو لپاره ملک فهدد یوه تر حمکې لاندې سپک under pass جورولو آمر ورکړ، چې پر هغې يې یو چت جوړ کړ خو لمونځ کوونکي په هوساۍ او له ترافیکي پېښو خخه په خوندي توب کې حرم ته ورسېدلای شي.

ددې چاري لپاره يې مسجدالحرام ته ډېر نېټدي لار و کېنده او پوخ سرک يې تر حمکې لاندې جوړ کړ چې د پیاده تلونکيو لپاره د موقعې پلونو په جوړولو سره هلتنه تر مھکه لاندې پر حینو کوتوا او د اړوندو کارکوونکيو پرد فترونو سرېبره یوستر دوه پورېز داودس تازه کېدو څای هم جوړ شو، کوم چې ساده او تلونکي راتلونکي خوئنده برېښنايی زينې ورنګته شوي او په عصری ډول جوړ شوي دي.

د سېلاپ د اوږدو چاره

خنګه چې د مکې مکرمې شاوخوا غرونه دي، او مکه په کښته ناوه کې پرته ده، نو سېلونو، په تېرہ د جنوبي لوري خخه راتلونکيو برساتي طوفانونو په کراتو کراتو کعبې شریفې، مسجدالحرام او د مکې نبارته درانه تاوانونه اړولي دي، که خه هم په بېلوا بېلوا مهالونو کې د سېلاپ د مخنيوي لپاره اسلامي مشرانو او واکمنو بندونه جوړ کړي او نور ډول ډول کارونه يې تر سره کړي وو، خو بیا هم کعبه او مسجدالحرام له دې افته خوندي نه وه، لکه چې د مکې د دغنو سېلونو او د هغۇ دمالې او ځانې درنو

تاوانونو په هکله په تاریخونو کې په تفصیل سره خبرې شوې دی، موبدلته ددې مطلب د ڏېر او بدوالی له و برې پر هغۇ تولو تر خبرو کولو تېرې برو او يواحې د وروستي ڏېرتاوانى سېل په هکله خبرې کوو.

د ۱۳۸۸س کال د میانې د میاشتې په خلورمه چې د ۱۹۷۹ع کال د جنورى د ۲۲۹ (م) سره سمون خورى، په مکه معظمه کې تردوه، دوه نیمو ساعتوپوري داسې په شرې په اوربنت وشو چې د مسجد الحرام غولى د سېل له او بوبو داسې ڏک شو چې هلته بند حاجيان يې په ئانگريز بېرىيوكې تري راوايستل، (۴۵) ساعته په حرم کې او به ولاړي وي (۵۳) ساعته په کعبه معظمه باندي طواف ونه شو، د مسجد الحرام هغه الماري چې قرانونه پکې اينبودل شوي وه او بوبو پرسرو اخستې، چې د قرانونو پانې د بېرىيوكې په ذريعه تربنې راوو بستل شوې، د کعبې شريفې ديوالونه نژدي درې متنه پنځه شپېته سانتې په او بوبو کې ڏوب ول، د مطاف د مرمر ڏبرې او بوبو وکښلې او دمکې د بئار په ئينو برخوکې دغه او به د کورونوتر لومړي پور پوري ورسېدې.

دميانې پرشپېرمه د جمعې ترلمانځه وروسته خلکو وکړای شول چې بېرته طواف پيل کړي، خو دغه مهال هم په مطاف کې تر بجلکو پوري او به ولاړي وي دزمزم خاھ تري يوې میاشتې پوري بنده وه، او په دغه کال حاجيانو د زمزم او به خپل وطن ته يونه ورای شوي.

خدای ته معلومه ده چې د حرم شريف په زير زمينيوکې چې خلک بند پاته شوي وه، خونه به مره شوي وي، د حرم په شاوخواکې د ساعتونو او نورو لوړ بېشيانو د کانونه وو، هغه تول وران و بجاري شول، پرسېرکونو باندي موږ، تجيير ان او نور سامانونه تول، او بويورل، او وران و بجاري يې کړل، لنډه دا چې پر بې شمېره و ګړيو سرېرې په کرورونو شته يې له منځه ولاړل، سعودي

حکومت دسپل داوبود چارې او د هغه دضررونو د مخنيو لپاره د مسجد الحرام د سعودي پراختيا، د کار په لړ کې په ۱۳۹۸ س کال د ۷۰ کرورو ریالو په لګښت یوه ستره پروژه تر لاس لاندې نیوله، او د سپل داوبو د ترڅمکې لاندې تېرولو د نوې شبکې په جوړولو سره د سپلاب او د هغه ضرر د تېرو مهالونو کيسه جوړه شوه، د سپلابي او بود ترڅمکې لاندې تېرولو د غه؛ شبکه د درنونو نورولارو چارو، د پلي کولو په ذريعه ډېره بنه او بنسټيزيه بشپړه شو ه او د سپل او بوته یې د حرم په شاوخوا ترڅمکې لاندې په دريو سوپو اپستلو سره لاره ورکړل شوه.

ایرکندې پشن

دمکې مکرمې ډېرې شدیدې ګرمى به تل حاجيان ټورول، له دې امله خادم الحرمين الشريفين ملک فهد لارښونه وکړه چې په مسجد الحرام کې د ايرکندې پشن نظام (سېستم) نصب شي، خود هغه هو اسره شي، د اسېستم چې دنې، تر قولونه هو اسپروونکي دې، درې نيم کيلومتره لېږي په یوه شپږ یورېزه ودانۍ کې واقع دي، له دغې ودانۍ څخه د خانګريو پا یې پونو په وسیله، (۳۸۵۰۰) تنه يخه هو د سپروونکيو و ساييلو له لاري مسجد الحرام ته، لېږدول کېږي، په دې ډول چې سړه هوا، د دغه جومات د ستونونو له پورتنې برخې څخه راوخي، او توده هو د دغه ستونونو د لاندې خواخته د هو اکش کوونکيو و ساييلو په ذريعه د مسجد بهر ته وئي.

د مسجدالحرام دروازې

لومړني مسجدالحرام نه دبوالونه درلودل، نه دروازې، بیاچې حضرت عمر او حضرت عثمان رضي الله عنهمما مسجدالحرام پراخ کړ، او دبوالونه یې پري راوګرڅول هم یې دروازې نه درلودې، خوکله چې خلیفه ابوجعفر د مسجدالحرام د توسيع او تعمیر خدمت ترسره کړ هغه ته یې بېلې بېلې دروازې ورکړې، او مختلف نومونه یې پري کېښودل، لومړي مورخ چې موږته د مسجدالحرام د دروازو معلومات راکوي، امام ازرقی رح دی، د هغه پرمهاں د درې پېښې لېږدې ټه هجري پېړۍ په لومړيو کې مسجدالحرام درویشت دروازې درلودې، بیاځنګه چې د هغه په ارشو او ودانۍ کې د ځینو واکمنو لخوا بدلون راته، طبعاً یې د دروازو په شمېر او نومونو کې هم بدلون راته، له دي امله د مقدسې، ناصرخسرو بلخي ابن بطوطه او ځینو نورو په وختوکې کوم چې په خپلو یونليکونو او اثاروکې د دغۇ دروازو یادونه کړ پدہ، شمېرې نولس و بیا وروسته تر دې چې مسجدالحرام کې، د مصر، شام، یمن او ترکیې، واکمنو لخوا ادلون بدلون راغې، د هغه دروازو په شمېرلوکې هم بدلونونه راغلله، او شمېرې یې پنځه ويستوته ورسپدہ، بیا دملک سعود پرمهاں د لومړي سعودي توسيع او ودانۍ په پایله کې د مسجدالحرام د لویواوکو چینو دروازو شمېرې په پنځسوته جګ شو، خوکله چې دملک فهد پرمهاں د نوې تکنالوژۍ پربنست په مسجدالحرام کې نوې پراختیا راغله، هغه لومړي پور او چت ته پرمد خلونو او پر ساده او برېښنايې زينو سربېره یواځې بهر ته د خلوروسترو دروازو، خلور پنځسو فرعې دروازو، او د زېرخانو او لومړي پور تر منځ د شپړو دروازو درلودونکي شو، په دغۇ دروازو کې باب بنې شېبې د پره مشهوره وه،

چې باب السلام هم ورته وایی، د خلورو مذہبويه نزد له هر لوري چې خوک مسجدالحرام ته ورسپېري مستحب داده، چې له دغې دروازې خخه د کعبې د تعظيم په خاطر مخامنخ ورنوئي، پخواباب بنې شبې مقام ابراهيم ته نبدي وه، اولومړۍ د مسجدالحرام حد دغه ئاي وو، په هداية السالک کې وايی، چې درسول ص پرمهال دلته دروازه نه وه، خوهغه به له دغې لاري مسجدالحرام ته نتوته، په ۱۲۴ ه س کال کې خليفه مهدي عباسې د حرم ددويمې پراختيابه وخت دلته، دروازه جوره کړه او یوه ستره مناره یې هم پرې ودانه کړه، د سلطان سليم او سلطان مراد نوي ودانې کې د دغې دروازې په مقابل کې یوه ستره دروازه په دغه نامه جوره شوه، دادروازه دومره پخه او تینګه وه چې د پېړيو په تېربې وسره یې هم ترميم ته ضرورت پیدانشو، د مخکينيو، پراختيا وله امله، دغه دروازه بيخي د مسجدالحرام په غولي کې پاتې شوه، بيا د ملک سعود لخوا د مطاف د پراخولو پرمهال هغه ۱۳۸۷ ه س کال د خداي تعالى د مياشتې په ۱۱۰ مه یوه وړه او د هغې پرخاى دنبني په توګه پر فرش د تورو ډبرو پتې جوره کړه، خوپه ۱۴۰۰ س کال د مطاف د بيا پراختيا پرمهال دغه پتې هم ايسته کړل شوه، چې د اکار دخينو کسانو د اعتراف وړ هم و ګرځد. علامه قاسي چې په شفاء الغرام کې د باب بنې شبې له لاري مسجد ته د ننوتلو د استحباب کوم روایتونه نقل کړيدی، د هغو په هکله وايی، چې په دغور اویتونو کې مراد له باب بنې شبې خخه د دغې دروازې لوري دی نه پخپله دغه دروازه خکه دغه دروازه خوپخپله د مهدي په وخت کې جوره شوه، خوبيا هم که خوک غواړي چې بيخي د دغې دروازې په لاره مسجدالحرام ته ننوئي نو د باب السلام او سنې دروازه بيخي د دغې دروازې پر برابره ده که حاجيان له دغې دروازې

جومات ته ننوئي او مخامنخ د بيت الله په لوري ورشي، د پخواني باب بنوي
شبيه خخه به تپرشوسي وي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د مسجدالحرام مناري

اما ازرقي رحمة الله عليه، په خپل کتاب اخبار مکه کي چې ددریمي لېږدیزې پېړۍ په لومړیوکې يې ليکلۍ دی وايسي چې حرم خلور مناري لري دعلامه قاسي ۷۷۵_۸۳۲ س، په وختوکې د حرم پنځه مناري وي، خوعلامه قطب الدین (په ۹۸۸ کي مر) دا وومنارو یادونه کوي، تر ټولو لومړي مناره په ۱۳۰ س کال خليفه ابو جعفر د مسجدالحرام پرباب العمره باندي ودانه کړه، نوري مناري په بېلو بېلو وختونوکې د مختلفو اشخاصو لخوا جورې شوې، چې ځينې يې بیا نړبدلي او بیا جورې شوي دي دغه راز د مسجدالحرام د ودانې په بدلون او پراختیا کې هم د دغه منارو په شمېر کې لبواли او بروالي راغلې دی.

په هر صورت مسجدالحرام تر ۱۳۷۴ س کال پوري اوه مناري درلودي، دغه مناري د سعودي لوړنې پراختیا پرمهال رنګي شوې او پر ځای يې اوه نوي مناري تولي په یوه بنېه جورې شوې، بیا د سعودي د دوهمې پراختیا پرمهال دوي نوري مناري هم کتی متې په هماګه بنېه جورې شوې چې په دې حساب د حرم داوسنيو منارو شمېر^(۹) ته رسېږي چې تولي نهه اتیا متړه جګوالی لري دغه مناري دوي دملک عبد العزيز پر دروازه، دوي د عمرې پر دروازه، دوي دملک فهد پر دروازه، دوي پرباب السلام او یوه د صفا پرغره جورې شوې دي).

د تاریخ مکه مکرمہ ليکوال داکتر محمدالياس عبدالغنى د فهد له وروستي پراختیا وروسته د حرم، ئمکتلي او دلومړي او دوهم پور مساحت (۲۷۸۰۰۰) متره مربع او له حويلى سره د حرم ټول مساحت (۳۲۰۰۰) متره مربع نسيي چې په عادي وخت کې پکې (۹۱۴۰۰۰) تنه او د بیروبار په وخت کې پکې یو میلیون تنه څایبرې. خو د امولومات ځکه

دقیق نه بنکاری چې همدا سړکال د حینو په وینا رسمي او نارسمی شاو خوا
شپږ میلیونه تنه او د حینو په وینا خلورنیم میلیونه تنه حاجیان و نو که
یو میلیون تری په مسجد او غولی کې ئای شی نو آیا د اپاتې کسان
پرسپکونو ئایبری؟

د بادغیسي درې شوطه طواف

ددوشنبې په ورځ د ذوالحجې په دوهمه له غرمې مخکې حرم ته روان و م،
سیدنضیر د عمارې په مخ کې په دوکان کې ناست وو پر مايې غږ کړ، (استاد
جان کجاميږي) ماورته وویل چې حرم شريف ته روان یم، ويې ویل چې ته
خوتیار روان یې د لته زموږ خوتنه حاجیان نوي راغلي دي، عمره یې نه ده
کړي، که ته ورسه مرسته و کړي ثواب به دې وشي، ماورته وویل ولې نه
، ورته غږ کړه، زه یې له ئان سره بیايم، هغه هم خلور تنه بادغیسي سپین
بېري له خونو را ووبستل ورته یې وویل چې دا استاد به درسره مرسته
وکړي، او عمره به اداکړئ، دوى احرام هم سم نه وو تړۍ تینګار یې دا و چې
د حرم د زيارت پرمهال یې حرم ته د درناوی په موخه که له احرام سره پنګړي
نه وي نو خولی خویې باید هرو مرو پرسرو وي، ماورته د احرام په حالت کې
د سرپتوولو فقهی حکم واوراوه، خو د دوى دليل دا وو چې خنګه به د خدای
کورته لوح سرور حی، په د اسې حال کې چې د دوى په آند په لوح سرلمونځ
له سره کېږي نه.

په ډېر تینګار او ستونزومې دوى قانع کړل چې له پنګړي او خولی تېر شي
کله چې حرم ته روان شو نو پرلاړ مې دوى ته وویل چې په حرم کې بیروبار
ډېر وي، حرم ډېر پراخ دی او خو دروازې لري باید ډېر پام و کړي چې له خپل
ملنګري بېل نشي، پر لاره مې خو خو ئایه و روښودل چې نښه یې

کپی، او خپله لار او عماره پیدا کپي، زموږ پر لار غتیه نښه دابن لادن مسجد و چې زموږ عمارې ته نېبدې او ډېر مشهور و، پر دې مې هم پوه کړل چې ستاسو په لاس کې پر دې تسمې ستاسو پوره شهرت او د عمارې (استوګنځۍ)، ادرس ليکل شوی او پر غاره څورند کارت کې مو هم ستاسو او ستاسو د استوګنځۍ او اړوند ګروپ او شرکت نوم او پته شته چې که نادرکه شوئ نو له خلکو مرسته غونبستلى شې، حرم ته چې ورسېدو نو عمارې ته تللې سېک مې ورته په نښه کړ زموږ عمارې ته پر تلونکې سېک ډېرې روبنانه او سترې نښې وي د حرم له سالون څخه به چې سهيل ختیئ ته وو تلې نو یو سېک ترمنځه و د پول په پیل کې دابن لادن شرکت خو لور پورې یزې ودانې پیل کپي وي ددي، ودانیو مخ ته د سېک پرسې یو ډېرې لویه د اعلاناتو لوحه وه چې ساری بې نه لیدل کېده، او ترپایه هماماغه یوا علان هم پرې خپرېده، د اڅومتریزه لوحه شپه او ورڅ روبنانه وه، زموږ ډېرې حاجيانو هماماغه نښه کپي وه.

په حرم کې مې هم دروازې ور ونسودې، د حرم لوی ساعت د ساعت کو چني بر جونه ټول مې ورته ونسودل، د بېلېدلو په صورت کې د بیا یو ځای کې دلو ځای مې ور ونسود، د طواف ضروري مسایل او دا چې پر دوی په لوړ ډې شوطو (دورو) کې سعې او رمل ده او اوه حلله به له حرم څخه تا وېږي ټول مې ور ونسودل، خه کم یو ولس بجې طواف ته مطاف ته ورنسکته شو، ورته مې وویل چې پر یو بل لاسونه کېردي او زما او بډه هم و نیسي، چې له یو بل څخه بېل نه شو، په مطاف کې د بېلېدو په صورت کې مې با ب الصفا ورته ونسوده چې له طواف وروسته به د لته را یو ځای کېړو، طواف مو پیل کړ، بېرباره ډېر زیات وو زه مخکې او دا خلور واره سپین بېري چې نورالدین، عبدالقدوس، میرا جان او عبد الله جان نومېدل را پسې وو، یو تن

یې زماپر اوږد او نورو یې یودبل پر اوږد لاسونه ایښي وو هره شېبې مې
ورته کتل پردوى سعې او رمل لازم وو خو دمنډې امکان یېخې نه وو ځکه
چې بیروبار ډپر وو خو ورته مې وویل چې اوږدې مو پورته پورته اچوئ خو
ډپر وخت به داکار هم تري هېر شو، دوی سپین بېري هم وو او بیروبار هم ډپر
وو نوځکه به یو شوط ډپر وخت نیوه، اوله سړي به رمل هم هېر شو.

کله چې زموږ درې شوطه (دوري) پوره شوې نو عبدالله جان مخ راواړو،
راته یې وویل څه چې وو ټو زه نور ستري شوم نور طواف نه شم کولای
ماورته وویل چې طواف خو دادی چې اوه څله له دې کوتې (بیت الله) تاو
شو اوس خو زموږ خلور دورې پاتې دی، نو خنګه وو ټو؟

ده اصرار کاوه چې نه نور بس دی نور مې له لاسه نه کېږي، ماورته وویل
چې که ستري یې ټه غارې ته وو ټه زمز وختنه او دمه دې هم جوړه کړه او
بېرته راشه طواف پیل کړه خو دده همداخبره وو چې نور بس دی، په ډپر
ټینګار مې چمتوکر چې طواف پوره کړي.

له طواف وروسته مو زمز وختنل او دوه رکعته لمونځ مو وکړ.

کله چې خوک طواف کوي نو ډپرې ګرمي، له کبله یې بدنه خولي خولي
وي، په بیروبار کې چې معمولاً دحج په ورځو کې ډپرو وي په مطاف (بیت الله)
غولي چې مقام ابراهيم او حطيم هم پکې دی، کې طواف هغه د چاخبره
دمېږي پر پښوتلل دي، په یوه طواف کې به دې شل څله پښه د نورو تر پښو
لاندې کېږي او د شل نورو قدم به ستا تر قدم لاندې راخي، نړاوښۍ به یو
په بل پورې داسي نښتي وي ته به وايي چې دواړه یې له یوبل سره سنjac
کړي دي، ډپرې نښې او انجونې پکې بې سيرته شي، که خوک هر خومره
خان وساتي خوبیاهم هرو مروبه له انجونوسره لګکېږي کله خوپه تېل کې

یو پر بل و رو لو پېري آن بنسحې تر پېنولاندې شي، له طواف وروسته چې د انسان سخته گرمي پکې شوې وي او بنه ستړۍ شوی هم وي نو يخ زمزم هغه هم به مړه خبتهه ډېرزيات خوندکوي، زمزم او به ډېربې خورې او خوندوري دي دومره خوند ما په بل یو مشروب کې هم ندي ليدلې ماخوبه چې هرڅومره ډېربې و خښلې نو خبتهه مې پرې نه پرسېدله ډېر وخت به يې دهوهی کار هم کاوه، زمزم به مې تنده او لوړه دواړه خړوبول ماته به په حرم شريف کې دابیت را په زړه شو:

ساقې ټوله میکده دې ترې قربان شه
پښتنه چې لاس راتاوکړي له منګي
زه

ما به ويل چې د دنيا ټول شراب او ډول ډول مشروبات دې د زمزم له یوه ګیلاس نه ځار شي، داددين تر اغېزې لاندې ديني جذباتي دعوه نده، په ربنتيا له زمزم خخه مو ډېر خوندا خاست، دزمزم په اړه به په تفصيل سره وروسته بحث وکړو.

له طواف وروسته د ماسپېښين د لمانځه وخت شو، باب الصفا ته مو نبدي ئای پیداکړ او لمونځ مو په جماعت اداکړ کله چې له بادغيسې سپين ډېر و سره زموږ طواف او لمونځ پای ته ورسېد نو ورته مې وویل چې تاسود صفا او مروه تر منځ سعي وکړئ او زه به درته کېنم ځکه چې پر ما سعي نشته ده، خوباور مې نه وو چې په نظری تشریحاتو دې دوی پوه کړل شم، نو لازمه مې وګنه چې یو خل ورسره په عملی توګه د صفا او مروه تر منځ سعي وکړم، او په عملی توګه يې نښه و پوهوم، صفاته مې و خېژول مخامنځ بیت الله

ته مې ودرول دُعا مو وکړه، مروه ته روان شو، دشنو راډونو ترمنځ مومندله وکړه مروې ته مې چې ورسول ورته ومي ويل اوس ستاسو یو څل شوط پوره شو، په مروه مو هم دُعا وکړه بېرته صفاته را روان شو، دشنو راډونو په منځ کې مومندله وکړه کله چې صفاته ورسېدو نو ورته مې وویل چې ستاسودوه څله یا دوه شوطه پوره شول، اوس درته پنځه نور پاتې دي تاسي خپله سعي وکړئ اوژه به درته دلته کېنم، زه دصفا بېخ کې په مسعى (دسعې په څای) کې په مرمرین دیوال کېناستم او دوی خپله سعي پیل کړه، دوه درې څله مې یو یو ولیدل، چې سعي یې کوله خو نور رانه ورک شول، ټول سعي کوونکی زماله نظره تېرېدل څکه چې په لاره کې یې ناست و مزه هملته منتظر یم چې اوس به رائۍ اوس به رائۍ خو درک یې ونه لګبد، وارخطاشوم، ماویل لکه چې لاره یې ورکه کړه زه هلتله له خو بنځو سره برابر شوم چې بنه بندار مو وکړ وروسته ددې بندار تفصیل ته ورڅو.

زه لا هملته منتظر و مې مازیگر شو، خو ددوی درک نه لګېږي وارخطا شوم دمازیگر جمعې ته صfonه برابر شول سعي بنده شو، بیاهم نه بنکاري، جماعت ودرېد، خو بیاهم ددوی درک نشته، له لمانځه وروسته هغه څای ته ورغللم چې دورکېدلو په صورت کې مود بیاموندلولپاره نښه کړي وو هلتله هم نه وو لې ورته هلتله هم تم شوم خورابنکاره نه شول، بېرته سعي ته راغلل، او هملته ورته کېناستم، دمانبام تیاري راغلې خو دوی رانه غلل، ډېر خفه شوم ماویل دانابلده او نالوستي سپین دېري به کومې خواته تللي وي، دمانبام لمانځه له اداکولو وروسته مې غونبتل چې تر ماسخوتن پوري په حرم کې پاتې شم او طواف وکړم، خو دوی ته مې اندېښه ډېرې وه عمارې ته روان شوم په بېرې لارېم هلتله مې ددوی خونه و مومنده ګورم چې

خلور واره هملته دي خوبن هم شوم او غوسه هم را غلله يوه يې لا حلق
(سر خربيل) نه وکړي او جامې يې اغواستې وي نور يې لاهم احرام کې وو.

www.melitahrik.com
0777 400 116

له بنخو سره بنډارونه

کله چې مادوی ته د صفا د غونډۍ ترڅنګ انتظار کاوه نو د لته هم بیروبار ډپر وو په زحمت مې د بنخو په منځ کې خای و موند بنې خواهه مې د پاخه عمر یوه تونسی بنخه ناسته وه، له خه شبې و روسته مې په خبرو راواستله، د اښه ډپره بنګلې او ډپره تقوا داره، ډپره درنه او نرم خويه وه کله چې پوهه شوه چې زه افغان یم نو د افغانستان حالات یې و پوښتل، امریکایانو ته یې ډپرې بنېږې و کړې او ډپرې یې ورته بد وویل. زموږ ترڅنګ ناستې نورې مېرمنې هم له موږ سره په بنډار کې راګدې شوې، ده ګوی احساسات د امریکا په اړه له دې بنخې بېل نه وو تولو امریکایانو ته بد وویل، بنېږې یې ورته کولې، او طالبانو او مجاهدینو ته یې دعاوې کولې.

د المغرب له یوې او سېدونکې سره مې خبرې او بډې شو د اهم ډپره بنګلې وه؛ لهجه یې خوبه او مينه ناكه وه کله مې چې ترې واورې دل عمر یې ۲۵۵ کاله ده نو له حیرانتیامې تکان و خور ځکه چې هغه ډپره ټوانه بنګارېده، زموږ د پنځه ډپرش کلنو په خپروه ویل یې چې شپږ او لاده لري مشرزوی یې صمد او مشره لور یې مریم نومېږي، د شخصي ژوند او د المغرب په اړه یې ډپر معلومات راکړل.

ترڅنګ یې په څهره کې دېته ورته، بله بنخه بنګارېده، هغه تردې هم بنګلې وه ویل یې چې دایې خور او تره ګوی خلور کاله کشره ده، خوهغه هم ډپرش کلنې بنګارېده له هغې سره مو هم سلام او ستړي مشی و کړه راته یې وویل چې نرسه

دپاکستان دپنجاب ایالت اړوند دملتان او سپدونکې دوو خویندي موهم
خنگ ته ناستې وي، یوه یې پخه او بله یې خوانه وه، خبرې مو او بردې شوې
گروپي شکل یې غوره کر زه له المغربي او تونسى سره په عربي او له
ملتانيانو سره په اردو غربېدم زما انگليسي او اردو قوي ندي خو ستونزه پري
حلوم، ددوی خبرې لومړي مایوبل ته ژبارلې خو وروسته یې شريکه ژبه
انگليسي ومونه او تول پري غربېدو ما زیگر لموونځ مې هم له همدوى سره
وکړ. تونسى بنځي راته خپل جاي نماز (لمونځي) راکړ. له ملتاني مې
وپونستل چې د سعودي هوا توده ده که د ملتان؟ ويې خندل ويں یې دواړه
برا بري دي.

حئينې خلک وايي چې پنجابيان تور دي لا مل یې دا بولي چې ګوياهله
لمرتود دي بيا داخو ډېره مشهوره ده چې شمس تبريزي پر ملتان لم
رابنکته کړي دي، حکمه خو ورته شمس تبريز وايي شمس په عربي کې لم ته
وايي که نه دده خپل نوم تبريز دی او ياخوبه دی د تبريز او سپدونکۍ و،
دا خو دفولکلور خبرې دي په سم او ناسم پسې یې نه ګرځو خودومره وايم
چې خومره بنسکلا په پنجاب کې ده ساري به یې په نور پاکستان کې کم وي،
دادوه ملتاني یې د بنسکلا نې نمونې دي.

په ۱۳۸۹ هجري لمريز پاکستان ته د یوه رسمي سفر په ترڅ کې د
lahور د یوه عصری هوټل (هاليډي ین)، په لفتې کې له یوې پنجابي ناوې سره
دوه په دوه برابر شوم له لوستونکي په بختښې، او س هم چې راياده شي نو
په زړه کې مې یوه نړۍ خپريکه تېره شي.

زمور پنا خبره خلک داسي فکر کوي چې ګويآ تول پنجاب تور دي، دوی نه
پوهېږي چې هله یو نسل تور رنگ لري چې زمور خلک ورته چوارپيان وايي:
د حئينو سترګي تعصب پندي کړي او تور او سپين نه پېژني، دسره انقلاب

ملګری شاعر بناگلی سلیمان لایق هم په همدې رنځ اخته شوی دی هغه ته هم
ټول پنجاب تورنسکاري. لایق طالبان ځکه د جومات حراميان بللي وو چې دده
په اند تور پنجاب یې راووست د کابل په زړه یې کپناوه. خو چې او س دې
نورو، د نړۍ. ۵۰ کفري هیوادونه افغانستان ته راووستي او د لته هردوں فجایع
ترسره کوي نولایق ته د هغه لیاقت اجازه نه ورکوي چې د دوی د عقیدې او
ایديولوژۍ (کمونیزم) د مخالفینو او امپرياليستانو پر ضد کم ترکمه غږ هم
پورته کړي.

باب السلام که باب بنې شي به

د ذوالحجې په دريمه د شپې زموږ د شرکت اړوند ۲۴ تنه نور هم له کابل
څخه مکې معظمې ته را ورسپدلو دوی ته د هرات په الوت کې ځای نه
ووپاتې شوی شرکت کابل ته ولېردو، او ورته یې ویلی چې تاسو به هلتله
نه ايساربېري په بله الوتکه کې به جدي ته رائحه آن له هغوي ډګرڅخه به هم
بهر وتلوته اړتیانه پیداکوئ خوهله دووه ورځې ځنډې دلي وو د شرکت
درئیس په وینا مې د سحر له لمانځه وړاندې د عمرې لپاره حرم ته روان
کړل.

هماغه ټینګکار مې چې هره برخه کې پر هغو نورو څلورو سپین بېرو کړي
و پر دوی مې هم وکړ، بلکې له هغوي مې پرې ډپر ټینګکار او لارښونه ورته
ځکه وکړه چې له دوی سره بنځۍ هم وې.

کله چې حرم شریف ته ورسپدلو نو د تهجدو اذان و شو پولیسو مطاف ته
دننو تلو اجازه رانکړه، ځکه چې هلتله د لمانځه لپاره صفوونه تړل

کېدل، او طواف ھم طواف کوونکى او ھم نور پە تكلىفول، باب الصفا سره موئاي و موندھملتە مو تھجد پىل كېل.

د جماعت لە ادا و روستە مطاف تە نتوتلۇ، ماھغۇي تە وویل چې پە لومرىي خەل مطاف تە دباب السلام لە لارى نتوتل سنت دى خوکە موبەھە دروازە مۇ مۇنو وخت راباندى تېرىپېرى، او مطاف رانە ڈەپېرى، خەكە د حج ورخىي دې بىرۇبار ھېردى بىيا اىر يو چې ياپە دوھم پۇر اويا دريم كې طواف و كېرو او هلته طواف سخت دى خەكە چې دايىرە بى ڈېرە پراخە دە، د تخمىن لە مخى پە دوھم او دريم پۇر كې د طواف ساھە يو كىلىو متر كېرىي نويو طواف داسې دى لەكە اوھ كىلىومترە مزل، نورو و منلە خۇ دووتنو نە منلە، وویل بى چې ھرو مروبە لە باب السلام خخە ورخۇ، غوسە مې ھم راغللە، خۇچارە نە و دەھنۇ نورو خېرە بى ھم نە منلە ماویل كە پېرېرم بى چې ھرخە كويى نو كويى دى يې خۇ و بال لرى، بالاخە پە پۇنىتنۇمو باب السلام و موند پە دوى كې يوتىن ليك لوستلى شو كله چې دننە ورنتوتلۇنو يو خەل بى ماتە مخ راواپوه، چې تە خولە موبىسىرە چل كويى، داخو باب السلام ندى، پېردى دروازە خوباب بىنى شىبې لىكلى شوي ماورتە و وویل چې ھمداباب السلام دى خودوھ نومە لرى، ھغە نە منلە بالاخە لە لاسە مې و نىيۇھ نېرىدى پوليس تە مې و روست، لە ھغې مې دە ھمدە پە مخ كې و پۇنىتلى چې اىيا ھمدا باب السلام ندى، ھغە ھم و وویل هو ھمدادى ھمدى باب بىنى شىبې تە بى لاس و نىيۇھ، دوھ خەلە بى ھم و وویل باب السلام باب السلام، لە دې و روستە بى و منلە مطاف تە بىنكىتە شو طواف مو پىل كې، لە دومرە تىينگار او سپارېنى سەرە سەرە تۈل رانە ورک او يو يو شول، لە ڈېرلىقىون او سترېيا و روستە مې دوھ تە نارىينە چې بىسخىي بى ھم و رسە وې، و موندل او عمارې تە مې راوستىل نور تۈل رانە ورک شول.

نهال او نفیسه

چهارشنبه يا دذوالحجي په ۴۴مه مي مشر شيرزمان ته تېليفون وکړ ويې ويل چې د حرم په دوهم پور کې طواف کوي زه هم ورغللم ئاي مو نښه کړ، له موندلو وروسته زه هم ورسره په طواف کې ملګري شوم، ده ګه دوهم دور و له طواف وروسته د باب الصفا په برابرې په دوهم پور کې کېناستو شېرزمان، تکره، وينس او د اسلامي نړۍ په درد دردمند، مجاهدمسلمان دی، سلفي ندي، شعوري موحد دی خو خلک ورته سلفي وايي، هغه ملايان غندې چې په ختمونو، خيراتونو، جنازو، دم او تعويذ متکي وي، او د خورين نوم ورکوي، له طواف وروسته مو د اسلامي نړۍ پر ستونزو بحث پيل کړ، په همدي کې وو چې درې انجوني مو خنګ ته راګللې يوه پکې غنمرنګه چاغه (خوربه) مسته او بنکلې پېغله وه، زمور خنګ ته ودرېده په خپل بلک بيري موبایل يې د بيت الله عکسونه واحستله کله چې زموږ ترخنګ کېناستلي نو زما ژورنالستيک حس راوپارېد لوړۍ مې په سلام او ستړي مشي په خبرو راوستلي، دې پېغلي خپل موبایل راووېست اخستي عکسونه يې کتل، اړول او را اړول، د موبایل مینوته ورغلله دومره ګړندي کاريې کاوه چې تابه ويل د امبایل همدي جوړ کړي دی همدلتنه يې د عکسونو په ايدېيټ پيل وکړ، ماتري هيله وکړه چې زما په کيمره زما او د شېرزمان عکسونه واخلي او کعبه پکې رنه راولي، دستي راپاڅبده، کيمره يې واخستله د عکس مینو ته ورغلله انځور (wev) يې نښه برابر کړ، بیاېي له هر اړخه له کعبې سره زموږ خو عکسونه واحستله، ماورته وویل چې په خپل فون کې خپل اخستي عکسونه را وښي سمدستي يې قول وارول راوړول

ترې مې دخان را پېژندلو هيله وکړه، ويـل يـې چـې نـهـال نـومـېـري او دـسوـدـانـدـ عـبـهـ بـنـارـ او سـپـدـونـکـيـ دـهـ، يـوهـ مـلـگـرـيـ يـېـ نـفـيـسـهـ نـومـېـدهـ، هـغـهـ هـمـ دـهـمـدـيـ وـطـنـدارـهـ وـهـ، دـنـفـيـسـيـ مـعـلـومـاتـ دـافـغـانـسـتـانـ پـهـ اـرـهـ کـمـ وـوـخـوـ نـهـالـ دـافـغـانـسـتـانـ دـجـفـرـاـفيـيـ او رـوـانـيـ وـضـعـيـ پـهـ اـرـهـ دـوـمـرـهـ مـعـلـومـاتـ وـرـکـرـلـ چـېـ ډـېـرـ اـفـغـانـ لـوـسـتـوـالـ يـېـ هـمـ دـ اـفـغـانـسـتـانـ پـهـ اـرـهـ نـلـرـيـ، ماـ نـهـالـ تـهـ وـوـيـلـ چـېـ رـاـشـهـ زـماـ پـهـ کـيـمـرـهـ تـهـ اوـ نـفـيـسـهـ لـهـ مـاـسـرـهـ ګـډـ عـكـسـونـهـ وـاـخـلـئـ، وـيـېـ خـنـدـلـ وـيـېـ وـيـلـ چـېـ عـكـسـونـهـ خـوـبـهـ وـاـخـلـوـ خـوـسـتـاـ پـهـ کـيـمـرـهـ نـهـ، بلـکـېـ زـماـ پـهـ مـبـاـيـلـ.

نهـالـ ډـېـرـ خـوـبـهـ اوـ صـمـيمـيـ پـېـغـلـهـ وـهـ، ډـېـرـ خـبـرـيـ موـ وـکـړـيـ تـرـ مـاـزـيـگـرـهـ نـاـسـتـ وـوـ، هـغـوـيـ تـلاـوتـ وـکـړـ مـالـهـ خـانـ سـرـهـ دـفـقـهـيـ کـتـابـ وـرـپـيـ وـ هـغـهـ مـېـ وـلـوـسـتـ، لـهـ لـمـانـخـهـ وـرـوـسـتـهـ موـ هـمـ زـرـهـ نـهـ کـبـدـهـ چـېـ لـهـ يـوـ بـلـ نـهـ بـېـلـ شـوـ.

دـلـتـهـ موـلـهـ يـوـنـاـيـجـرـيـاـيـيـ سـرـهـ هـمـ بـنـدـارـ وـکـړـ پـهـ ګـوـدـهـ مـاـتـهـ انـگـلـيـسـيـ مـېـ وـرـسـرـهـ دـنـايـجـرـيـاـ اوـ اـفـغـانـسـتـانـ پـرـ حـالـاتـ خـبـرـيـ وـکـړـيـ، دـ تـامـيـرـ پـهـ نـومـ يـوـ مـتـشـرـعـ مـصـرـىـ هـمـ رـاـ سـرـهـ کـيـنـاسـتـ، هـغـهـ هـمـدـلـتـهـ اـقـامـهـ دـرـلـوـدـهـ خـوـ وـيـلـ چـېـ چـېـ هـپـاـدـوـالـوـيـيـ دـ مـصـرـحـکـوـمـتـ تـهـ لـهـ ۴۰۰ـ تـرـ ۵ـ زـرـهـ جـنـيـهـ چـېـ ۴۵ـ زـرـهـ دـالـرـ کـېـرـيـ وـرـکـړـيـ اوـ حـجـ تـهـ رـاـغـلـيـ دـيـ دـهـ دـاـپـيـسـيـ ډـېـرـيـ زـيـاتـيـ بـلـلـيـ، اوـهـ کـالـهـ وـرـپـانـدـيـ پـهـ اـفـغـانـسـتـانـ کـېـ دـمـصـرـ سـفـيرـ هـمـ تـامـيـرـ بـيـكـ مـاـذـوـنـيـ نـومـدـهـ زـماـ ډـاـپـرـ مـلـگـرـيـ اوـ ډـېـرـ مـجـاهـدـاـوـ دـاـسـلـامـيـ نـپـيـ پـرـدـرـدـ درـدـمـنـ شـخـصـ وـ زـماـ پـهـ سـپـارـبـستـنـهـ يـېـ خـوـ تـنـهـ پـهـ مـصـرـ کـېـ نـپـيـوـالـ پـوـهـنـتـوـنـ الـاـزـهـرـ تـهـ وـلـبـلـ. دـولـيـ پـهـ نـومـ دـتـامـيـرـ بـلـ مـصـرـىـ مـلـگـرـيـ هـمـ زـمـوـرـ سـرـهـ کـيـنـاسـتـ پـرـ اـيـمـنـ الـظـواـهـرـيـ ډـېـرـ وـغـوـپـدـوـ ماـورـتـهـ وـوـيـلـ چـېـ زـهـ هـمـ دـ القـاعـدـهـ وـوـ دـهـبـوـادـ يـمـ حـسـنـيـ مـبـاـرـکـ موـبـنـهـ وـتـکـاوـهـ، دـوـيـ وـيـلـ چـېـ کـهـ دـاـمـرـيـکـاـ وـبـرـهـ نـهـ وـيـ نـوـ ډـېـرـ هـبـوـاـنـهـ بـهـ پـهـ اـفـغـانـسـتـانـ کـېـ جـهـادـ رـسـمـيـ تـائـيـدـ کـړـيـ.

دھندوستان دراجستان ایالت یوتن نوی خوان او سپدونکی هم لہ خپلی
 مور سره راغلی وو هغه ویل چې دحج داخله یې د هرتن په سر
 ۱۲۰۰۰ هندی کلداري کړي ۵۵، ډوډی یې هم پر حکومت ده او دوه زره
 بېرته هم ورکوي، د انځ د مصریانو له نرخ ڈېر بستکته او د افغانانو له نرخ هم
 بستکته دی، خود مصر یانو عمارې حرم ته دومره نبدي وي چې نور تري حرم ته
 نبدي بل خوک نه وو، ئینې یې دارالتوحید کانتینېل سره نبدي دي په
 لوکسو هوتلونو کې او سپدل.

موږ هم حرم ته نبدي وو خو بیاهم کله به چې راباندې ناوخته شوه نو چې
 له دوه ریالو به تېر شو په جماعت لموئح مو نیولی شو.

زمزم ته بې صبىي

مورپته ويل شوي وو چې پر زمزم بىرۇبار ھېروي او بوشكى ھكول وخت او زحمت غوارى سره لدى چې خەكم يوه مياشت وخت مونور پە مكە معظمه كې درلود خونە پوهېرم ولې راباندى دوارخطايى پىريان كېناستل د جمعى پە ورخ د ذوالقعدى پە شېرىمە دشپى درې نىمي بېچى زە، ھگروال سمىع او كاكا برات چې اصلاً ترکان او د كابل دمىرىويس ميدان او سېدونكى وو حرم ته روان شو، دزمزم لپارە مو يوه ورخ ورلاندى بوشكى اخستى وي، پە بوشكە لىس ليتىرە لىكلىي وو خو يوولس نىم ليتىرە او بە يې اخستلى دابوشكى پە عادى وخت كې پە درې رىالە وې خو او س پە لىس رىالە پلورل كېدلې.

مالە پلورونكى سره توکە و كەھغە دايراهيم عابد توکە مې پە عربى ورتە و كەھ چې وايىي چەل ستون ته روان وەم او تىكىي رانە خلور سوھ افغانى وغۇنىتى ماورتە وو ييل: اوھ اوھ يوستون پە لىس روپى؟ ماھم ورتە وو ييل اوھ اوھ يو ليتىر پە يو رىال، با لاخىرە پە اته رىالە مو وپېرلى، دزمزم اصلىي ئاي مو پە پۇنىتنە پىداكىر، مورپەيل ھېر بىرۇبار بە وي خو د شىطان غورۇنە كانە (ھلتە هسى ھم كانە وي) بىرۇبار نە وو، دزمزم پايپ مو پە بوشكە كې كېنىسۇد پە خۇثانىو كې بوشكە ڈكە شوھ، دزمزم اصلىي چىنه چې او س ھېر لوبى او ژورى ساگانى پە كې جورى شوې دى، دكعبى ترخنگ دە، خودلتە يې پە او بىدو پايپونو كې را تېرى كرى او لە دې او بىدو نلۇنو خخە لىسگونە پايپونە بېل شوي چې پە اسانى سره تېرى بوشكى ھكېرى، خو د بىرۇبار پە وخت كې بىاھم دلتە د بوشكوه كول سخت وي، او انتظار غوارى، دزمزم دوېش او پايپونو خائى، د رسول اللە ص د زېرپەدوخائى او دابوجەل كور خوا

په خوا پراته دي، بوشكې مو واخستې را روان شود طواف وخت نه و، بوشكې موله ئان سره مطاف ته ورپلې ھم نه شوي، د حرم په سالون (غولي) كې د باب الصفا خواته كبناستو، ما تهجد پيل كرل په لمانئه و م چې يوې بسحې لە سمیع او برات خخە زمزم و غوبىتل، خوهغۇي ورنكۈل، هغى بسحې بىيا ورتە زارى و كېرىپ ويل يې توبى يم، خودى ئالمانو بىاھم ورنكېپ، زماپام دوى ته واو بنت د لمانئه حضور مې ھم خراب شو ڈېر خفه شوم، لە لمانئه وروستە مې ورتە وو ييل چې ئالمانو يوگىلاس او بە به مو ور كېپ وې، يوگىلاس زمزم خوه چېرته پە حرم كې پيدا كېرىپ بېر تە به مو چ كېپ واي، دلتە موپە لمانئه كې خنگ تە د سیدە زينب د کاروان ارونديوھ بىكلې لىبانى پە لمانئه درېدە، ما ويل شىعە بە وي خوپە لمانئه كې يې رفع اليدين كاوه.

لە لمانئه چې فارغ شو لە حرم خخە وتلو چې پە يو خلور تايىرە بايسكل (و يلچر)، كې مو يوناستە بسحې ولىدە خوتتە تري راتا و و يو تىكى ھواب پە توندە لهجه ورسە غوبىدە اوپتىكى يې پرې كولى، لاملى مۇ و پوبىت، دې خوان راتە وو ييل چې د درې سوو رىاليو پە بدل كې يې دې بسحې تە طواف ور كېپ او س چې د اجورې ور كولو وخت شونو ددى بسحې زوى ئان نادر كە كې، داچى ددى بسحې زوى بە رېتىيام ئان پتە كېپ و او كە نه او موضع بە خە وە اللە ج خبر دى، مۇ بەم دا جرئىت و نكىچې درې سوو رىاليه ور كېپ، او لانجە حل كېو هلک تە مې نصيحت و كېپ او روان شوخۇپە زە كېپ مې وو ييل چې توبە توبە پە حرم كې ھم د مزدور مزدورى سەمە نە ور كول كېرىپ.

www.melitahrik.com
0777 400 116

لو مری جمعه لو مری بیروبار

دابه حرم کې زموږ دلومړۍ جمعې لمونځ دی ماما مې دلته پخوا هم د جمعې لمونځ کړي او له بیروبار خڅه بنه خبر و هغه راته وویل چې که دننه مسجدالحرام کې لمونځ کول غواړې نو باید وخته ولاړ شې، اوس نو دحج ورځوته دوره ورځې پاتې دی، تقریباً تول حاجیان رارسېدلې دی، لمونځ په پاوباندې دولس بجې کېدہ، اوže پاوباندې لس بجې حرم ته لارم، ماویل راخه لمانځه ته خو لادوه ساعته وخت پاتې دی دننه په حرم کې به ئای و مومم خو حرم خو پرې بدہ چې د حرم سالون د حرم شا و خو اعمومي سرکونه، پلازې، د موټرو تو نلونه، آن جروال او حفایر ته تلونکې پلو نه تول له خلکو ډک و، له حرم شریف خڅه یو کيلو متر لپري هم ئای نه موندل کېدہ، پولیس حرم ته په ننوتونکې یو لارو ولاړ وو، خوک بې نه پرېښو دل، د افغانستان د پولیس په خېرې خلک یوې او بلې دروازې ته لېږل، تشنابونو ته یې هم خوک نه ور پرېښو دل، ډلي ډلي خلک سرگردانه یوه خوا بله خوا تلل، زه چې له وخت خڅه دوه ساعته مخکې تللی و م ئای مې موندلی نه شونود هغه چابه خه حال وو چې ناوخته راغلي وو.

په ډېر زحمت مې د موټرو د تونل پر غاره له حرم خڅه لپري د یوې غرفې تر خنګ سوری ولید، چې ورغلم، ورسره نېړدې خلکو تشنابونو ته انساني حاجت پوره کړي او ډېر بوي وو، مجبور شوم بله چاره نه و هملته مې جای نماز (لمونځي) هوار کړ. ما په خپل تول ژوند کې دومره بیروبارنه وو لیدلې

کېناستم، لمرو رو ورو تود پدې پرماهم لم راغي ئای مې بدلاوه، خو پرېښو دلې مې ټکه نه شو چې بل ئای نه پیدا کېدہ، هملته مې ملګري و موندل خپل ئای او جای نماز مې پري و سپارل ماویل که په کوم د کان کې

او به یا پیپسی، پیداکرم ڈبر و گر خدم اخر می یوئای کی مرندیا
پیداکرده، هوا ڈپرہ توده وه خولی راماتی وی خو ماله ئان سره مطالعی ته
كتاب هم وری و، کله چې او بوبسی وئی وم نو په همدي وخت کې درې
بسحی راغلې وی او وار خطای ژړل، یوه پکې دومره ترهبډلې وه چې له سره
یې خبرې نشوای کولی، جامې یې د پښتنووې، چاره یې نه وه هماګه بوين
خای کې کېناستلي.

څوک ورسره په زبه نه پوهبدل، ماله جامو و پېژندلې په پښتو مې تري
و پونستل، هغوي چې له ما پښتو او رېدې په تندیو کې یې خونسي
و خلبده، ويبل یې چې له پرون راهیسې یې له خپلو نارینه وو سره اړیکې
پرې شوي او یوبل یې ورک کړي دي، له دوی سره تېلیفون نه وو، خو له یوې
بسحی سره یې د خپل مېړه د تېلیفون نمبر وو، ما هغه نمبر ته زنګ وواهه خو
بند وو، نه یې خپل ئای پېژنده او نه ورسره د پېژندګلوي، کومه بله نښه وه.

حیران وو چې څه وکرو، دوی ويبل چې د سوات او سېدونکې دي،
دا او سېدل لوئای او خپله عماره یې نه پېژندله، ما ويبل له لمانځه ورسنه به
ورسره مرسته وکړم او استوګنځی به یې ورته پیداکرم، په همدي کې وو چې
شاته صف کې یوتن سواتی را پیداشو، هغه هم پوره نه پېژندلې، خو ويبل یې
چې د سواتيو حاجيانو ئای ور معلوم دي.

ګرمي شبې په شبې ډېربده، خولی روانې شوې، ماته د پوهنتون د دورې
یوه خاطره راياده شو: کله چې د کويت او عراق جګړه پیل شو نه استاد
محمد ګل عتيقی او د هغه وراره ډاکټر عبدالحليم احمدی پاکستان ته را غلل
او د دواړه زموږ استادان شول، عتيقی صاحب چې دلغمان ولايت د فرغیو
ولسوالۍ د چهار باغ او سېدونکې دي ډېر ظريف او لطيف شخصیت دي

، هغه کيسه کوله چې يو وخت په چهار باغ کې د دوبې (اوروي) په ډېره گرمی کې د جمعې لمونځ اداکېده ملا مسئلې کولي خو خينې مقتديان يې د مسجد دغولي پر خاى د دبواه سیوري ته ناست وو، حکه چې په غولي کې تود او سوئنده لمرو، ملاچې ولیدل مقتديانو يې د مسجد غولي پريښي دی، او د ديوالونو سیورو ته ناست دي، نو په لاسپیکر کې يې په غوشه پري غړکړل: (اى مردم: قل نار جهنم اشد حرا است والله اکه خلاص شوې) همدا خبره په غوشه کې تکراروي، (قل نار جهنم اشد حرا است، والله اکه خلاص شوې) خو د ايت دا برخه ورتنه نه ژبارې او نه يې پوهوي چې موخه يې خه ده. مقتديان هم حیران دي چې ملا صاحب يې ورتنه ولې په غوشه دی او خه ورتنه وايسي.

داده داده (ورته وواييه اى پيغمبره چې د دوزخ اوره بې زيات توددي). پرمور به لمر راغۍ خوئان مې پر همدي ايت ډاوه کاوه: چې: نار جهنم اشد حرا است.

کله کله به وربخي خپلې لورينې کولي با لآخره د لمانځه وخت شو، د لمانځه بنه يې له افغانی دود خخه بېله وه، شل باندې دولس بجي قاري سديس د لمانځه خطبه پيل کړه او په لنډه خطبه کې د فلسطين جهادته دعا و شوه، خو افغانستان يې يادنکړ، په حرمینو کې پر سياسي خطبو، سياسي مو عظو، بنديز دی، هېڅوک د لو بدیع بنکیلاګ پر ضد خه شي ويلی نشي.

قاري سديس مشهور حافظ اودقران قاري دي ما يې د تلاوت کېستې اخستې او اورې دلي وې، هلتنه راته خلکو وویل چې سديس انقلابي ذهنیت درلو د، د جهاد پرمهاں پاکستان ته هم راغلی وو، هلتنه يې هم انقلابي

ویناوی کولپی، خوله کله راهیسی چې دشاھی کورنۍ زوم شوی دی، نو په اصطلاح چارج یې خنثی شوی او انقلابی ویناوی او د دولت او لویدیع ضد ویناوی یې پرېبنې دی، لمونځ او جنازې تريوپی بجي پای ته ورسبدل.

جماعت ته دانتظار په وخت کې مې خواته یو ئوانه اندونیزیا يی ناست وو په انګلیسي موسره خبرې پیل کړي، زما پرلاس په اندونیزیا کې جوړ یوساعت وو میدین اندونیزیا پرې ليکل شوي هم وو، ساعت ظاهراً ډربنسلکلی وو خودومره ګران بیه نه وو، ددې اندونیزیا يی ډېر خوبن شو، دساعت د لیدلوغونښنه یې وکړه ماهم له لاسه خلاص کړ چې بنه یې و ګوري هغه چې وکوت نو نور یې هم خوبن شو ماورته وویل لکه چې ډېر دې خوبن شو هغه وویل هو ماورته وویل خیر نو دازمالخواتاته ډالی شو په لاس یې کړه، هغه دې ډالی ته دومره خوبن شو چې دوه خله یې زما لاس بنسل کړ.

خواته مو یوه نوی ئوانه اندونیزیا يی ناسته وو یوسپین دیری یې ترڅنګ ناست وو توله په حجاب کې وو له مخ پرته توله پته وه آن په لاسونو یې دستکشې او په پنسو یې جرابې وې له ماې ګونښتل چې په سیوري کې ځای ورکړم ماترې د سپین دیری په هکله و پونښتل و یې ویل چې دایې پلار دی په لې وخت کې ډېر بلد شو.

مخ ته مو یو تور پوستی یمنی ئوان هم ناست وو د احرام په خبر تورلنګ یې له ځانه تاو کړي وو په صف کې په ناسته ویده شو لې وروسته کور او بې ستره شو ما راوین کړ چې ځان پت کړي او او دس و کړي خوترا قامته ویده و همداسي لمانځه ته پورته شو پوردي به نه وو خورنګ او کړه وړه یې د پورديانو

دلته له موږ سره د پاکستان پنجابیان هم وو خوک په انگلیسي خوک به اردو ، عربی فارسي او پښتو غږ بدله ما د دوی تر منځ ګوته ماته ژباره کوله ، خه موکري وای اخري په وراندي مو لمانځه ته دوه ساعته انتظار وو !!

زمور خلک چې د جمعې لمونځ کوي نو چې لوړۍ اذان وشي خطيب منبر ته و خېري خه کم یو ساعت وعظ کوي، اکثره یې د خبر وخت، مناسبت، موقع نه پېژني، په اختر کې به د معراج او په محرم کې به د اختر مسایل بیانوی، اکثره به اسرائیلیات او اساطیر او ای بیابه تول په اجتماعي ډول سنتوته و درېږي بیابه دوهم اذان وشي، بیاخطبې وايی بیا جماعت، بیادعا خوهله د اسې نه وو، لوړۍ اذان وشونه مسایل وونه سنت، لس پنځلس دقیقې وروسته دوهم اذان وشونه، خطبه واورول شونه، لمونځ و درېدله سلام وروسته تول ازاد وو، د جمعې تول لمونځ شل دقیقې وخت و نیوہ .

له لمانځه چې را وو تونو پرسې کونو بېروبار شو زموږ پر لار په پله د بېروبار له کبله او بدقیل شو، خلک ولو بدله، بسجې او نتر پېښو لاندې شول، سرک جای نمازو نو و نیوہ، چپرو او د بسجوتیکريو و پونسې، چېغې پورته شوی یا حاج یا حاج بالاخره، خلک و درېدله او تېله کمه شوہ.

په کعبه کې لوړۍ صف که کشتی کج

له هر چاسره تلوسه وي چې کم تر کمه یو خل خو بیت الله سره نېږدې په لوړۍ صفر کې او هغه هم ملتزم او حجر اسود ته مخامنځ لمونځ وکړي، دا کار د کعبې ګرد چاپېره سخت دي او ملتزم ته یا د حجر اسود او حطيم تر منځ دې دیوال ته خود پرسخت دی ټکه چې د کعبې امام هم همدي خواته و درېږي

دکعبې دروازه هم همدي خواته د دلته لومرى صف په نصييونو او ڏپرو خواريو اوستريما موندل کېږي.

نن (د جمعي ورخ) ماقصد کړي وو، چې د مازیگر لموئح به ملتنم ته مخامنځ په لومرى صف کې کوم، په يادمي نه دی چې له لمانځه وړاندې مې يو طواف وکړاوکه دوه خو چې صفوونه تړل کېدل ځان مې ملتنم ته برابر کړ، هلته صف تړل او په صف کې ځای نیول ډېرسخت دي، جمعي ته لا خلوپښت دقیقې کله کله خولا یوساعت پاتې وي چې صف تړل پیل شي، د صف تړل لو لپاره خلک یوبل ته لاسونه ورکوي، خolasونه نه ټينګکېږي متې یوله بل سره نبلوی چې د تېبل او فشار پروراندې مقابله وکړي، د صف لپاره دمتیو تړلی انساني ځنځير مقاومت کوي خوپه هره یوه دقیقه کې له داسې تېبل او فشار سره مخ شي چې د ځنځير خومتره برخه ټوله شاته ولاره شي، کله وشلېږي، کله یې خوتنه ولوپېږي، یا حاج ايا حاج چيغي پورته شي.

سترياهره دقیقه ډېربېږي، تنفس زور شي، خولي راماټي شي، ځينې د صف تړل، په صف کې د ځای موندلويَا ځای ساتلويه مسابقه کې وي او ځينې طواف کوي، دا یواحۍ د لومرى صف ستونزه نه ده، بلکې په دوهم، دريم، خلورم او پنځم صف کې هم ده، په شپږم، اوام، اتم، نهم، لسم او آن ديارلسم صف کې هم په اسانه ځای نه موندل کېږي، خود لومرى، دوهم دريم او خلورم په پرتله اسانه وي، په لومرى دوهم او دريم صف کې ځای نیول کله، د ځان په بيه تمامېږي، دلته یو ثانیه غفلت يا سستي نه یواحې دا چې په لومریو صفوونو کې له لمانځه څخه د محرومیت لامل کېږي، بلکې کله کله له ټول مطاف څخه د وتلو لامل ګرئي، ځکه چې یو څل دې ځای له لاسه ووئي، او هغه د چاخبره پښه دې وښویېږي، نو بیا هېڅوک هم ځای نه درکوي، تقریباً په هر لمانځه کې داسې پېښېږي چې په مطاف کې چاټه ځای

پیدانشی نود کعبی په لس متری او شپږ متری کې هم له جمعی پاتې شي، جماعت و درېبې او په صفوونوکې اخواديخوا گرځي، په د اسي حال کې چې دلته آن دبل چاپر شا هم سجده رواده.

ماهم په لوړې صف کې د خای نیولو په تکل له نبې او چې اړخ ته ولاړو کسانو سره مت په مت کې ورکړ شاو خوا خلوېښت دقیقې مو په ولاړه مقاومت وکړ، خو خوئله شاته تللو او لوېډلو ته اړ او ډېرسټري اوستومانه شو، شاته موهم صفونه وتړل شول، موبه هم خوشحاله وو چې که خيري په لوړې صف کې مو ئای وساته او لمونځ به مو په لوړې صف کې وي، جماعت ته وخت او تېل ماتېل کمبده، په لوړې صف کې د طواف کوونکيو مخه هم ونیول شوه، اوس نو ظاهره هیڅ ګواښ نه وو چې په لوړې صف کې له ملتزم سره زما د جماعت خنډ شي حالات ورو ورو ارام شول، موبه هم کیناستو صف مو و تاره، جماعت ته به ايله پنځه دقیقې پاتې وي لا مو دمه جوره نه وه چې پولیس راغلل، امرې په وکړ چې لوړې صف دې ټول پاڅېږي او شاته دې ولارې شي، دا امرنه وو سم دټوپک ډزو و چې پرموب وشو ټې مو ئان غلى کړ، خوګکه یې ونکړه پولیس راغلل هريو به یې له مت ونیوه او پورته کاوه به یې ډېرزيات زور یې راکړ او ډېر خپه شو، خو ګورته تګ له ناکامه وي.

شاته لارو په نورو صفوونوکې هم ئای نه وو، باب العمره خواته مې حرکت وکړ، په هر صف کې ئان ته ئای ګورم خونه ئای شته او نه خوک ئای راکوي، لس صفه شاته تللى و م خفه و م چې په همدي وخت کې مې د چاله خولي خپل نوم ترغوبر شو، ګورم چې په یو ولسم صف کې مې ماما ناست دی، هغه حیران و، چې جماعت ته دوه دقیقې پاتې ندي اوژه له مطاف خخه بهر څم، غږ یې وکړ خير خودی، کوم خوا روان یې؟ په لیدلويې ډېر خوبن

شوم ورته مې وویل اوس به دې مخ ته کېنم چې جماعت ودرېد، په صف کې به ئای راکړې بیابه درته کیسه وکرم، همداسي يې وکړل په خوشبوکې جماعت ودرېد ترڅنګ يې ئای راکړښه وو ترڅنګ ولارکس يې هم ممانعت ونکړ، تنګ تنګ ودرېدو او لمونځ مو وکړ.

په حرم کې ملاوت

مازیگر د حج دبعشي کمېتې یوغرۍ راته وویل چې نن د ماسخون له لمانځه وروسته قاري سديس دافغان حاجيانوله معلمینو، دبعشي له کمېتې او خينو افغان پوهانو سره ګوري که ته هم راشې نښه به وي. ئای يې حرم ته نبدي ياله حرم سره د نښتي المکه شرکت خلورم پور وښود، زه په تاکلي وخت ورغللم خوهلهه ډېر لې کسان راغلي وو له شاوخوانیم ساعت انتظار وروسته ددولت له شپږ سوو نسوونکيو او دبعشي کمېتې له درې سوو غريو خخه ايله شاو خوا اويا تنه راغلل، قاري سديس هم نه و بلکې پرځای يې د دكتور عبدالرحيم په نوم یوسعو د راغي او د حج مسائل او بېلا بېلې مسئلي يې خېړلې، نيم ساعت به ورته ناست و م خونديې رانکړ، تري را پا خدم، ماویل دلته په حرم کې هم ملاوت کېږي، نوم دیوه کاروی او رالېږي بل خوک.

د خدائی(ج) د کور غله

حمر سېپېخللى ئای دی خلک هم د سېپېخلتیا لپاره ورځي ددرس، عبرت او پند ئای دی، دژرا او واوبلا فرياد، سوز او ګداز ئای دی، حرم تیگه زړونه هم موم ګرخوي خو ځینې زړونه بیاله تیگو هم کلک دي او یا په ربنتینې معنى حرم نه پېژني، برداشت يې سطحی دی ليد يې برسېرن او د حرم د

پرتم تل ته نه دي ورغلې همدا لامدې چې ئىني خلک په حرم شريف کې
هم غلاکوي حرم هم له کيسه برو خالى ندی، ډول ډول غلامگانې، د دولتی
چارواکيو، دبعشي دپلاوي او د حج د معلمینو له غلا خخه نیولي تر کيسه
بوری او جېب و هنې پوري.

د جېب و هنې خوشکایتونه او کيسې مې او رېدي، يوه ورڅه مولوي
 محمود احمدی ژپرنګ راغي لامد موترې و پونت ويل چې په حرم کې
ترې چامبايل او خلور سوه ریاله ويستي دي، یوبل اندرابي ويل چې چاې
کمربند په پاكۍ غوڅ کړي او نهه سوه دالريې ترې ويستي دي، یوبل تن
ويل چې چاتري په یونیم زر ریاله ويستي دي.

يوماسېښين مې بیت الله ته نېږدي په مطاف کې طواف کاوه چې په جېب او
کمربند مې د چالاس احساس کړ، ناخاپه مې لاس وراوبد کړ او په خپل
کمربند مې د چالاس و نیوه چې ور مې کتل دیوې ټوانې، مستې او تنه
ورې هغه د چاهې چهار پهلو انجلی لاس مې کلک و نیوه، پې غوسه شوم په
مورډ شاوخواخلک هم خبر شول، د انجلی رنګ والوت، منکره هم وه او عذر
ې هم کاوه، ماهم فکر و کچې جنجال گته نه کوي دا هم انجلی ده بس ترې
روان شوم.

د عبدالکريم په نوم یوتن بېوزله هراتي سپین بېرى چې ساده سړۍ وو
خپلې پېسى (۳۳ زره افغانی)، د ساتلو لپاره خپل زوم غلام سرور ته چې
هغه هم سپین بېرى وو او مېرمن ې (د عبدالکريم لور ګل نکار، هم ورسه
وه، ورکړي وې، بله ورڅه چې عبدالکريم ترې د خرڅ لپاره له خپلوا پېسوا
خوروپې غونستې وې نو زوم ې ورته ويلې وو چې تېره ورڅه ماغسل کاوه
او کمربند مې په اطاق کې خلاص کړي وو چاتري ستا ۳۰۰۰ افغانی.

تولې و پستې وې اوزماله پیسوسره يې غرض ندی کړي، خسر يې ورسره جنجال کړي و خوګتیه يې نه وه کړي، با لاخره د شرکت مسؤولينو ته عارض شو هغوي دا دعوه ماته راجع کړه، مايې له زوم او لورنه پونستني وکړي دا راته جوته شوه چې د اخبره دروغ او هسي دې پیسوته چل دی په غلام سرور مې پټکې وکړي او ورته مې ګواښ وکړ چې که د خپل خسر حق ورنکړي نو د سعودي پولیسوته يې سپارم وارخطاشو لپوروسته يې خسر راغي ويل يې چې لږي پیسې يې راکړي اود نورو پیسو راکولو ژمنه اولیک يې هم را کړي دی، خير دی خبرمه رسمي کوه.

ګلاغا راته وویل چې زموږ یو ملګري ته د هغه مور سل ډالر د سودالپاره ورکړي وو، خوهجه پکې ځانته سمه برخه وکړله او مورته يې نام نرخونه او د پیسو لکولو نام راپور ورکړ.

ما، د همدي ګلاغا په قرباني کې اوده ته د درملو په اخستلوکې دده په غونبستنه خپلې پیسې لکولې وې او کله يې چې راکول وئندوں نو دبل چاپه واسطه مې ترې و هم غونبستې خوترنن پوري مې یوه روپې هم ونه ليده، دقاباني کيسه به يې په تفصیل سره په خپل ځای کې راياده کړو.

شیرزمان راته وویل چې د جمعې په ورځ ۱۴۳۱_۱۲_۲۷ خلکو په مطاف کې یو خوانکی کيسه برد طواف په حالت کې ونيوه، کيسه برډېر عذر کاوه د خلکو زړه پرې و درد بدہ خوشې يې کړ.

د حج په ورڅوکې تېلیفونې شبکې هم غلاکوي، هم يې له سرنه وهي او هم يې له برنه، له یوې خواد سیم کارتونو اود مکالمونزخونه هم لوړ کړي اولس ریالي کارتونه په ۱۵ آن ریاله پلوری اوله بلې خوا د بهرنۍ

مکالمی بیه فی دقیقه ٤_ ٥ ریال او د کورنی مکالمی بیه فی دقیقه یونیم
ریال ته پورته کوي.

دحج په ورخوکي د ترانسپورت په شمول دهرخه کرايې او نرخونه اسمان
ته خېژي، په دوه سوه متره مسافه کې به موتيرو کم تر کمه دوه ریاله کرايې
غوبنته کله به چې لمانئه ته وخت کم وو نو موب به په موتيز کې تللو که به
يواهې له پله هم ورسره راپورته شو نو کم تر که دوه ریاله يې غوبنتل.

يوحئل خو د اختر په دريمه له يو ډرېور سره زماخبره ترخه هم شوه کيسه
يې په خپل ئای کوم، هغه هم په پنځه کيلو متره مسافه کې د هرتن په سر
سل سل ریاله غوبنتل.

د شرکت غله

دایواخی زموږ د شرکت مسؤولین نه وو چې خپله دنده او له حاجيانو او دولت سره کړي ژمنې یې نه پوره کولي، بلکې دولتي مامورین اود نورو شرکتونو مسؤولین هم له دوى بنه نه وو یواحینې شرکتونه چې هم یې په مکه او هم مدینه کې حاجيانو ته له حرم سره نړدي ځایونه نیولي وو المهاجر او المبارک شرکتونه ووددواړو مشران پښتنه وو، دوى د نورو په پرتله حاجيانو ته بنه خدمت کاوه، په مدینه کې یې د شرکت په لګښت په ټولو هغو ځایونو ګرڅول چې معمولاً یې حاجيان دليدلو او زيارت تلوسه لري.

ګل اغا چې د لوګر د ګلنگار او سېدونکي دی او خپله هم ګرځندوي شرکت لري راته وویل چې موږ د شبې و شرکتونو مشرانو پرېکړه کړي وو چې د حج او او قافو وزرات لخواه حاجيانو، دلېبد په پروسه کې چې د هرچا په نوم قرعه (پچه) وختله نو ټول به پکې شريکان یو که یو سهم موپه برخه شو او که ډېر، وزارت هر شرکت ته د ۱۸۲ تنو حجاجو دلېبد سهم ورکاوه، د ګلاګاپه وینا د اسهم په قرعه کې دده په نوم را ووت خوده د ژمنې له مخې د اپنځه شرکتونه یا د پنځو نورو شرکتونو مشران هم له ځان سره ملګري کړل.

زموږ د شرکت (سيرو سفر باميان) مشران له ګلاګاپته نور ټول شيعه ګان

وو.

محمد عارف د هرات، سيد نصير د کابل د چهاردهي، شيخ معصوم علي په قوي ګومان د باميانو او عبدالله د کابل په دريمه کارتنه کې او سېږي او همدلتنه د معاملاتو رهنماهم لري پوه نه یم چې اصلًا به د کوم ځای وي.

سید نصیر ظاهرآ خوره زبه او خوره لهجه درلوده، خونور حاجيانو ته مخلص
نه و، حاجيانو ڈېر کارونه هم ده کول عبدالله هم د حاجيانو په چاروکي له ده
سره بوخت وو خو تريخ، کبرجن او بې حوصلې انسان و هروخت به يې جنگ و.
زمور د شركت مسئوليينو هم د حاجيانو روغتیا ته پام نه کاوه، د خبسلو
داوبو، غم و رسه نه و اودقراردادله مخې ددي خدماتو عرضه ددوی دندې
وي خو خو ئله ئينې ناروغان مرگونې حالت ته ورسېدل خو خوک به يې
كيسه کې هم نه وو، ببابه زه په مسئوليينو پسي تللم، مسئوليينوزما احترام
کاوه، بنايی لامل به يې دا وو چې پوهېدل زه له چارواکيو سره ڈېر
پېژندگلوي لرم او له دوى خخه شکایت کولى شم، خو خوئله ما ناروغان
دعمارو مخ ته راغوندې کړل او پر دوى مې روغتون ته ولېزدول.

د شركت مسئوليین یوبل ته هم غله وو سيد نصیر، عبدالله او ګل اغابه
پر محمد عارف تو رلگاوه چې په هرات کې يې له حاجيانوله تاکلي نرخ خخه
ډېرې پيسې اخستې دي، ددوی په وينا، ددي شركت ڈېر حاجيان د هرات او
بادغيس او سېدونکي وو او دوى بايد په هرات کې پيسې تحويل کړي واي
او په هرات کې واک د محمد عارف وو ده به حاجيانو ته وويل چې که دومره
پيسې ڈېرې راکوئ نو نوم مولیکم که نه په مخه مو بنه، ددوی په وينا،
عارف له ئينو حاجيانو آن له یو نيم زر ڈالو هم ڈېرې اخستې دي.

دوه، درې تنو حاجيانو په نه زړه ماته هم وويل چې پيسې تري ڈېرې اخستل
شوي خوپوه نه شوم چې د کوم د باو (فشار له کبله رسمي شکایت ته چمتو نه وو.

دوی به وويل چې محمد عارف کونښن کاوه چې د حج په ورخوکي پخپله
هم حج ته ولاړ شي، سره له دې چې مخکې يې هم حج کړي دي، سره له دې

چې ویزه هم ورسه وه ، او تر دوبی هم راغی خوچې الله ج نه وو غونبىتى نو په دوبی کې ورتە د سعودي پرواز برابر نشو.

دولت چې هر شرکت ته سهم ورکاوه نو د حاجيانو د تاکنى په اړه یې ورتە شرایط هم اینېي وو او خلاص لاس یې نه درلود ، خوبیا هم دوی پیسو او واسطو ته سربنکته کړي وو د بادغیس او هرات په سهم کې د ، لوګر ، کابل ، بامیان ، ننګرهار حاجيان هم بېول شوي وو ، پخپله د محمد عارف د مېرمنې او زوی په شمول د هغه د کورنۍ یو ولس تنه لېبل شوي وو .

نور خوپرې بد چې آن د معلمینو په انتخاب او ازمونینه کې هم درغلې شوې وه ، د شرکت مسؤولينو غونبىتل چې معلمین هم د اسې خوک و تاکي چې خپل لګښت پخپله و کړي او د اسې خوک وي چې د دوی وستان هم وي ، محمد عارف د عبدالرحمن قلندر په نوم یوتن ملا چې د ده دوست و د ازمونینې لپاره کابل ته راوستى و ، خودلته په وزارت کې ناکام شوی و ، بل معلم یې د وزارت لخوا شيخ معصوم علي وو ماله یو چاپونسته و کړه چې داخوشیعه هم دی او د شرکت له مشرانو هم دی ، او ما خوآن د یوې ثانیې لپاره د حج د معلم په رول کې و نه لید خنگه وزارت د معلم په توګه د ده له رالېبلو سره موافقه کړي ده ؟ هغه راته وویل د اړخره رشوت آسانه کړي دي دوی په وزارت کې پیسې ورکړي دي او هلتە غایبانه ازمونینه او شوي دي .

له ما ، مولوي احمدی او د شرکت له مسؤولينو پرته بل خوک نه وو خبر چې شيخ معصوم علي دې ګویا د حج د معلم هم وي . د وزارت لخوا مورې ته د حج په معلمینو کې د یوبل تن نوم هم را کول شوی و خو مورې و نه لید او د مولوي احمدی چې حاجيانو ته د حج د معلم په توګه ور و پېژندل شو او عملاً یې هم

د معلم رول تر سره کاوه نوم د معلمینو په لیست کې نه و بیوه ورخ مې ورته وویل چې نن به راته ربنتیا خبره کوي داکومه خبره ده چې ته عملاً معلم بې خونوم دې په معلمینو کې نشته او خوک چې د معلم په توګه په لیست کې دی ده گه درک هم نشته دی مسکى شوپه هراتی لهجه يې راته وو برار ترکش کن پیش ای قسانگر، خوما پرپنښود : نه هرو مروبه يې راته وايی.

چې پوه شوه نه مې پرپردی راته يې کيسه په دې دول پیل کړه: مامخکې هم دوه خله حج کړي دی محمد عارف پوهېدہ چې زه د معلمینو په ازموینه کې نه ناکامېږم نوزه يې و هڅولم چې دده د یو دوست په نوم او شهرت امتحان ورکړم اوژمنه يې و کړه چې له بريما وروسته به موږ تاهم وريما حج ته ولېږو. ده گه په وينا ماهم همداسي په کړل ، په وزارت کې مې خان هماغه شخص معرفي کړ، د ازموینې پارچه کې مې هم د هماغه نوم او شهرت ولیکه او په تقريري کې مې هم خان هماغه شخص معرفي کړکله چې په نتايجو کې هغه کس بريالي اعلان شونو محمد عارف راته وویل چې ته اوس موږ ته درې زره او یونیم سل دالر راکړه چې په بانک يې د نورو حجاجو په خېر ستاپه نوم تحويل کړو، بیاکله چې له حج خخه راستون شوې ستاپیسي به بېرته درکړو خوته به عملاً زموږ نبسوونکې يې او د حج دنسوونکي ټول امتیازات به درکول کېږي.

احمي زياته کړه چې ماهم ومنله درې زره او سل دالر مې دوى ته ورکړل دا چې دوى به خو په بانک کې تحويل کړي وي پوه نه یم همدالا مل دی چې حاجيانو ته د حج نبسوونکې زه ور پېژندل شوی یم خوپه رسمي لست کې هغه بل تن دی، احمدی وویل چې هغه بل کس نا لوستی اوله دين خخه ناخبره سپړی دی، او په دې حاجيانو کې راغلی هم دی.

له حج خخه چې راغلونویو خه موده وروسته احمدی راته تېلوفون وکړ په غوسمه و، وي په ویل چې وروره شرکت خو پرماسخت چل وکړل اوډېره ناخوانی یې راسره وکړه.

ته خو خبر یې چې له حاجيانو سره مې خومره زحمت ووبست، د معلم په توګه وکارول شوم، او اوسمې هغه پيسې هم نه راکوي، محمد عارف راته وايې چې ته خو عادي حج کوونکۍ وي په نورمال ډول دې داخله کړي، او د نورو حاجيانو په خېر د خپلو پیسو په مقابل کې حج ته تللى یې زموږ رسمي بنوونکۍ خو فلانی او فلانی دي. احمدی وویل چې عارف یو تن هغه خو کښې چې مايې پرخای ازمونینه ورکړي وه، ده وویل چې شرکت آن له هغه شخص خخه هم پيسې اخستې چې د حج بنوونکۍ معرفی شوی دی او مايې پرخای امتحان ورکړي دي.

خدای ج شته چې لومړی خو ددې کيسې په اور بدلو ډېره خندا راغله خووروسته پري ڈېره خفه شوم.

کعبه او بې ستري

د حج په ورځوکې په ټول حرم کې سخت بیروباروی، په ئانګړې ډول په مطاف کې خو د قدم اینښودلو خای نه وي، کله کله دومره تېل ماتېل شي چې بنځۍ او سپین بیري خو پرېرده آن خوانان هم ورته تاب نه راوري، خوپه همدي بیروبار کې بنځۍ او نارینه ګه طواف کوي، خینې خلکو د بیت الله ترڅنگ د طواف په وخت کې خپلې محرمي مخ کې روانې کړي وي ترشابې دوى خپل لاسونه ور او بدې کړي او خپلې سینې ته یې جو ختنې کړي وي لاسونه یې ترې تاو وي په دې ترتیب هغوي له غور خېدو ژغوري. خو کله دانسخه هم کار نه کوي او دواړه غور خېږي.

کله پردي بسحبي له پردي سري سره دومره ونبلي لكه يو بدن.

ما به په لومريو وختونوکي خپلې پلاستيكي يوي گوتې والا سپكې چپري د احرام په حالت کې دلنگ دېتىي او كمربند او بې احرامه دېرتاگه دبهې او كمربندلاندې تېرولې، ددې کاريوه گتە داوه، چې خپلې چپري به راسره وي دوهمه اوستره گتە يې داوه چې که له مخکې انجلی، يابسحې سره به و جنگېدلەم نوله هغې سره به زما دورون او سينې پرئاي زما چپري لگېدى، داچپري به زما او دهغې ترمنع عايق وي.

له تولي نړۍ خخه حج ته هر كال ميليونونه انسانان رائي په دوى کې کله انسان له داسي بسکلېيو سره مخ شې چې بسکلاته يې انسان گوته ترغابن لاندې شي، ته به وايي چې ياره په دنياکې به له دې بله بسکلې نه وي وروسته به له داسي بسکلې سره مخ شې چې هغه لومري، دې له ياده ووئي.

بدرنگي هم همداسي درواخله کله کله خودخينو بدرنگو په ليدلو انسان حيران او اللهج ته توبه گارشي، کله شکر و باسي چې بنه ده اللهج دى دومره بدرنگ ندې پيداکړي، دخينونېكلو او بدرنگو خلکو په ليدلو انسان ته داسوچ پيداشي چې هغه په فولکوري کوکيسوکې چې دنساپېريو او ديوانو يادونه کېږي هغه بناپېري همداښکلې دي او هغه ديوان همدا تور پوستکي لورقدي دي که خه هم په اسلام کې دغوره والي معيار ظاهري بسکلانه بلکې، باطنې بسکلا ده او د کرامت معيار هم رنگ نه، بلکې تقوا او باطنې سېپڅلتیا ده، خو بيا هم دښکلېيو پر اهمیت ستړکې پېټول ناشونی دي.

د اهم رون او انکار نه منونکي حقیقت دي چې په حرم کې جنسی غریزې و بدې او په جنسی او غریزوی مسائلو کې ربنتیا هم شیطان بې واکه

او تپلی وي که حوره هم په مخ درشي نو هيچ ډول تمایل به درکې پيدانشي.

له لوستونکيو په بختني، بسکلا ته زه هم دتینګي نه يم، دنسکليو په ليدلو په او بو کې هم خوله کېرم او د هري ليدلي او ناليدلي بسکلي، يار او خريداريم خوهله مې له الله ج خخه په اخلاص غونبتي وو چې په دي برخه کې مې له هر ډول شيطان خخه په امن وساتي، شيطاني وسوسې مې رندې او کنه کړي او کم تر کمه، د حج په موسم کې هيچ دنارينه توب احساس ونکړم، الله ج ته ډېر شکرونه کوم چې زماداسوال یې قبول کړ او د هغې چا بسکلا هم نه يم بې تابه کړي او نه یې راباندي منفي اغېز کړي دې چې په ليدلو یې دغرونو په خېر همتونه لړزېږي.

يوخل د کعبې بیخ ته په طواف بوخت ووم کله چې له رکن يمانی خخه حجر اسودته ورنېدې شوم گورم چې يوه ټوانه، بسکلي او چاغه سپین پوستکې بشئه، په ياد مې نه دي چې اندونيزيايې به و او که مالپزيايې له حجر اسود خخه را ګرځدله په خومره خواريو به یې ئان حجر اسودته رسولی وي خوله هغې خوا ورته د راوتلو لار او چانس نه وه، بالاخره مجبوره شوه چې دخلکو په سرونو لکه لامبو و هونکي ئان وروغورخوي او د يوه له سرا او اوږي خخه دبل او دبل له سر او اوږي خخه بل ته ئان واروی، ترڅو یې چې پر ځمکه د قدم اينسودلو ځای و موند، د دې بسحې ټول بدنه له پنسو نیولې تر سینو پر نورو بار وو ماویل له دې ثواب خخه خوداګناه خو چنده ډېره ډه. یو خوا ناپوهی ده خلک پر دې نه پوهېږي چې د حجر اسود بسکلول نسه کار او سنت دی خو چې بل ته زيان نه وي او که بل ته زيان یا نورو ته تکلیف وي نو په لاس یې مسنه کول او آن له لېږي ورته سلام کول هم کفايت کوي یا په

بله وینا د حجراسود بسکلول ئای ناستى لري خودبې سترى مخنيوى او نوروته زيان رسول هيچ بديل ياخاي ناستى نلري.

بل خوا داللهج دكور شوق، اشتياق، نه كنقولپدونكى احساسات، نه ايلىپدونكى جذبات له انسان خخه غوارى چې كم تر كمه يوئل خو حجراسود بسكل كري ھېرخله دعلم، منطق او احساساتو او دينه دليل ليوني عشق په مقابله كې علم او منطق ماته و خوري.

زه د حجراسود د بسکلولو او د كعبې له ودانى سره جو خت په بپروبار كې د طواف پر حكم بنه پوهېدم او پوهېدم چې دواړه کاره نامناسبه دی خو بياهم نه صبرېدم، يوئل خود حجراسود په بسکلولو كې تر د برو وړاندې شوم د حجراسود او زما د مخ ترمنځ نيم متر مسافه هم نه و چې په همدي كې مې له يوې بنجئي سره مقابله شوه، هغه زمامنځ نيسى او غوارى چې خپله ترما وړاندې حجراسود چې (بسكل)، كري او زه غواړم چې د هغې مخه و نيسى او خپله حجراسود بسكل كرم، په همدي كشمکش كې له مور دواړونور خلک مخکې شول، او مور په تييل كې شاته ووستل شوو، دې بنجئي راباندې ھېرې پتکې و كې.

يوئل په ھېر زيات زحمت له ملتزم خخه حجراسود ته راتاو شوم په دې يو متر مسافه كې به مې كوم پنځوس دقېقې مقابله كې و، كله مې چې حجراسود ته مخ ورنېدې كړ او غوبنتل مې چې سر پکې نباسن نو ديو تور پوستي له مقابلي سره مخ شوم، ناخاپه يې زما سرتيله كړ او خپل يې په حجراسود كې نتوبيست، دې کارماته زور راکړ، په حجراسود كې مې خپل لاس تنوپست او دننه مې د هغه پر خوله كېښود د حجراسود سورى تنگ دې ما پر خپل لاس د هغه خوله بنده كړه او حجراسود يې بسکلولى نه شو هغه ھېر

ام ام و کپه غوسه شو خو زما لاس لا دهجه په خوله او پوزه اینسی وو، له بلې خوا تېل ډېر وو له ئاخان سره مې فکرو کپه چې ترخوبه مقابله وي کېدلی شي چې د تېل څېه مو واخلي او دواره محروم شو لاس مې دهجه له خولي اخواکړ، هغه د تېگې دننه برخه بنسکل (چپ) کړه نور مې په اشاره پوه کپه چې بس دی سردې اخواکړ، هغه هم سر اخواکړ خودايو اخي زما سرنه وو چې غونبنتل بې دهجه ئای ونيسي ډېروتيله کړم خو ما په حجر اسود کې دننه خپل لاس نتوپستي و، د حجر اسود بهرنۍ برخه پونبل شوپدې یواخي دننه برخه یې بنسکل کېږي خو هلته هېڅوک یواخي د شونډو پر بنسکلولو بسوالي نه کوي، بلکې هرڅوک یې په ژبه څتني ماهم خو خو خله همداکار کړي دی.

که بل چېرې د کومې سرپتې او سورى، تېگې دننه برخه دوره چې په زرگونو خله بنسکل او وختيل شي نوخداي خبر دی چې خومره ساري اوناساري ناروغى به وزېروي، خود لته دالله ج اراده، نصرت او حکمت بل ډول دی، تحقیقاتو جو ته کړپده چې دلته هېڅ ډول مکروب او ویرس نه وي.

د حجر اسود له بنسکلولو چې فارغ شوم نود ستپتیاله کبله مې نور ئاخان کې دمه نه وه، دومره وس راکې نه ووپاتې چې بهر ووئم چا لارهم نه راکوله او نه هلته خوک پوهېږي چې خوک دننه که بهر ئي، یوئل مې وویل چې راھه همدلته ئاخان وغورخو، که ترپنسو لاندي شوې او که چا در سره مرسته وکړه، خوهمت مې له لاسه ورنکې یوپنسه مې د بیت الله په بازو (شاذروان) پورته کښسوده او د همانګې نسخې په خبر مې د خلکوپر او برو او سر وونو خان ورو اچوه، په دې ترتیب مې د خطر له ساحې ئاخان راوو پست نسی لاس مې پورته کړ، هلته نسی لاس پورته نیول له مطاف خخه دوتلو پر معنی ده، کله چې له مطاف خخه پر پوریو (زینو) راوختم نو او بد خملاستم، دې ستپیا نوسم ناروغ او په قولنجونو اخته کړم.

یو خل په طواف کې گورم چې په مخ کې مې په بسخینه جاموکې یوتن سرلوخی روان دی او خادر بې په او برو پروت دی ورته و مې کتل ماویل را هه تېکری بې پر سر ورته واچوه اونصیحت هم ورته و کړه خفه هم شوم چې دابنځې په حرم کې هم دومره بې پروا دی خو چې مخ مې ورواروه نو گورم چې بسکلې کوسه (بې بېرې) سړی دی.

عملی حج

بالاخره د حج ورځې راو رسیدې، زماښل ماما حاجي عبدالله چې تېر کال له خپلې مېرمنې سره حج ته راغلی وو، هروخت پرما او خپل ورور حاجي حبيب الرحمن سپارښت کاوه چې له حج وړاندې په عمر و او طواfonو خان ډېر ستري نه کړو چې بیابه د حج ورځوته چې دزحمت اصلی ورځې دی ستري یو، سره له دې چې حج او سانه شوی هم دی خو ربنتیا هم ډېر سخت اوله ستړتیا سره مل عبادت دی. همدالا مل دی چې د حج دنیت یا احرام په وخت کې حاجي دعاکوي چې :اللهم انی اريد الحج والعمره فتقبله منی ویسره لي: یعنې خدا یه زه د حج او عمرې نیت لرم له ماخخه بې قبول کړه او ماته بې اسانه کړه، له حج پرته په نورو عباداتو کې د (ماته بې اسانه کړې) لفظ نشته دی.

د ذوالحجې د او مې او اتمې په منئ شپه کې د افغانستان ۳۰۴ ته ورته لوی موټرونډ عمارو مخ ته راغلل، موږ هم غسل وکړ، احرام مو و تاره، ډېر سامانونه مو په خونو کې پرېښودل او یو کو چنې لاسي بېک مو له ئهان سره واخست، دشپې پاوکم یو ولس بجې منی ته روان شو لار کمه ده، خوبیرو بار

ڇپر دی او موٽیر هم ورو ٿي، يو ساعت ورو سته په مني کي دخيلو خemo مخ ته بسکته شو موبته لا دمخيه دخيل اپوند مكتب (لخوا له نقش) سره په مني کي دخيمي شمپر، موقعيت او د چوپي، کارتونه راکول شوي و زموږ خيمي ۵۴_۵۵_۵۶_۵۷ وي په هره خيمه کي کم ترکمه ۳۰ تنه ځايپدل، مور په خيمو کي ناست وو چې پاڪستاني پنجابيان هم زموږ ۵۷ نمبر خيمي ته رانوتل او ويل ٻي چې د جنوبي اسيا مطوف يامکتب دا خيمه هغوي ته ورکري ۵ ده، زموږ د شركت مسئوليin ورسره وغږيدل، بالاخره دخيمي نيمه برخه مو هغوي ته ورکه بياوиде شو، سترگې موسره ورغلې وي چې بياي په وين کړو ويل ٻي داخيمه توله زموږ ده او موپته ې په پرپردئ با لآخره هغه خيمه موورته توله په په پښوده.

مني توله سڀنيو اور او اوبو ضد خيمو پونسلې ۵ ده، په هره خيمه کي ايرکنديشن، فرش، هرتن ته نوي برسن چې د توشک کار تري اخستل کېده یوه کمپل او یوه رو جاي پراته وو، د هري خيمي مخ ته د او بو ترموز ايښي وو، د چاى لپاره د گرم او بوبه پښناي سستم هم فعال وو خوترموزونه یو چل له او بوه او چخه ڈك شول بيا چا ڈك ونه ليدل بيروبار ڈپ وو چاته نه يخې اونه گرمي او به رسپدلي په تشنابونوا د او داسه پرخاي به هم نوبت نه و هروخت به ۱۷_۱۲ تنه کتار ولار وو، ھوانان خويياهم گوزاره کوي خوسپين بيري او بخينه ڇپر په تکليف وو.

گرمي هم ڇپره وه او ڇپر احرام والا ٻي ستره کري وو.

په سبائي د ذوالحجي په اتمه بهر ووتم، گورم چې زموږ ساحه د مزدلفي په ساحه کي ده، خود بيروبارله کبله تري دمني کار اخلي، زه دمني او مزدلفي ترمنئ غونډي ته يو چل سحر او چل مازينگورختم هره خوا

سپینې خېمې وي، له دې غوندې، خخه مسجد خیف او جمرې بىكارېدىلى دېبىت اللە د ساعت يازمىز برج ھەنىكارېدە، دلتە تۈل سېكۈنە او د خېمو ئايونە پا خە دى، ڈېر لوى لوى او بىكلى هوایي پلو نە تېرىشوي او تۈل سېكۈنە دعا مۇ مو تۇرۇ پېر مخ تېرل شۇي دى ھودى، او بە خېمې، بىستري، مو تېر، هەر خە پېر شەركەتونو دى،

دلتكە ھېر خدمەت كۈونكىي او سوداگر او دوكانداران پنجابيان دى، او مكتب ھەمەدوی استخدام كېرىدى.

لە ماما خخە مې پە تېلىفون دەغە ئائى و پۇنت و يې و يەل چې پە مكتب كې دى ماویل ئە نېدې بە وي يۈمكىت، تەرمنىڭ دى د تېلىفون د شبکىي انتىن لاندى مې راوغۇنىت. زمۇر سەرە نېدې لورى لورى پا يې او تېلىفونى، لور لور انتىنونە و و خۇھە راتە و و يەل چې دە تە دانبىنى لە سەرە نە بىكارى، با لاخىر جوتە شوھ چې زمۇر او دەھۇرى تەرمنىڭ دېپسۇ كوم يۇ نىم ساعت مىز دى، يعنى مۇر جنوب او دوى شەمال خواتە و و.

دلتكە قېمتى ھېر زياتە و و، دا بىبىوريالى بوتل پە دوھ رىالە، يۈكىلۇ بېخوندە خۇغتىي كېلى چې يۈكىلۇ بې پىنځە دانىي كېدىلى پە لىس رىالە وي لۇمۇرى مې فىكر كاوه چې دا كېلى بە هندى وي خۇ وروستە مې چې پە هندكى هندى خۇبىي كېلى ولېدىلى او خۇبىي نۇپوھ شوم چې دا كېلى هندى نە، بلکىي چىنايىي وي، يۈكىلۇ انگورپە ۱۲ رىالە پلورل كېدل، خودا بىو مصرف ئىكە ھېر زيات و و چې گرمىي ھېر و و.

كىلە چې غوندې، تە دمنى دلىدلو لېپارە خىتلى و م، نۇ هلتكە د پاكسستان دەزارە جات د بېگرام لە شېرى تۇن او سېدونكىي سەرە مخ شوم و يەل يې چې پە

جده کې په یو هوپل کې کار کوي او هر یو ته د میاشتی دوه زره ریاله
مزدوری ورکوي او اوس حج ته راغلي دي.

د مني حکم او وخت

مني د حرم په حدودو کې ده له حرم خخه یواحې پنځه کيلو متنه فاصله
لري، د ذوالحجې د اتمې او نهمې تر منځ شپه دلته تېرول سنت دي، او کله
چې د ذوالحجې په نهمه بنه رينا شوه نو بیا حاجيان له دې ئایه عرفات ته
روانېږي، مني ته د تللو رسمي وخت، یوم الترویه (د ترویې ورځ یا
د ذوالحجې اتمه ده) خومخکې تلل هم ورته روادي، زموږ د شرکت
مسئوليینو بیروبکار او سبایا د ذوالحجې په اتمه د موږ و احتمالي نه
موندلوقه په پام سره د شپې حرکت وکړ.

دلته په مني کې، د ذوالحجې د اتمې ماسپېښين، ما زیگر، مانبام،
ما سخوتن او د ذوالحجې د نهمې د سحر لموټخ کول سنت دي، حضرت عمر
رض روایت کوي چې رسول الله ص فرمایي: حضرت جبرايل رض د ترویې په
ورځ حضرت ابراهيم ع مني ته بوته او همدا پنځه لموټخونه یې هلتنه پرې
وکړل له هغه ئایه یې عرفات ته روان کړ، حضرت جابر رض روایت کوي،
چې رسول الله به د ذوالحجې په اتمه، مني ته روان شو همدا پنځه لموټخونه
یې هلتنه وکړل، د ذوالحجې په نهمه چې لمړ بر او خوت نو عرفات ته روان
شو.

د ذوالحجې اتمې ته د ترویې یافکر کولو ورڅله دې امله وايي چې
حضرت ابراهيم ع ته د ذوالحجې په او مه په خوب کې ویل شوي و چې خپل

زوی حضرت اسماعیل قربانی کره، نو ده پر دې ورئ فکر کاوه چې داخلوبه شیطانی وي او که رحمانی وي؟

ډاکټر محمدالیاس، عبدالغنى، وايي چې منى بهولوته وايي ددي لپاره چې حاجيان دلوی اختر په ورئو کې دلته قرباني کوي، اووينه بهوي نو دې ئای ته منى وايي داسې هم ويل شوي چې عربان، هر هغه ئای ته چې ډېر خلک پري راتولپري مني وايي، ددي لپاره چې دحج په ورئو کې دلته ډېر خلک راتولپري، نو دې ئای ته هم مني وايي، مني دمسجد الحرام او مزدلفي ترمنځ پرته ده، پخواورته اوه کيلومتره لاروه، خواوس نوي تونل دالار ۵ کيلومتروهه را لنډه کړېده.

شیطان د حضرت ابراهیم مخته همدلتنه خنډ کېدہ او غونبنتل یې چې دزوی ذبحې په اړه یې وسوسه ورواقوي نو هغه ع همدلتنه په تیګوو ويشت، حضرت ابراهیم د خپل خیگر او د زړه ټوټې حضرت اسماعیل پرمري همدلتنه چاره را کش کړه، هغه همدلتنه په الهی ازموينه کې بریالي شو، او د هغه پر ئای ذبحې لپاره رالېبل شوي پسه هم همدلتنه قرباني شو.

حضرت ابراهیم په لاس د الله په امر د خپل زوی پرمري چاره را کشول وړه خبره او کوچنی امتحان نه وو، یواحې دلور عزم خاوندان په دې ډول ازموينو کې بریالي کېدلې شي، او حضرت ابراهیم ع هم او لو العزم رسول دی. هم د امل دی چې دده ددي سترې بریا یاد تازه کول او لمانڅل نن هم د هغه پر لارویانو، او د هغه پر ملت واجب ده، نن هم حاجيانو ته امر شوي چې سمبلیک شیطان او شیطانی وسوسې او غرایز هلتنه پر کانووولي او هملته قرباني وکړي.

مسجد خیف هم په منی کې جمرو (سمبوليکو شيطانانو) ته نېدې ديو غره لمن کې پروت دی، په دې مسجد کې حضرت محمد (ص) او گني نورو انبیا وو لمونخونه کړیدي، د مدینې د انصارو او د حضرت محمد ص ترمنځ د عقبې لوړۍ او د وهم بیعت هم همدلتله ترسره شو، چې همدا بیعتونه په مدینه او تولې اسلامي نړۍ کې د اسلام د وړانګود خپرې د لامل شوي، سورة نصر او سورة مرسلات هم همدلتنه نازل شوي دي . رسول الله ص په حجۃ الوداع کې دلتنه شپې کړیدي، قرباني يې هم همدلتنه کړې، نوروته يې هم همدلتنه د قرباني امر کړي، او توله منی يې د قرباني ئای و ګرځاوه .

حاجیان د ڏوالي چې یو ولسمه، دولسمه، او ځینې يې دیار لسمه شپه هم همدلتنه تپروي .

الله ح فرمایي (واذ كروا الله في ايام معدودت فمن تعجل في يومين فلا اثم عليه ومن تأخر فلا اثم عليه لمن اتقى) (٤)، (٤) البقر ٢٠٣ :

يعني : (په شمېرلورو خوکې الله یادوئ نو خوک چې بېړه وکړي او په دوه ورخوکې له منی وو ځی پر ده کومه ګناه نشته ده او خوک چې له دوه ورخو نور هم وختنې د نو پرده هم کومه ګناه نشته ده ، داتولې لارښوونې ده ګه چالپاره چې له الله ح وېږدي) . سعودي حکومت په منی کې هم ډېر کار کړي دی، د منی ساحه يې پراخه کړي، لوړې لوړې غونډۍ يې هوارې کړي، ګنې تشنابونه، حمامونه، د خښلو او بو ځایونه، فریزرونه، داودا سه ځایونه يې پکې لکولی، خېمي يې ډېرې منظمې درولي، د ترافیکي او وکړنیز بیروبار د مخنيوی په خاطر څانګړي تدابير نیوں شوي پراخ سړکونه جوړ شوي د خښلو او به تولې فلتر شوي دي، ګنې کلينيکونه چې وړيا درملنه کوي فعال شوي، د منی حدود له هري خوا په لویو لویو لوحون بسodel شوي دي .

له مسجدالحرام خخه د و اتن دكمبلو په خاطر غرونه سوری شوي اوه کيلو متنه لار خلورپنخو ته راکمه شوي اوپر لار دخبلو لپاره دیخوابو، اوداسه او نورو ارتياوا و انتظام شوي دي.

حضرت يزيد بن اسود، فرمایي: چې ماله رسول الله ص سره حج وکړ او دسحر لمونځ موله هغه سره دخيف په مسجد کې اداکړ، خيف مسجد کوچني جمرې ته نږدي پروت دی، دي مسجد ته دتاریخ په ټولو پې اوونو کې مسلمانو چارواکيو پام کړي دی، په وروستي څل په ۱۴۰۷ هـ کال ورغول شو چې دتاریخ مکه په حواله ۳۱۰۵ میلیونه ریاله پرې ولګبدل، په دې رغونه کې د مسجد خلور مناري هم دی، د مسجد دسروولپاره په کې خلورسوه لس ايرکنډ بشنونه، اوله یوزراوسل ډېر پکي نصب شوي دي.

له مسجدسره جوخت له زرو ډېري بیت الخلاوي اوله درې زرو ډېرد او دس ځایونه جوړ شوي دي.

ددې مسجد شایمني اړخ ته هغه غار دی چې مرسلات سورت پکې نازل شوي دي، بخاري له حضرت عبد الله خخه روایت کړي چې موب په همدي غار کې له رسول الله ص سره ملګري وو چې مرسلات سورت پرې نازل شو.

د عرفات هېر حکمت

د ذوالحجې دنهمي په شپه مسؤولينو وویل چې بنايی سبا ډېرزيات بیروباروي نوله همدي امله همداوس عرفان ته روانېږموږ څان چمتو کړ، ګرمي ډېره وه، په احرام کې هسي هم خلک په تکلیف وي څوتنه مې

وليدل چې په احرام کې يې خپل ھان ته پام نه وو او دعورت ڈېرې برخې يې
بنکارېدې، نو موره هم عرفات ته همدا اوس تللو ته خوبن وو تر ڈېرې ويښ
وو خو موټر رانځي بالاخره ويده شو سبا دعريفې په ورڅ سحر اته بجې درې
لوی موټر راګلل خوپاکستانيان له موره وړاندې شول، زموږ څه باندې دېرش
تنه ملګري بې صبره شول ويبل يې چې مكتب موټر نه رالېږي هسي راباندې
ورڅ تېروي ټول عرفات ته په پېښو روان شول ماورته ڈېر وويل چې موټر ته
صبرو کړئ خو وېي نه منله لې وروسته موره ته هم موټر راورسېدل په کې
سپاره او دمزد لفې له لاري عرفات ته روان شو، پرلار به دې چې خومره
ستړګو کار کاوه، په سپينو احرامونو کې حاجيان بنکارېدل، تابه ويبل چې
دسيپينو پربنتو باران شوی دي. دېر وبار له کبله خپل ھای ته لس نيمې
بجې ورسېدل.

زموره خېمې دعروفات په پاي جنوب ختيئ کې وي تراورډه ترپال لاندې
پرشګو غالى غورې بدلي وي.
لمونځ، دعا او تلاوت مو پېيل کړ، دوه ساعته تېر وو چې زموږ پلي را
روان شوي څه باندې دېرش تنه ملګري ستري ستمانه خوله خوله
راورسېدل.

غرمه ډوډي کې وريجې، چرګ، جوس، یوبوتل او به، کېک، کلچې، مربا
موجود وو ڈېر و دما سپينن لمونځ همدلته خېمه کې وکړ، دشركت مسؤولينو
هم دوی هحول چې همدلته لمونځ وکړي پلمه يې داوه چې بېروباره ډېردي بیا
خپل ھای نشي پیداکولي زه مسجد نمره ته روان شوم، ملګري مې خبر
کړل اوه لس تنه را پا خېدل او راسره روان شول، مسجد نمره زموږ نه ڈېره لري
و، په پونتنه مو پیدا کړ، خوپه مسجد کې دومره بېروبار وو چې
يوکيلومتر، کې يې هم دومره ھای نه و چې اوه لس واړه په صف کې

ناست واي بياهم كوبنبن مو و كرچي خان مسجدته نبردي كرو په تېل ما تېل
 کې مو خان تريوه حده راساوه تنگ تنگ پريوه سړک و در بد، ګرمى خپل
 تول زور ازمولى وو مسجد کم تر کمه شاوخوا اوه سوه متنه له موره لپري
 وو، دلتنه مو د ماسپېنښين او ما زیگر لمونځ یو ئای د ماسپېنښين په وخت کې
 و کړخونه مو خطیب ولید، نه مو خطبه واور بدنه او نه دعا.

له دي ئايه جبل الرحمة ته وخو جبدو، پر لاره وني هم وي د ګرمى د مخنيوي
 لپاره مصنوعي بارانونه هم ور بد، دولت هلتنه هم ډېر کار کړيدی، په عرفات
 کې ډېر بیروبار وو كوبنبن مو دا و چې ملګري مو یو یورانه ور کېدل کله چې د جبل
 الرحمة ترڅنگ رو غتونه ورسېدونو درې تنه راسره پاتې و نور مو تول
 ورک کړل. په جبل الرحمة ختل مستحب دی خو په هغه صورت کې چې
 بیروبار او خلکو ته زحمت وي او په خانګړې ډول په هغه صورت کې چې د خان
 دهلاکت یادنورو دهلاکت و پره یانورو ته دزحمت قوي احتمال وي نوبیا
 خو حرام دی، خو هلتنه احساسات او جذبات بل ډول وي زه نښه پوهې دم اولیدل
 مې چې هلتنه ور ختل نورو ته هم زحمت دی او خپله هم د سره خطر سره مخ
 کېدلی شوم خو چې کتل مې نښې، سپین بیري او کمزوري خلک ور خپري
 نو طاقت رانغى او ورروان شوم، خومره چې غونډي ته ور نبردي کېدم نو تېل
 زيات پده اخر دومره او برد ډېل شو چې کریکو او چیغو فضا و نیو خلک
 احساساتي شول، سونامي وا خستل هره خوا نښې، خوانان او بودا ګان تر
 پنسو لاندې شول، د جبل الرحمة په لمن کې دي غونډي ته د ختلو پر لار
 د پیروبار له کبله دشاوخوانيم مترا په اندازه احرامونه، چې پې چترۍ
 او دا بوبوتونه پراته وو، په ډېر زحمت او د ډېر هڅو او ستړتیا وروسته
 غونډي ته وختلم، په غونډي کې ګرځدل هم له خطر څخه ډک دی خکه لوړې

ژوری اوغتی او کوچنی تیگی پکی ڏپری دی ، دبیروبار له کبله گام اخستل هم سخت دی.

غونلوی ته چې وختلم نو یوملگری مې هم راسره نه و ، نیم ساعت ، خلوپښت دقیقې به هلتہ و م دعا گانې مو وکړي او د غونلوی په شمال لوپدیع اړخ چې درابنکته کېدلولپاره ځانګړي شوی و ورو ، ورو رابنکته شوم.

دانبه وو چې د پورته کېدلو اوښکته کېدلو لارې بېلې وي اوپولیس هم فعال وو ، وروسته چا راته وویل چې د جبل الرحمة په تېل کې په دې ورڅ خوارلس تنه ووژل شول.

په عرفات کې هم ڏپرہ گرمي وه خو مصنوعي بارانونو هغه د پښتو یانو خبره بنه چک لګاوه . د ماسپینین په لمانځه کې د عرفات په لوی مسجد یا مسجدنمره کې بیروبار ڏپر زیارات و دتنه مسجد ته ورتلل تقریبا ناممکن وو ، نوله جبل الرحمة خخه له ستندلوا وروسته مې و پتیله چې همدي په مسجد ته ورشم اوښه یې و گورم همدا سې مې و کړل ، مسجد مې پیدا کړ ، د مسجدنمره او جبل الرحمة تر منځ کوم خلوپښت دقیقې لاره ده ، مسجدنمره ڏپر لوی مسجد دی لاهم پکی بیروبار وو خوزه وردنه شوم نفل مې پکې و کړل بنه سیل مې و کړ ، دتنه او بهر و ګرځبدم ، بېرته خپلې خبمې ته روان شوم ، بلنه و م خودا تکل له مخي روان شم ، ماویل په لنډه به ووئم ، خو لنډې لارې تولې تړل شوې وي ، پر لاره هر ځای کې سیل (خیرات) و پشل کبده ، لوی لوی موټر به له جوسو کېک ، کلچو ، پیپسي ، مرنډا ، نورو مشروباتو غونبو ، وریجو ، په ډیسو کې له بندو خوراکي توکیو ڏک وو ، په ځینو ځایونو کې به د موټر مخ ته کتار خلک ولاړ او سبیل به یې غوبنت ، زه چې له مسجدنمره خخه خپلې خبمې ته روان شوم

نو مانبام نبدي وو، پرلاره خو ئايه سبييل وپشل كپدە، ماخوخپل ئان لە سبييل نە ساتە آن نورملگري مې ھەخ قول چې ورتە زړه بنسە نە كپي، يو ئاي كې يوموتې ولاړو خو لوی لوی دېگى بې ترى رابنكىته كپي وو، خو ئايە يې پرلاره اينېي وو، هرڅوک به يې چې وليدل نوپه اصرار بە يې ترى غونبنتل چې ورتاوا شي آن كله كله بە يې حاجي له لاسە ونيوه، پرما ناوخته وه، بېړه مې وه چې ئان ملگروتە ورسوم چې هغۇرى رانە مزدلفى تە روان نشي، چېڭ روان وم چې يوتن له لاسە ونيوم پە ئانگۈپى تشويقۇونكى لەھجە يې راتە وویل (يا حاج سبييل سبييل)، ماورتە وویل چې راباندى ناوخته ده. خوپرې يې نبىندىم.

پە يوه، يو خل مصروفه پلاستىكى كاسە كې يې راتە دچرگ دغۇنىسى خوندورە بنوروا دزره له توتى سرە واجولە پە بلە كاسە كې يې راتە وريژى، واجولي غارپى تە كېناستم مورھم وم او بېړه مې ھم وھ لە دواپومې خلورمە برخە ھم ونە خورلى شو، خدائى خبر چې دوى بە پدې موټر كې خودىگىي غونبىسى او وريژى راوري وي ورخ ختمە وھ خولاھم دېگى لە غۇنبو اوورىژو ڈك وو.

ھەموخە او غرض چې لپاره يې عرفات تە تلل ضرور، بلکى دحج ركن بلل شوي دى تر ڈپرە حده له پامە غورخول شويدى، دعروفات مهم غرض دادى چې مسلمانان پە يو ئاي كې راغوندە شي داسلامي او ملي وحدت تظاهر و كپي، داسلامي امت لپاره يو كلنە استراتېژي جورە كپي پە كىدە دالله ج حضور تە ددعالاسونە لپە او اجتماعي او بىكى توپى كې خو حاجيان ټول مسجد تە نە ورخى يَا دوركېدلو له وپرې يَا دھائى دلرې والى له كبلە يَا دناراستى لە كبلە دما سپېنىن لە مونئخ پە خپلۇ خېمۇ كې كوي، بلە ستۇنژە دادە چې سرە لە دې چې نمرە مسجد ڈپر لوي دى خوبىيام ټول حاجيان خو

پرپردە چې نیم یې هم په کې نه خاپېرى مور لە امام خخە دومره لېرى وو چې ددومره لوډ سپیکرونو او د سعودي حکومت له دومره اسانتیا وو سره سره مو هم د امام تکبیرات وانه ورېدل، او نه یې په خطبه پوه شو.

حکومت په عرفات کې د عرفات العام، جبل الرحمة او نمره په نومونو ددرې او په منى کې د منى العام، منى البحر، منى الشارع الجديد، او منى الوادى په نوم د خلوروروغتونو او پنځلسو عامو روغتیا بی مراکزونومونه حاجيانو ته ورپیژندلې و او د مرستولپاره یې ۹۹۷۵ او د امنیتی پېښو لپاره یې ۹۹۸۵ تېلیفون شمېرى حاجيانو ته ورکړې وي.

مانبا و چې په عرفات کې خېمى ته ور سېدم هلته کمپونه یوډول جوړ شوي، یوه نقشه ده د هر کمپ په دروازه کې پولیس ولاړوي هم په منى او هم په عرفات کې چې له چاسره کارت نه وي هغه نه ور پرپردې، په تکلیف مې ئای پیدا کړه هم د لارښوونې لپاره لوحې لګول شوې خو په شپږ میليونو کسانو چې جامه یوه وي، موټر یوډول، خېمى یوډول، د کمپونون نقشه یوډول، په سلګونو زره متره مربع مساحت کې نابلدہ سړي ته خپل کمپ موندل سخت دي.

کله چې خپل کمپ ته لارم گورم چې هېڅوک هم نشته دي په دروازه کې مې د معلوماتو له خانګې و پونې ستل هغه راته وویل چې موټرونله له کمپه روان شوي دي، خپل یو ملګري ته مې زنګ وواهه هغه هم راته وویل چې له کمپ خخە روان شوي خواهم په عرفات کې دي ئکه چې بېروباره پرداي موټر تېز تللى نشي هغه ملګري دا هم وویل چې له کمپه دېر لري تللى ندي بنایي د پېښو پنځه شپږ دقيقې لارو ی خوداچې زه ور شم او ور سره ملګري شم د موټر د موقعیت او شمال او جنوب یې نه پیژنده.

۷۸۴ مکتب یوتن مسؤول ته مې چېل کارت و بسود هغه راته وویل چې لېرد دې پرمور دی خو صبر و کړه چې یومناسب موټر پیداشی یوتن تور، نوي ټوان ته یې وویل چې ما یو موټر ته و خېژوی، ما فکر و کړ چې دابه تور پوستی افريقيا يې وي خوهغه ټان د پاکستان د سند ايالت د لارکاني او سېدونکي راوښود ما په دې خاطر چې دده همدردي مې ترلاسه کړي وي په لارکانه کې او په توله کې په تول سند کې د خپلو ګرځدلو ورته وویل په اردو ورسره غربېلم سره له دې چې په عربي نهه سه پوهېدہ. کله به یې ټان د حج د پروسي مسؤول او کله د حکومت جاسوس معرفي کاوه، کله چې پوه شو چې زه افغان یم نو قسم یې را کړ چې کله مې اسامه ابن لادن ولید نو دده لخواپرې سل ئله سلام و وايم او لاسونه یې نسلکل کرم، ډېر کېکونه، کلچې او جو سونه یې راته را پرل، همدلتنه د مدینې منورې یوه او سېدونکي سره چې یو مهذب او باخبره شخص وو په بنډار ور بر ابر شوم د اسلامي نړۍ په ستونزو او د اخوان المسلمين په نړيوال خوئښت مو خبرې و کړې پخپله هم د همدي ګوند له کلکو مينه والو او پلويانو و خو ویل یې چې سعودي حکومت له دې ګوند خڅه ډېر و پېږې نو ټکه پرې بندیزدی او مينه وال یې ټان بندولی نشي.

هر موټر به چې راغي نو د یوې سیمې حاجيانو به لا د مخه نیولی وو د ټینو مخ ته به لسکونو حاجيانو ورمندې کړه ، همدلتنه نړدې ما سخوتن شو، خوئله مې زړه و کړ چې په پنسو مزدلفې ته روان شم خو ګرمى. مې ورنونه سو ټولې او تې پې کړي وو چې روان به شوم نو سوخت او درد به یې پیل کړ، تک سره اوښتني وو، د هغه وخت ډېر ارمان راغي چې کوچنی او وچ کلک و م، هغه د چا خبره هوسى مې په مندې نیولی شو، او له پاره چناره په اسما نځکو غرونو او د کړې وربې په کوتل به چې له بیخ خڅه یې تر سره اته ساعته لاره

د، په يوه دمه ختلم، دخپلې چانتې، کلاشينکوف او د جهاد او د سفر د اړتیا و برسیره مې د نورو ملګرو سامان هم له خان سره لپرداوه هغه چې له پاره چناره به موپکتیا و وهله، ازره او لوگر به موټر پښو تېرکر او په کبرې وربې، تېزین، شینوار یوبه خاکجبار، خورد کابل او ترڅل مرکزبگرامیو په درې ورځوکې راورسېدو خونن مې ورنونه سوچي له عرفات خخه مزدلفې ته چې په عادي وخت کې شاخوا دوه ساعته لارده د موټر ته په تمه یم خير له کمپ خخه لوی سړک ته را وو تو، له لږ انتظار وروسته د ۷۸ مکتب اړوند یوم موټر راغى په منډه مې پکې ځای و موند ایرکنډیشن پکې چالان و ګرمي موورکه او دمه مو جو په شوه، خولارلاهم بنده ده، موټرونډ دمېږي په پښور وان دي، داسانې او پرانیستې لار د مونډلو په لته یې او بده لار و تاکله خو بیاهم لار بنده وه، سبا لوی اختر دي، په کابل کې کورنۍ او بچیان هم تنها دي او زه هم تري بېل یم، خفه شوي دي، په کابل کې د پنځلس کلن ژوند په دوران کې موږ کوبنېس کاوه چې اختر مو په جلال اباد کې له نورې کورنۍ او دوستانو سره یو ئهای وي خودادی او س هغوي تنهادي، د تېلیفون زنګ مې و شرنګېد، د کورشمېره وه، اختر مبارکې مو سره و کړه، د کورنۍ له هر غړي سره بېل بېل و غږې دمېرمن مې غونبنتل وزړاري، ستونی یې راډک شو نېږدي وو چې ما هم په ژړاکړي زړه مې نری شو خو هغې ته مې ډاډ و رکړ، کوم یوساعت مو خبرې و کړې، زه هم خبرو ته او زګار او په اشتہا و م، ایرکنډېشن مو طبیعت جو پکړ، بالاخره خه باندې لس بجې وي چې په مزدلفه کې د یو پله تر خنګ له موټر خخه نېکته کړل شو، د مزدلفې په پراخه میدان کې د میلیونو خلکوله منځه د نابلدی په حالت خپل خوتنه ملګري موندل به خنګه وي؟ حیران و م چې کومې خواته لار شم زړه نازره د پله شمال خواته روان شوم ماویل که دومره ځای پیدا کرم چې خپل جای نماز هوار او د شپې

خای پیداکرم خود یوجای نماز په اندازه خالی خای هم نه موندل کېد، په تور سرک روان یم، شپه پخه تپه تیاره، خودلته سپین پرق ده، په همدې کې مې لې وراندې خپل یو ملګری ولید، زره مې په سترګوباور هم نه کاوه خو ورنبردې شوم گورم چې زموږ د شرکت اړوند ګن کسان نور همدلتله دي، له سلام اوستړي مشی وروسته یې وویل چې کوم سل تنه چې په موټر کې له موږ سره له کمپ (عرفات) نه راغلي همدلتله دي خونور شاوخواتیا تنه ورک دی، ډ بر خوبن شوم چې دوی مې موندل، د عمومي سرک پر غاره مې جای نماز هوار کړ، یو خوتنه نورله بسخو سره راغلل هفوی هم همدلتله واړول، پولیس خو خله راغلل ویل یې په دې لار موټر تېربېري پا خبرې خوموږ سترګې شخې کړې، ډ بر وخت وروسته د خوب په نیت وغزبدم بوتان مې سر لاندې کېښو دل بشه ويده شوی و م چې یو چامې پښه و خوئله راوینش شوم، د سترګو له غرې دلو سره مې پښو ته پر پرتونب خو سترګې ولګېدلې، کېناستم یوې بسخې راته په اردو وویل چې ورور جانه دا پښې دې درغونه ډې کړه زه یې په تکلیف کړې یم، زه چې ويده کېدلم نو دلته بسخې نه وې پوه شوم چې دهای نه شتون دوی هم اړې کړې چې دلته خانته دناستې خای پیداکړې، کېناستم فکر مې وکړ چې که ويده شې بیابه دې له پښو سره دابنځې په تکلیف شي، ډ بر وخت ویبن و م، لارم په زحمت مې د او داسه په خای کې یواحې د چهار اندام لپاره نوبت ونیو، بیت الخلا ته نتوتل ډ بر سخت کار او د خلکو کتارونه ولار وو، او دس مې وکړ په تهجدو و درې بدم، له لمانځه چې فارغ شوم گورم چې خو بسخې او دوہ سپین بېری نارینه لاهم زما د جای نماز خواته دي خوک ويده، خوک ویبن جای نماز مې همدلتله هوار پرېښو د لارم چې خانته بل خای پیداکرم، ئکه چې دلته دابنځې ويدي وې مناسبه مې و نه ګنله چې همدلتله

ویس یاویده پاتې شم، وړاندې مې ځای پیداکړ راغلم جای نمازمه وپور
او د میده تیګو پرسرمې هوار کړ.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د عرفات حکم

د عرفی معنی پېژندل دی، د عرفات په نوم ددې دښتې د نومولود لامل په اړه، بېلا بېل روایات او دریحونه دی ځینې وايی کله چې حضرت ادم ﷺ او حضرت حوا رض له جنت خخه راښکته کړل شول نو ډېرہ موده له یوبل بېل وو بالاخره همدلتہ یې سره و موندل، او و پېژندل ځینې وايی چې حضرت جبرائیل ﷺ، حضرت ابراہیم ﷺ ته د حج مناسک وروښو دل، او بیا یې په همدي ځای کې ترې و پونتل (هل عرفت) (یعنې: ایا یاد دې کړل) هغه ورته وویل هو!

حضرت ابن عباس ﷺ فرمایي دې ځای ته ئکه عرفات وايی چې دلتہ خلک پر ګناهونو اعتراض او دعاکو ی

حضرت امام سلمه ﷺ فرمایي چې اللہ حج د عرفی په ورڅ د دنیا اسماں ته راښکته کېږي او پربنستو ته وايی چې داخلک پريشانه او خفه دی او زما رضا غواړي، نواي په عرفات کې راټولو شویو! ماتاسو وبخښلې.

رسول الله ص به د عرفی په ورڅ ډېرہ دعاکوله.

عرفات ته تلل د حج مهم رکن دی، که خوک په دې ورڅ بیخي عرفات ته لارنه شو حج یې نه صحیح کېږي رسول الله ص فرمایي (الحج عرفه) (یعنې: حج عرفات ته تلل دی).

ددین د بشپړتیا دزیری ایت (اليوم اکملت لكم دینکم) یعنې: نن مې تاسو ته ستا سو دین بشپړ کړ هم په عرفات کې نازل شوی دی.

دعرفات يادونه په عظيم الشان قران کې هم شوي ۵۵، (فاما افضتم من عرفات) (۵) يعني: (كله چې له عرفات خخه رابنكته شوئ ..)

۱۹۸(۵) البقره

عرفات په مشاعرو يادرناوي وړ ئایونوکې دی خودرم له حدودو بهر دی، عرفات له حرم خخه دوه ويشت کيلو متراه لري سهيل ختيئ ته دی، شمال قطب خواتنه دعـرضـالـبـلـدـ پـهـ ۴۹_۱۹_۱۲_۳۲ او ۱۲_۲۲_۵۷_۲۱ او د طولـالـبـلـدـ ۳۹_۵۳۹_۴۹ درجو کې پروت دی ، ټول مساحت یې ۱۰۴ کيلومتره مربع دی. جبل الرحمة هم عرفات په ساحه کې دی رسول الله ص په حجه الوداع کې دما سپنښين او ما زیگر دلمانځه له یوځای ادا کولو وروسته دې غونډۍ ته تشریف ویور او هلته یې دعاوکړه. د سعودي حکومت ټول هغه خدمات دلته هم کړي دی کوم یې چې په منی کې کړي او وړاندې مو ورته اشاره وکړه البته په ۱۴۱۴ هـ سپورې میز کال یې دلته د او بودا سې فوارې لکولی چې او به ده پروکو چنيو ذور په بنه شيندي دافوارې دېږي زياتې او پر هر سرک دی، هره فواره په یو ساعت کې ۱۴۰ لیتره او به شيندي دا او به هوایخوی دانسان له بدن خخه تو دو خه لېږي کوي خوڅوک نه لمدوي. د چاپېریال دې سکلا په موخه په عرفات کې یونیم لک ونې کړل شوي دي.

۱۹۳ | د حرمینو هپنداره

www.melitahrik.com
0777 400 116

نمره مسجد

ددی مسجد چېرخه دعرفات په ساحه کې ده خويوه برخه یې تري بھر ده، دامسجد دعرفات لوېدیع کې د مزدلې فې پرلار پروت دی، ددي مسجد لوېدیع ته دنمرې په نوم غردی او د همدي غره په نوم يادېږي.

رسول الله ص هملته په خبمه کې اړولي وو له زوال وروسته یې خجمې ته نړدې د عدنې په نوم یو خور کې د ماسپنیین لموهونه وکړل، چېرته چې رسول الله خطبه لوستې او لمونځ ورکړي وو، د عرنه وادي په نوم يادېږي، دا دعرفات له ساحې لږوتلى ئای وو، په دوهمه هجري پېړۍ کې دلتہ هم مسجد جوړ شوخو وروسته دامسجد ختيغ خواته پراخ شو او دعرفات په ساحه کې هم راغى او س دمسجد نمره او بدواли له ختيغ خخه لوېدیع ته ۳۴۰ متره او عرض (پلنواли) یې ۲۴۰ متره دی، ټول دننۍ مساحت یې یولک او لس زره متره دی، دمسجد وروستې، برخه چې دعرفات ساحه ۵۵، ۲۸,۸۰۰ مربع متره ده، چې په دوه پورو کې ودان شوی او او بدواли یې ۱۲۰ متره دی لومړي او دوهمه برخه یې د لوحو او نورو نښو په واسطه نښه شوې لامليې دادې چې بهرنیان، پوهشی خوک چې دمسجد په لومړنې برخه کې دی دوی دعرفات په ساحه کې ندي او که دعرفات ساحې ته لارنشي نو حج یې نه کېږي.

دمسجد په وروستې، برخه کې، په ۸۰۰۰ متره مربع ساحه کې یوسایه باج جوړ شوی دی، دامسجد شپږمناره لري چې دهر یوه لورواли یې ۲۰ متره دی درې لوې ګنبدې، لس مرکزي او ټولې ۲۴ لوې او کوچنې دروازې لري په یو وخت کې درې نیم لکه لمونځ کوونکې پکې څایېږي، ۷۰۰ ايرکندې یشنونه پکې نصب شوي دي داسي الات پکې نصب شوي چې

دلمنځه مراسم په ژوندي، بنه په راډيو او تلوپزيون کې نسodel کېږي له زرو
ډېر حمامونه اوله پنځلس زروډېر داودا سه خایونه پکې جوړ شوي دي.
د عرفات او مزدلفې ترمنځ او سنه، نوي سرکونه جوړ شوي دي.

جبل الرحمة

جبل الرحمة ياد رحمت غونډۍ د عرفات ختيغ ته د ۸ او ۷ سرک ترمنځ
پرته کوچنی غونډۍ ۵۵.

چې د الا، ثابت او قرین په نومونو هم يادېږي، داغونډۍ له نمره
مسجد خڅه یونیم کيلو متر و اتن لري، خود بېروبار له کبله دا کم و اتن وهل
ډېروخت غواړي. دې غونډۍ ته ۲۸۱ پورې ورختلي دي، داغونډۍ له
حکم کې خڅه ۲۵ متره او د سمندر له سطحي ۳۷۲ متره لوړه ده، د شمال
خواهه او بدوالی یې ۲۰۰ متره، د لویدیع خواهه پلن والی ۱۰۰ متره
او د منځ خوا یې ۱۷۰ متره او تول مساحت یې ۲۴۰ متره مربع دي.

ددې غونډۍ سرهوار دې پرسريې چوټره هم جوړه شوې، د غونډۍ
شاوخوا خلور متره لوړ پاپ دې، چې او به او هوا يخه او تازه ساتي.

صخره مسجد

دام سجد د جبل الرحمة په لمن کې بې خواهه د حکم کې له سطحي لږ پورته
پروت دې چاپېره ترې کوچنی خلور د یوالی ده، حضرت جابر رض و اي چې
رسول الله ص همدلته خپله او بنه (قصوی)، تړلې او همدلته یې دعا کړې وه
او همدلته د دعا پرمهاں دا ایت (اليوم اکملت لكم دینکم....) یعنې نن مې
تاسوته ستاسو دین بشپړ کړ، نازل شو.

ُرْنَه وَادِي (خوب)

دا وادی اوس نشته اوس دلته دنمره مسجد مخکینی برخه ده ، داساحه
نه دحرم په حدودو کې ده اوونه د عرفات. دلته یو خوره وو رسول الله ص په دې
وادی کې تر یولو مشهوره خطبه (حجۃ الوداع خطبه) واوروله، چې د رحیم
المختوم دليکوال په وينا یولک اوشل زره صحابه ورته ناست وو همدي
خطبې دې خوره ته ځانګړي حیثیت ورکړي دی.

www.melitahrik.com
0777 400 116

مزدلفه

دادمنی او عرفات ترمنع پرته دنبته او غونبی، ده، دنومنی د لامل په اره یې ویل کېږي حضرت ادمع او حضرت حواله اسمان خخه تر رابنکته کبدلو وروسته هم دلته یوبل ته نبدي شول، یاداچې حاجيان دلته په تياره کې یوئای کېږي، یاداچې حاجيان له دې ئایه یوئایی حرکت کوي.

مزدلفه په احترام وړ ئایونو کې شمېرل کېږي داساحه په حرم کې دتنه ده، مزدلفه له وادي محسر خخه پیلېږي ترما زمين (خواپه خوا پراته دوه غرونه) پورې او بدوالی بې خلور کيلومتره او ټول مساحت یې ۲۵، ۲۵ کيلو متراه مربع دی دمزدلفې یادونه هم په عظيم الشان قران کې شو بدله: (فاما افضتم من عرفات فاذكر والله عند المشعر الحرام) (۲)، یعنې کله چې له عرفات خخه رابنکته شوئ نو د مشعرالحرام ترڅنګ الله ج یاد کړئ.

مشعر الحرام په مزدلفه کې دی، حضرت عمر رض فرمایي چې له مشعر الحرام خخه غرض ټوله مزدلفه ده، رسول الله ص په حجة الوداع کې د مابنام او ماسخوتن لمونع یوئای اداکړ، هغه ص د موجوده مسجد قبلې خواته اړولې وو، خوویل یې چې ما خودلته اړولې دی خو ټوله مزدلفه د قیام یا اړولو ئای دی.

دلته هم د ماسخوتن او مابنام لمونع یوئای د ماسخوتن دلمانځه په وخت کې قصر په یو اذان او دوه اقامتونو اداکېږي لوړۍ دواړه فرض بیا د دواړو وختونو سنت او وتر. دا هم د دعا گانو ئای دی خو خوب هم پکې روادي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

زموب دشركت مسؤولينو ويل چې وروسته بيروبار ډپرپري او دشپې په
وروستي برخه کې روانپرو.

ما خوچيل او دس کلك ساتلى وو، خو پرتشنابونو د بيروبار له کبله مو
نور ملګري ډپر په زحمت شول.

يوه سپين بيرى ته نوبت غلام دستگير ونيوه، په کتار کې غلام دستگير
ودربد اوچې واري په راغى نودى له کتار خخه ووت اوھغه يې وراندي
کړ، هغه بیچاره سپين بيرى او کمزورى وو، دنه تشناب کې بېھونس اوئان
واحرام يې ناولي شوي وو، کله چې غلام دستگير پوه شو چې سپى په
تشناب کې ډپر و ځنډ بد، نو ورغى لومړى يې پرې ورځ، کړ خو چې خواب
يې وانه وربد دروازه يې وروتکوله، چې بیاپې هم خواب وانه وربد نو
دروازه يې ورخلاصه کړه ګوري چې هلته بېھونه په بدحال کې پروت دی.

دلته موله خان سره دشيطانانو دويشتلو لپاره له اويا وو ډپرې تيګې
واختستې، دشركت مسؤولينو د جمر و خواته درې بجي روان کړو ماورته
وویل چې که له سپيدو وراندي د مزدلفې له ساحې وتو نوبياراباندي دم
اورې او د مزدلفې رسم مونه مدل کېږي ځکه چې په مزدلفه کې د سپيدو او
لمر ختو ترمنځه وخت کې حاجيان که خه هم دلې وخت لپاره وي باید پاتې
شي، خوهغوي راته وویل چې موږ له مزدلفې خخه نه وحؤ، بلکې د مزدلفې
او مني سرحد ته خانرسوو، ځکه چې وروسته ډپر بيروبار وي.

خير راروان شو، په دې خاطر چې ملګري موورک نشي، نوورو - ورو په
درې کتارو کې روان وو، د افغانستان بېرغ مو د کتار سرته روان وو، بسجې
او نارينه کله ورک او کله پیدا، نه مو وادي محسرو ليد، نه چا منډه وکړه
او نه د بيروبار له کبله منډه یاتېز تګ کېده، او نه پرې خبرشو.

پوه نه شو چې دمزدلفي له ساحې به کله وتلي يو لمونئه موپه تياره کې وکړ خو ځای مو نه پېژانده، پرلاره تشنابونه، داودس ځایونه او د خبیلو او به پرمانه وي، فریزرونه لګول شوي اوښې خوبې او يخې او به پکې پرمانه وي، مورډ غونبتل چې لږورو - ورو لارشو او په داسې وخت کې جمرو ته ورسېبرو چې لمر راختلى وي، خو چې کتل مو منزل موږدې او وخت ډېر وو، خو ځایه کېناستو، خو پولیسانو ناستې ته نه پربنبدولو، کله کله به مو ورته بسخې پلمه کړې چې دوی ستړې شوي دي، بېروبار ډېر و دملګرو موندل او تقول یوکتار تلل سخت و، پرلاره به یو یو کمبدلو، نور نو جمرو ته ورسېدلو خولاهم لمر نه و راختلى او د حنفي مذهب له مخې جمرې باید له لمر ختلوا روسته وو یشتله شي، مانورو ته وو یل چې هم دلته خوشېږي ځانو نه وغولوئ چې لمر راو خېژي، د پولیسانوله و پري یو ځای کېناستلى نه شو، همداسي مو و کړل خونفره چې پاتې وو له لمر ختلوا روسته ورو - ورو روان شو، ما خود قيقې په عکس اخستلو ځان بوخت کړ، که خه هم زموږ په مذهب کې له لمر ختلوا راندې د جمرو و یشتله کارندې، خوبیاهم دلمه له ختلوا راندې پرشیطاناو انسانی سونامي و رماته وه، پولیس پر توله لار ولار وو، دې نظمي مخه یې نیوله، له هیچاسره یې بیکونه نه پربنبدول، که هرڅه به پکې وو له حاجې به یې واخست او و به یې غور خاوه، پرلار د بیکونو ډېری پرتې وي، ماخپل ځینې ضروري شیان په پلاستیک کې اچولي وو چاراته غړونکړ.

وادي محسن

دادمنی او مزدلفی ترمنج هغه ساحه ده چې الله ح پکې د کعبې دورانولو په موخه را روان شوی د حبسې د پاچایمني عيسایي والي د مرغانو په واسطه له ۲۰ زره لښکر سره تباہ کړ، د اکار په ۵۷۱ زېږدې چې عام الفیل هم ورته وايي او درسول الله ص د مبارک میلاد کال هم دی ترسره شو، په دې اړه، تاریخ لیکونکیو، په لې تفاوت د اکیسه بنه په زور او زېر سره را اخستې ده، امام ابو الاعلی مودودی په تفہیم القرآن شپږم توک د سورۃ الفیل په تفسیر کې بنه رننا پرې اچولې ده لنډیز یې دادی چې، ابرهه د اقتصادي، سیاسي او دینی مو خولپاره په یمن کې کلیسا جوړه کړه او غونبستل یې چې خلک نور د کعبې پرځای د دې کلیسا زیارت و کړي، خود کنانه قبیلې یو عرب څوان په دې کلیسا کې د کلیسا د توهین لپاره انسانی حاجت پوره او کلیسا ناولې کړه.

ابرهه په غوشه شو، د کعبې د تخریب لپاره یې ۲۰ زره پوئ مکې ته روان کړ، پر لاره ئینو عرب قومونه په هنگړې توګه د طائف خلکو دلات د ژغور لوپاره ورسه مرسته و کړه، کله چې ابرهه همدې سیمې ته راو رسبد نو الله ج ډلي ډلي داسې مرغان راولې چې مخکې آن چالیدلې هم نه وو، دوی د کروت کانو په خېر کوچنی کوچنی تیگې په منسوکو کې نیولې وي او پردوی یې ورول چې په پایله کې ابرهه له توک لښکر سره تباہ شو له ابرهه سره د محمود په نوم دده د فیل په شمول ۱۳ فیلان هم وو.

مفسرین وايي چې دې کانو داسې اغېز کاوه چې پر چابه ولګېد نو غونبه به یې ویلې شوه، پمن، به شو، پوستکې به یې تور او غونبه به یې ورسته شوه، د اپه دې معنی ده چې الله ج شاوخایونیم زر کال و پاندي پر خپل

دېمن اتومي اوبيولوژيکي وسله کارولي ده، خکه دې کانو هماگه خواص
درلودل چې نن يې اتومي اوبيولوژيکي وسله لري مفسرين وايي که دابرهه
دپوئ کوم عسکربه په کوم سوری کي پت شو نو کانى به هملته پري لګبده
لكه نن چې داتوم گاز سوريوته هم ننوئي.

حافظ ابن قيم جوزي وايي همدا لامل دی چې رسول الله ص هم دلته تيز
روان شو اونورو حاجيانوته هم سنت دی چې له دې شبېلې ياكندي تېز
تېرشي، خواوس د سعودي حکومت له دې ئايە اغزن تار تاو كې او پوليس،
حاجيان نه ورپرېدې.

ئينې تاريخ پوهان وايي چې دې ئاي ته محسر د همدى لپاره وايي چې
ابرھه دلته ڈليل اوله حسرت سره مخ شو.

ئينې بياوايي دابرهه د هلاكت پېبنې په مغمى نومي ئاي کې چې
د عرفات په برابرى دحل په ساحه کې ده، ترسره شو بدہ.

مشعر الحرام مسجد

دامسجد مزدلفه کې جنوب خواته د هغه غره په لمن پروت دی چې
دامسجد الحرام او قرح په نوم يادېري، دامسجد د مزدلفې په او سنى نقشه
کې پېنځم سړک پروت دی رسول الله ص په حجه الوداع کې د مزدلفې په
شپه له سېيد و روتنه هم دې ئاي ته ورغى او دعا يې وکړه و روتنه دلته
مسجد جور په شو تاريخ ليکونکي ليکي چې د قريشو مشرقى چې د حضور
ع په نیکونو کې دی به پردې غره ددې لپاره او ربلوه چې حاجيان د مزدلفې
لار و مومي، دا دود د رسول ص اور اشده خلفا و په وخت کې هم وو، آن

اموي خليفه سليمان بن عبدالملك به هم بلوه خو هارون الرشيد داور پرخاى سترې شمعي بلولي، وروسته، په دريمه هجري پېړي کې ډېوپ بلدلې اوس خو برپنسنا هرڅه سپين پرق کري دي.

د سعودي حکومت چې په وروستي څل د امسجد رغولی نو پنځه ميليونه رياله يې پرې لګولي دي له ختيئ خخه يې لو بدیع ته او بدواالي ۹۰ متره، عرض يې ۵۶ متره او ت يول مساحت يې ۴۰۵۰ مربع متره دي دولس زره تنه پکې په یو وخت کې لمونځ کولی شي، دوه مناره لري چې هريو ۳۲ متره لور والي لري، دقابلي له پلو پرته درې خواووته دنارينه او بنخينه وو لپاره ځانګړې دروازې لري، له مشعر الحرام خخه تر خيف مسجد پوري پنځه کيلو متره لارده.

دا ختر په ورڅه لومړۍ ورڅ حاجيان یواخي لويه جمره په تيګو ملي، جمره اصلاً میده کروت کانيوته وايي ددي لپاره چې په دې تيګو شيطاني سمبولونه یاشيطاني خلې ويستل کېږي، نو استعاراً همدي درې خلوته جمرې ويل کېږي.

دخيف د مسجد له لوري لومړۍ کو چني، جمره بیادو همه جمره بیا لويه جمره رائي، بیروبار ډېر وو خو اوس جمروته نوي پراخه پراخه درې پورې یه هوایي پلونه جوړ شوي دي هغه پخوانۍ ستونزې تر ډېره حده حل شوي دي، په لومړۍ پورې کې مې ځان د جمرې بیخ ته ورساوه، اووه تيګي مې ورواري کړي، تول خلک جمرې ته ځان نه شي ورسولي، داکترو تيګي د شيطان پرخاى پر حاجيان لګېږي تيګي کو چني، وي خودا چې ډېري وي او په مخامنځ شيطاني ستن لګېږي نو تک او توک ډېر وي شيطانا نو ته دتلوا لار بېله د وتلو بېله ده یا په بله وينا حاجيان د مسجد خيف له لاري ورځې

او شمالي خواته بسكته کېري حکومت شیطاني خلي ھېر لور کېي دي په لو مرېي پور، دوهم پور، دريم او آن خلورم پور کې هم ويشتل کېري.

لورو پوريو ته بريښنايي پوري (زينې) پورته شوي په يوه خوا دورختلولار په بله خوا يې د بسكته کېدلولار ده، پوليس هلتە خوک او زگار ولارنه پر بېرىدي، او نه دتللو پرلار بېرتە راتللو او نه د بېرتە راتللو پر لار تللوتاه اجازه ورکوي کله چې له جمرې ويشتلو او زگار شوم اخوا د يخوا مې وکتل چې که کوم ملګري و مومن، خو خوک مې و نه ليدل، ستري هم و م، کرار کرار د خپلي خېمى خواته روان شوم، د جمرې او زموږ د خېمو تر منځ ھېر لاروه، موره د مزدلفې په ساحه کې وو چېرې چې زموږ کمپ وونو له دې خایه کوم سل متراه مخ په منى د مزدلفې لوحه وه، لارموندل هم اسانه نه وي په هر حال، خېمى ته روان شوم، بېربار ھېرزيات وو، خوما د خپل کمپ شاوخوا غونډي، گانې نښه کړي وي، زموږ کمپ ته نړۍ د مبایل انتهنونه هم وو، خو بیا هم کمپونه سره ورته وي، د خپل کمپ موندل سخت وي.

نهه بجې کمپ ته ورسېدم، سړه ثنا وه، په دې کمپ کې د جنوب اسياد مطوف اروند د ۷۸ مكتب ۵۰۰۰ حاجيان وو خواوس ھېر کم خلک دلتە بسکار بدل زموږ کمپ ته لاهې خوک هم نه وو راغلي، او سراته په مخ کې قرباني پرته وه، چې بايد ويې کرم، سر و خريم او احرام و باسم، ملګري مې لانه وو رارسېدلې زموږ د شرکت ڈېرولو خلکو د صحابيې په نوم يو شرکت کې د قرباني، لپاره نومونه ليکلې او پيسې تحويل کړي وي.

جمرات

دجمرو ويشتل دحج له واجباتو خخه او ابراهيمي سنت دي ، رسول الله ص هم جمرې ويشتلي او امرې چې (خذوا مني منا سکكم) يعني له ما خخه مودح مناسك زده کړئ.

دجمرو د ويشتلو فلسنه په اسلام کې بنو دل شوي چې شیطان زموږ ازلي دبسمن دی اوله هر ډول شیطان او شیطاني وسوسو سره باید تل په جنګ واوسو.

حضرت عبدالله ابن عباس رض فرمایي: کله چې حضرت جبريل ع، حضرت ابراهيم د حج د مناسکو بنو دل وته روان کړن د جمره عقبه سره ورته شیطان بسکاره شو، نوهغه همدلتله او هتيکې پري وار کړي.

رسول الله ص د ذوالحجي په لسمه غرمه مهال جمره عقبه يا لويء جمره همدلتله و ويشتله او په ۱۳-۱۲-۱۱ يې له زوال وروسته درې واړه جمرې ويشتلي. رسول الله ص د حجۃ الوداع په وخت کې دلتله هم خطبه ورکړې ده.

سعودي حکومت او س هلتہ پراخو او سرپتیو پلونو ته ورته و دانۍ جورې کړیدي، له لومړي خخه تر خلورم پورې پورې د ګردو دائيره په منځ همداپاڼې د شیطانانويا جمره په نوم پېژندل کېږي دا پاڼې په هغه ځای کې پورته شوي دي چېرته چې شیطان ليidel شوي او د حضرت ابراهيم ع لخوا پر کانو ويشتل شوي دي. سعودي د بېربار د مخنيوي لپاره حاجيانو ته ډېرې اسانтиاوي رامنځته کړي دي، دا دائيرې په لومړي حل په ۱۴۹۲ هـ کې جورې شوي موخه يې اسانтиيا او په یو ځای کې د تيکو راغونه پدل دي.

په هغه وخت کې د جمره شا و خواته دائيره جورې پدله نو دلويء جمرې ترڅنګ سل متنه لورې غرګوټي وو چې له همدي امله داخلې یا پاڼې نيمه

راغلې ده دلومړي یا لوبي جمرې او د منځنۍ جمرې ترمنځ واتن ۲۴۷ متره او د منځنۍ او کوچنۍ جمرو ترمنځ واتن ۲۰۰ متره دی.

کله چې دلوی اختر په لومړي ورڅ دشیطانا نو له وي شتلاوازګار او منی کې څلې ته لارم نو زماملګري هلتله لاراغلي نه وو ، ستړۍ هم ووم او په احرام کې هم خو لا مو د حج ځینې مراسم لکه قرباني، حلق او طواف پاتې وو.

قربانی که سرگردانی ؟

موبـد مولـنا يـار مـحمد پـه هـخونـه دـقـربـانـي لـپـارـه دـصـحـايـيفـي پـه نـومـيوـشـركـتـ كـيـ دـاخـلهـ كـريـ وـهـ، زـموـبـدـشـركـتـ دـپـرـكـسانـ مـولـناـ هـمـديـ شـركـتـ تـهـ وـروـسـتيـ وـوـ، هـلتـهـ موـپـهـ خـپـلـهـ پـسـونـهـ وـليـدلـ، دـهـرـنـفـرـلـپـارـهـ موـديـوهـ پـسـهـ ۴۲۰ـ رـيـالـهـ تـحـويـلـ كـرـپـلـ اوـ دـيـسـوـ رـسيـدـيـ رـاـكـرـ، دـشـركـتـ مـسـؤـلـينـوـ رـاتـهـ وـوـيلـ چـيـ كـهـ دـاخـترـ پـهـ وـرـئـ تـولـ رـائـعـ، كـهـ خـپـلـ استـازـيـ رـالـبـرـئـ اوـكـهـ موـپـهـ تـيلـيفـونـ خـبرـوـئـ مـوـبـسـتـاسـوـپـسـونـهـ حـلـالـلوـوـ، مـاـهـگـرـوـالـ سـمـيـعـ تـهـ تـيلـيفـونـ وـكـرـهـغـهـ اوـخـهـ نـورـ مـلـگـرـيـ موـرـاوـرـسـبـدـلـ، خـلـكـوـ تـشـويـشـ رـاـوـاـچـاـوـهـ، چـيـ كـهـ شـركـتـ تـهـ پـخـپـلـهـ وـرـنـشـئـ، اوـپـهـ تـيلـيفـونـ خـبـرـ وـرـكـرـئـ نـوـ تـاسـوـتـهـ بـنـهـ وـكـرـيـ خـوـ بـيـاـ حـلـالـهـ دـرـتـهـ نـهـ كـويـ.

مـوـبـتـهـ خـوـ تـنـوـ خـپـلـ وـكـالـتـ اوـدـشـركـتـ رـسـيدـونـهـ رـاـكـرـلـ چـيـ دـهـغـوـيـ پـهـ استـازـيـتـوبـ هـمـ دـهـغـوـيـ پـسـونـهـ قـربـانـيـ كـرـوـ، حـكـومـتـ دـحـجـ پـهـ وـرـئـوـكـيـ دـاـزـدـحـامـ پـهـ ئـايـ كـيـ تـكـسـيـ اوـعـامـ مـوـتـرـنـهـ پـرـبـرـدـيـ، مـوـبـلـهـ ۵ـ دـقـيقـوـخـخـهـ پـرـ پـيـسـوـ دـپـرـمـزـلـ وـكـرـ، اوـ دـشـيـشـ اـبـوـ دـأـوـدـ پـرـلـارـبـازـارـتـهـ رـاـوـوـتـوـ، تـكـسـيـ تـهـ مـوـ اـدـرـسـ وـرـكـرـ اوـ صـحـايـيفـيـ شـركـتـ تـهـ رـوـانـ شـوـ، پـهـ رـسـيدـكـيـ دـشـركـتـ اـدـرـسـ وـوـ، سـرهـ، لـهـ دـيـ چـيـ زـموـبـ دـتـكـسـيـ چـلوـونـكـيـ دـمـكـيـ مـعـظـمـيـ اوـسـبـدونـكـيـ وـوـ، بـيـاهـمـ پـهـ مـونـدـلـوـ كـيـ يـيـ لـهـ سـتوـنـزـوـسـرـهـ مـخـ شـوـ اوـ اـخـواـدـيـخـواـ گـرـخـبـدوـ، خـوـشـرـكـتوـنـوـ تـهـ لـاـرـوـ خـوـ منـفـيـ خـوـابـ مـوـتـرـلاـسـهـ کـاـوـهـ، مـولـناـ يـارـ مـحمدـتـهـ موـتـيلـيفـونـ کـاـوـهـ، دـهـغـهـ تـيلـيفـونـ، بـنـدـ وـ.

ستـپـيـ سـتـوـماـنـهـ لـالـهـانـدـهـ گـرـخـبـدوـ، گـرمـيـ، بـيـ خـوـبـيـ، اـحرـامـ، شـركـتـ نـهـ مـونـدـلـ اوـ دـمـولـناـ دـتـيلـيفـونـ بـنـدـدـلـ، دـلـوـيـ اـخـتـرـ لـوـمـرـيـ وـرـئـ هـغـهـ عـوـاـمـلـ وـ چـيـ زـموـبـ خـفـگـانـ اوـسـتـپـتـيـاـ يـيـ لـاـ زـيـاتـولـهـ، نـورـ دـشـركـتـ لـهـ مـونـدـلـوـ مـاـيـوـسـهـ

وو ما ملگروته وویل چې زه بل پسه اخلم خوموتیر چلوونکي د صبر او زغم
ډاډ راكاوه، موږ یې په موټر کې پرېښو دلو رسید یې واخت، خودقيې
وروسته راغي ويل یې خای مې وموند، خوشحاله ورسره روان شو.

څه باندي یوه بجه مو شرکت ومونده، پرشرکت ډېر بېربار وو
هر چاغونې تل پسونه یې ژرحلال شي، ټکه چې تر خو حلاله ونه کړي نونه
وېښته کمولی شي، نه جامې اغostلى شي، اوته طواف کولی شي.

هر چا پرشرکت نيوکه کوله چې پيسې یې له ډېر خلکو اخستي دي
اود حلالي څایونه (قصابخانې) او قصابان یې کم دي، سلګونه خلک منظر
ولارو، د ځینو په پرچويا رسید کې سل پسونه وو آن یو افغان خوددوه سوو
تونماينده وو هر خوک به چې ورغى نونوبت ته به درول کېدہ، او هر سپي به
دھو تنو آن کله د لسلګونو او سلګونو تنو وکيل وو، موږ چې حالاتو
کتل نو نن خو پرې بدہ آن سباهم وختي نوبت نه راته. مکي چلوونکي ته مو
 وعده ورکړه چې تاته پسونه درکوو خودنوبت درامخکې کولوهڅه وکړه، په
همدي هلو څلوكې وو چې ستړگې مو پر مولنا ولګېدلې، له سلام کلام
وروسته پوه شو چې ده ده ګو حاجيانو له وېږي ځان پت کړي او تېليفون
بندکړي دي. چې ده شرکتونو ته دقرباني، دداخلي لپاره وروستي دي.

ځینو خلکو تور لګاوه چې مولنا له شرکت خخه ده راحجي پرسر کمبشن
اخيسټي او ځینې حلال شوي پسونه یې هم وړل.

سنت داده چې قرباني په مني کې وشي او س ده حاجيانو دېربار له کبله
يو اخي حاجيان هم همدلتنه نه ځايېږي قرباني خو لاپرې بدہ، دارشاد حج
او او قافو وزارت مرستيال محترم منيب صاحب راته وویل چې ددوی دېنځه

دېرش زره حاجيانوله ډلې خخه يواخې لس زروته په منى کې ئای ورکول
شوي نور ت قول د مزدلې په ساھه کې وو.

دهغه په وينا، علماوو هم دا فتوا ورکړدې چې د منى د ساحې د تګوالي
له امله که خوک په مزدلې کې شېږي وکړي هم صحیح ده.

زموره نه پسه په کارو اونه يې غوبنه، موږ غوبنتل چې زموره ذبحه زموره
بروراندي وشي، اوپه ډاډه زره ئان له احرامه وباسو په سلوکې لس حاجيان
هم له شرکتونو خخه خپل پسونه نه وړي.

مولنا مو راتینګ کړ، هغه اخوا دېخوا تېلیفونونه وکړل، خپله ننووت چې
بېرته راغى ويل يې لو صبر وکړئ کار کېږي، موږ له وخت خخه گټه واختسته
، د همدي شرکتونو ترڅنګ د خارويو ګن منډو یان شته دي . زموره د شرکت
يوتن مسئول محمد نادر چې په حاجې ګل اغا مشهور و نه د خپل ئان اونه
هم د خپلې موږ لپاره داخله کړي ووه، هغه سمیع ته پیسي وکړي وې چې
دوه خاروي ورته واخلي، او د هغه لخوايې ذبح کړي، خو پرمايې هم له هغه
سره د مرستې غږ کړي و، موږ د اعراب ډريور له ئان سره ملګرۍ کړښه
و ګرځې د خاروي مو بېه کړل دامهال بېې را پربوتي وې، په هغو پیسو چې
موږ شرکت ته ورکړي وې نښه پسه کېده، یو اوښن مو بېه کړ، پنځه زره ریاله
وو، یوبل يې راته په درې زره او او سه سوه ریاله بېه کړ، زموره یوبل ملګرۍ
هم داخله نه وه کړې لارو درې پسونه مو و پېړل مذبح ته مو راوستل، هر پسه
په ۳۷۰ ریاله یاسل ډالره وشو، او د هر پسه د ذبحې اجوره مو .
ورکړه، د حاجي ګلاګا پيسې کمې شوې، ماته يې وویل چې ته يې له خپل
چېب خخه ورکړه، چې راغلې درې يې کرم ما هم ورکړي، سره له دې چې
سمیع خوئله ورپه ياد هم کړي خو ترا او سه يې هم ندي را کړي.

په دې درې پسونوکې موبې یو د تکسي ډريور ته ورکړ، یوېې یو بل تن چې زموږ سره يې د پسونو په پيرلوکې مرسته کړې وه، واختست پر یو بل يې هملته په مذبح کې د دوه تنو دعوه شو.

موږ سخت پښمانه وو چې په شرکت کې مو داخله کړې وه او خپل لاسونه او پښې مو پخپله ترلي دي. بېرته صحایفي شرکت ته ورغللو خو لاهم نوبت نه وو، د ماسپېښين لمونځ مو ناوخته شو، بالاخره شا و خوا درې نيمۍ بجې نوبت راغي، یو تن منشي به راغي د خلوېښت، پنځوس تنو نومونه به يې واختسل داکسان به وړاندې دروازې ته ورغلل دنه مذبح کې زرګونه پسونه ولاړوي، د دروازې په مخ کې او سپنيز جال او بل خواته د مذبح دیوال وي، کله چې دا جال ډک شي شاو خوشپته پسونه به پکې څایېږي بیا یو خل ټول پسونه له بلې دروازې مذبح ته ننوېستل شي، هلتله يې قصابان په چروحالالوي، کله چې د حاجې په نوم پسه مذبح ته ننوېستل شو نوبيا حاجي نه خبرېږي چې رښتیا هم ذبح شو او که نه، او آیا دا پسونه ټول ذبح شول؟ یعنې که شرکت تګي و کړي حاجيان پرې نه پوهېږي څکه چې خوک د خپل پسه جسدنه غواړي، زموږ خوارلس پسونه وو، کله چې دا پسونه ذبح کړل شي، بیا یې په چتونو پوري او سپنيزو ميلوپوري نښتو چنګونوکې را ټورندوي، په پاپونو يې وينځي او له دې ځایه دا چنګونه کشوي او ځای د نویو پسونو حلالو لولته او زګاروي.

هلتله د اټبروېستل یا خان غول ډېردي ګویا ذبحه دې شوې، خان له احرامه وباسه خود بح لانه وي شوې ډېر شرکتونه دا کار کوي.

لې وروسته مورته وویل شول چې پسونه مو ذبح شول.

البيك

له دي خايه په تکسي کي سپاره او خپلي عمارې ته روان شولو، مابنام ورسيدو گورو چې دمولنا او بني نجيب چې زموږ په شرکت کي دمعاش په بدل کي توظيف شوي و له موږ مخکي تللى و وختنه يې ډېرخوندور خواره راوري وو خولائي خورلي نه وو، سمیع ده ګه ست ته ونه کتل ماته يې هم وویل چې بسم الله کړه، د چرګ توتې په ترخوا اترشو مسالو کي له یوډول خوندوري چکني او داوګي (هوګه) له مربع سره هغه د پښتو یانو خبره بنه چک لګاوه.

په ډېي کي له بند دي جرګ سره دوه روسته هم ورکوي ماله نجيب خخه ددي خوندورو خورو دنوم او ادرس پونښته وکړه، هغه وویل چې دېته البيك وايي او په همدي نوم کمپني او په تبول سعودي کي نماینده ګي لري، په قوي ګومان ده يې راته بيه ۱۶ ریاله ونسوده ماته په ۱۶ ریاله هم ارزانه بشكاره شو، خوورسته چې پري اموخته شوم نو نرخ يې یوولس ریاله وو، د دومره خوندورو خورو دومره ارزانه بېي په حیران وو.

البيك کمپني نه پوهېږم په کوم مهارت د مرچ، تروشو موادو او سرکې چکني د چرګ اندام ته داسي ورنناسي چې اندام هېڅ بېل شوي نه بشكاري داسي لکه په پيچکاري کي چې ورنو پستل شوي وي.

البيك تاريخ هم وي او بې مرجو هم چې عربان يې تاريخ ته حار (گرم) او بې مرجو ته بارد (ینځوايي البيك مو چې و خور بیابه مو په شرکت هر وخت راغونست، له یوتن خخه به په ډېي کي بند یو خوارک اضافه کبده، په مدینه

منوره کې مې هم د الیک شرکت و موند، حرم ته نېدې زموږ عمارې ته پرلار
وو.

په مدینه منوره کې زموږ د استوګنې په روستيوکي يوه ورخ زه،
د هرات پوهنتون د شرعیاتو د پوهنځی استاد عنایت الله، ګل احمد او د وه
تنه نور هراتیان د ماسپېښین له لمانځه را وو تو ويبل يې چې ټو په کوم
هوتل کې ځانته خواړه را الخلو، ماورته و ويبل زه هم ټم خو زه الیک خورم
، هغوي الیک نه پېژانده، ماېږي ورته د پر توصیف و کړ، هغوي هم تشویق
شول، لارو نوبت ته و درې د یوولس، یوولس ریاله مو تحویل کړل، محاسب
د پیسو رسید را کړ، او په بله غرفه کې مو حاریا مرجو والا الیک واخت
په دو هریاله به پیپسي هم و هغه هم ورسره د برخوند کاوه، دوی له خان
سره خونې ته و بورل او زه هملته پر میز کې ناستم، ډوډۍ مې و خوره، د حرم
شمال ته په سودا اخستلو بوخت و م چې تیلیفون مې و شرنگېد، چې تنه
مې کېکارله له هغې خوا د استاد عنایت الله غږ وو، له سلام و روسته پې په
ګیله من او مانیجن انداز راته و ويبل چې تاخو خلو پښت شې له مورسره د پر
غت ظلم کړي دی، دې خبرې ته حیران شوم ټکه چې عنایت الله زما ګران
دوست، نېک ارام او سرڅلاصي شخص وو، په مکه معظمه کې به هم د پر
یو خای ګرځدو، او د لته هم، سره له دې چې پخپله هم د شرعیاتو استاد وو
خود حج د پر مسايل يې له ما پونښتل.

ماله هغه سره هېڅکله هم ظلم خو پېږده آن بې اخلاقه او بې مینې خبره
هم نه وه کړي، په لې وخت کې مې د ذهن پر پرده تول خلو پښت و رخنۍ سفر
تېر شو خوله دوی سره د منفي چلنډ په اړه مې پکې څه ونه موندل په
حیراتیامې څواب ورکړ : الله ج دې نکړي وروره څه خبره ده کوم ظلم؟ هغه
غونښتل زما انډښنه او سودا لازیاته کړي، : (هو ظلم، لوی ظلم او هغه هم

پرمودستا لخوا، ورته مې وویل چې استاده وارخطا او اندېنسمن دې کړم، خه خبره ده؟ هغه راته وویل چې له دې بل لوی ظلم کوم دی چې ته دا دومره وخت له دومره خوندورو خورو هغه هم په دومره ارازانه بیه خبروې او موربدې نه خبرولو؟ هغه هم الیک ډېروستایه پربکړه موکړه چې خو خوراکه الیک به له ځان سره افغانستان ته هم ورو.

چاغي که ناروغۍ

په خپله خونه کې دالیک له خورلو وروسته مو سرونه وخربیل، جامې مو واګوستې حرم ته د طواف صدر یافرضي طواف په نیت روان شوم، د ګرمۍ او پلي تللوا له کبله مې ورنونه لګبدلي او سوځبدلي وو، دابن لادن مسجدته نړدي شوی وم چې د ورنونو درد او سوخت مې نورهم ډېر شو، د ګام له اخستلو سره به مې چې ورنونه يوله بل سره ولګبدل، نو ډېر به وسوځبدل، هر ګام مې په ډېر زحمت اخست، ماخپل ځان ته وویل چې ته عادي تګ نشي کولی نو په دومره بیروبار کې به طواف خنګه وکړي؟ پښېمانه او له لارې بېرته خونې ته ستون شوم.

زه ډېر چاغ نه و م حج ته دتللو پرمهاں مې وزن شاوخوا اتیا کيلو ګرامه و خود حج ستونزو پوره خلور کيلو کم کړي و م، هلتہ ګرمې هم وه او ما دا د ډېر خوت دومره پلي تګ هم نه وو کړي.

ومو پېليله چې دشپې منی ته هؤ سبا سحر به طواف ته راشو همداسې مو وکړل، دشپې نهه نیمې بجې موټکسي ونیوه او منی ته روان شو.

دا ختر په ورڅو کې قېمتی ډېره زیاته وه ټکسي وانانو د لس ریالو په مسافه کې اویا اتیا ریاله غوبنټل موربد هند دراجستان ایالت له یوه او سېدونکې

تکسي چلوونکي سره سپاره شو، لار دېر و بار له کبله بنده و ه، پوره یونيم ساعت په موټر کې ناست وو، اخر مو زړه تنګ شوله تکسي خخه د عزيزیه شاته له جمرو ډېر لېږي بستکته شولو په پښو دشاوخوا دوه ساعته پلي مزل وروسته د خيف مسجدله لاري دغره په لمن کې مني ته خپلې خېمي ته یوه نيمه بجه دشپې ورسپدو پلي تگ او دورنو نو سوخت او دردنبه په تکليف کرم.

پرلاره د مسجد خيف ترڅنګ چا خيرات (سبيل) کړي وو ډېر خوندوره افغانی قورمي ته ورته قورمه وه، موږ هم وږي وو په غرو او غونډيو مو پلي مزل کړي و ټولو واختست زما هم تاب رانه غنى.

د سعودي مسافري خورلي

شپه مو په مني کې وکړه، سباته د طواف لپاره حرم ته روان شوم، پرلا راسره زما دحج دملګري ايوب د ماما زوي ضابط اصف او د هغه د تره زوي عبداللطيف ملګري شول، ايوب د لوګر ولايت او سپدونکي دی، خان يې ستانکزی او د جنرال سالم احساس چې هغه مهال د هرات امنیه قوماندان و د تره زوي راو پېژانده. د هغه له موږ سره ډېر جوړه وه خوراک او خښاک يې هم له موږ سره او له خپلې مور سره حج ته راغلې و، ايوب ويل چې د جنرال احساس برکت دی چې ده او مور ته يې د هرات په سهم کې ونډه ورکړل شوه.

اصف ضابط پخوا د اتحاد په حربې پوهنتون کې استاد و دامهال د سعودي په حايل بنار کې و دانيز کارونه کوي، هغه وايي سره له دې چې واده يې کړي وو بياهم کله چې سعودي ته لوړۍ حل راغي نو شېړ کاله دلتنه مسافر و او شپږ کاله يې خپله مېرمن ونه لیده.

عبداللطیف هم له مدینې منورې ۴۵ کیلو متراه لېږي په قصیم کې کرایی خونه لري خوتکسی چلوي وايی چې گرئم را گرئم او په خپله خونه کې په میاشت کې دوه شبې هم نه کوم

د ایواحی ضابط اصف نه دی چې شپږ کاله پرلپسی له خپلې مېرمنې او کورنې خخه لېږي وو زه د اسې کسان هم پېژنم چې په سعودی او نورو عربی هېوادونوکې یې پرلپسی لس کاله مسافري کړي او لس کاله یې مېرمن او کورنې نه دی لیدلي، بیا چې کورته راغلي نو میاشت یوه نیمه یې تېره کړي بېرته تللي او په کلونو کلونو له خپلې کورنې لېږي پاتې شوي دي زموږ یو دوست د پنهانه ويستو کالو راهیسې په سعودی کې ژوند کوي بنځه او بچیان یې هم د پاکستان د هجرت د چاپریال کې په یوه کمپ کې په ختینو کوډلوکې او سېبرې په دې پنهانه ويشت کالو کې به یې دوه کاله هم له خپلې مېرمنې او بچیانو سره نه وي تېر کړي، دده ددې پنهانه ويشت ګلنۍ مسافري د محصول او سپما کچه له دې بنه جو تېږي چې هغوي په افغانستان کې کور او پتمى نه درلود او اوس هم درې، خلور بسوې ځمکه ځانته اخستلى نشي چې کور پکې جور کړي، بنه نو اوس تاسو و واياست چې دا دوول ژوند خه معنی، دانو ژوند دي؟

ایا د دا پول خلکو مېرمنې انسانانې نه دی؟ ایا هغوي نفس، جنسی غرایز، غونبتنې او حقوق نلري؟ هغوي که د خپلو غرایزو د اشیاع لپاره نورې لارې او نامشروع روابط پالی نوايَا کورنې به یې په کې مسؤولې نه وي؟

يو څل زمايو دوست قاضي ته یوه د وسیه راغله، یو چا یو هلك له خپلې ورېندا رې سره د نامشروع او پکو په تور و ژلی وو بنځه یې هم محکمې ته راوستې وه، د اښه له مبالغې پرته ډېره نېټکلې، ډېره صحتمند او ډېره

خوانه وه، شاوخوا ۲۴ کاله عمر به یې وو قاضي تري ووبنتل چې ولې دې
دا ناروا کار کاوه، په داسې حال کې چې مېروخه هم یې؟ بسخه نه منکره شوه
اونه یې قسم او قرآن وکر - ويې ويل: قاضي صاحب ته د حق او وعدالت پر
خوکۍ ناست د خدای ج او د هغه د رسول ص خلیفه یې، ته حق او ناحق
، انصاف او بې انصافي پېژنې، تاته ديو انسان او بیادیو عالم په توګه
انسانی غرایز، فطري غونتنې خوانی او د خوانانو احساسات او د خوانی
لېونتوب بنه معلوم دي، لهجه یې تونده او په عین وخت کې ژړغونې شوه ته
ووايې زه خنګه وکرم: مېړه مې چې واده کرم، یوه میاشت راسره و او نور رانه
تللى دی، دا یې نهم کال دی چې په لندن کې دی، په دې نهه کالوکې مې هېڅ
لیدلی هم ندي، هلته قبول شوي دی خپله عیاشي او فحاشي کوي، سره له
دې چې ما بیولی هم شي خونه مې بیا یې اونه مې طلاقوي، هروخت له
لوڅو نجونو سره خپل اخستي عکسونه او ويډيو بې چکرونې هم
رالېږي، پېښې هم خپل پلار او ورونوته رالېږي، ورونه یې له خپلو بسخو سره
خوشحاله ژوند لري، خوزه د کور وينځه یم، د کور، کار او خدمت پر
مادي، او خوندونه او مزې ددوی، تردې چې یورگانې د (لېبورونو بسخې) مې
زماد سوڅولولپاره هرسحر د غسل لپاره او به هم پر ما تودوي، او آن تشناب
ته یې هم راباندي وري، نوزه خنګه وکرم؟

ایازه انسان نه یم، زه خواهشات او غرایز نلرم؟ که دده بسخه په کارنه وه نو
زمماژوندې یې ولې خرابوه؟ او س چې قبول شوي او مابېولی هم شي نو ولې مې
نه بیا یې؟ نه کوم بچى لرم اونه کومه هيله او سره؟ د لېبورونو او
یورگانو مزدوری او خدمت کوم، نه مې خسر غږ او ری اونه مېړه، اونه
لېبورونه، هغه هلته خپل ساعت تېروي هرڅه ورته پريمانه دی، او زما په

کیسه کې هم ندی، قاضی صاحب او سستان صاف ست اعدالت او شریعت
چې اعداموی مې او که سنگساروی مې؟

اسلام همدى ئىزراكت او د بىخۇ حقوق تە پەپام سره مسافروتە حد اکثر
خلور مياشتىپ خخت تاكلى دى، يعنى داسلام لە نظرە مېرىونە بايد لەلە خلور
مياشتود پەپلە بىخۇ بېل نە وي.

پېنستنو يوه بلە سەھوھ و كرە، د جەداد او هجرت پەپھال بە پېنستنودوبى،
سعودىي، ایران، اردن، مصر او سورىي تە د مزدورى لپارە زور كاوه، او هغۇ
نوروبە لەنەن دارۋانۇرۇ ھېۋادۇنۇ، امرىكا، كانادا او استراليا تە.

پېنستنو بە د عربۇ داگونە ابادول، هغە ماشىنونە بە يې چلول او هغە درانە
كارونە بە يې كول چې د نورو لە وس بە وتلىي وو، د عربۇ تۈدى او سوئندە
ئىرمى بە يې زغمىلى، هغە هم دەپر كمې تىنخوا او حق الزحمى پە بدەل كې
او نورو بە هلته لورپى زدە كې كولى، بىھ ژوندبه يې كاوه، حكومت بە كور
اور، خوارپە، جامى او معاش هم ورکاھ.

د افغانانو پە شمول بھرنىيان، چې عربان يې اجنبىان (پردى) بولىي
سعوديانو تە ڈېركم معاش پە بدەل كې كار او خدمت كوي او د مريانو پە خېر
ورتە چلېرى خوکە پىنخۇس كالە هم ورسە تېركىري نەتابعىت ورکوي، نە
د كور وروستلو اجازە، نە دملکىت او نە دمىستقل كار وبار اجازە. كە تىكسيي
هم چلوي نود يو كفیل پە نوم بە وي او دېپر كفیلان بىا فرعون صفتە او قارون
مازاجە وي چې لې يې فكر واپرى بىياد متکفل هرخە پە خېل نوم او د كلونو
خوارى او گىتىھ يې پە مفتوكىپ دخان كېي، كە لې يې تر غابىن لاندى شىگە شوھ
نوبىيا متکفل ييا مزدور دھە دخپل حق پە غونبىتلۇپر حكومت بندى كولى هم
شى.

د حج د وزیر دوه مخی

په حرم کې ڏېریروبار و په ڏېر زحمت مطاف ته لارم طواف مې وکړله دي طواف سره زموږ حج پوره شوی گنيل کېږي دوه ورځې نور هم جمرې ويشنل کېږي خو هغه فرض ندي.

ما سحر چای نه وو څښلی د ام او انارو اوام او خرما دوه خوندور جوسونه مې و څښل له ماما (حبيب الرحمن استاد) سره مې دا ختر مبارکي لپاره ده ګه استو ګنځي ته ورغللم دغرمې ڏوډۍ له خورلو وروسته ده ګه دملګري ډاکټر عبدالقدیر فتح آبادي خونې ته ورغللو له ډاکټر عبدالقدیر سره مانه پېژندل خودده په خونه کې یوبول تزن زما ډېر احترام وکړ، هغه مهذب او هوښيار شخص وو، ماته یې ویل چې زه دې غایبانه پېژنډ، هغه ځان د کامي او سېدونکي ډاکټر ناصر او د درانه استاد محمد اصفهاني او قاري عبدالله ترورزی راو پېژانده، ډاکټر ناصر داهم وویل چې دقاري صاحب عبدالله موريې چې داستاد صمييم خوابني، دتره بنسېه او ترور هم ده له ځان سره حج ته راوستې ۵.

ډاکټر ناصر شکایت کاوه چې د حج او او ټاقافو وزارت د حاجيانو پر وړاندې ڏېرې تفاوته دي، د حج معلمین یې ناپوهه دي، بعثه د چاپوښتنه نه کوي، عمارې له حرم خخه ڏېرې لېږي دي، هغه د حج او او ټاقافو وزیر په دوه مخی تورن کړ او وو یې ویل چې یواخې دنمايش لپاره یې خو عمارې حرم ته نړدې نیولې ډي چې په هغوي کې هم لوړ پوري دولتي چارواکي او سېږي.

زه، ماما مې، ډاکټر عبدالقدیر او د هغه یو دوست په ټکسی کې
د جمرو وو یشتول پاره روان شو، له شیش ابی دا وود سره بکته شو او پر
هوایی پلونو مو په دریم پور کې نبدي ډاښام شیطانان وو یشتل.

ټکسی چلوونکی دمکی اصلی او سپدونکی و هغه پر شاهی کورنۍ
نیوکه کوله چې یواحې دھان په غم کې دی او یواحې خپل جیبونه ڈکوي،
خفه وو چې په سعودي کې گرانی (قېمتی) ډېره شوې د کورونو کرايې لورپې
شوی او د نېستمنو د ژوند، د پرمختګ لپاره خوک کارنه کوي.

هغه وو یل چې ده تر دا خه مودې پورپې د کور کرايې ۱۲۰۰ ریاله ورکوله
خواوس بې پرپې ۱۹۰۰ ریاله کړپدہ.

هغه خو؛ لورپې اسمانځې ودانۍ راوښو دلي، ویل به یې دا دفلاني شاه
زوی (شهزاده) ده او د دفلاني شهزاده دی.
دلته د حرم د دروازه د نومونو په شمول هرڅه انحصرادی.

بې خوندە مېۋى او لۇرى بىي

سعودىي له خرما پرتە بله مىيە ڈېرە نلىرى، پە منى كې قېمتىي ڈېرە زياتە دە، مالتىھ، نارنج، منه خېتكى او غېتكى، غتىپى بې خوندە كېلىپى او بې خوندە چىنایي ناك كىلو لە لسو تر شىپارلىسو، رىاللو وو، اولە منى پرتە پە نورو ئايىنۇ كې لە اتو تر خوارلس رىاللۇوو، پە سعودىي كې د چىرىك غوبىسە ڈېرە كارېرىي ڈېرە خوراڭ پە بندو پلاستىكىي قوطىيوكىي ورىجىپى، د چىرىك غوبىسە او ورسە قورمە دە، چې تىيار پە يىخچالۇنوكىي اىينىپى وي، پە منى كې موبە تىولۇ تە ڈۈدى حوالە وە خوخىلەك بە ڈېرە كم وو پۇھ نە شو چې دا اضافە، بند خواراپە، پىنپە او ڈۈپە بە مولناخە كولە؟

دەجىن پە ورخۇكىي بې نظمىي او بې تفاوتىي ڈېرە وە، حاجيان دەجىن مناسكوتە ڈېرە ملتزم اوپابند نە وومىثلاً چابە لە قربانى، وېاندى حلق او قصركىرى و چابە قىسىنە و كېرى او احرام بە يې غورئۇلى و، چابە قربانى نە وە كېرى، چاشركتونو تە دقربانى، لپارە پىسىپى ورکېرى وې خوبىياتىرى ھېش خېر نە وو، چابە جىمى نە وې وېشىتى، خۇك بە خۇخۇ ورخى ورک وو.

پەزىشكتۇنۇ خاراوننظارت نە و، افغانىي بعثە چانە لىيدە او نە چاپېزىاندە لە حاجيانو دەھغۇي دەستونزو پۇنىتنە نە وە، چارواكى بە پە لوکسۇ موېترو كېيىخ اخواد بخواگرەيدىل، پە منى كې يو خەل پە داسې حال كې چې سختە گرمىي وە، او باران تە ھەم ڈېرە اپتىاوه، بىنە شەركىنە باران وشۇ، پەلارو او سېركونو او بە وېھىدىلىپى، موبەتكە تشویش پىداشۇ چې ھىسى نە او بە مو خېمۇتە راننۇخىي لە دې باران سەھەنە شوھە .

(دلتە خو ھەريوسپى غل دى خېلىپى و سې پورىپى)

داختر ددرېمې شېھ موھم پە منى كې و كرە، سبا سحردا ختريه درېيمە، چې دجمرو ويشتلو وروستى، ورئ وە مولنا يارمحمد چې خېل نوم يې محمد اکرم انداربى وو او دھىنۇستۇزۇ لە املە يې خېل نوم بدل كرى و حاجيانوته وویل چې نن موپە منى كې وروستى، ورئ دە، خېل بىكۈنە راۋرئ چې عمارى تە يې ورۇ، حاجيانو خېل لوى بكسونە پە عمارو كې پېپىسى وو او كوچنى لاسى يادغارى بىكۈنە يې ورسە وو، دابىكۈنە يې ورتە راۋپل كله چې بىكۈنە راۋپل شول، نورتە يې وویل چې اوس دھر بىك پە سرپنھۇس رياالە هم راتبول كرئ چې دېتكىسى كرايە ورکرو، دې خېرى حاجيانوته خوند ورنكە، خىنو يې جىجال پىيل كر، چې داپىسى خو چېرى زياتى دى، موبىلتە كم ترکمە ۱۸۰ تنه يو، داخونەھە زرە رياالە كېرى اوتكىسى خودوھ سوھ رياالە هم نە غوارى، خو مولنا ورتە هم داویل چې كە خوک يې نە ورکوي ھغە پوهېرى اوبيك يې حاجيان مجبور وو، ئىكە چې هريوھ عماروتە بىكۈنە ورلى نە شول، اوپە جمروكې هم پولىسو نە پېپىسۇدل.

زە چې خبر شوم، ھېر غوسە راغللە، مولنا مې گوبىھ كر، پە غوسە مې ورتە وویل چې لې لە الله ج خخە ووپېرە تە خنگە مسلمان اوبيا افغان يې چې لە ژوبلى گوتى نى يول كوي، تە خە فكى كوي چې دا حاجيان د شکایت خائى اوبلە اسرە نلىرى؟ كە ھېشوک نە وي زە اوس بعثى تە تېليفون كوم اوستالە نا روايى خبروم مولنا ماتە وویل چې استادجانە ستا او ستادملگرو بىكۈنە بە ورپىا ويسو نور يې خە كوي، ماورتە وویل چې دايواھى زما او زما دملگرو خبرە ندە، داتبول ز ماورونە دى، دشركەت مسئۇلىيۇتە مې وویل چې ددى بىكۈنۇ لېبد خو ستاسو كار او مكلىفيت دى ولې يې نە ورئ؟ او ولې مولنا تە ددو مرە ظلم اجازە ورکوي غوسە مې ورتە ورۇ ورۇ ھېرپىدە، هغۇرى

هم لو مری راته وویل چې استاده ستا بیک موب پخیل موټر کې ورو او ددې
 خلکو لپاره زره مه خوره دوی په دومره جنجال نه ارزی خوزه دوی ته هم په
 غوسمه شوم، با لآخره سید نصیر او مولنا گونبنه لارل له خو دقیقو وروسته
 بېرته راغلل ماته بې وویل چې ھەممدو مره پیسې ترې راغوندې کړه چې
 دوہ ټکسی پرې ونیسو اولفت ته بې هم ورکړو چې تر ټکسی بې ورسوی،
 ما هم ملګرو ته وویل چې ھئ، شپږ سوه ریاله ورته برابر کړئ له دې وروسته
 به مولنا او د شرکت مسؤولین له ماډېر وېړدل. مولنا ډېر وروسته یو ورخ
 راته وویل چې (استاد جان اینه ده روز منی رزق مارابه لغت زدی)

ما هم ورته د عزت الله حواب د ابیت واوروه چې : (دلته خو هریوسپی غل
 دی خپلې وسې پوري

د شیطانا نو له برکته د دوستانو مو ندل

دا ختر په دریمه ورخ هم د دو همې په خبر جمرې (شیطانا) له زوال
 وروسته ویشتل کېږي، خو ددې لپاره چې بیروبار ډېر زیات وو ډېر حاجیان
 آن لس بجې ور وران شول، موب هم لس بجې له خېمو راوتل پیل کړل، لس
 نیمي بجې به د مزدلفې او منی لوی سېک ته چې له پاسه پونبل شوی او ګرد
 چت لري راوتلي یو دا ډېر پراخ سېک دی چې حاجیان پرې له مزدلفې خخه
 جمرو ته ورخی حکومت دلته هم ډېر کار کړي دی، د سېک دواړه خوا د خښلوا
 او به، دا د اسه ځایونه او بیت الخلاوې جوړې شوي دي.

دبیروبار له کبله تلل د میېږي پر پنسو وو، موب هم قول په همدي انساني سيل
 کې په درې صفوونو کې ور نتو تو، کله تېل ماتېل، کله تګ لېرو، کله بیخې
 توقف، ورو، ورو مو ملګري رانه ور کېدل، زه هم د یوکتار په سر کې روان و م
 ملګرو ته مې د نظم، دقت، نه ور کېدلو توصیه کوله چې یو چامې پر او ره لاس

کېنسود، چې ورومي كتل زموږ کليوال قاري همایون زمری وو له سلام، ستري مشي، وروسته يې راته وویل چې خالد هم له دوي سره دكتار په سر کې روان دي، خالد دسره رود دککرک او سېدونکي په قوم ميا دي ډېر بنه هلک دي، په پوهنتون کې زما هصنفي او په ليليه کې مې د اطاق انډيوال وو، دواړه یوځای او په یوه صنف کې فارغ شوو، قاري زمری او خالد د معلمینو په توګه راغلي وو، خالد راته وویل چې زموږ بول ملګري هم ستاده په پونتنه او یادونه کوي همدلتنه دي او س يې درته پيداکوم، اخوا دیخوايې وکتل با لاخره له خود قيقو وروسته هغه سړي هم را پيدا شو، دا قوماندان زمری احمدزی وو زمری احمدزی زما هم ملګري دی خوزماد کشر ورور امين جان مشفق چې په رنګ او بنه کې تر ما ډېر مشربکاري نړدي ملګري دي، مشفق ترما درې كاله کشر دي خوبناغلی ډاکټر فضل الرباني چې او س هم ما وويني نو رانه و پونستي : (مشرحقيارصيې خنګه دي؟) په ځوانه ځوانه کې يې په ډيره کې سپين لګبدلي دي او س په دې خاطر چې رازې يې چاته بسکاره نشي نوخپله بنائيسته سوچه ډيره يې چې دجهاد په تاوده سنگر کې نوي راتو ګبدلي وه و خرييله . زه خو يې له دې پرته د سپين ډيرتوب بل دليل نه وينم چې ممکن په کورکې محکوم وي . مشفق ګرم هم نه دي او نه یواخي هغه پردي رنځ اخته دي زه ډېرنور داسي خلک هم پېژنم چې دا سپينو نينې چې چللى او د فولادو خنځير په ګتو شکولی شي خوپه دې ساري ناروغۍ اخته دي ، د مينې په خام تارتېل کېږي او د خپلې مېرمنې پر وړاندې يې د تسلیمي وسله اينې وي . داسي کسان کم نه دي چې مېرمنې يې په رينا ورڅ پري د اسمان ستوري شمېرلى او نيمه شپه دلمړ په وړانګو کې ذري بېلولې شي .

تاسو ته بې وايم خودا حقیقت به له تاسو سره امانت وي او هغه ته به بې نه وررسوئ ئىكەن كە خبرشوجى مایپى لە مظلومىيە خوک خبر كېرىدى نو ممکن داھل مې ووهى - زما منھوى ماما او مېرمن يې تېركال دواړه یوئى حاج ته تلىي و اوس چې راستانه شوي نو ماما مې - بنايى لە وېرى - خپلى مېرمن ته دې بې حاجي خطاب كوي خو مېرمن يې ورتە تراوسه بايى فلانى (د فلانى پلاره) غېرکوي. كله مې چې د یونلىك دا برخه ليكاله نوزما داوښي زوي نجيب الله بنگش مې هم خنگ ته ناست وو هغه راته وو يل چې حاجي صاحب ئگوره ده گو کسانو پە لىست كې چې لە خپلو مېرمنو وېرپېرى زما دكاڭا نوم درنه هېر نشي خودقىقى مۇپە روانە ضرور خبىرى او كىسىپى و كېرى يوبيل ته مو د تېليفون شمېرپى ورکېپى او دىبيا كتلۇپە هيلىه مو خدائى پامانى و كە.

لە عمومي سېرک خەخە خىف مسجد ته تلىلى تولىپە لارى تېل شوپى وي، ماكلە پە دې مسجد كې لمونئ نه وو كېپى، او غۇنېتلى مې چې د ماسېپىنин لمونئ همدلتە و كېم، دلارو تېلۇ حيران كېم، با لاخە طاقت رانغى دسېرک دغاريپە كتارو اوپنجرۇ و اوېنتىم ترمنئ خوسېرکە دى، لە پولىسانو مې پتى يابە پولىسانو ھم ئان تېرۋېست او گۈشت بە يې كاوه، ئان د مسجد منئ تە ورساوه، ايلاه زوال شوئى و همدلتە مې د ماسېپىنин لمونئ و كې او جمروتە روان شوم، لە ملگۇرۇپەل شوئى و م لارم پە ھېر ارامە مې پە لومرى پور كې جمرى و وىشتىپى كە خە هەم بېرۇبار وو خوجىمى تە بىنە ورنىزدى شوم اوېنە پە داد مې و وىشتىپى كله چې فارغ شوم او د جمرو بىل سرتە لارم نولە يو پولىس نه مې و پۇبىتلى چې شىش ابى دا وود تە پر كومە لار لارشىم؟ هغه چې كومە لار راوبىوده اوپرپى لارم نوبىل ئىتە ووتە ماگومان و كې چې هغه ادرس غلط را كېرى خو وروستە پوه شوم چې شىش ابى دا وود شمالي او جنوبى بىرخە لرى، كله چې د منى لە ساھىپە و تلۇپە بىنار كې مو تىر نه موندل كېدل، د بېرۇبار لە كبلە بە خلک د مېچىپە خېر پرمۇتۇر وېنىتى وو، لە مو تىر و خلک پە پېنىز رى سېدل، لە ھېر انتظار وروستە زە ھم ديو فلاينكوج سرتە وختم، مو تىر لە ھېر وخت وروستە لە بېرۇبار

خخه را ووت او حرم شریف ته روان شو، نېدې تو نل پرمخ راغى كله چې لە يوه تو نل
خخه را ووت لېه لار بې نه وە وهلى چې حرم شریف را ورسېد.

موتیردې بىر و بارلە كبلە و رو شوزە ھم ترى پە روانە بىكىتە شوم تر خوش چې مې لە جېب
خخه پىسىپى راوېستلىپى نۇ موتير و راندى لار كلينەرېپى ھم نە درلۇد پىنځە رىالە مې
يوي سپېلى تە ورکپى ورتە و مې ويل چې بىيا بې چلۇونكىي تە ورکپى خوهغە راتە
و ويل چې ھريور پىنځوس رىالە غوارپى حيران شوم ئىكە چې تولە لار پىنځە كيلومترە
يا پىنځە دقىقى ھم نە وە .

په او بو کې سجدې

يودوکان ته وختلم جوس مې وختنه او دا دسه دتازه کولوپه فکرشوم د مازيگرلمانئه ته ۴۵ دقېقې پاتې وي دحمرم سالون کې ددارالتوحید کانټينېنټيل هوټيل او دمکې شرکت هوټيل ترڅنګ څمکتلې ازيرزمينې، ا ته بنكته شوم بره پري دنارينه وودا داسه ئایيونه ليکل شوي وو خولاندي لوی تونل اولوی دو طرفه سرک وو له پوچا مې و پونښتل چې دلته تشنابونه چېرته دي؟ هغه ځواب راکړچې وړاندې ورشه په همدي سرک مې ډېر مزل وکړ بالاخره په یوځای کې له همدي تونل خخه نبې لاس ته لویه دروازه ووه په دې دروازه چې ورنوتنم نو په منځ کې لوی سالون اوښي او چې خواته لسګونه تشنابونه وو چې همدلتله هم له خلکو ډک وو ما هم همدلتله او دس وکړ له تشنابونو نېغه بره لارنه وه ماوبل راځه په همدي تونل نورهم وړاندې لارشه کېدلۍ شي دحمرم سالون ته چېرته پوري ختلې وي په تونل کې نورهم وړاندې لارم.

Ҳم Ҳم Ҳم هیڅ دو تلوخائی نه رائحي په تونل کې ختبې، لو بدېع، شمال او سهپل راته نه بنکاري بالاخره کوم پنځلس دقېقې وروسته تونل پاي ته ورسېدیو خائی ته ووتلم ګورم چې بازار، لوړې ودانۍ او کورونه دي نه حرم بنکاري او نه مناري، په پونښته، پونښته دشاو خوا پنځلس دقېقې مزله وروسته حرم ته راغلم ايله مې جماعت ونيوه، پر لارشپ کنده باران ونيوم باران دومره ډېراو تيز وو چې په لړو خت کې دحمرم په سالون کې او به ډند او دمکې په کوڅوکې سیلا بونه وبهيدل ماتريوتجيirlاندې چې د يودوکان مخي ته ولا رو و لمانئه ته ئاي و موند خوه مدلتله هم له باران خخه خوندي نه شوو. له ګريوان خخه تر پېڅولوند خيشت شوم.

شرکت مکه که کباری بازار

له لمانحه وروسته مې وغونبنتل چې خپلې خونې ته لارشم خووبېددم چې دمابنام جماعت رانه پاتې نشي. همداسي مې وکړل په حرم کې پاتې شوم دمکې شرکت خلورم پورته پربرینسنايی پورپورو ختم داشرکت خدای خبرخوپوره لري، په تولوکې دوکانونه اوستري، ستري مغازې دی ماهم خوشيان بیه کړل خو نرخونو له آسمان سره خبرې کولې دلته هم دپینبورښارد کباری بازار په خيرDSL ریالوشی په زربیه کېږي اوبيابنكته ترسلو چې په هرڅو جوړشول یوه سپینه جالۍ توهه مې خونبه شوه غونبنتل مې دخپلې مېرمنې لپاره يې وپیرم دیومتربيه يې راته دوه زره ریاله (څه باندي پنځه ويشت زره افغانۍ یا څه کم پنځوس زره کلداري)، وویل په چنو، چنومې زرریالو ته رابنکته کړ، زمادرې متنه پکارو.ه مادو کاندارته وویل چې له دې جالۍ سره خواستريالاندې پوخ هم پکاردي. هغه خوبه هم ورسره راکوي که نه؟ دوکاندارراته په ترييو تندې ويل چې نه! درې زره ریاله به یوازي ده مدي توکر راکوي که استراو پرتوګ ته توهه اخلي نوده ګفو به نوري پيسې راکوي. په دوکانونوبه وګرځیدم سم دکابل دنوي بناراو دپینبورد صدرکيسه و دکابل دنوي بناري په ستې سنتې کې چې کوم شى په پنځه زره افغانۍ ترلاسه کوي دبناري په نوروبې خوکې يې په دوه زره افغانۍ اخيستلى شي همداسي دپینبور په صدرکې هم رابنکته شوم مابنام لمانحه ته یوساعت پاتې وو. دیوهوتل ددروازې کين ارخ ته چو تري ته ورته ځای و په غزیدلو پېښونه خو په غونډو پېښو پکې ځاییدم هم دلته مې بوټان سره کېښودل اوویده شوم چې ستړګې مې وغرولي نومابنام ته لس دقېقې پاتې وي په دومره بېروبار کې مې نسه آرام، داډه اوله سکون نه ډک خوب

و کپنه می دجامولمدوالي ته فکرپریشان و اونه می بیروبار ته اندېښنه وه خوروسته یې شخک کړي و م په دې ورڅه می په تاوده سعودي کې د پسرلې تازه هو اول بدہ.

هله له خلکو سره بله مېنه، بله جذبه، بل اشتیاق، بل فکر، بل احساس وي. هله له سره دا اندېښنه وه چې که په او بوکې و درېدم نوناروغ به شم یابه می جامې لمدې او یا په ختواویا خیرنې شي په هماغه وخت کې چې شرکنده باران وربده او اوبه ترپنډی یو پورې راختنلي وي نوبیت الله مطاف او د حرم سلګونه جریبه سالون له خلکو ډک وواو خلکو سجدې په او بوکې کولې.

له مینې ربستونی خوند

له حج وروسته مولومړۍ جمعه وه او د جمعې لمانځه لپاره مو چمتو والی و نیوه ماغونبستل چې وختي لارشم خوسمیع د کوتې کلې [چابې] وړې وه راباندي ناوخته شوه د حاجبانوبې و باره ماغسې اوچ کې و په ډېر زحمت مې ځان دابن لادن له مسجد خخه و پراندي د پول پر سرپه یو صف کې له حرم خخه ډېر لېږي ځای کړ، تردې و پراندي حرم ته نېږدې د ئای موندل د مرغۍ شیدې وي. په صف کې مې خواته یوه تور پوستې سودانې وه ډېره عابده، زاهده او ارامنه نېټه وه اوله الله ح سره دراز او نباز خخه د خوندا خیستلو لپاره یې د بدن د هر غرې بلو توت آن [چالان] کړي و.

چاره نه وه او بره په او بره ورسره و درېدم له ماسره خود نارينه توب او بشخې توب فکر و خوهغه له خپل خالق سره دومره بوخته وه چې خدای ج خبرکه

پوهه شوي هم وي چي خواته بي نارينه او كه بسخه ولاره ده ماله خان سره همدا سوچ کاوه چي په هغه حدیث کي چي وابي لمونخ سترگي يخوي هغه خوهدا لمونخ دي همدلتنه هغه دمجنون کيسه هم راياده شوه. مشهوره ده چي يوخل چاپر مجنون غوسه وکره چي زه پرلمانئه ومتنه ولې زما په مخ کي تپرشوي؟ مجنون ورتنه وویل چي آفرین پرتا او ستاپر عبادت او لمونخ زه پرمجازي ليلا مين يم او دومره بي په مينه کي ژوره ووب يم چي ته مې له سره ليدلې نه بې. اونه دي له لمانئه خبريم خوتنه چي داصلې او حق لايزال دمينې دعوه کوي اوورته په لمانئه ولاړو ډنځحضوردي دومره برابرنه ووچي زه دي ولیدم.

حرا، د نورا او پلوشوغار

سیاموراته د تللو تاییا ونیوہ د ماسپینین له لمانئه وروسته خوتنه را ووتو په تکسي پسې ګرځبدو زه صرافی. ته لارم، یوملکري موډې لوکس کروزین پسې ورغی ماته خندا راغله چي دا کروزین کله له ده سره ئې ګورم چي ددواړواشارې پیل شوي مامي ملکري ته وویل ته نه وینې چي داخو مره لوکس موټرا او خومره لوکس سپري دي دا کله له موږ سره ئې. هغه خواب راکړ. ولې نه ئې نور ورسره ته جو پشه بالاخره په دوه سوه ریاله مې ورسره تګ راتګ خبره وکره. په دې خدماتو کي پرمور د شور د غره سرسرۍ کتل او د حراجره ته وروستل او هلتنه موږ ته انتظار او بيرته حرم ته بیول شامل وو زه ورسره مخکي کېناستم ډريور تور پوستي څوان عباس احمدابن علي نومېده چي له مکي نوي کيلومتره ليري د عصيم او سېدونکي و زمامملکري هم د بادغيس دقادس ولسوالي او سېدونکي عبيد الله، حاجي

خان، غلام نبی او حاجی و کیل وو دمکی په پاک بنار، شنو پارکونواونو تونلو نوبی لومړی د شورغره ته وروستو، په غرہ کې مودانسانانو کتارونه ولیدل چې یابه غرہ ته ختل او یارا بنته کېدل. له لیرې مودغره او خلکونداره وکړه له هغه ځایه حراته روان شود عزیزیه پر لارو وتو بنی لاس ته مومنی، مزدلفه او عرفات ووسړک مخامنځ حدیبیې ته تللی دی د حدیبیې هله په عزیزیه کې ده. د ملک فیصل پر پله دالمعصم پروات روان یوشیطانان یا جمرې راته بنکاري. د هراغره یا جبل النوریخ کې له موټرڅخه پلي شو. که دزره سترګ کې بیناوی نو خوارلس نیم سوه کاله وروسته هم په جبل النوریا درنا او نور په غرہ هماغه ملکوتی وړانګکې بنکاري، پلوشې ترې اوري، د غرہ په لمنوا خوکواوس هم د نورانیت، هدایت، صمیمیت او شفت نا او ځلا بنکاري. د غرہ په لمن کې ډېر کورونه د پاکستانی پنجابیانو، هندیانو او بنگله دیشیانو دی، د غرہ لمنه تریو حده ستغه او سخت کوتل دی وروسته زینې (پورې)، پیلېږي،

د غرہ په بیخ کې ترکومه ځایه چې موټر تللی شي د همدې خلکو دوکانونه دي، د لته هم هماغه دود دي د شلوشی په سلوبيه شي او بيرته شلوته راشي د لته سم د پير بازيارت غوندي کو چيان په زوره له خلکو پيسې غواړي په عذر او زاري پر خلکو اوابه خرخوي خلک دومره اړ او تنګ کړي چې پخپله پيسې ورکړي د لته هم خلک بیلچه په لاس پر لارو لاروی او په کندو کې خاورې اچوي کله کله یې پر کرنډی [د سپنه] مساله [شګه او سمنټا] پر کومه زينه اچولي وي او ورته ولاړوي پيسې غواړي په هماغه ډول لکه د کابل-جلال اباد، کابل-کندهار او نور سړکونه چې له پخولو وړاندې یې به یې په هر خومتری کې یو تن له بیلچې او تاټکې سره د سړک پر غاړه ولاړ او له خلکوبه یې د سړک د جو روپو په نوم پيسې غونښتلي. نارینه او بنسټې، زاره او ځوانان

تول ستری او خولی یې پر مخ روانی وې حراته پېراتلونکي پښتانه، د پاکستان پنجابیان او بنسکله د یشیان وو، خوترکان، ایرانیان، مصریان، اندونزیایان او مالیزیایان هم لیدل کبدل، دلته هم د پیر باد زیارت په خبر کو چنیان د پیسولپاره له لمنې نیول کوي، یوې بنسکله انجلی ماته داوبوبوتل راوراندې کړخوماوتره وویل چې د اخوګرمې دی، هغې ژر، ژر رانه روانه شوه، ما په دوکان کې او به واخیستې خوچې له دوکان نه را وو تم گورم چې هغې دیخواوبو بوتل راوراندې کړ. بیا مې ترې هغه هم واخیست. د حراسوري یا غارتہ د ختلو پر مهال مویوځای خلور شادیان [بیزو ګان] هم ولیدل. غارتہ ترډ پر لوره سرک هم جوړ شوی دی او موږ ورخی خونور هم غره ته پر پښو ختل شته خود مولوی احمدی په وینا، غارتہ له سرک پر ته [۱۱۷۰] پوری دی. په جبل النور کې هغه غارچې حضرت رسول الله [ص] به پکې ناست وو، د مرافقې او ذکر، فکر لپاره مناسب اوله خلکوبنه ګونبه ئای دی. شاوخوا یې تول غرونه او غونډۍ دی هلتہ یواحې له یو ذات سره اړیکې وي. حضرت محمد [ص] هم له بعثت خڅه وړاندې همدلتہ تفکراو تدبر کاوه. هغه وخت نه د هدایت لپاره قران او نه جبراپېل وو، داه ګه وخت وو چې د جهالت تیاري د عربو په توله جزیره خپرې وې خلکوبه پخپل لاس بت جوړ کړ او بیابه یې هماګه خپل پیدا کوونکی، پالونکی، ساتونکی او روزی رسونکی باله. خلکوبه خپل دزړه توقي [لور ګانې] آژوندی بسخولې. حضرت محمد [ص] پوهبده چې د اه رخه باطل او نام دی هغه د حقې لارې، د بشريت لپاره دروښانه تګلارې او درېښتونې خالق او اللہ ج پېژندلولپاره له خپل کورڅخه شاوخوا او، اته کیلومتره لپرې د غرونو دلپې منئ کې دې غره ته خته، د خوڅورخو خرڅ (تونبه)، به یې له خانه سره واخیسته چې هغه به ختم شونوبیرته به راغې د حضرت خدیجة الکبری له خواچمتوشوی

خرخ به يې واخیست او بیرته به جبل النور ته روان شو، رسول الله [ص] احراته له تللو پر اندي رینستوني کېدونكې خوبونه لیدل رسول الله [ص] ادهمدي غره په سركې په يوغار كې ناست وو چې الله تعالى پري خپله پيرزوينه وکره، خپل استازى يې و تاکه او درسالت دروند باري پي ددهغه مبارك پر نازك او برو كېپسود دلته چې الله [ج] لومړي کوم پيغام هغه مبارك ته وروليره هغه په لوستلو اوليكلو [سـواد او زده کـړي] امرودالله معارف، پوهې، رينا، سواد، ليک او لوست سره د اسلام ژوري اړیکې او په اسلام کې د پوهنې ارزښت بنه خړګندوي دی. د حرا په هغه غاراو په هغه ئای کې چې رسول الله [ص] به په کې کېناسته دېږي و بار او سخت تېل وو نزاونسخي هڅه کوي چې هماګه سوری ته ئان ورسوي يوله بل سره لګډل او منيل خو عام وو بنځي به يې سترې او سرلوڅي شوې هر چاهه کوله چې درسول الله [ص] د سجدې ئای ته ئان ورسوي او هملته دوه رکعته لمونځ وکړي خلک کتار وو او يې نوبتي دېره وه. دلته لمونځ کول نه سنت، نه واجب او نه فرض دي بس يوه مينه، له خپل ګران پيغمبر سره روحي تراوا هغه ته دعقيدت او پيرزوينو نذر انه وه زما په اند دلته په دېږي و بار او يې سترې کې له لمونځ کولو خڅه د لمونځ نه کول غوره دی خوبيا هم طاقت رانځي په همدي بېروبار کې مې ئان ورساوه او هملته مې دوه رکعته لمونځ وکړ. غارتیت او لور قدی انسان پکې پر ولاړه لمونځ نشي کولي.

زموږ ملګري غلام نېي ددې يې سترې په لیدل توبي وو بستې او ويل يې چې وېږډ الله [ج] ددې يې سترې، له امله پر موردا غر وانه روې عبید الله وو ويل که دشور په غار کې هم همدا دول تېل او بې سترې وي نوزه خونه ورځم نزاونسخي دیوبل په غېر کې وو يوه ټوانه بسخه مې ولیدله چې خوتنوله لاسونوا خوتنوله پنسو ونيوله، دغارله خولې او بېروبار خڅه يې وو بسته

اولوري تيگي ته يې و خيزوله د سعودي حکومت دشور او حرا په غرو کې کارنه دی کپري نه يې دختلواونه يې درابنكته کېدلولپاره کومه اسانتييارامنځته کپري زماپه باورښايپه لامل يې داوي چې حرا او شورته تلل د حج برخه نه ده او سعودي حکومت دلته ورتلل ضرورنه، بلکې آن بدعت يې بولي که دلته تګ راتګ اسانه شي نوبیابه د حج دیومنسک په خيردله هم تګ ضرورګنې که خه او س هم تقریباً تول حاجيان ورځي ماډېري زړې نسخې او بوداګان ولیدل چې دې غره ته ډېرېه زحمت ورختل دغره پرسرکانتينونه وو خو قيمتې پکې ډيره وه هملته مو چای و خښه ورو، ورو رابنكته شو لاندې استاد عباس احمد خفه و اوویل يې چې ځنډ مو وکړښتیاهم مانبام ولډمونځ ځای مو د استاد خوبنې ته پرېښو.

حرا یا جبل النور د حرم شمال ختيئ ته واقع دی دسمندرله سطحي څخه ۲۲۱ متره او د حمکې له سطحي ۲۸۱ متره لوردي، دې غره ته پوري اکزاري یا منځني ډول دي ټکه يې د پورې یوشمبره پردي اوورختل په او سط تګ یو ساعت غواړي. دغره په سرکې شمال ته یوه دروازه یا عماره ده چې د دوو تيگو په منځ کې ورته لارده ددې دواړو تيگو په منځ کې فاصله په عرض ۲۰ سانتي متره ده او نزاوښې هڅه کوي چې په همدي ۷۰ متره مسافه کې له یوبله مخکې شي ددې تيگو تر منځ فاصله په او بدرو درې متره اولوروالي يې دوه متره او په روستني برخه کې یونیم متر ده خلک په همدي ځای کې په دې ډول لمونځ کوي چې یوبل پسي و درېږي، رسول الله[ص] هملته ناست وو چې العلق سوره [اقرابة اسم ربک الذی خلق] پري نازل شو. اوله وحی وروسته یو خل حضرت محمد[ص] حضرت جبرايل هملته ده ګه په اصلې بنه ولیده.

له حرا خخه دجمرو په لار راوو تلودملک عبد العزیز په تونل حرم ته راروان
 شو دبیر و بار له کبله تونل بند و خود سالنگ او یاد رونتی د تونل په خپر په
 کپ د چازره نه تنگ بده خکه چې سپین پرق او ایر کنډیشن چالان وو پرون له
 جمرو خخه پر پنولا رو خونن مو تپری مانه وو او د حرم حرم چیغی بې وهلې زه
 په مخکینی خوکی د استاد عباس احمد سره ناست و م دلار بندی په همدي
 شببوکي مې ورته فکر شو چې تول ورون يې لوح وو ماورته وویل استاده
 پرتوگ کش کړه عورت دې بنکاري خوهغه راته وویل چې دوی یواحې
 همدا او بد کمیس اغوندی او پرتوگ ورسه نه اغوندی خولمن يې پخپل
 ورانه راکش کړه کله چې لار خلاصه شوه اوله تونل خخه وو تو نود حرم په
 برج موسترگې ولګېدې پاوباندې او ه بجي وي او د ماسخون لمو نئ تيار
 واوازان وشو د باب بلال سره موئای ونيوه نفل مو و کړل خود قيقې وروسته
 اذان وشواو جمعه و درېدہ

د نیستمنی او شتمنی مسابقه

سعودی شتمن هیواد دی خودلته هم دشتمنی په و بش کې توازن [انډول] په پام کې نه دی نیول شوی دلته هغه دالفت صاحب خبره یود وینې له فشار اوډ وینې ده بربست له امله مری اوبل دوینې دکمنست له امله ، الفت صاحب بې له شکه دلورو خیالونو اوژورو فکرو نو خاوند و هغه پنځوس شپته کاله وړاندې په افغانستان کې هم دې غمیزې یادپانګو دو بش په کارکې دانډول نه شتون اوډدې غمیزې ناوړو پایلوټه متوجه و په سعودي کې ددې نانهولی ګراف وروستي حد ته رسبدلی دی ، یوتن به د میلیارد د نوډه الروخاوندوی بل به په خاورو کې ژوند کوي ، د یو پر پیسوبه د لوپدیع بانکونه ډک وي اوبل به وچې ډوډی ته حیران وي . همدا اوس دلوپدیع بانکونه د عربانو پر پیسو خرخي ، پیسې د عربانو او صنعت ، تخنیک ، سوداګری او پر مختنگ پرې د غربیانو روان دی غربیان هم کله کله ددوی له حماقتونو او عیاشی . خخه ناوره استفاده کوي پر یوا اوبل نوم یې شتمنی کنګل کړي ، شاوخوا دوه کاله وړاندې مې واور بدل چې امریکا د عربی متحده امارات تو د شیخانو ، امیرانو او شاهزویانو خخه شاوخوا او ه سوه میلیارد ډالر په یوه اوبله پلمه کنګل کړل . د لوپدیع په بانکونو کې د عربانو د پانګو او پیسو ساتل ددې لامل کېږي چې عربان د لوپدیع مریان شي ، ئکه چې پخپله یې خپل لاس د هغوي ترتیگې لاندې کړي دی . که دوی د لوپدیع هره روا او ناروا غونښته ونه منی نومیلیارد د نوډه ډالر پی کنګل کېږي . عجیبه ده پیسې او شتمنی هم ددوی ده او مریان هم دوی دی .

په سعودي کې دابن لادن او جا حظي په نوم دوه شرکتونه دشتمنیو د انحصار دوه بنې بیلګې دی دادواره کورنۍ دو مره شتمنې دی چې حساب یې له دوی هم غلط دی . خوبل خوابیا د همدي هیواد اتباع د حرمینو شاوخوا

اودمکي او مدینې په کو خو کې پر ئەمكە ناست او گدایې کوي . د حرم شريف
 په شاو خواکي په هره لارا او هره کو خه کي د گدایي گرو كتارونه لي دل كى بى .
 ھيني سوالگر بى نتياهم معیوب وي او ھينو بى ايد گدایي او خلکو د پام ،
 عاطفي او شفقت د جذبولولپاره خپل لاس او پنه ترلى ، پربدن يې
 مصنوعي تپونه جور كپي وي او داسې زمينه يې برابره كپي وي چې
 د هر چازره ورباندي سو خي داسې مې هم او ربى دل چې د سعودي له
 گاوندې يو هيوا دونو او آن له سودان او نور و افريقيا يې هيوا دونو هم سوالگر په
 پتىه او بىكاره د حج په موسم كې د گدایي لپاره رائحي داسې هم شوي چې
 سعودي چاروا كيو خو خو خله بهرنى سوالگر په دله اي زهول نىولي او له
 هيوا ده يې و بستي وي خود بى زرپر يوه او بله لار راستانه شوي دي .
 داسوالگر كله انسان دومره مجبور كپي چې د پيسوله ور كولو پرتە يې چاره نه
 وي ، كله كله خپل تپونه او معیوبىت دومره جدي و نىسي چې انسان په
 عاطفي محكمه كې د پيسو په ور كولو محاكمه كپي . د سعودي پوليس يې هم
 مخه نىسي خوس يې نه رسپرى . ھينو سوالگر په نور و زبو هم د سوال
 الفاظ ياد كپي دي : (حاجي بابا يك رىال ، حاجي بابا يك رىال ، او زونه
 کوي ھيني کو چنى ، ان جونى سرى پورى و نبلى ھيني مو پخپلو سترگو
 ول يدل چې د خلکو د تېرو بى ستلو لپاره يې لاسونه په خنکلا او پىسى هم په
 ورنو كې قات كپي او ترلى وي .

حجرالاسود

دفقهی په کتابونوکی می دحجرالاسود په اړه ډېرڅه لوستی اوله حاجيانواوربدلي وو خولاهم ددي تيکي په اړه له سه هوسره مخوم ماګومان کاوه چې داتيگه به د بيت الله له ديواله خومتره لپري په مطاف کې اينسي وي په لومړي طواف کې هم پري پوه نشوم په دو همه ورڅه مې ځکه پونښته وکړه چې د بسکلولو تلوسه یې راسره وه یوم لکري مې له لپري راوښود په يادمې نه دي چې په لومړي ځل به مې کله او په خووم طواف کې بسکل کړي وي خودتلويسي او اشتياق غونښته مې داده چې په مکه کې زمادشتون په دو همه يادريمه ورڅه مې بسکل کړي وي.

د حجرالاسود بسکلول هیڅ وخت هم اسانه کارنه دي په ځانګړي توګه د حج په ورڅوکي خودژوند په یې تاماپږي . حجرالاسود د بيت الله په جنوبي کونج کې د ملتزم او د کعبې دروازې ترڅنګ اينسي دي دلته دومره بیروباروی چې د طواف مخه یې نیولې وي که د حج په ورڅوکي خوک د حجرالاسود بسکلول وغواړي نوچې څوان او تکرہ هم وي او د حجرالاسود یومتری ته ځان ور ورسوي نو همدا یو مترفاصله به کله کله په دو ه ساعتونوکي هم لنه نه کړي، کله خوداسي هم کېږي چې د یو چالاس هم حجرالاسود ته ور رسپږي خوچې د تیل خپه پري راشي دومره لپري یې بوټي چې بیاپي ورته ورتلڅو ساعته غواړي.

زه یوم اسخونن له لمانځه وروسته ورنډې شوم یوه عربه نسخه هم ورته ډېره نړدې شوې وه، تیل یې کاوه او ځان یې وررساوه پولیسو منع کوله خو هغه چېرته منع کېدله، د لیونې په خپريي جنګ کاوه خوله یې هم اچوله، دي ته خوبیي پام هم نه و چې دا نسخه ده او ځان باید له پردیو نارینه وو وساتي

مامخکي هم د حجراسود بنسکلولو شرعی حکم بیان کړ، په د اسې حالاتو کې چې نسخه بې حجابه شي اویا خان او نوروته د مرګ او درانه زیان یقین وي بنسکلول بې آن د حرمت حالت ته رسپري . ما هېڅ نسخه هم نه ده لیدلي چې د حجراسود ته تللي وي او بېرته پت سرراغلي وي، زه پوهېدم چې د حجراسود له بنسکلولو خخه يې نه بنسکلول بنه دي خوبیاهم طاقت نه راته پنځه ئله مې د مرګ په قبلولو، جنګ او تېل ماتېل بنسکل کړي دی . د حجرالاسود د بنسکلولو په برخه کې یوستره ستونزه داده چې ددې تېگې بهرنۍ برخه چې په اسانه شونډې ور رسپري پونسل شوې ده . هرڅوک مجبوردي چې سر ورتنياسي او د ننه يې بنسکل کړي . یو ئحل پري زما او د یوې نسخې جګړه شوه، هغې زما مخه نیوله او غونبنتل يې چې خپله ورنډې شي او ماد هغې، بالاخره موږ دواړه تېل راوو پستلو، د پخواړې راباندې ډېرې پتکې او غوسې وکړي .

ئينو خلکو بیا له بل تکنیک خخه کارا خست، که ددوی کوم ملګري به داتېگه نه وه بنسکل کړي نو خلور پنځه تنه به یو ئحل او یو خایي ورغلل نوروبه خلک تېل و هل او یو بل ته به یې لاسونه ورکړي وو او ده ته به یې لاره جوروله، زموږ سره یو خوتنه هراتي پیاوړي او مست خوانان وو، هغوي به هم همدا کارکاوه، هغوي به په توکه ویل چې که هرڅوک د حجرالاسود بنسکلول غواړي نو موږ ته دې زریاله راکړي موږېږي وررسو . د حجرالاسود بنسکلول خه کم ارزښته خبرنه ده، خلکوبه ورته په حرم کې شېږي تېرولي، اسانه وخت او د بیروبارد کمنښت د شبېولپاره به په حرم کې پاتې کېدل، یو ئحل د حج له مراسمو کوم شل ورڅې وروسته د حرم د خادمانو د یوتن سرګروپ (شاهد) سره د حرم په دریم پور کې ماسخوتن ناست و م چې ګرځنده تیلیفون يې و شرنګد، یودوست يې له پاکستان خخه په تیلیفون

کی ورته ډپره سپارښتنه کوله ورته ويل یې چې هغه فلااني حاجي راته له
مکې معظمې خخه تېلېفون وکړ او ډېرڅه و، ويل یې چې له اخترنه
تراوسه ډپرکوبنښ کوم خونه یم توانيدلی چې حجرالاسود ته ئان ورسوم
، هغه له شاهد خخه وغونبتل چې ورسه مرسته وکړي او حجرالاسود ته یې
ورسوی خوشاهد ورته وویل چې بله هره مرسته ورسه کولی شم خوداکارنه
شم کولی ټکه چې یو خوهله د بیروبارله کبله موږ هم نه شو ورنډې کېدلی
اوبل د اکار حکومت هم منع کړي دی که هرپولیس اویا د حرم خادم یا
کارکونکی په دې کارونیول شو نو د سعودي حکومت ورته سزا ورکوي،
ته ورته وواي چې خپله کوبنښ وکړي.

حجرالاسود دکعبی په جنوبی گوټ کې د مطاف له سطحي یواعشاريه
لس متړه پورته اینښو دل شوي ، اوږدوالي يې ۲۵ سانتي متړه اوپلنواли يې
تقریباً ۱۷ سانتي متړه دی . رسول الله ص لا په نبوت نه و مبعوث شوی چې
دمکې او سپدونکيو کعبه ودانه کړه خود حجرالاسود په اینښو دلونه جو رپدل
هرقام غونبستل چې د اویار په خپل کړي د ابوامیمه مخزومي د قبیلې یوتن سپین
ږیرې پیشنهاد وکړ چې سباسحر هرڅوک وخته له نورو وړاندې له باب
بني شيبة خخه کعبې ته راغۍ نود هماغه پړکړه د طبیق ورده . سبا
سحر خلکوکتل چې د حضرت محمد ص د تندی رنا رابکاره شوه حضرت
محمد ص له درایت او کفایت خخه کارواختت تیګه يې پر خادر کینښو ده
د هر قوم یوتن استازی يې راوغونبست او د خادریوه یوه پیځکه يې ورکړه
او تیګه يې دکعبې د بوال ته نبردي کړه بیاهغه [اص] اپه
خپلومبار کولاسونو هغه واخیسته او په خپل ځای يې کېښوده او په دې توګه
يې د قومونو تر منځ د ستراشمخه ونیوله .

رسول الله ص فرمایی چی حجرالاسود له جنت خخه راغلی تیگه ده.

تاریخ پوهان وايي چې کله حضرت ابراهيم ع کعبه و دانوله، د کعبې دیوال لور شو او حضرت ابرا هیم ع نه وررسپدہ نواللہ ج دا تیگه له جنت خخه راولبرله چې هغه [ع] پري و دربوي او د بواں ته ورورسپوي.

تاریخ پوهان وايي چې داتیگه به پخپله د کارپه وخت کې د ابراهيم ع ترپنبولاندي تاوې دله.

دا تیگه یوه ټوته وه خود قرامطه وو په وخت کې اوله هغې وروسته داسې پېښې وشوي چې د دې تیگې بسکاره برخه ماته شوه او کوچني ټوټې ترې بېلې شوي لویه ټوته بې د خرمایه اندازه ده. قرامطه د اسماعيلي باطنې شيعه دله ده چې حجرالاسود يې په ۳۱۹ هجري کالمات کړاو په ۳۳۹ هجري بېرته ترميم شواود سپينوزرو پوبن ورکړل شو دا اته واره هماګه ټوټې دې چې د حجرالاسود په منځ کې اينسodel شوي او بسکلول يې سنت دي. د تیگې او پوبن او نورو برخونسکلول سنت نه دي. سعودي حکومت د ۱۴۲۲هـ په ربيع الاول کې داتیگه او پوبن له سره ورغووه او د پري بسکلی کړي دي. یو حل د ماسخون لمانځه په وخت کې پري د بېښنا د ګروپ رنیا پريوتې و د سپينوزرو پې پوبن دي رنیا ته داسې انعکاس ورکړي و چې ما ګومان و کړ له حجرالاسود خخه سپین را دونه راتاو دي.

د روایاتوله مخي، دې تیگې لومړي تک سپین رنګ درلود خودا چې هر ګنه ګاراوبې ګناه بسکلوله دانسانانو د ګناه له کبله د دې تیگې رنګ تور واوښت. امام مجاهد وايي کله چې حضرت عبداللہ ابن زبیر کعبه د و دانولو په نیت ورانه کړه نوماولیدل چې د حجرالاسود د منځ رنګ سپین و رسول اللہ [ص] فرمایي چې داتیگه به دقيامت په ورڅه د هغه چاشفاعت و کړي چې بسکل کړي يې وي حضرت عائشې [رض] د بیروبارله کبله د دې

تیگې له بىكىلولۇدۇھە و كىرە. حضرت عمر رض چې يورىپىستونى، مجاهد، موحد، فاروق او انقلابى خليفە و ددى لپارە چې خلق دحىرىلا سودپە احترام كې افراط او مبالغە و نە كىرى نوداتىگە يې مخاطبە كىرە. ورتە يې ووپىل: زە پوهىبىم چې نە چاتە كىتە رسولى شى او نە نقصان يوھ تىگە يې كە رسول اللە [اص] مې نە واي لىدىلى چې تە يې بىكىل كىرى يې نو ما باھە هيچكىلە هم نە وي بىكىل كىرى.

وارە لىگىيا ئىينى ئان ئىينى جەھان جورپوي

نەھە بجى سىرمىپى خالد تە فون و كىرەغە پە ۱۵۳ مە ودانى كې او سېدە. لە دە سىرە زمۇر كلىيواھم ووپە جروال كې درې لوپى او خۇپورىزىپى ودانى خواپە خوا دى. دا ودانى، افغان دولت كرايە كىرىپى وي، دلتە ۴۵۰۰ تەنە افغانان او سېدل بعشيھم پە كې دفتردرلۇد. خالد لومپى پورتە راغى ماورتە ووپىل چې لە قارى زمرى سىرە مې مخ كىرى ھەم راسە روان شوقارى زمرى پە اوام پورپى او سېدە، لفت يابرىپىنىاي زىنېھم خرابىپى وي. قارى زمرى كې لە ئان سىرە ملکىرى كې او اتەم پورتە دطالب اخونزادە خونى تە ورغللۇپە دې خونە كې لە طالب اخونزادە [اخونزادە صاحب ددى كىنسولە ليكلىخواونى ورلاندى وفات شو انا لله وانا لىيە راجعون] پورتە زمۇر دكلىي ملک معلم صاحب ميرزمان، سمىع اللە او صابرھم او سېدل دوى لە ئان سىرە خېلىپى مېرىمنىھم راوستىپى وي چې ھەفوئى پە بلە خونە كې او سېدلپى، دامھال ددوپى پۇنىتىنى تە زمۇر بل كلىيواھلە غلام دستىگىر او زمۇر دترە زوى شېرھم راغلىي و و خوشېپى موپە پەرىسى كې دكلىي كور خبىپى او تۈركى تىكالىپى و كىرى پاوباندى يۈولس بجى لمانئە تە روان شو

معلم صاحب میرزمان زما ملگری دی، تکره وین اخلاقی او هغه د چا خبره مخ ماتی زامن لري په پیښور کې هم په کمپ کې خوارلس کاله یوخای او سبدو. طالب اخونزاده زما له پلاره هم ڈپر مشرو و خوزما ملگری و بنه شوقي ټوانې یې تپره کړې وه په بډه بېره کې زموږ د جامع مسجد موذن وو خور غربی په درلود او خور او او برد اذان یې کاوه یوڅل په بډه بېره کې چې داد مسجد موذن وو د مسجد او د مسجد د لاسپیکر واک او اختیارهم له ده سره و، نه پوهېږم په خبره مې ورسره و رانه شوې وه ورته مې وویل چې لاسپیکر اته خلاص کړه چې خلکوته مسایل کوم هغه هم لاسپیکر اته پرانیست او مایک یې زما قدتہ برابر کړه هغه وخت به زه ایله د ۱۲ کلنوونوم په لاسپیکر کې مې مسایل پیل کړل طالب اخونزاده، اخونزاده وه خلکوورته عقیدت او پرزوینې درلودلې دم او دعا یې پرې کوله او ماورپسې راو اخیسته د اسلام له نظره مې د نسب موضوع راو سپرله، دی راته ناست و او مایه لاسپیکر کې ویل چې په اسلام کې میا او اخونزاده نه شته دی سید، میا او اخونزاده یې لاخوک دی په اسلام کې د بهتری معیار شخصی تقواده هر خوک چې متقي وي که جبت او جولا هم وي نو هغه بزرګ دی دم او دعا باید پر هماغه وشی په دې خاطر د چا احترام مه کوئ لاسونه یې مه بنکلوئ دم او تعویذ پرې مه کوئ چې گوندې هغه اخونزاده دی، دنوح او د هغه د کافر زوی، دحضرت ابراهیم او د هغه د کافر پلار، دحضرت رسول ص او د هغه د کافر تره کیسې مې و کړلې چې گویا هر خوک د خپل عمل مسؤول دی، ما دده پر ضد خبرې کولې دی راته ناست و لاسپیکر یې هم راته چالان کړې دی، مسایل مې چې بس کړل نو هم د مره یې راته وویل چې زړه دې يخ شو.

اخونزاده صاحب اوس مهاله پر کمزوری او د خواتیاکالوو او س د
 کمزوری له امله حرم ته لمانخه ته تللى هم نه شی لمونخونه په خپله خونه
 کې کوي د حج په ورخوکي غلام دستگيرد و مرده مرسته ورسره و كره چې
 خوک يې د خپل پلارسره هم نه کوي هلتە هرخوک ئان ته حيران وي له بل
 سره مرسته سخت كار دى او لور عزم غوارپي او بىالە كمزورو او په نورو
 متکي خلکوسره، خوغلام دستگيردا همت و كې چې اخونزاده صاحب يې
 په ويلچر دناروغانو بايسكل، كې كېنولى منى، عرفات او مزدلفى ته
 وروست د جمرود ويشتلۇ، د طواف زيارت او قربانى كاريپى ورتە اسانە
 زما له ماما حاجي حبيب الرحمن استاذ سره په خونه کې يو كونپى سپين
 بىرى او سېدە چې اوس د جلال اباد په اكمالاتي بىز کې او سېپرى زوى يې هم
 چوان مولوي دى او اوس د حج په معلمینو كې راغلى دى ، ماما مې وويل
 چې دامولوي له موب سره نېدى ودانى كې او سېپرى وروسته بىاما دا خوان
 مولوي ولیده واقعاً چې تىدرسته او بىكلى سېرى و د وخت په تېرپدوراتە
 خرگىنده شوه چې ده كولى شول چې خپل پلار لە ئان سره په يوه ودانى كې
 خوپرې بدە آن په يوه خونه کې مېشت كېي خو دده د خدمت لە كبلە يې ونه
 غونبىتل چې پلارىپى ورسره نېدى وي دا سپين بىرى يوه مياشت زما ماما تە
 پر شاواو په مزدلە او عرفات كې مې ماما دې مولوي صاحب تە فون و كې
 چې پلار دې نور ستري او له پېپۇپاتې دى او زە يې هم ستري كرم، راشە او
 مرسته ورسره و كره هغە ورتە په خولە بىھ كېي و خونوريپى خپل فون
 بند كېي و دوه ورخې زنگ هم نه ورتە، په دريمە ورخ چې په شيطانو كې
 پلار او زوى سره مخ شول نو پلارىپى بىھ د زرە لە خلاصە بىكىنچلى
 ورتە و كېي او ورتە يې وويل چې د حج په دې مقدسو ورخاو مقدسو
 ئاييونو كې يې بىپى پرپمانە بىيراوپى ورتە كېي دې.

داخونزاده صیب دوي تله کتلوا وروسته چې حرم ته لارو نولومړي او
دوهم پور کې خای نه وو، لاندی Ҳمکتلي (زيرزميني) ته بسکته شو، بهر بنه
ګرمي وه خو هلته پريمانه ايرکنډ يشنونه لګيدلي وو. دا Ҳمکتلي له کعبې
څخه راتاو اوډېر پراخه دي

تك سپین ګران بېه مرمر یې هم په فرش، هم په یالو او هم په ديوالونو
کې لګيدلي دي. دزمزم دگمو او سپو او بوسلګونه ترموزونه اينسي دي
ديوالونه یې فولادي ته ورته ډيرسنګين رنګ شوي دي. دحمر دنه په هر پور
کې سلګونه دبوټانورفونه اينسودل شوي چې ډيرې دمرمو دی، همداراز
دقرانکرييم سلګونه رفونه چې پره رف کي لسکونه قرانکرييمونه اينسي دي.

تېلېفون

هر حاجي اړدي چې د خپلې کورنى او دوستانو سره داريکو لپاره يو گرځنده تېلېفون (مبايل)، او يو سيم کارت ولري ماهم په جده کې له بنکته کېدلو سره سمدستي يو سيم کارت واخست، هغه سيم کارتونه چې په بازار کې لس ریاله بیه لري هلته په ۲۵ ریاله پلورل کېږي. زمانمبر ۵۴۹۴۳۹۹۸۳ وو؛ خود ۲۵ ریالو کريديت هم پکې وو، کورته مې زنګ وواهه د يوې دقيقې پرسريې خلور ریاله و ګرځول.

د سعودي مخباراتي کمپني چې د حج پرمھال يې غوالنګه وي له هري خوا و هنه کوي له يوې خوا په دې موسم کې د خپلوبه رنبو او کورنبو اړيکو بې لورپوي له بلې خوا د خپل کريديت کارت بې هم يو نيم چند لورپي يعني لس ریالي کاره په پنځلس او د شلو ریالو کاره په اته وي شتو او ديرشو ریالو پلوري، يو خومې د حرم شريف ترڅنګ له يوه دوکاندار سره جنجال هم وکړ، ورته ومې ويل چې د لته خوقانون نشته او بيا يې درناوې نه کوي نو لله ج ته به خه ټواب ورکړئ چې د حاجيانو له اړتیاخڅه ناواره ګټه اخلئ. خوتاسو ته به د عربو او بیاد شتمنو عربو غرور معلوم نه وي؟

دامخباراتي شبکي له حاجيانو ډيري ګټې اخلي، شاو خوا شپر ميليونه حاجيان دنۍ په ګوت ګوت کې له خپلو کورنبو سره اړيکې نيسې کورنى. اړيکې يې هم لورپي يعني يوه دقيقه لېڅه باندې يو ریال وي. سعودي مخباراتي شبکي هم په افغانستان کې دفعالو شبکو په خپل خلک تېر باسي، خلکو ته مسج (پیغام) ولېږي چې تاته د کمپني لخوا موټرونه، ميليونه ریال يا... په انعام کې وتلي دي او يو نمبر ورنبي چې د پته زنګ ووهه، هئينې ناخبره خلک بیادي نمبرو ته زنګ ووهه په دقیقو دقیقو ورسره غږېږي خو

پایله بې صفو وي . ماته هم يو خل مسح راغى چې تاته په انعام کې ۲۱ موټر
 وتلي دي دادې درته مبارک وي او دې نمبر ته زنگ ووهه خوماوتره زنگ
 ونه وواهه . وروسته مې واوريدل چې نوروملګروتە هم همدا ڈول پېغانونه
 راغلي وو . په سعودي کې له گرئنده تلفون خخه د کېيني (pco) د مکالماتو
 نرخونه تیست دی . خويوخوپه کباتوشوکي بيروباره بروي بل هلته هم دوکه
 کېږي . مونږ د تلفون لپاره په جروال کي له همدي کېينو خخه یوې ته
 ورغلوبهرنى اړیکې في دقیقه ۴۹ هللي يا پېسې وویلې خو في دقیقه یې
 ۵۹ هللي حساب کړي او درې دقیقې به یې خلورحسابولي خوبياهم د مبایل
 په پرتله د انرخونه ارزانه و ، ماله همدي خایه په استرالۍ اکې خپل ملګري
 عزت الله عظيمې ، په پېښوکې د مولوي صاحب اظهار الله پلار ، په تګاب
 کې د مولوي اظهار الله د تره زوې نجيب الله او په کابل او جلال آباد کې خپلې
 کورني سره او ماما مامي هم له خپلې کورني سره په جلال آباد کې خبرې و کړي .

حِرم او جنازی

په حرم شریف کې د هر لمانئه وروسته د جنازی اعلان کېده، د مکبی معظمي او سیدونکو خوپریپده آن له نورو نبدي بسارو هم خلک د حج په په موسم کې د خپلو مرو جنازه په حرم کې کوي. زمانه يادیږي چې مونبودې په حرم کې له لمانئه وروسته جنازه نه وي کړي. له فرض لمانئه لږ وروسته غږو شي چې (الصلوة علی الاموات يرحمكم الله) یعنې (پرمړولمونځ (جنازه) کوو، الله ج دې پرتاسو و رحميږي).

دلته د مړو یو خایي یا تولیزه جنازه کېږي هر خوجسدونه چې راشي د امام په مخکې یې کتار کېږدې او په یوه نیت د تولو جنازه یو خایي کوي، یو خل د جمعي په ورڅه سحر د جنازې لمونځ و شو خوسمدستي بیا د جنازې اعلان و شو بیامو جنازه و کړه زه د باب اسماعیل له لاري طواف ته نتوتلن چې په دروازه کې یې له کعبې خخه جنازې راویستله، مړې یې په تذکرو کې اچولي او په اوږدو یې اینې وو له جنازې وروسته یې به را اوستله. مونږ منتظرو و چې جنازې وو خې او موب نتو خومامړي شمیرل په دې سحر یې ۳۰ مړې راوو پستله. وروسته زه پوه شوم چې د دو هڅلې جنازې لامل همدا وو چې دابه د امام په مخ کې ۳۰ تذکرو یامړو خای نه وو نو جنازه یې دو هڅلې و کړه. د ډیرو مړو مخونه لوڅ وو. په مدینه منوره کې مو هم له هر لمانئه وروسته جنازه کوله داخلک د دې لپاره هم له لپرو خایونو خپل مړې حرمینو ته د جنازې لپاره را پوري چې یو خود حرم فضیلت دی او بل د جنازې د ګډونوالو د شمیرل ديروالۍ د حج په ورڅو کې په هر لمانئه کې په میلیونونو مسلمانان وي او د چا په جنازه چې خلک ډير وي هغه نېک مرغه وي ئکه چې ډيره دعا ورته کېږي

دلته په جنازه کې وروستى تکبیر ډير او بډ وي او امام سلام ھم يواحې نسې.
خوا ته اړوي چپ خواته سلام مو ونه ليد.

www.melitahrik.com
0777 400 116

نه پرچا خوک کار لري نه پرچا غوسې کوي

دلته له فرض لمانځه وروسته دعا نشته ده ، دافغانستان په خيرده له يېزنت نشته دي. همدا چې امام سلام و ګرځوي سمدستي طواف پېل شي او آن امام لادواړو خواووته سلام نه وي ګرځولي چې حجر اسود حمله او طواف پېل شي .

هله د بې شرمي، آن د بد اخلاقی تصورهم نشته، د چاپه لمانځه او په مذهب نيوکه نشته ده . کله کله د بېروبارله کبله یو پربل غوسه وشي خونجک، وهل ټکول نشته، یو خل ماوليدل چې د هراپه غار کې دوه نفره لوه شېبې ونبتل نور مې په قوله موده کې لاس اچول ونه ليدل.

حېني څلک کعبې ته پښې غځوي په صف کې لمانځه ته منظر وي هماگسي په ناسته ویده شي ، چې اقامت وشي لمانځه ته ودرېږي او او دس نه کوي، دلمونځ کوونکي په مخ کې څلک تېږي آن یو پريل پښې بدې، کله کله خونارينه د اړتیاله کبله له بسخوسره ونبنلي، په سينه یې سينه او نور بدن یې پښه کې بدې، د تولو بسخومخونه لوش وي، آن که په احرام کې بې پت کړي نودم پرې او پرې، په زوره امين ويل، په امام پسي قرائت ويل کېږي حېني یوازې لمونځ کوونکي هم په زوره قرائت [قرائت بالجهرا] او اي رفع اليدين شته خوهیڅ بل ته بد نه ګوري او نه ورته کافريا ګمراه وايې دا کارونه د اسلام د نشت او صدور په ځای کې او د خداي په کورکې کېږي خوتول یو بل زغمي او مذهب یې حق بولي خوپه افغانستان او پاکستان کې بیا په همدي خاطري بول کافرا او مباح الدم بولي او دزر ګونو خلکووينې د همدي مذهبې او فرععي اختلاف له امله توې شوي؟؟

دلته زرونه او فکرونه يو خو جامې بېلې بېلې دي، د افريقيا د او سېدونکيو د نارينه او بنځينه وود جاموپه رنګ کې د پرتوپيرنه ليدل کېږي دواړه توره ياخره ګلداره توټه اغوندي ځينې افريقيايان د خپلو جامو په څېله رنګه توکرڅه جو پېټکي هم په سروي کله کله خوبي د نارينه او د بنځينه وو توپيرهم نه کېږي دلته په زړونوکې تګي نشه د پاكۍ او صداقت خاوره ده. يوشخص له لمرين او ګلورين بدنه هم غږيدلى شي، دلته داسي بشکلې هم ليدل کېږي چې د ډمکې پرسر حوري ګنډل کېږي او د صورت له پلوه داسي بدرنګ هم ليدل کېدل چې خلکو ته یې په ليدل لوډ بواسنور ډېټا پېښو خوهېڅوک د چاپه بشکلا او بدرنګي کارنلي او نه بشکلا کوم امتیازلري.

په پېښور کې د سید جمال الدین افغان په لېسه، او وروسته بیا دحضرت عمر فاروق رض په دارالعلمین کې زموږ یوانقلابي استاد مولوي عبدالظاهر چې د بنا غلي مجاهد مشران جنير حكمتیار استاد هم وو او په ربنتیا چې رون اندي او نوبنتگر عالم وو موږ ته ویل چې دا په داستانونو او افسانوکې چې د دیوانو او بنا پیریو نکلونه او کيسې رائحي زما په اند دا دیوان به تور پوستي سودانیان او د بنا پیری به ترکانې انجوني وي.

د ځینو تور پوستون بخپر مخ او بده، او بده د چاقو د تیغ په اندازه د اغونه وو په لامل یې پوه نشوم ډېږي بسحې په لمانځه کې تورک نه کوي یوه هندي بسحې د ته جدوله وخت خخه هم وړاندې لمانځه ته راغلي وه او په لو مرۍ صف کې یې ئای نیولی وو خوتی خوره کو چني یې لمانځه ته پرېښوده او په لو مرۍ صف کې هم د جماعت له لمانځه خخه پاتې شوه.

جنة المعلى

داتاريخي هدирه دحرم شريف ختيئ ته په خه باندي يو كيلومتره واتين کې
ديوي غوندي، [چې اوسمېره هوارة شوي ده] جوره ده په دې مقبره کې
دې رصحابه اوتابعین خاوروته سپارل شوي دي. ددې هدیرې په اړه رسول
الله[اص] فرمایي چې داخو مره نښه هدیره ده.

خینی وایی چې ددې هدیرې تر خنگ پرته غونډۍ معلى نومېږي اوله همدي
امله داهدیره هم په همدي نوم ونومول شوه

یومازیگرمی چې له لمانځه وروسته طواف وکړي ماماته مې زنګ وواهه دواړه ملګرۍ شواوجنة المعلۍ ته روان شو جنت المعلۍ جروال ته د وتلي ټونل په سهیلې خوله کې دلوړ او دنګو و دانيوپه منځ کې پرته ده معلۍ غونډۍ چې دا هدیره ورته منسوبه ده دهدیرې شمال ختیع ته پرته ده دا هدیره دیوپه سپینې خلور دیوالې په منځ کې پرته ، اوږدوالى یې شاوه خوانيم کيلو متري پانځه سوه متراه او پلنواالى یې سل متراه دی چې ټول مساحت یې پنځه ويشت جريبه رائيه موږېي شمال ته پر غچې دلي سرک ورغللود اسپک د غونډۍ په لمن کې او هدیره تري تيټه ۵

دلته دهدیرې خلوردبوالى ھم ڈېرە لورە نه ده او تو له هدیره ترى بىكارى موبىچى ورغلۇپە ھمىدى خت كې يې لە شمالىي دىوال خخە پنئە مرى دېنىخولولپارە راولە، دازمونىپارە بىنه چانس و چىپە جنت المعلى كې دېنىخولولپە ارە دعربۇد دود او دستور نندارە لە نېدىپە كۈپو. پە دې خاطرچى نندارە موبىنه كرى وي لە دېوال پراواتلىي تىكە موبىنه كىيىسۇدە او ددېوال سرتە ختلۇ او ھملتە دىدەن مەراسموتە نۇدىي كىناستود پولىسى و بەرە ھم

راسره وه خو، بنه وه دامهال نه ليدل كېدل دعربودمري بسخولومراسم مې چېرخونب شول ڏبراسانه، ساده اولنډ و په دې ڏول چې په جنت المعلى کې قبرونه ديوې نقشې له مخي کتارجورشوي دي. دقبرمنځ پوخ او ڏبوالونه يې له پخوختوجورشوي په سريې ددې لپاره چې ونه نړپري بيمونه اچولي دي دمرې دبخولولپاره قبرونه تيارپه گوته شوي دي په هديره کې مړي ديومهالوېش له مخي بسخپري او په ترتیب هرقبرته دنوبت له مخي وړل کېږي دهرمړي دقبرنمبرا او برخه ليکل کېږي ځکه چې ددې هديرې دمستخدمينو ديناله مخي، په دې قبرو کې مړي تريوکال زيات نه پربنودل کېږي ځينې بياواي چې کال وروسته ددې مړوهدوکي را وېستل کېږي او بل چېرته وړل کېږي او ځينو بياویل چې په همدې قبروکې داسې کيمیکل يا کيمياوي مواد اينبندل کېږي چې په يو کال کې دنه دنه دمرې هدوکي هم خاورې او قبراوزگارشي دبخولولپاره را وړل شوي پنځه واره جسدونه په تذکروکې اينبندل شوي اوله پنځوا پوسه ټول خلوښت تنه هم نه وو جنازې شايد پخواشوي وي هره تذکره دقبرترخنګ کينبندل شوه، قبرونه لېژوردي هرقبرته کو چنى زينه اينبندل شوي وه دوه تنه ورنښکته شول مړي يې هم ورنښکته کړ لاندې يې کېښود بېرته را وختل دقبرپرسيمنتي تختې کينبندل شوي لېسرګړي دتختوپه قاتونوکې کېښودل شو، ديوې لاسي کراچې په اندازه شګه پري واچول شوه، له Ҳمکې سره برابر يا دنيمي لوېشتې په اندازه له Ҳمکې لور هملته په ولاړه لاسونه پورته او دعا وشه، دې کار ټول پنځه دقيقې وخت هم ونه نيوه، خلک بېرته روان شول، وروسته راته غلام دستګير وویل، چې په دې مازيګر په حرم کې د ۱۳ تنو جنازه وشه، بنائي ۸ نورمړي يې بل چېږي بسخ کړي وي.

دمو و بسخولو دمرا سمو له ننداري چې فارغ شو نو هديري ته دنتوتلو په فکر کې شو مخامخ مو ډېر خلک ولیدل چې هديري ته رانوتل، دروازه مو و موندلله، دهديري سویل لو بدیع لورته وه، موربهم ورغللو په لویه دروازه ورنوتلو، بنې خواته ودانۍ وه، هرڅوک ددې ودانۍ له لاري هديري ته ننوت، په ودانۍ کې خو خونې، دهديري بشپړه نقشه، خوځایه سکرینونه، چې په هديره کې دلګېدلو کمرو تصوironونه او تو له هديره پکې ليidel کېري، په دې ودانۍ کې لوی سالون دی چې دواړو خواووته یې خوکې پرتې دي، په يخچالونو کې پريمانه يخې او به موندل کېري، دنه هديره کې خو سایه بآنه جوړ شوي دي.

په هديره کې له سهيل خخه قطب (شمال) ته سرک چې په خلورو برخو بشل شوی، همدا راز له ختيئ خخه لو بدیع ته هم لوی سرک دي.

دهديري ختيئې خواته له یوې بلې هديري کتاره راتاوه وه، ده ددې کتارې شمال ته یوه تکه شنه ونه ولاړه ده او ددې وني لاندې په اسلام کې د لوړنې او په نړۍ کې د تریقولو غوره مېرمنې ام المؤمنين حضرت خديجة الکبرا قبر دی، خديجة الکبرا د حضرت رسول اکرم ص لوړنې مېرمن، ده ګه ص د ژوند دستونزمنوشې بوملګرې، ده ګه د زړه تکيه، ارام، اطمئنان او سکون وه، هغه لوړنې انسان وو چې پر حضرت محمد ص یې ايمان راووړ او ده ګه رسالت یې تصدیق کړ، د رسول الله تو له اولاده او ورشه له همدي مېرمنې خخه ده، رسول الله ص له نورو مېرمنو هم بچيان درلودل خوه ګه ژر وفات شوي دي یواحې د حضرت خديجة الکبرا د لور حضرت فاطمة الزهرا بچيان او لمسيان پاتې دي چې نن سبا د ساداتو په نوم یادېږي.

د حضرت خدیجه الکبرا د قبر خنگ ته خوک نه ور پېردى خو ۲۰ يا اويا متري، ته يې دكتاري خواته هر خوک ورخي، دحضرت خدیجه الکبرى قبر هم د نورو قبرونو په خبر له ئىمكى سره برابر او له نورو قبرونو سره يې توپيرنه كېرىي، په دې لوويه هدىرە كې ددى جليل القدرە صحابىي له قبر پرته پريوبىل قبر هم ونه نده راشنه شوي.

مادهند د راجستان ايالت په اجمير كې د خواجه غريب نواز او په ډهلي كې د سيدنظام الدین اولياء مزارونه او ددى مزارونو پر سر حيرانونكې ودانى، گنبدې له تصور وتلى لگښتونه او افراطي حرکات هم ليدي دى، او دحضرت خدیجه الکبرى مزار هم سپری حیران شي چې په مسلمانانو كې دا دومره خرافات او شركيات خنگه رامنځته شول؟

جنت المعلى په نقشه برابره قبرونه يې كتار او منظم دي په خوبرخو بشل شوي ده په يوه برخه كې يې چې شاوخوا نيم جريپ به وه ما قبرونه وشمېرل 324 = 18 × 18 قبره.

خلک هدىري ته ورتلل دعاگانې يې كولي خو پوليسو چاته اجازه نه ور كوله چې خرافات وکري، خاوره واخلي يا نور بدعتونه ترسره كېي.

دهدىري دلوبي دروازي ترخنگ د مرو د وينخلو ئاي، نارينه او بئهينه ووته بېلې بېلې بيت الخلاوي او د اودس پاك ئايونه وو، دمرو د وينخلو پر يوه خونه يې ليکلي وو (مغسلة الاموات الخيري يه بجامع المهاجرين بمكة المكرمة هاتف ، ٥٤٠٤٠٠).

دجاد الاسلام په نوم يوه بنگله دېشىي چې ئاخان يې هلتە دبنگله دېشيانو په مدرسه كې استناد معرفي كې راته وويل چې دلتە يواحې سعوديان بسخوي او بهرنيان او دحج مرېي او هه ميله لېري دشريي په نوم ئاي ته دبخولو

لپاره وري، شاهد وويل چي سعودي دلته وفات شوي حاجيان خپلو هپوادونته نه ورکوي اوهمدلته دغزې دسړک ترڅنګ هديره کې يې خاوروته سپاري. هغه وويل چي دالويه هديره ده، مري په نقشه بنخوي اوله خاورو سره دمړي د ژر خاوره کېدلولپاره کېمياوې توکي ګډوي.

له هديرې سره نبدي مسجد الجن دی، له جنت المعلى خخه د مسجد الجن مناري بنکاري خو نور مسجد لور پوريو ودانيو پتې کري دی، دامسجد په هغه ئاي ودان شوي چي رسول الله پکي پيريانوته وعظ اونصيحت کړي اوهمدلته يې ورسه لمونئ کړي دی، مسجد الجن کوچني، دوه پوريزه اوډېښکلى مسجد دی، موب چي ورنوتلو نو دا وخت په حنفي مذهب کې نفل لمونئ مکروه وي، خوموبله شوقة پکي نفل وکړل، په مسجد کې سور رنګ، بنکلې او ګران بيه غالى پرته وه چي ټوله یوه غالى بنکار بدنه، د جنت المعلى او مسجد الجن د زيارت کوونکيو د پره برخه ايرانيان دي.

ثور غار

کله چي حراغارته تللو نو ډربور دشور دغره ترڅنګ تېر کرو، هلته مو دانسانانو لوی کتار ولید چي غره ته خوت، دحرا غره موب ستري کرو خدای شته چي ثور غره او غارته مې ډېر زړه نه کېده بل مهم دليل دا و چي ثور ته ختل په حرم کې په جماعت زموږ دلماڼه د فوت کېدو لامل کېده، ثور ته ختلوا خلکو هم راته ويل چي داغرد حرا په پرتله ډېر لور اوستړي کوونکي دی خوله دې ټولو سره، دامي هم نشو زغملى چي ثور غار او په ډېرسختو شېبوکې د رسول الله ص پناه ئاي ونه وينم، بالاخره یوه ورځ سحر زه او هزاره توکمۍ شيخ معصوم علي، تاجک توکمۍ ګلاغا يا حاجي نادر د شور دغره په

لور و خوئیدو، ثور غره ته مو مزل دملې وحدت د مظاھري په هيله پيل کړ، نعمت الله مو د تودي مو تير چلوونکي شو، او د خو لويو او بنکليو پار کونو، چوکونو، او مارکېتیونو له وهلو وروسته بې د غره لمن ته راوستو، د ثور د غره لمن ته ترډ پره حده مو تير ورخي له مو تيره بنکته شو او هغه مو رخصت کړ.

ثور غره ته ختلي لار توله له تيگو جوره پراخه زينه ده خو دا زينه د حرا د زيني په خېر له سيمنتيو جوره نده، او نه هماگسي ستونګه او سخته ده.
پرلاړه موديو کانتين ترڅنګ دمه وکړه چای او او به مو و خبالي دلته د هرڅه بېه دوه چنده وه دېووه پیاله چای بېه هم دوه ریاله وه چې د ۲۲ افغانیو معادل کېږي.

دلته مې له یوه ترکي سره بحث وکړ، د وزيرستان د وانه اړونددشکۍ او سېدونکي سيد غلام سره مې هم کيسې وکړي، هغه راته وویل چې په وزيرو کې احمدزې، شادي خېل، ذلي خېل ګنګي خيل تازې خېل قومونه شته او دې پخپله شادي خېل وو، هغه زياته کړه چې ۲۶ مه یا ۲۷ مه ورځ ده چې د انګورا پې در باط خوله مرغه سيمې ته ۲۰۰ تنه امريکايان او د افغانستان ملي اردو ټواکونه راغلل اوله ۳۰۰ تنو طالبانو سره وښتل، امريکايانو ۲۸ الوتکې هم راوغونښلي او سخت بمبارد بې وکړ، د هغه په وينا، په دې جنګ کې افغان امنيتي ټواک او امريکايان ټول ووژل شول او ۷۸ تنه طالبان هم شهیدان شول، سيد غلام د بهريانو دې تلفاتو ته پخپله هم خوبن و او ويل بې چې د کلي او سيمې خلک بې هم خوبن دي او دايې له امريکايانو سره په تپرو لسو کالوکې تر تولو سخته جګړه وبلله.

دلته هم دلاري جوپولو په نوم ده راغره په خبر خواهیه چنده تولپده، د
چندې په توکرى کې چینا يې ين اواندونيزيا يې روپى هم وي په يوه نوت يې
ليکلي وو.

٥٠٠٠: Bank indonesia

limaribu rupiah

يواندونيزيا يې راته وویل چې داخلور سعودي رياله کېږي.

ثورغار دشور غره په خوکه کې له شمال ختیخ خخه لو بدیع لورته پروت
دې، اوله شمال ختیخ خخه ورته د تیگو په منځ کې تنګه کو خه ده چې ايله
به دوه تنه پکې ئای شي دغار او بدواالى به درې متراه وي خوله يې وړه ده
خوړاندې يا دپای برخه کې به يې پلنواالى دوه متراه وي چې دوه درې تنه
پکې كېناستلى شي. دغار په خوله کې مخکې له دې چې غارتنه ورشې يوه
شا و خوا پنځه، شپږ متراه و چې وياليې ته ورته ژوره لارده،، په دې وياليه کې
اوله وياليې بهر خومتره وړاندې دخلکودوه کتاره ولاړدي او په نوبت غارتنه
ورئي په کتار کې ودرېدل او نوبت ته ايسارېدل ډېروخت غواړي اوله
ماسره کله دومره حوصله وه، هلته په کتار کې ولاړو افغانانو راسره مرسته
وکړه، دغار په خوله کې يې ئای راکړ، په اسانه او ژر ورتوتلن غار تیټ دې
په تیټې به ورتوڅې په ناسته به پکې ځې او په ناسته به تري راوئه خو په
همدي لنډ او تنګ غار کې هم دغار په وروستې برخه کې یوتن عکاس له
کمرې سره ناست وي او رنګه او فوري عکسونه وباسي، له ماسره ډېجیتل
کامره وه، مبایل مې هم عکسونه اخستل دغار دنه اوله غار خخه بهر دشور
له غره موبنه ډېرانځورونه واخستل، دشور غاره ډېر لوردي، له خوکې يې
توله مکه په ئانګړې توګه حرم شریف، عرفات، منی، د فهد مانی، او مزدلفه

بسکاري، مکه او س هم و چه او سوئنده ده، په ئينې ئايونو کې او س کوچني پارکونه جور شوي چې له دې خوکې خخه بسکاري، ددي غره ختيئ او سوبل ته د شمال او لوپدیئ په پرتله آبادي او کورونه کم دي.

دغار په خوله کې يې ددي غره لوره والي ۱۶۵۰ متره نبودلى خو بسکاري چې داخوکه تر دې اندازې ډېره لوره وي.

دلته هم ډېرې کوتري شته دي خو ددوی دارتياور دانه ورته نه اچول کېږي دېسوسدګټه لوپاره يې هملته يو او بن خېژولى دې چې رنګه زين او کجاوه لري، په رنګه ټوټو يې رنګين کړي دې لومړي خلک په زينه پر او بن سپرېږي او بیا یادګاري عکسونه وباسي.

دلته هم خلکو دافغان مجاهدينو په خېر په غره کې خانونو ته ئايونه جور کړي او هملته چای، مشروبات، بستکت او نورخوراکي توکي پلوري همدلتنه يوه ونه هم شنه شوي ده، خلکو دلمانځه لوپاره ئايونه هم جوړ کړي دي.

موربدشنې په ورڅ د ۱۴۳۱ کال د ذوالحجې په ۲۸ مه شور غارتنه ورغللو غره ته ختلې لار زينه وه ډېره سخته نه وه خوبیاهم مورب ته سخته وه ګلاغا ډېر چاغ، شیخ معصوم علی هم بد نه او زه هم هغه ۲۴ کاله پخوانی، ۱۳ کلن کوچني مجاهدنه وم چې د هوسي په خېربه پرغرو ختلن زه ۱۳ کلن وم چې دجهاد جذې او د شهادت مینې له کوره راوتنې تولم او د مور او پلار له اجازې پرته يې د ھائيو، خرچتل سپین جماعت، ازري، بزرگانې، کړي وربې، شینواريو، چکړي او خورد کابل پرغرونو و خېژولم، دکابل د بگراميو داو سپدونکي شهید قاضي محمد عمر د جبهې مجاهدين شاهدان دي چې زه هم په جرئت او هم په مزله او غره ختلو کې له ټولو تکړه وم، د شالوزان خوکې ته خو واري پورته شوي يم د کړې وربې او شالوزان دغرونو خوکې ته

له بېخه اته، اته ساعته لاره ده، خوزه ورته وارخطانه و مۆككە چې تکرە او فعال و م خوارى او مزدورى مې ھم کوله کورته مې خس او خاشاك ھم را پول لو بې او سپورت مې ھم کاوه خونن داسې نه وە نزه ھم ستري کېدەم.

زه تر ھېرە پە دې اند و م چې زه خوتکرە او پې غرونو ختلى يم پە مزلە كې به لە تولو ورلاندى و م، دجهاد پرمەمال بە مې ان د خپلومجاھدو ملګرو چانتىھ او وسلە مې ھم ورته ورلە خودا اتكل مې دولس كاله پخوا هغە مھال ناسم و خوت چې لە خپل خوارە ملګرى مولوي اظهار اللە سره چې هغە مھال دسرحدى لوا قوماندان و (دا زمرى او س پە پاکستان كې د گيدرانو د چل او دوه مخي پالىسى قربانى او اسیر دى) د خخوبىي پە كنداو ورختلم زه، محترم مولوي اظهار اللە (زه ھم ورته دعاکوم او لە تاسودرنو لوستونكىيو ھم ھيلە لرم چې د خلاصون لپاره يې دعاوکرىء او ملګرى يې كنداو تە روان شومافکر درلۇد چې زە بە لە تولو ورلاندى دغره سرتە و خېزە خولە بە مرغە چې دافکر مې ناسم و خوت، دائل اظهار اللە دھوسى پە خېر و خوت پە غرە كې پورتە روان دى او مجاهد ملګرى يې ورپسى دى ، خوزه لە تولو وروستە يم، مگر پە ثور غرە كې داسې نه وو هلته تول بې خوندە وو خوبىاھم لە گلاغا او شيخ خخە زە بىنه و م.

دثور دغار غو خە برخە زيارت كۈونكىي افغانان، هندوان، او پاکستانيان دى يو تور پوستكى، خو ترکان او خوتتنە چىنیايان او اندونيزيايان مې ھم وليدل.

داھىغە غار دى چې كله دمكىي كفارو دحضرت رسول اللە ص د وزنى تابيا و نىوه نو لە رفيق غار حضرت ابوبكر صديق رض سره يوئىاي دې غرە تە و خوت او همدلتە پىت شو، كفارو دى تعقيب كر، داغار دثور پە غرە كې دى او ثور غر دلتە يواھېنى غر ندى، بلكى د گەنۇغرونو او غوندپىو لە منئە

یوغر دی، هغه وخت دمکې نفوس او ابادی هم دومره نه ود، سپری حیران شي
 چې په دومره غرونو او غونډیوکې د کفارو پلچیانو خنگه دا وموند او بیا
 ددې غره په لسګونو غارونوکې همدا غر؟ لکه په ګوګل کې چې سرچ
 وکړي خوبيا الله ج خپل نېټک بنده ګان په خپل ډېر کمزوري مخلوق لکه غنه
 او کوتره هم ساتي، غنه دلته ځالې جوړوي او تارونه غخوي او کوتري هګي
 اچوي او کله خپل غټه غتې د بمنان لکه نمرود هم په ډېر کمزوري مخلوق
 (ماشي) وژني.

حینې خلک په همدي تنګ سوری کې چې بهر ورته سلګونه خلک په تمه
 ولاړ وي هم په ناسته لمونځ کوي. همدي لوړ غره ته چې کله کله ورته د
 څوانانو سپینې وتبنتي ډېرې زړې بنځې او زاره سري هم ور خېژي خو شور
 غره ته ختل نه فرض، نه سنت، نه واجب اونه هم د حج کوم منسک دي،
 خوماولیدل چې حینې خلکوبه زړې بنځې په شاکرې وي او پاس به روان
 وو، کتې مت لکه د ما هي پر د خلیفه بابا زیارت، پاس موبنه سیل و کرمکه
 معظمه موبنه و کتله لمونځ مو و کړې برته بستکته روان شو پر لاره مو دمې ته
 ناستو پر دوه څوانانو سترګې ولګېدلې دیو پر جامو په لګېدلې پېټۍ.
 (استودي کارویلا، اندونیزیا) یېکلې ووترخنګ یې و در بدم ورته مې وویل
 نوم دې استودي کار ویلا دی؟ وویې ویل هو ورته مې وویل داندونیزیا یې؟
 وویې ویل هو، ماورته وویل ډېربنې زما ورور یې؟ هغه راته وویل چې ته
 پاکستانی یې؟ ماخواپ ور کړ چې نه افغان یم په خندا شو وویې پونېتل
 طالب؟ ماورته وویل: (هو، مجاهد طالب) هغه خونښ او په خندا شو ملګري
 یې وویل چې زه طالبان خونبوم ماته یې د تائید او شاباس په توګه غته ګوته
 نیغه کړه خوڅله یې ډېرنې وویل بیا یې پر غاړه د چاقو په خېر لاس تېر کړ
 وویې وویل چې ټول امریکایان د اسې (حلال) کړئ.

په خندامو خدای په امانی ورسره وکره.

غره ته له دموسره په یونیم ساعت کې پورته شو اوپه یوساعت اولس دقیقوکې له دمو سره رابنکته شو، لاندې موپه شل ریاله تر حرم پوری مویر کرایه کراو دولس نیمي بجې را روان شو.

د حرم ترکار لاندې پراختیا

حزم شریف د سعود دکورنۍ په وخت کې دوه ئله پراخه شو خواوس هم تنگ اوډ حاجیانو اړتیاوو ته څواب نشي ویلى، د سعودي داوسنی پاچا ملک عبدالله په امر د حرم د پراخولو کار پیل شوی دی، د حرم شمال اوشمال لوپدیع یا د باب عمرې خواته ډپر ستر او پراخ کار پیل شوی، داورې دلو له مخي، سعودي حکومت د حرم د پراختیا داستره پروژه دابن لادن کمپنۍ، ته ورکړبده، دې کمپنۍ د حرم شمال ته تقولې لوړ پورې ودانۍ نړولې او د غونډليو، هوارول یې پیل کري دي، یوخل مې دیارلس بلدو زرونه او سکووتر وشمېرل چې په یو ځای کې یې کار کاوه، دلته ډپر ستر ستر او پرمانه سیخان کارول کېږي، د کار ساحه، ډپر پراخه ده، د سیخانو له قوت اوډ پرنست خخه بنکاري چې دلته خو پوریزه ودانۍ په پام کې دي، یوخل مې ۵۵ کرنګونه وشمېرل چې دلته یې کار کاوه، دا کرنګونه ډپر لوړ دي اوپه سر کې یې سره ګروپونه لګېدلې دي.

دوست مې شاهد صاحب راته وویل چې دا ودانۍ له درې پورو لوړه جوروي اوله حرم سره نښلول کېږي یوه نوي دروازه به ولري چې دملک عبدالله (باب عبدالله) په نوم به یاد پوي، تردې وړاندې، د حرم له پنځو

مشهورو دروازو خخه يوه بې دملک عبد العزيز په نوم اوبله يې چې دملک فهد په وخت کې جوړه شوي دفهه ده په نوم يادېږي، له دې توسيع (پراختیا) سره به د حرم دتنګتیاله پلوه د حاجيانو ستونزه تر ډېره حده هواره شي، دا پراختیا د شامیه ساحې خواته ده، لومړي حکومت د اکار د سعودي سروس کمپنۍ ته چې له نورو کمپنیوسره په ګډه يې کار کاوه ورکړ خو هغوي ناکام شول، حکومت مجبور شو، چې دابن لادن کمپنۍ ته يې ورکړي.

وروسته مې په انټرنیټي سایتونو کې د حرم ددې توسيع په اړه حیرانونکي خبر ولوست، هغوي دمعتبرو مراجعي په حواله ليکلې وو چې د سعودي حکومت له حرم سره دوه نیم سوه جريبه ځمکه نوره هم یوځای کوي. پردي پراختیا سل میليارده ډالر لکوي او د استملاک شویو عمارو او ځمکو د ودانۍ له بې سربېره يې خاوندانو ته ده مرتمنځمکې پر سریولک او درې دېرش زره ډالر رکوي. ددې خبر له مخې، دا پراختیا چې په ۲۰۰۹ زېړدیز کال پیل شوي دوه پراوه لري حکومت تراوسه ددې پراختیا لپاره دوه زره، درې سوه او پنځوس لور پورې او تیت پورې ودانۍ، دوکانونه او د فترونه نړولي او په نېدې راتلونکي کې به یوزر او نهه سوه نورې ودانۍ، د فترونه او هوتلونه هم ونړوي.

د حرم خادمان او خدمات

د حرم شریف تول خدمات که هغه د او بو گیلاسونه دی، که بر پښنايې توکي که فرشونه، صابون شامپواونور، تول دابن لادن له کمپني سره اجاره دی، دلته چې خوک یوئل په یو گیلاس کې او به و خبني نو هغه غورخوي، په سعودي کې په هوتلونو کې ډېر کار پدونکي توکي هم یوئل مصرفه دی، په حرم کې چې هر چېرې د زمزم څبلو اسانтиيا شته نو بنې خواته يې د نامصرفو او چې خواته يې د مصرف شوي گیلاسونو ځای هم جوړ شوي دی، دلته هره ورڅه ميليونونه ګیلاسونه مصرفېږي، دزمزم څبلو سلګونه ځایونه دی خو هېڅکله به ديو شبې لپاره هم د او بو څبلو دا خایونه بې ګیلاسه نشي، د شاهد په وينا، د حج په ورڅو کې هره ورڅه تر زړ (۱۰۰۰) مازدا موټرو مصرف شوي او جارو شوي توکي چې دوه دريمه برخه يې د او بو گیلاسونه دی له حرم څخه و پستل کېږي.

شاهد وویل چې د حرم خدمات پخوا د (دل له) په نوم له یوې کمپني سره اجاره وو خو اتلس کاله و راندي دا اجاره دابن لادن کمپني تراسه کړه چې ترا او سه روانيه ده او خلک او سعودي يې له خدماتو خوبن دی.

هغه زياته کړه چې دابن لادن کمپني په پاکستان کې له ځینو کمپينو څخه مزدوران غواړي او هغوي يې ورته معرفي کوي ده وویل، چې خو کاله پخوا دابن لادن کمپني له پاکستان څخه شل زره مزدوران راوغونښتل دا مزدوران يې ځینې د شاهي محلونو، ځینې د زندانونو، ځینې د هسپتالونو او ځینې د حرمینو خدمت ته ورکړل او دا د هر چا خپل بخت دی چې نوم يې چېږي وئي شاهد خوبن وو چې د حرم د خدمت وياري ورپه برخه شو، هغه وویل چې دابن لادن کمپني دا خيريه کارونه و پياکوي اوله هيچاې هم بدل

نه غواړي، شاهد وايي چې کمپني دوى ته درې نيم سوه ریاله معاش او یونیم سل ریاله د خوراک لپاره ورکوي او داوسبدو ځای یې هم ورکړي دی، هغه دامعاش چې هغه وخت تري څلورزره پنځه سوه او پنځوس (۴۵۵) افغانی جوړ بدې ډېرکم وباله او ويې ويل چې دايونیم سل ریاله یې دخوراک لپاره هم بس ندي خود پاکستان له او زګارتيا ورته بنې دي.

د حرم دپاکۍ ډېرې چارې د پاکستانيانو په لاس کې دي پاکوونکي، باشيان او سوپروايزران ټول دوى دي خو امرین یې عربان دي، په پاکوونکيو او او به برابروونکيو کې دبرما، سریلانکا، هند، بنگله دېش او اندونیزیا او سپدوونکي هم شته دي.

نیم یې ستا او نیم یې زما

شاهد دا منله چې ځینې حرم ته راغلي حاجيان او عمره کوونکي ورسه مالي مرسته کوي خوهغه دامرسته خيرات باله او له حکومت او کمپني څخه یې دمعاش لوړول غونبتل.

د حرم ځینې مستخدمين په ډېر مهارت او هوبنيارتيا له خلکو مرسته اخلي، په دومره خوارډه انداز چې له مرستې پرته ورسه بله لارنلري یو حل ما او ماما مې دابو جهل دکور په تشنابونکي او دس کاوه، ددي ځای د نظافت مسؤول یو پاکستانی صوفي وو هغه له خلکو سره دومره بنسه چلنډ کاوه چې له مرستې پرته بله لار به چاته پاتې نشه، کله به چې خوک په کومه خوکي، ته ورته تيګي او دس ته کېناسته نو دى به ژراراغي هغه ځای به یې صافي او پاک کړ، او دس کوونکي ته به موسک شوه، ستري ملي په یې

ورسره و کره، هغه به دومره تر اغبزی لاندی راغی چې بیواکه به یې لاس جېپ ته ورتاو شو.

د حرم له خدمت کونکیوسره دخلکو په مرسته کې شک نشته، خوشاهده له یوبل راز اوپه حرم کې د چارو اکیو له فساد خخه هم خبرکړم، هغه وویل چې عرب امرین پوهېږي چې په کومو کومو ځایونو کې بنه مرسته کېږي اوپه کومو ځایونو کې مرسته کمزوري وي، هغه وویل امرین ده پرو مرستو یاډپرو شیدې ورکونکیو ځایونه ته خپل نېډې کسان ورکوي او بیاھر ماسخون، ورسره د مرستو پیسي نیموي، ده ګه په وینا، هېڅ خادم ته هم د مرستو پیسي نه پربنودل کېږي خوله چا خخه کې او له چا خخه ډېږي همدا امرین اخلي.

زمزم برج

باب ملک عبدالعزيز ته مخامنخ د سعودي تر ټولو لوړ جوړ شوی برج
(تاور) دزمزم برج په نوم یادېږي

، ددي برج ځينې برخې لاهم بشپړې ندي، دا برج په حقیقت کې شپږ برجه یا شپږ لوړ پورې ودانۍ دي، دزمزم، د برج لوړوالی د نقشې له مخې پنځه اتیا پوره دی خو اوس دومره ندي، د شاهد په وینا ددي برج په پنځه شپېتمن پوره د حرم ساعت جوړ شوی دي، د ساعت لوړوالی لس پوره دی، یعنې پخپله ساعت دلسو پورو ځای نیولی دي، ساعت شمال، سهیل، لوبدیئ، اوختیئ ته له ډېرو لېږي ځایونو خخه لیدل کېږي.

د ساعت د عقربونو (ستنو) بکراونه شویینې شین دی، د ساعت له پاسه ددرې پوره نو په لوړ والي یوه ګنبده هم په ډېره بنسلکلي بنه جوړه شوې ده.

شاهد کیسه کوله چې یوئل داساعت خراب شوی وو او انجنیرانویې ساعتگر او دقیقه گر (د ساعت او دقیقو بسوونکې ستني، په کرنګونو رابنکته کړي، دهغه په وینا، دقیقه گر یې دشل تایریزه بار ورونکې موټر سره په اوږدو کېښود داستن له دې موټر خخه هم دوه متره اوږده او ساعت گر ورسه برابر و، خوله لاندې ايله یو متر بسکاري، په کوم برج یا ودانی چې داساعت جوړ شوی دېته برج الساعه (د ساعت برج) هم وايې.

دزمزم تاور زرگونه دوکانونه لري چې ګرانبيه توکي پکي پلورل کېږي، همداراز دې عصری مېلمستونونه چې یوه خونه یې دیوې شپې زرگونه ریاله بیه لري هم پکي شته دي، دزمزم په نوم ګرانبيه هوټل هم لري. بناګلي متوكل صاحب راته وویل چې د حرم شاو خوا داسي مېلمستونونه هم شته دي چې دیو تن دیوې شپې تبرولووېې یې خلبرویشت زره ډالره ده

ددې ودانیو کار اوس هم روان دي، شاهد وویل چې دابن لادن کمپني له حکومت سره داسي قرارداد کړي دي چې دا شپې واره تاواره به په شلو کالوکې جوروی اوله جورې دو وروسته به یې دېرش کاله ګتې همدا کمپني، اخلي، خواوس چې ددي کار دېليل لس کاله پوره شوي نو د برجونو دې کار شوي، دې پورونه یې رسپدلي، دوکانونه او هوټلونه یې په کرايه ورکول شوي، او ګتې اخستل ترې پېل شوي دي.

شاهد وویل چې تراو سه ددې ودانیو په جوړې دلوكې د کمپني، تر وړاندويې دې زیات، یعنې درې زروکسانو خپل ژوند له لاسه ورکړي دي. د حرم دې ربښنا جريان هېڅکله هم نه پري کېږي یعنې ۲۴ ساعته پرېمانه برېښنا لري، دې ربښنا تول سستم تر خمکې لاندې دي، په ئمکه، دیوال ...

د بېښنامزى نەبىکارىي، سعودىي د او بو بېښانلرىي تۇلە بېښنابى لە تېلودە.

www.melitahrik.com
0777 400 116

زمزم

د عميد په فرهنگ کې يې ليکللي چې زمزم ډپرو او بوته وايي . همداراز ليکي چې زمزم هغې دعاته هم وايي چې زردشتیانو به دلمبلو یاخوراک په وخت کې کوله.

حضرت ابراهيم ع د الله ج په امر خپله یوه مېرمن هاجره چې د مصر او سېدونکې وه، له خپل زوي حضرت اسماعيل ع سره له فلسطين خخه مکې معظمې ته راوستله او دلتنه يې په بې او بوا او بې ونسو ئمکه کې پربنسله، تاريخ ليکي چې حضرت ابراهيم ع له دوى سره په خورجین کې را پري لړه خرما او او به هم پربنسلې دامهال حضرت اسماعيل تى خوره کوچني و، کله چې حضرت ابراهيم ع بېرته لار او دهاجرې او به ختمې شوې نو وارخطاشوه چې تنده هغه او د هغې تنکي زوي له منځه یونسي، نو د صفا لوري غوندي ته په دي هيله وختله چې که کوم انسان و ګوري او او به تري وغواري خو هلته خوک نه و وروسته يې په شبله (خور) کې منده کره او د مروري لوري ته وختله چې که خوک و موسي او مرسته تري وغواري خو هلته هم خوک نه و، دي تلولى بي بي او هه ئله د صفا او مروه ترمنځ منده و کړه، او زوي يې هلتله لري داوسني کعبې په خومترۍ کې چې هغه مهال د کعبې نښه هم نه و، پروت و په او هم خل چې د مروري په لور ولاره نويوغرې يې ترغوب شو راغلله ګوري چې یوه پربنسته خپل وزر پر ئمکه وهي چې له همدي خايه او به راوحې لوړۍ يې له دي الهي ډالي خخه د حضرت اسماعيل تنده خروبه کړه او بياې پخپله و خبلي.

څه موده وروسته جرهم قبيله له یمن خخه راغلله او دلتله مېشت شوه، حضرت اسماعيل ع د همدي قبيلې له یوې انجلۍ سره واده و کړ او

دزمزم پالنه دحضرت اسمعیل ع او لاد کوله وروسته دا خدمت د جرهم قبیلی کاوه، خو دوخت په تېرېدلو خلکو دزمزم سم خدمت نه کاوه، او دا کوهی وچ شو په دې منئ کي سلگونو کاله تېرشول، دزمزم کوهی هم له خلکو هېر شو، یوئل د حضرت رسول اکر ص نیکه عبدالطلب خوب وینې یو خوک ورته په خوب کي همدادخای نبیي چې ويې کني یاژور یې کړي، سباقې خلک ده ګه په امر دا خای ژوروی نو دزمزم نبې ورڅه خرګندېږي، خوچې نور یې هم ژوروی نو او به راوئي او زمزم بېرته فعالېږي، عبدالطلب تولو خلکو ته ددې او بو دکارولو اعلان کوي، خوساتنه یې پرڅله غاره اخلي، ده ګه له وفات وروسته دا کار ده ګه زوي حضرت عباس کوي، دمکې له فتحې وروسته رسول الله ص هم دا کار حضرت عباس ته وسپاره.

له زمزم کوهی خخه تر ۱۳۷۳ هـ په سلواغو یابوکو او به راوېستل کېدلې، په ۱۳۷۳ او ۱۹۵۳ ز کې ورته ماشینونه او واتېر پمپونه نصب او ذخیرې ورته جوړې شوې.

د حرم له وسعت سره دزمزم کوهی هم په مطاف کې راغى خو چارواکيو تر مطاف لاندې ورته ئاي جوړ کړ او س طواف کوونکي نه پوهېږي چې دزمزم کوهی ددوی تر پېښو لاندې دي.

زمزم د حاجيانوليپاره آب حیات دي، د سعودي په تودو خه کې چې طواف و کړل شي، اوستړيا وي، خوله روانه وي نو يخ زمزم د دنیاله هرډول مشروب خخه ډېر خوند کوي، ماته خويې آن اب کوثر رايادول، دومره به مې و خښل چې خومره به مې په خېتیه کې ځایېدل، دا دزمزم بنې خاصیت دي چې خومره و خښې خېتیه نه پېسوی، ځانګړۍ خوندلري ډېرې خورې لګېږي، او د نورو

او بوبه خېر ژرانسانی حاجت ته اړتیانه پېښېږي زمزم هم تنده خړو بوي او هم لوړه اشبعا کوي.

ماډېر زیات خبیل اوډېر خوندې پې راکاوه، یواځې په حرم کې نه، بلکې خوله زمزموډک بوتلونه مې خپلې خونې ته هم وړې وي. هلته مې هم زمزم خبیل یوچل مې دوه بوشکې خونې ته وړوې، او هلته مې پرې بشه ولمبل ساینس پوهان وايې په بنو او روغتیا يې او بوبه کې چې کوم مواد په کارو وي هغه ټول په زمزم کې شته دي، سعودي چارواکیودزمود سپرولوپاره ځانګړي او ماډرن ګامونه اخستي دي، اتلس کاله پخوا به یې دا او به په يخ یخولې خو او سې یې ډېر مجھز، پلانټونه (سرې خونې) ورته جوړې کړې دي، داسېږي خونې ډېرې بریالي او دومره څواکمنې دی چې شپږ او ه میلیونه حاجیانولپاره پریمانه او به سپرولی او د دوی تنده ماتولی شي.

د حرم دننه، مطاف، بهر سالون، لوړۍ پورډو هم پور او دریم پور په هر ځای کې د زمزمو نلونه په ځانګړي مهارت چې نه لیدل کېږي غځبدلي او زمزم پریمانه موندل کېږي.

د زمزمو ستر ستر پاپونه دا بوجهل د تشاښونو خواته و پستل شوي دي چې حاجیان هملته خپلې بوشکې ډکوي موږ هم په نيمه شپه کې چې بیروبار نسبتاً کم وو په همدي ځای کې خپلې بوشکې ډکې کړې.

ځینې خلک د پیسو په مقابل کې هم نورو ته بوشکې ډکوي، په دې ځای کې له لویو پاپونو کو چني پاپونه بېل شوي او په یوه وخت کې دوه درې سوه کسه ترې بوشکې ډکولی شي.

سعودي حکومت آن تر پنځوکيلو متروپوري د زمزم نلونه غڅولي او آن غونه یو او غرونو ته یې خېژولي دي.

خو زمزمو خپله سپهختیا او پاکی و ساتله غرونو ته وختلی خوزور
واکیو او خدای گوتونه یې سرتیت نکړ.

زمزم نه غوبنتل چې د سعودي پاچایان او شهزادگان پرې خپل ګناهونه
ووینځی نو ضديې وکړ هغه شاهي محل ته ونه ختلې چې سعودي
پاچایانو د خان، خپلو کورنیو اونورو هبادونو زور واکیو او پاچایانو ته جور
کړي دي دا شاهي محل له حرم سره نښتی باب الصفا خواته جور شوی
دي، واکمنو هپره هڅه وکړه چې دي محل ته زمزم و خېژوی، هېږد قوي
تکنالوژي یې و کاروله خو زمزم ور ونه ختل په داسې حال کې چې له دې
محل خڅه ډېرولو رو غونډیو، غرونو او لېږي ئایيونو ته ختلې دي، او هلتله ترې
خلک ټانکرونه ډکوي.

سعودي چارواکیو دا خدمت کړي دي چې په مدنۍ حرم یانبوي مسجد کې
هم خلکو ته زمزم ورسوی او د مسجد په هره برخه کې د زمزمو ترموزونه اینسي
وي.

د زمزم او به له دو مره کارونې سره سره هم نه کمېږي

له زمزم خڅه یواحې د خبلولپاره ګټه اخستل کېږي ، د نور استعمال
لپاره دېردا اود (داوید کوهی) په نوم بل ژور اولوی کوهی دي ، د ناباوری
روایاتوله مخې دا کوهی حضرت داؤد ع و پستی دي، دا کوهی دملک فهد
په نوم دروازې ترڅنګ و پستل شوی دي ډېر خواکمن او پیاوړي و اټر پمپونه
پرې لګول شوی چې دې قول حرم تشنابونو او د اوسه ئایيونو ته یې او به
ورکړي او د حرم صفائی هم پر همدې او بوكېږي.

په دې کوهی کې ډول ډول کیمیکل او د اگانې ګډوی چې روغتیا ته زیان ونه رسوي، د شاهد په وينا، دا او به هم له زمانو راهیسې کمې شوې ندي.

دوروستیو معلوماتو له مخې، دزمزم کوهی او س په يو ساعت کې ۳۹۶۰ لیتره او به ورکوي دا کوهی تر حمکې لاندې خو سترګې لري تر مطاف لاندې د کوهی خوله ۵۲، ۱۳ متره، ژوروالي يې ۳۰ متره، په کوهی کې دولا رو او بوا جنم ۴ متره او په بیخ کې د کوهی قطر ۱۳ متره دی ترې دې چې یوه سترګه يې د اذان دخای لاندې ده. د کوهی قطر له ۱، ۴۲ تر ۲، ۲۲ متره دی.

دزمزم کوهی له کعبې خخه ۲۱ متره لېږي مقام ابراهيم خواته دی، او س پر دې کوهی د ۸۸، ۸ متره مربع په مساحت یوه ودانۍ جوره شوې چې د مطاف لاندې د او له مسعی خخه ورته تر حمکې لاندې لار ورغلې ده. دزمزم لپاره له حرم خخه خو کيلومتره لېږي د کدې په نوم سیمه کې په ۱۴۱۵ هس د ۰۰۰ ۱۵۰ یوسل او پنځوس زره لیترو په ظرفیت ذخیره جوره شوې ده، له همدي خایه د مدینې منوري په شمال نورو سیموته په بوشکو او تانکرو کې ززمزم ورل کېږي.

دزمزم او به ده پرونګاره او پتونارو غيو درملنه ده او پر حمکه دالله له نعمتو نو خخه ګنبل کېږي.

د حرم امامان

د حرم لوی خطیب قاری دکتور سعود بن ابراهيم شريم دی، خو دی ډپروخت نه وي، د حرمینو ریاست دهر وخت لمانحه لپاره بېلا بېل امامان تاکې اکثره يې څوانان وي څینې يې دومره خوب غړلري او دومره خوندور

اوله درده ، ډک قرائت کوي چې ډپر سخت زړي انسانان هم ژروي، یومابنام یو څوان قاري په خپله په لمانځه کې په ژړاشو، دده دژړا له اوږدلو سره په ده پسپ ولار میلیونونه انسانان هم په کريکو کريکو په ژړاشول، فضا دکريکو انګازو ونيوه، امام دومره ژړا ونيوه چې قرائت یې نشو کولي خلور پنځه واره یې قرائت پیل کړ، خوکولي یې نشو داماښام د ژړا ، کريکو ، درد او فغان مابنام وو ، دهیچا سترګه هم وچه نه وه.

قاري سديس هم کله کله لمونځ ورکاوه خو مولنا یار محمد(ملاکرم) به ويل چې اوس په خلکوکې دقاري سديس محبوبیت ځکه کم شوی چې هغه درباري شوی او دشاهي کورني زوم شوی دي، دهغه په وينا ، سديس اوس ددولت پاليسې تعقیبوی ، پر دولت او کړنو یې نیوکه نه کوي، مولنا یار محمد داهم وايی چې دسعودي د حج او اوقافو ریاست یوه کمبته جوره کړدله، چې د جمعې او اخترونو خطبې جوروی او د حرمینو په شمول ټولو مساجدو ته یې لېږي د اخطبې سیاسي ندي، ددولت لخوا علماووته خبرورکول شوی چې دامریکا، استعمار، شاهي کورني، وینستابه او...په اړه به خه نه وايی. دلته واک په حقیقت کې یواحې له شاهي کورني سره دي ټول لوړ پوستونه دهندوی په واک کې دي.

۱۴۳۱ ۲۷۱۱۲۱ د جمعې په ورڅ چې کوم خطیب خطبې واورو له نو اواز یې هم نښه نه و، قرائت یې هم نښه نه، نه داسلامي امت په درد اوستونزو، خبرې، نه کومه، استراتېژي، اونه کوم تصمیم.

د جمعې په یوه بله خطبې کې دفلسطین مجاهدینو ته دعاوشو، خو دا غانستان او عراق مجاهدین چایادهم نکړل، په همدي ورڅ په طواف کې

یوتن کو چنی کيسه برا لاس په لاس و نیول شو، خود پر عذریې و کړ د تېښتې
لار بې هم نه وه نو بېرته خوشې شو.

د حرم نور مشهور او خوب غږي امامان له شريم او سديس پرته
ماهر، صريم او دكتور صالح دي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

متواگان

متواگان هغه خلک دی چې دنظم او نسق په راوستلوکې مرسته کوي، خلکوته لارښي، امر بالمعروف او نهی عن المنکر کوي، لمانځه ته صfonه برابروي دبیر و بار مخه نيسې لاري خلاصوي او د شاهد په وينا، دامهال په حرم کې اته زره رسمي متواگان کار کوي، په متواگانو کې بسحې هم شته دي، بسحېنه متواگاني په تور حجاب کې او د حئينو خو آن سترګې هم په عينکو پتې وي پرلاسونوې دستکشي او پرپنسو جرابي وي.

هېږي زړورې دی کومه بسحې چې بې نظمي کوي يا ورسه غربېدل غواړي نو دنوم په اخستلوپرې غړکوي (يافاطمه، ياعايشه يا خديجه یامريم...) زه لوړۍ حیران و م چې دامتواگانې خنګه ددوی نومونه اخلي او خنګه يې پېژني خکه چې د دې بسحۇ نومونه نه ددوی په جاموليکل شوي او نه يې بل چېرته ليدل کېږي.

وروسته پوه شوم چې دامتواگانې هسي ددوی دپام را اړولو لپاره دوی ته ديواسلامي نوم په يادولوغړکوي او دايې خپل نومونه نه دی، يو خلې يې هندې بسحې نظم ته رابللې خوهغوي په ژبه نه پوهې دې ديوې لستونې يې لنډ و په اشاره يې پوهه کړه، بسحې تسبیح تهلیل او ذکر ته رابولي، حینې متواگان د پیسولپاره خلکوته په بايسکلونو طواف ورکوي حینې کوچنيان هم دا کار کوي. د بايسکلونو لپاره په دوهم او دريم پورکې خپل ئایيونه نښه شوي دي دکرائي طواف نرخ هم توپير موسي او ددوه نفرو ترجوړ جاري پوري اړوند دی له یو نيم سل ریاله تر خلورسوه ریالو پوري.

یوه ورخ مې سحر په دوهم پور کې یوتن برپتورد بې بېرې عرب ځوان ولید چې له یو کوچني سره يې په بايسکل کې د طواف دا جوري په اړه چنبي و هلي، ماویل ځه کوم ناروغ یاسپین بېرې به ورسره وي، خو چې په نرخ جور شول، ګورم چې خپله په بايسکل کې کېناست، حیران شوم ځکه دی د پر ځوان و او ظاهراً يې هېڅ عيې نه درلود.

د حج په ورخو کې يې زموږ له اخونزاده صاحب خخه خلورسوه ریاله اخستي وو، مولنا یار محمد زموږ یوسپین بېرې حاجي خپل داسي یو دوست ته چې فرانسوی بېرې يې وه د خلورسوه د الروپه مقابل کې سپارلى وو، چې عرفات، مزدلفه، منى ته يې بوئي او طواف هم پرې و کړي، هغه ډپرو ځایونوته د شرکت په موټرو کې بیولی و وروسته يې تري پيسې اخستې وي او له طواف پرته يې پربنۍ و .

ښئينه متواګاني هڅه کوي چې بسحې او نارينه سره بېل کړي، بېل يې کېنوي او په بېل بېل ځای کې پرې لمونځ و کړي، خوداکار د بېروبار په ورخو کې شونی نه وي، خو چې بېروبار کم شي بیا بسحې تره پره حده ځانګړو ځایونوته بېول کېږي.

په مطاف کې د کعبي ترڅنګ بسحوته د لمانځه اجازه نشه، خو په هر لمانځه کې د متواګانو او بسحو لانجه وي، متواګان غواړي چې دوي ووئي او د بسحو ځای ته ورشي خو دوي سترګې شخوي اونه وئي او په همدي جنجال کې سلګونه بسحې هم دلتنه په لوړيو صفونو کې له نارينه و سره اوږد په اوږد لمونځ کوي خو په مدینه منوره کې بیا داسي نده، هلتنه د بسحو لپاره خوئایه ځانګړي ځایونه تاکل شوي او بسحې مجبوري دي چې هلتنه ورشي او هملته له بسحو سره لمونځ و کړي. په حرم کې د بسحئينه و ځای بسحئينه پاکوي

، دتنظیف بسخینه عملیه شین یونیفورم اغوندی او دتنظیف کارتونه یې په سینه ھربدلی وي دبایسکلونلپاره خو ھانگپري ھایونه تاکل شوي دي خو ھینې حاجیان پر دی ھایونو قناعت نه کوي، یوه شپه یوه بجه نیمه شپه طواف ته لارم گورم چې مطاف او دکعبې شاوخوا بايسکلونو نیولې ده، معیوبین، زاړه اوښۍ تول راغلي هملته طواف کوي ددوی دې کار طواف کوونکي له ستونزو سره مخ کړي و هرڅوک تروش و خومائکه نه ملامتول چې دوي هم یوې مینې، یواحساس او یو درد دلته راوستي وو همدا ورته نه موقع وه، چې کعبه لمس کړي، حجراسود بنکلول خو ورته هسي هم دهما سوری وو.

ملګري

زموريو ملګري سیدخان له اصله اريوب ھائي دی خوهراتي شوي دي، دالله داد رضائي په وينا، ۱۹۵ کلن دی خولاهم د بشپړې روغتیا خاوند دي تراوشه یې ايله خلور غابسونه پرپوتي دي سیدخان په جامه اوژبه له هراتيانو بېل بنکارېده ماته یې د خپل ژوند دېږي کيسې وکړي، ويې ويل چې درې دونه یې کړي او درې واړه له پېغلو سره سیدخان وویل چې کړوسي یې غتې غتې بچیان لري د هغه په وينا، پخوادموټرو سوداګر و او افغانستان ته د موټرو له لوړيو وارد وونکيو خخه دی هغه د خپلوا خاطرو په ترڅ کې وویل چې کله یې لوړۍ حل هرات ته موټر راووست نو په هرات کې ډريورنه پيداکېده، بالاخره له تنګرهار خه یې راوغونست. هغه وايې زامن یې سوداګران اوښه شتمن دي.. په حج کې له دېږو سپين ډېررو مراسم ګډوډ شول خودی له دېږو ھوانانو هم تکړه و سیدخان اوسله

هراتیانو سره خېښي کړپده، له خبرو یې نسکارپده چې لمسیانو یې خپله ژبه له لاسه ورکړپده او ددوه درې میلیونو پښتنو غوندي په فارسي کې ذوب شوي دي.

زمورله ډپرو ملګرو سره ده ګوی مېرمنې هم وي ملګري مو ډپر ده رات او بادغيس وو خودکابل، لوگر، تنگرهار او سېدونکي هم پکې وو.

مفتیان او فتوا گانی

دنه په حرم کي يوهندی عالم چې واقعاً متبحر او جيد عالم وو هره ورخ دخلکو پونستنوه خوابونه ورکول، هغه ته يوه خوکي، اينسodel شوي، وه ډېر خلک به تري راتاو و ډېري پونستني به دحج دمناسکو په اړه وي هغه په اردو، هندی، عربی او انگلیسي ژيو پوهېده، کله کله به يې فارسي ته هم لاس واچاوه.

له ده پرته حرم ته نبردي دشرکة المکة په خلورم پور کي دفتوا او استفتالپاره نهه ئایه تاکل شوي وو، دشپي تر ناوخته به نهه تنه مفتیان ناست وو اوله هر مذهب سره سم فتوا به يې ورکوله، فتوا به ډېره لنډه او قناعت ورکونکي وه. له دي سره ماته زمادخونې دملګري او زموږ د کاروان دحج د معلم مولوي احمدی فتوا را په ياده شوه. کيسه داسي و هچې زموږ يو حاجي ملګري دعمرې لپاره احرام کړي و خوشه کار ورته پيداشوی و او عمرې ته نشو تللى له موږ خخه يې و پونستل چې ايا احرام بېرته خلاصولي شي؟ مولوي احمدی به له ټوکنې تېر و پست او کوتلي ټوکنې نه ورکاوه، زمازره تنګ شو (هو) ټوکنې ورکړي، هغه شخص په خوبني وoot وروسته احمدی ماته مخ را او پوهه ويل يې دالله ج بنده ولې دي دومره ژر او اسانه ټوکنې ورکړي ماغونستل چې مستې پرې را وړم او بیا ټوکنې ورکړم.

روغتیا

په جروال کې د افغان حاجيانولپاره ددرملنې ئخای تاکل شوي او داد افغان حاجيانو رسمي درملخى اوكتئنخى وو او بايد ۳۵ زرہ افغان حاجيانو ته يې روغتیا يې خدمتونه برابر كړي واي، خوهله د حج د نورو برخو په خېر د ابرخه هم ډېره کمزورې وه زه خوالحمد الله تر پایه هلته ورتللو ته اړنه شوم او نه دومره ناروغ شوم خوچې نور حاجيان به ورغلل ډېر زيات شکایت به يې کاوه، کله به يې ډاکټرنه وو، او که ډاکټربه مو ندل شو بیابه درمل نه و په پیل کې پکې ارزان بیه درمل مو ندل کېدل خو په وروستیو ورخو کې به د اتشې گولی هم نه مو ندل کېدلې، وزیر صاحب محمد یوسف نیازی ته خو خله شکایت وشو خوهغه به دا په دعامي روغتیا پروزارت ور اچوله.

د حج او اوقافو وزارت چې له حاجيانو کومې پيسې اخلي نو ددرملو او ډاکټرانو برخه هم په کې وي او وزارت له ئخان سره لسګونه بنخينه او نارينه ډاکټران هم بیابي دي ډاکټرانو ته دور یا حج زمينه هم برابر پېږي او معلومه اجره او سفر خرڅ هم ورکول کېږي خود لته هم دا چانس هر ډاکټر ته نه ورکول کېږي بلکې روابط پرضاو ابطو لو مرې وي، اخلاص، زړه سوی اهليت، دنده مقدسه ګنبل په کعبه کې هم شعار وي.

ډېر حاجيان له ئخان سره ئینې ډېر کارې دونکي در مل ورې، هلته زکام، ئخان درد، او تبه ډېره وي او افغان حاجيان هم د همدي ناروغيو درمل ورې زما، ماما استاد حبيب الرحمن هم له ئخان سره ډېر درمل ورې وو ده غه خوی حبيب الله د درملو عمده پلورنځي لري حبيب الله خپل پلاتره هغه درمل ورکړي وو چې کمپنيو د سمپل (نمونې) لپاره ورکړي وو بنکاره ده چې کمپني د پیرونکیو د جلب لپاره بنه نمونه جورو وي له همدي درملو ماته هم رار سېدل چې ورسه به هغه د چاخبره ناروغې تک او پتری شوه.

په سعودي کې در مل ډېر قېمت دي، یو پاکت پاراستامول په افغانستان کې پنځه افغانۍ دي خوهله په شپږ ریاله ۷۸ افغانۍ پلورل کېږي البته پاکت او کیفیت یې بنکاره تو پیر در لود، شاهد به ماته ویل چې که دوستانه مو حج ته راتلل نو له ئان سره د ھینو لو مرنيو نارو غیو د درملو را وړلولته یې وه خوئ، ھکه دلته ډاکټر او درمل ډېر ګران بیهه دي.

هم سر لار او هم سرس

حاجيان حرص لري چې ډېرې عمرې وکړي، په ھانګړې توګه افغان حاجيان خو ډېرې عمرې کوي، دا اختلافې خبره ډه چې په حرم کې دنه شخص ته ډېرې عمرې کول ډېرثواب دی او که طواfonه، ماهم اوه عمرې وکړي، خو د پنځو عمرو احرامونه مې حرم ته له نېړدې پنځو میقاتونو وکړل، حدیبیه، جعرانه، تنعیم، اضاءةاللبن او ده رې عمرې لپاره موله نوي میقات خخه احرام کاوه.

خوزموږ سره ملګرو بیا عمره خپل یوا Higgins کارباله، دا سې افغانان مې هم ولیدل چې دورخې دوہ او درې عمرې یې کولې زما ملګري عبیدالله، عسل، یار محمد او نورو پنځلس عمرې کړي وي یوه ورڅې راته وویل چې نور یې د سرپوستکی له ډېر و خريلو سوئي ھکه چې له هر حل عمرې وروسته باید دسر و پښته یا و خریل شی او یا لنډ شی خودوی به خریل.

یوه ورڅې نیمه شپه دعمرې د احرام لپاره جعرانې ته له ملګرو سره روان ووم، له عمارې بهر مو مو تیر ته انتظار کاوه چې دوہ درې نور افغانان هم راسره ملګري شول، هغوي راته وویل چې تاسې له هر ځایه احرام تړی موب

هم درسره ملګري يو، خير موږ يو فلاينکوچ ته ورته موټر دوه طرفه درېس کړ، له نويو ملګريو شويو افغانانو خخه يوله ماسره مخکې سیتې کې کېښاست، تري مې وغونښتل چې ئان را وېژنې ئان يې عبدالهادي دلښکرګاه بنار د کارته لکن او سېدونکي راوپېژانده، عبدالهادي، وویل چې دې په لښکرګاه کې حمام لري او له حج سره يې مينه بې ساري وه، خو نه دده او نه يې دپلار نوم په قرعه کې را ووت. هغه وايي ددې لپاره چې دحج کار يې شوی وي نو کابل او کندهارته يې خوئله منډه کړد، ده ګه په وينا، پلار يې وړاندې هم حج کړي خودده لوړۍ حڅل و عبدالهادي وايي چې له ډېرو ګرځدو راګرځدو وروسته بالاخره یوچاراته وویل چې دنفر په سر پنځه نيم زره ډالر اکړئ دحج او اوقافو له وزیر یوسف نیازی خخه درته فوق العاده امر اخلم، عبدالهادي وايي چې پنځه نيم زره ډالر ما او پنځه نيم زره ډالر زمامملګري محمد نبي ورکړل او هغه کس دا یوولس زره ډالر په بانک کې پخپل نوم تحويل کړل، عبدالهادي وايي چې دې شخص له ژمنې سره سم ما او محمدنېټه فوق العاده امر واخست، زموږ پاسپورتونه جوړ او دحج کار مو یقيني شو، ده ګه په وينا، له پرواز خخه دوه ورځې وړاندې دحج او اوقافو وزارت لخوا ورته وویل شول، چې کوم زورور خپل ملګري او دوستان حج ته لېږي او د پاسپورتونو له منځه يې د ۱۲۳ او ۳۹ تر منځه هغه پاسپورتونه چې کارونه يې خلاص وو، ويستلي او سهمونه يې خپل ئان ته اخستي دي، او په دې منځ کې د محمد نبي پاسپورت هم وېستل شوی دي نوئکه ده ګه کار خراب شو.

عبدالهادي زياتوي کله موچې له اړوند شخص خخه بېرته پیسي وغونښلي نو هغه راته وویل چې ماخو له دې پیسو خخه ډې رشوت ورکړي او ډې لګښت مې کړي دی داچې ستاسوپر حق بل خوک ظالم شونوپه دې

کې زماگناه خه ده؟ خوله دې ټولوسره عبدالهادی خوبن وو چې دده دحج
کار وشو او اللهج خپل حضورته وغونبست.

هغه وايي چې په افغانستان کې ډېر وحور بدہ ډېر وکړ بدہ، او ډېر تاوانې
شو خوداچې با لآخره دحج کاريې وشو خوبن دی او هغه ټولي ستونزې او
تكلیفو نه تري هېبر دي.

عبدالهادی له دې خخه هم خبر کرم چې دهلمند دحج او اوقافو رئيس دحج
۷۵، سهمونه پتې کري، وو او دولت پرې خبر شو چې له همدي امله يې بندې
هم کړ.

دحج په پروسه کې دایوئینې بې عدالتی نه ده، هر چارواکي تر خپل وس
ل خپل موقف خخه ناوره ګتيه اخستله په همدي ورڅ خبر شوم چې دمشرانو
جرګې دهغه وخت مرستيال او او سنې رئيس فضل الهادي مسلميار خپل
۸۰، تنه دوستان او ملګري بې نوبته له خان سره په یوه الوت کې افغانستان
ته راوستل، دده په دې کار ډېر افغانان خفه وو.

له پښتنو سره د تبعيض دردو نه په حرم کې هم اور بدل کېدل، د ګل عالم
په نوم یو تن چې خان يې اصلاد کابل د سرو بي او او س د تخار
او سېدونکي را پېژاندہ راته وویل چې ته مې په تلوپزیون کې ډېر لیدلې
يې، او ډېرې سپینې او حق خبرې کوې، نو مهربانې وکړه په کابل کې ماته هم
زمینه برابره کړه چې خپلې ستونزې درسنيوله لارې چارواکيوته ورسوم،
هغه خپلې ستونزې پیل کړي: (په ۱۳۳۷هـ یا ۵۲ کاله وړاندې حکومت په
تخارکې شارې ځمکې را کړې موږ په ډېر زحمت او د خولو په تویولو داشارې
او دښتې ابادي کړې حکومت په هغه وخت کې قبالي رانکړې او ویل يې چې
که او س قبالي درکړو نو بېرته تښتئ.

تاسوته به شل کاله وروسته قبالي درکوو، شل کاله وروسته په ۱۳۵۷ هـ ل کې په افغانستان کې کودتاوه وشوه، موبـلـه خلقـي رـژـيمـ خـخـهـ قـبـالـيـ وـانـهـ خـسـتـېـ، پـاـكـسـتـانـ تـهـ مـهـاـجـرـ شـوـوـ، هـلـتـهـ پـهـ چـارـسـدـهـ کـېـ اوـسـبـدـوـجـهـادـ موـوـکـرـ، قـربـانـيـ موـوـرـکـرـهـ، دـکـمـونـیـسـتـیـ رـژـيمـ لـهـ سـقـوطـ وـرـوـسـتـهـ چـېـ اـسـتـادـرـبـانـيـ پـهـ واـکـ خـېـتـېـ وـاـچـولـهـ نـوـ زـمـوـرـ حـمـکـېـ اوـ كـورـونـهـ يـېـ تـاجـکـوـ اوـ خـپـلـوـقـوـمـانـدـاـنـاـنـوـتـهـ وـرـکـرـېـ، اوـ مـوـبـيـ وـشـرـلوـ.

هـغـهـ وـاـيـيـ چـېـ يـواـحـيـ زـماـسـلـ جـرـيـيـهـ آـبـيـ حـمـکـهـ يـېـ رـانـهـ نـيـوـلـيـ، پـهـ خـپـلـ وـطـنـ کـېـ مـوـنـهـ پـرـبـدـيـ اوـ اوـسـ هـمـ پـهـ چـارـسـدـهـ کـېـ يـوـ.

د مېړه او مېرمنې مينه

دمېړه او مېرمنې ترمنځ مينه طبعتي خبره ده الله ج هم، له مېرمنې او مېړه سره مينه د خپل رحمت او وجود نښه بللي ده ټئينې افغانان د خپلو مېرمنو سره مينه لري خو ټئينې نور يې بیا خاروي او وینځي بولي. خلک وايي چې عربان له بنجؤسره ډېره مينه لري خوزه وايم چې ددوی مينه له عاطفي ترون او طبعتي محبت خخه ډېردشهوت داور د سپولو اړخ لري مينه به هم وي خو دشهوت اړخ يې پیاوړې دی.

افغانان دومره ددود او دستور په لوړو کې نښتي دي چې آن له خپلو مېرمنو او مېړونو سره خپله مينه بسکار ولی هم نشي، په ځانګړې ډول که دمور او پلار پر وړاندې ورسره موسکا هم وکړي نود سپین ستړکې، بې حیا او بې شرمه تاپې پرې وهل کېږي خو په نورو ملتونو او هېوادونو کې بیاداسې نده، په حرم کې مې یوه نسخه او خاوند ولیدل چې په یوه قرآن کې یې تلاوت کاوه، یوه په لاس کې نیولی او هغه بل هم په کې تلاوت کاوه، دذوق دا وحدت، دا وجوداني همغوري، دخوبني دومره ورته والي چې په یوه سیپاره، یوسورت، یومخ او یو خای کې دې تلاوت وشي، یو دې دیو مخ له تلاوت وړاندې فارغ شي او بل ته دې انتظار کوي دمینې انتها نه ده نوڅه؟ کله کله یوبل ته موسکي شي داسې هم نده چې هلته د قران عظيم الشان نسخې نشته ده، په حرم کې د قرانکريم زرگونه نسخې پرېمانه پیدا کېږي خوددوی ددې کار لامل اروايي توافق او پخپلو کې بې کچه مينه ۵۵.

همدا راز په حرم کې مو یو ټوان اندونيزيايی ولید چې د خپلې ټوانې مېرمن او بې یې چاپې کولې.

داختر په دريمه ډپر سخت باران و شو یوسعو دي لوند خيشت له یوې
ښهٽي سره روان و یو چاپري غبوا کړي چې شيخه په تکلیف شوي لب خان هوسا
کړه هغه خپلي مېرمن ته اشاره وکړه او ويې وييل چې د اراسره وي نودڙوند
هېڅ ستونزه راته ستونزه نه بنکاري.

دمالیزیا د پلازمینی کولالمپور او سبدونکی شهر او د چې وروسته به یې
په اړه په تفصیل خه و وايو زما ملګری شو ډپر نېټک او صمیمي شخص وو
ماورته و وييل چې نن غرمه زما مېلمه شه، خو هغه بخښه و غوبښه وييل یې
چې له خپلي مېرمني سره وعده لرم هغه راته په تمدده له ماپرته ډودی خوند
نه ورکوي، ماورته و وييل خير دی دواړه زمامېلمانه شئ، خوهغه و وييل چې له
خپلي مېرمني سره له مشوري وروسته به د هویانه ځواب درکړم.

د حرم پاكۍ

شاهد و وييل چې د حرم کچره یا په حرم کې پیدا کېدونکي او کارېدونکي
توکي لو مرې د تاکل شویو کسانو لخوا په ستر و پلاستیکي کخوروکې
راتهولېږي بیا د اکخوروکې په کو چنيو برېښنايي ګاهو (کراچيو) کې اچوي،
دا کراچۍ چې د کو چنۍ ریکشې په اندازه دی او ډربورلري کثافت یوبل
ځای کې لو یو ګاډو ته وړي بیاله هغه ځایه په کو چنيو مازدا موټروکې د مروده
په استقامت تاکل شوې ځای ته لېږدول کېږي اوله هغه ځایه بیا په لو یو
مازدا موټروکې د مني خواته ورل کېږي هلتله ورته ځایونه جور شوی
اوډ کېمیاوی موادو په واسطه بې له دې چې و سوچول شي، له منځه ورل
کېږي. د اموټرا او ګاډي په حرم کې په بطريو ګرئي شاهدوايي، چې د اموټر

جک لرونکی دی آسانه خالی کېږي او آسانه بارېږي شاهد دا هم زياته کړه چې د سعودي حکومت په هر ئای کې پراور بلولو سخت بندیز لګولی دی، حکه چې په سعودي کې تبل ډبردي او د سوئجنې او اور لګډلو امکان ډبردي، د شاهد په وینا د حج په ورخوکې په هرو ۲۴ ساعتونو کې شاو خوازه موټره کچره یا کارول شوي توکي چې ډبری گیلاسونه، بوتلونه او پلاستیکونه دی له حرم خخه و پستل کېږي او د تنظیف چاري ۲۴ ساعته روانې دی، د حرم د تنظیف لپاره څانګړې اداره ۵ه، ټولې سیمې و پشل شوې، نوکریوال اشخاص ۲۴ ساعته کارکوي کوم ئای چې لړ هم ناپاک شي سمدستي صافي کېږي د حرم غولی او مطاف په یوه ډول څانګړو برس او جارو لرونکيو ماشینونو چې په تایرونون ګرځي وینځي داما شینونه د او بوا او څانګړې شامپو ځایونه لري او په اتممات ډول پر حمکه تو پېږي، په مخکې برخه کې ئای پرخای شوي برسونه غولی وینځي او شاته تاري جارو یې صافي کوي او وچوي یې، مطاف هره ورڅ اته، نهه بجي وینځي خوهره ورڅ پکې بیروبار وي بیاد تنظیف عملیه پکې له ډېره ځایه پلاستیکي پتی، راتاوه کړي هلته طواف کوونکي نه پرېږدي هغه ئای ژرپاک کړي بیا هغه ئای طواف کوونکيوته پرېږدي، له بل ځایه پتی راتاوه کړي.

هر کال په میلیونو کسان حج ته ئې په حرم کې ډېره بیروبار وي سره له دې چې حکومت دبوټانو، څلیو او ضروري شیانو د اینسودلولپاره زړکونه رفونه جوړ کړي دی خوبیا هم ځینې حاجیان خپل شیان بې ځایه بدی خود تنظیف عملیه چې راشي نو هرڅه چې له رف خخه پرته اینسودل شوې وي هغه که هر خومره قبمتی شی وي په کچري کې یې پورته کوي او بهر یې وړي، د تنظیف عملیې د حرم په هرڅه برخه کې پنځه شپږ ځایه جوړ کړي چې ډېر د کار او قبمتی شیان پکې پراته وي ډېره یې لاسي بکسونه او چترۍ

وي، هر خوک چې جنس يې نادر که شي بیابی هم دلته لټوي، دلته په هره برخه کې د اجناسو ډېرى (کوتې) وي او هر خوک پکې خپل جنس لټوي، خود بل جنس که هر خومره قبمتي وي، لاس نه وروري، او نه يې د حرم د تنظيف عملیه ځانته اخلي، دې رخله چې د کوم حاجي جنس ورک شي، بیا ور پسې سرنه ګرځوي او نه ور پسې ګرځي يو حاجي دبل حاجي له بیک او سامان سره کار نلري، په مطاف کې چې خوک خه و موسي نو پورته يې نيسې تره غې چې خاوند يې پيداشي که خاوند يې پيداشي نو بیابی د حطميم پر ديوال بدې له هغه ځایه يې مربوط کسان وړي.

ما خوڅله شيان راپورته کړل بیابه مې د حطميم پر ديوال کېښو دل یو څل مې دېر لوکس او قبمتي ګلدو زې خادر راپورته کړ دېر مې پورته ونیوه خو خاوندې پيدانشو په همدي کې له کلک قبل او بیروبار سره مخ شوم دو مره قبل چې هېڅ پوه شوی نه يم چې دا خادر له ما خنګه ولو بد؟ دمکې ځینې کوڅې د کابل په خېر ناپاکه او له کثافاتو په کې دې چې بوی يې لارویان په تکلیفوی په حرم کې د قبمتي شيانو د ساتني لپاره په هره خواکې ځانګړې ځایونه جور شوي دي، په هره خونه کې سلګونه رف ته ورته کوچني صندوقونه دي چې خوک خپل جنس و رو سپاري نو په یوه خانه کې يې بند کړي، د رف کيلې (چابې) له مسؤولينو سره وي، او ده ته يې په کاغذ ليکل شوي نمبر ورکړي، کله چې بېرته خپل جنس غواړي نو هماغه نمبر ورکړي او خپل جنس تر لاسه کړي.

د پيسو، مبایل، پاسپورت او سروزرو په خبر قبمتي شيانو د موندنې لپاره د ابوجهل د کور ترڅنګ دورکې دفتر دی خلک چې داشيان و موسي نو هلته يې وروري او د چاچې خه شي ورک شي نو هملته مراجعيه کوي

د مسجد دننه يې خوئايه په خوژبوليکلي چې مهرباني و کړئ خپل بوټان په
پلاستيك کې تاو او په خپل مخ کې يې کېږدئ.

www.melitahrik.com
0777 400 116

بېلاپلې لىدىنى

دەجىنلىقىزىزە فلسەفە پە نۇرىوالە كچە دەسلامانانو خېلىمنىخىي پېرىندىگلىوي دە، حەج دەسلامىي اامت نۇرىوالە كنگەرە گەنلىك كېرىي ، دەجىن يوه موخە دادە چى دەنرى دەگۈت گۈوتە مەسلامانان يوبىل و پېرىنى ، لە سەتونزۇ يې خېرىشى دىيە بىل لە عنعناتو، دود او دەستور سەرە بىلدىشى ماھمەھە كولە چى كەم تەركىمە يوئىل خۇ دىيۇ ھېۋاد او سېدونكى راپىدا او ورسە دىزەر خوالە و كۆم، لە ڈېرىو سەرە كېپىاستم ، لە ڈېرىو سەرە مې دىزەر خوالە و كەرە لە ڈېرىو سەرە مې دردونە شەرىك شول ، ڈېرىتكەرە تىكەرە او با احساسە خوانان او مېرىمنى مې ولەيدى، دەصفا او مەرروە تەرمنىخ دەراكشى، المغرىبى، تونسى، پاكستانى او بىنگەلە دېشى مېرىمنۇ سەرە زماتصفىلىي خېرى مۇ ورلاندى و لوستلى لە سودانى نفيسيپى او نەھال او دەھغۇى لە ملگۇرسە زمۇر دەھارخىز بەخت خۇتىكى مۇھەممەد رەتە و اورول ، لە ماسرە دەنرى لە مەسلامانانو سەرە دارىكۆپە جورۇلۇكى شېرزمان ھەم ڈېرىه مەرسىتە كولە، دەشېرزمان دادوھەم خەل حەج و خوبىاھم دەخلىپى خۇنى لە ملگۇرسە يوئىخاي نە گۈرەخىدە، كە تە حەرم شەریف بە ورسە يوئىخاي راھم غى دەلتە بە تىرىپ بېل شو، ھەغە دىباب عمرى او باب فەھەد تەرمنىخ دەحرەم پە دوھەم پور كې خانتە ئاي تاڭلى و ڈېرىخەت بە ھەمدەلتە يواھى ئاست وو، يابە يې تلاوت كاوه يابە يې دەنرى دەکوم ھېۋاد لە حاجى سەرە پە اشارو خېرى كولىپى، ھەغە بە راتە ويل چى فارسى لە خېلىپى نىيمەكەپى اردو سەرە يوئىخاي كوم او مخاطب پوھوم.

دەكولالەمپور او سېدونكىي شەراودىن ابراھىم پە حەرم كې دېنىخولە بى حىايىي او بى باكى، لە بى ئايە لارپۇتو كولۇسەر تىكاوه، ھەمدەراز بى ئايە دەنارىينە او بىنخىينە و پەرخوب، بى نظمى او لە احرام سەرە پەرخوب چى كەلە

کله انسان بې ستره شي، دزمزم پر اسراف او بې خایه کارولو، دگیلاسونو پر رضایع کولو دېرخفه وو، هغه افسوس کاوه چې خینې خلک وخت او پیسې لگوی خو اعظمي گتیه ترې نه اخلي.

شهر او د لنډه کي بېرده درلوده، سپینه خولى، سپین سان پرتوگ، نخودي کميس يې په تن وو، دهنډ د حیدرآباد ايالت د فروت froot او سېدونکي خلوپښت کلن محمد فصيح الدین د محمد رفيع الدین زوي سره مو هم بنډار و کېر

هغه راته وویل چې په هندکي خلورسوه ميليونه مسلمانان دی خو حکومت ورسه تعییض نه کوي هغه له مسلمانانو سره د هند د حکومت پر چلنډ راضي و، هغه داهم وویل چې د هند د نفوس خلوپښت سلنہ مسلمانان دی خو حکومت دا شمېرہ پېتوی اویاخي په ۲۵ سلنہ قانع کېږي.

محمد فصيح الدین، افغان ولسمشر دامریکا سپری او په افغانستان کې د امریکایانو پر ضد جهاد حق بولي هغه وویل چې په هرو سلو حاجيانو یو بنوونکي لرو، دذاکر نايک په اړه زماد یوې پونښنې په اړه بې وویل چې دی نايک نه پېژني اوښابي د پاکستان او سېدونکي وي. دا یواځي فصيح الدین نه وو چې د اسلامي نړۍ مشهور او نوموتی عالم او داعي، نابغه ډاکټر ڈاکر نايک بې نه پېژنده، بلکې ما په ډهلي او ممبېي کې له خونرو هندي مسلمانانو سره هم یاد کړ خوپه هغوي کې هم خینو نه پېژنده.

د پاکستان د پنجاب ايالت د چکوال ولسوالۍ دتله کنګ او سېدونکي نواب خان د غلام غوث زوي هم د حرم په خادمانوکې وله هغه سره مې هم ډکوال د وضعیت په اړه خبرې وکړې، ورته مې وویل چې شل کاله وړاندې له کراچی څخه ډکوال او تله کنګ پر لار سوات ته تللې يم

هغه راته وویل چې د سعودي حکومت هر وخت پاکستان ته ویزې ورکوي چې خلک د حرم خدمت لپاره راولپري دا ویزې وریاوی خو ایجنتیان استازی یانماینده گانې پلوري، هغه وویل چې د اویزه خلورمیاشتې وخت لري اوتبکال په ۱۵۰۰ او سبرکال په ۲۵۰۰ کلدارو پلورل کېدله نواب وايی ماهم همدا ویزه و اخستله او حرم ته راغلم ددې تړون له مخې به دوی خلورمیاشتې د حرم خدمت کوي نوددوی تول لګښت لکه د الوتکې ددواړو خواوو تکټ خوراک، خښاک، ئای او هرڅه د سعودي په حکومت دي او هره میاشت ۵۰۰ ریاله د جېب خرڅ هم ورکوي دی وايی چې ددوی ګټه داده چې نور په درې لکه او دوی په ۶۰۰ کلدارو حج کوي او د حرم خدمت خود خان لپاره بېل وي پار او نېکمرغې بولې دده په وینا دده وخت د ۱۰ د دسمبر په نهمه پای ته رسپرې، نواب خان په خپل وطن کې درې بوري کوي.

نواب خان داهم وویل چې د لته د حرم خدمت د کمېتې مشر سعودي دی اونور تول کارکونکي یا پاکستانیان یا هندیان او یابنگالیان دی، خو او یاسلنې یې پاکستانیان دی هغه وویل دزمزمود تر موزونو کارت نورو دروند دی یواځې پاکستانیان دا کار کولی شي، نواب زیاته کړه چې د حرم کار درې شفته دی، او په هر شفت کې کم تر کمه دوه زره تنه خدمت کوي د نواب دوی دا کار له باب العمره خخه تر باب الفهد پوري دزمزمود تر موزونو خارنه یا تشترموزونه ورل او پک راول دی.

ددوی او د مطاف ترمنځ یوه بله برندې هم ده خوپه دې برندې کې دزمزمو لپاره تر موزونه، نه بلکې هلتنه نلونه دی دده په وینا، له یوې دروازې تربلي د تر موزونو په برندې کې ۱۴ تنه او د نلونو په برندې کې ۵ تنه توظيف دي کله چې په حرم کې د ماسخونه لموئی په جماعت اداشي، نو ډېر خلک

خپلوخونوته ئى اوپرسپر كونو ھېرىۋبار وي پە كوم او بىد پلە چى موبە تللۇدېرپراخ او دوه سېرگە وو او دترافيڪوپر مخ بە ھم تېلى وو خوبىيماھ دازدحام لە كېلە تىگ پېرى دېپېرى پېپېنۇ و يو خەل دلتە لە يوپى داسې خوانى تورپوستىپى سره مخ شوم چى اللەج د بىرەنگى بشپەر نمونه پېداكىرى وە ، ما ويل راھە دنپى د بىرەنگى پە توگە يېپى يو انخور و اخلەم بلە موخە مې د خپل ديوترورزى خۇرۇنە وە.

دەھە مېرىمن ھم لېھ تورە دە ماویل راھە كە ددىپى انجلى عكس (انخور) دې واخست، ھەغە تە بە ووايىپى چى پە مكە كېپى مې ستا خىنە ولىدە، او دايىپى عكس دى، خىر كېمىرە مې راواخستە، لە حد خەنخە ھېرىۋبار و وېرىدلم چى كە ددىپى انجلى عكس و اخلەم بىسايى دا او يايىپى بل خۇك بىدە و منى ، پە غەم بە كىڭىشىم، خىر جرئىت مې و كېپە عربى مې ترىپى اجازە و غۇنىستە بە خندا شوھ ماھەم ددىپى داموسكا ددىپى پە خوبىنە تعبير كېرخۇ انخورۇنە مې ترىپى واخستل.

پە بلە شېپە پە ھەمداسې بىرەنگى ورو- ورو روآن يو چى پېرىيۈ لور قدىپى او چاغىپى بىنخىپى مې سترگىپى و لېگىدىپى بىنخە دومە لورە او دومە چاغە وە چى خپلە خپل مثال كېدىلى شو او بىس. خان مې ورنىدېپى كېر، خوانە خۇ تور پۇستىپى وە، پە بىخىنپى سره باید و وايم ، تىونە يېپى دومە غەت وو چى پە او بىو پورى يېپى تېلى وو، پە ھېرىكتەلە پوھە شوھ بىسايى پاكستانى او ياهندى بە ورتە بىسكارە ھەپى تە پە ھېرىكتەلە پوھە شوھ بىسايى پاكستانى او ياهندى بە ورتە بىسكارە شوھ يەم پە ھېرىكتەلە پوھە شوھ بىسايى پاكستانى او ياهندى بە ورتە بىسكارە خندا پە ملتىيا راتە وو يەل (كىيەھوا) لە دېپەپېرى چېپە دنورو پام راتە راوانە وپې زەر مې سترگىپى وارپولې خۇ دې بىاھم پە ھەماغە اندا ز وو يەل (كىيەھوا)؟.

دکینیا دپلازمینی کوناکری له او سېدونکي ۲۰ کلن محمدیوو صالحو جالیوسره موهم خبرې وکړي، هغه راته وویل چې د افغانستان جهاد په تلوېزیون کې وینو او بریاته بې دعاکوو.

دختیحې افريقا داروند هېواد تانزانیا له یوه او سېدونکي سره موهم بندار و کړ شپرزمان ترې دهاغه کوچني نابغه چې د ۱۹۹۳ او ۱۹۹۵ کلونو په منځ کې بې شهرت و موند پونښته و کړه خو او س ترې خبرنه وو.

دحج په ټول موسم کې مې دنایجرله یوه او سېدونکي اسماعيل سره ژوره او دزړه له درده ډکه خواله وکړه،

څه چې ماغونښتل پرې واښتم اسماعيل ویښ، هخاند، صابر نشيط پرڅل ولس او اسلامي نړۍ دردېدلی څوان وو، هغه دسوداګری له پوهنځي خخه فارغ او کوچني سوداګر وو.

یوه ورڅه مې د مازیگر له لمانځه وروسته دوه طوافه وکړل له طوافونو وروسته شپرزمان خپل دریاضت ځای ته بوتللم، هغه ځای چې دده عزلتگاه او دراز، نیاز تفکر او تدبر ځای وو، هماغه دده دناستې همبشنی ځای.

په همدي وخت کې یو تور پوستی څوان راغى زموږ ترڅنګ کېناست، له سلام وروسته مې ورسه دخ BRO تنسته پرانسته، ډېره بنه انګليسي اوڅه ناخه عربي يې زده وه، خپل نوم يې اسمعيل او دنایجر او سېدونکي راوبېژنده.

هغه راته وویل چې ئینې خلک دنایجر او نایجریا توپیرنه کوي موږ دنایجر یو چې ۹۹ سلنې خلک يې مسلمانان دي او د افريقا په لوپدیع کې پروت دی دنایجر خلک غریب خوپر اسلام کلک ولار دي

خودنایجریادنفوس یواحی نیم و گری مسلمانان دی، هغه زیاته کړه: (موږ ډېرنېستمن خلک یو چې حج ته راخو اړیو چې اوه کاله ورته سپماوکرو، زموږلور عاید د میاشتې درې سوه ډالر دی چې ۲۵۰ د کور دلګښت لپاره کاروو او ۵۰ دالره بچت کوو، کله چې حج ته راخو نو دولت ته خلورزره ډالر تحویللو، موږ پنځلس میلیونه نفوس یو د حج سهمیه مو یونیم زر تنه ده خوزموږ په هبود کې له یونیم زرتتوسره د حج وس نه وو همدا لامل دی چې سې کال دولس نیم سوه تنه راغلي یو، امریکا او اروپا راسره د خپلو مو خولپاره مرسته کوي خو اسلامي نړۍ په ځانګړې ډول سعودي، مصر، لیبیا، او ایران راباندې خپلې دروازې تړي او مزدوری ته مو هم نه پرېږدي، زموږ یوه بوداوال په قانوني توګه له پاسپورت او ویزې سره لېبیاته مزدوری ته تللی و خودقذافي عسکرو و نیوہ ویې واهمه او چې وړی شو نو خپل پاسپورت یې پرې و خور، او سن موږ خپل پنځنه نوي سلنې کوچنیانو ته خپلې مدرسي نلرو، هره ورڅو دین کمزوری کېږي، کفار، راکې کار کوي او شتمن سعودي او مصر مو ننداره کوي، عرب، شیخان باید موږ ته د دین دزده کړو زمینه برابره کړي، مدرسې او دارالحافظونه جور کړي، حافظانو او د دین طالبانو ته مکافات ورکړي د دین زده کړو ته یې و هخوي پرمود کې دین مری، د عربو شیخان دوه زره ډالر د حفظ دیوې حلقي لپاره نه راکوي، خو د سعودي شاه دوه کاله و راندې مايکل جکسن ته دیوې نخا لپاره خو میلیونه ډالر ورکړل، زماپلار دینې عالم دی خو زماقرانکریم ندی زده آن ناظره یې هم تلاوت کولی نشم، که مسلمانان په ربنتیا هم ورونه وي او د اسلام او ورونو ګټه او دفاع فرض وي نو په نایجر کې خو اسلام د نېډلي کمر پر سردی، ولې یې د نفتو په پیسو په خرمستی

کې ڏوب عربان نه گتی؟ که دوی چيل نیم زکوة هم موبدته راکړي زموږ
اقتصاد رغښري، او د مسيحي نړۍ له احتياجه خلاصېږو.

اسماويل اسمامه ته هم دشک په سترګه ګوري وايبي : (اسمامه دسي آي اي
ایجینت دی، د سپتمبر د یوولسمی پېښې دامریکا په خوبنه وي، واک ته
دبوش په رسولوکې اسمامه لاس درلود، اسمامه ځکه د سپتمبر د یوولسمی
د پېښوپه ومنله چې امریکا دلته راشي، طالبانو اسلامي حکومت جوړ
کړي و په افغانستان کې سوله وه، روسان مات وو خوا اسمامه دا هرڅه ګډوډ
کړل، او دامریکا پښه یې دلته راکش کړله چې او س هره ورڅ افغانان وژني
اسماعیل خپل ايميل ادرس هم راکړ او ويې غونبتل چې له یوبل سره
دوامداره اړیکې وساتو.

د پاکستان د پښتو نخوا ایالت د مردان دولسوالي د هوتي او سېډونکي
 حاجي خان زرين راته وویل چې حکومت ترې ۵۰۰ ۴۲۰ کلدارې اخستې
دي خوپه همدي پيسو کې درې وخته ڏوډي هم ورکوي عماره یې هم حرم ته
ډېره نبدي د مکې معظمې له کتابتون یا حرم ته نبدي درسول الله ص
دزې بدوله ځای سره ده، قدر او عزت یې ډېر دی افغان حکومت هم له
حاجيانو له دې ډېر پيسې اخستې دي، خونه ڏوډي ورکوي، نه مناسب
ئاي نه کافي او به.

يوه ورڅ سحر د تهجدو په وخت کې حرم ته لارم له ماخخه په مخکې صف
کې يوه اندونيزيايې په لمانځه ولاړه و، سجده یې دو مره او بده کړله چې ما
ورسره اته رکعته تهجد وکړل، ترڅنګ یې یو ټوان ناست و، بیا پا خېډه خو
رکعته لمونځ یې وکړ.

له لمانخه وروسته يې له سر خخه حجاب اخواکر، وېښته يې چې لې
بنکار بدل هم په سره توتنه کې تاوکړل، لمونځ يې په ډېره مينه، خشوع
اوهضوع وکړ، خوب ورته، پريخ زمزم يې خوڅله مخ او خنګلې
ووينځلې، بنې ډېرې يې وڅنبلې زه هم تږي و مزرم ته را ګلم راسره مخ
شوه، ورته مې نه کتل خوزړه مې فتوا را کړه چې ددې ديندارې مخ ته کتل
شواب دی، بنکلې تک سپین نوراني مخ يې و، دنورو اندونيزيا یانو
بر عکس د مناسب اندام اولورې ونې در لودونکې وه، زماټول پام همدي
ښځې ته و، لمونځ او عبادت هغې کاوه خو خوند يې ماته را کاوه.

يو مابنام راسره د چين د ګانزو ایالت او سېدونکۍ عبدالاحد د قربان
نيازې زوي په اشارو ډېرې خبرې وکړې، هغه خپل عمر ۵۸ کاله وښود، په
عربي، اردو، پښتو او فارسي هغه نه پوهېده، او په چينا يې ژبه زه نه
پوهېدم.

عبدالاحد، په انگليسي هم پوره نه پوهېده خوزما د یوې پوښتنې په
څواب کې يې زماد یادښت په کتابچه کې پخپل لاس ولیکل، چې
چې دنياري د پسوند لامل ترې و پښتم خو په ژبه نه پوهېده له ډ سره په
خبرو کې هره شبېه راته خپل ماما حاجي امرالله ستريکوته و درېده، ماویل
کاشکي دلته واي چې زما خبرې يې هغه او د هغه خبرې يې ماته ژبارلې
واي، حاجي امرالله په چين کې له یوې انجنيري سره و پېژندل، پېژندنه ژوره
شوه په دوه طرفه مينه واښته، چينا يې دده په هڅو مسلمانه شوه، وينې

اودينداره مسلمانه، با حجایه او تر موږ متدينه مسلمانه. د ګله ژوند شمره یې دوه زامن دي چې پريو یې، د جليل القدره او غسيل، الملايك صحابي حضرت حنظله او پربيل یې د الله ج د توري (سيف الله خالد بن ولید) نوم اينسي دي، اور بدلې مو دي چې چينا اي سخته ژبه ده خواجي امرالله په سپينه رېره دو مره ژر ياده کړه، چې سړۍ ورته حيران شي، له ماډ پر مشر دی، خوکله کله ورسره توکې کوم چې مينې پر فر هاد غر سوری کړ پر تا خوبه یې خود ژر ژر چينا اي ژبه زده کوله.

د ترکيې د قونيې ۳۵ کلن او سېدونکي علي خيرى چلک بل څوان وو چې ډېرې خبرې مو ورسه وکړي، چلک ډېر ذهين په سياست پوه او د اسلامي نړۍ په درد دردمند څوان ود مولنا بلخي څويتونه یې راته او رول، هغه راته وویل چې په نړۍ کې ۱۵۲ اسلامي هبوا دونه دي خو مشران یې د پرديو ګوډا ګيان او بې اتفاقه دي هغه وویل که اسلامي هبوا دونه پر اسرائيلو لاري هم توکړي نو اسرائيل به ډوب کړي هغه وايي یواحيني سړۍ چې د اسرائيلو لومړي وزیر شيرون ته یې په اروپا کې مخامنځ شيطان وویل هغه طيب اردوغان و.

چلک وویل چې خوئله د لوې دیعې اقتصاد و لوې خو کوبت، دوبى، سعودي او مصر لوړ کړ، هغه د اسلامي هبوا دونو د چارواکيو په بې اتفاقه ډېر وژړل، او د هغوى عياشي یې د مسلمانانو د بربادي، لامل وباله.

د هم اسامه د امريكا سړۍ وباله، ويې وویل چې هغه امريكا ته زمينه برابوري چې اسلامي هبوا دونه و نيسې، او ويې ټېپي، مادا سامه تنګه وکړه، ورته مې وویل چې امريكا خو سعودي، عراق، کوبت، یمن، او نورو

اسلامي هپوادونو ته تراسامه و پراندي راغلي و ه. هغه حكمتيا، رينستونى او زرور مجاهد باله.

ماورته وويل چې مصطفى كمال، اتاترك خوهم سيكولر او د پرديو گوډاگى و، زما خبر يې ڏپره تائيد نکره، خو په زغره ڏه يې رد هم نکره.

له يوبل ۵ کلن تركي سره مې چې د استانبول او سپدونکي واو په خپله شين رنگه بنين او تور رنگه دريشي کې ڏپرنېه بنكار پده، د عزيز نسيين په اړه خبرې وکړې، خو يوبل موسم پوهولي نشو.

عزيز نسيين نه يواحې د ترکيې، بلکې په نړيواله کچه طنز ليكونکي و، د هغه دسياسي طنزونويوه نامتو ټولګه خرمې (ډيډ ډانکي) مې چې ډاکټر فرييد بزگر ژبارلې و ه ۱۵ کاله و پراندي لوسټي ده اوسي يې هم لو لم او چې هرڅل يې لو لم نوخوند راکوي. عبدالاحمد او چلک دواړو خپل ايميلونه راکړل، او په راتلونکې کې يې داريکې په ساتلو تينګار وکړ.

مانبا ميونګله ديشي انجنيز سره مخ شوم، هغه راته وويل چې دده معاش دېرش زره او د مېرمنې يې پنهوس زره تركي ٢٠١٩ ده چې د مېرمن زده کړي يې له ده لورې دې، دوى د حج لپاره ۲۰۰۰ چې ۳۲۷۵ دالر کېږي حکومت ته ورکړي دې او د درې وخته ډوډي په شمول لګښت يې پر حکومت دې.

د حاجيانو حينې بې نظمي

په کوم ئاي چې دنې له گوت گوت خخه شاوخوا ۲ ميليونه تنه چې هم لوسټي او هم نالوسټي هم مهذب او هم غير مهذب، هم بساري ميشتي او متمدن او هم غير متمدن، د بېلا بېلو ګلتوروونو، د دوونو او د ستوروونو

خاوندان رائی نو هرو مروه ده چې بې نظمی جنگ او جگړې به وي خو
الحمد لله مکه د امن بشار دی، د سولې مینې او محبت بشار دلته هېڅکله هم
ما له یو خل پرته چې د حرابه غره کې دوه تنه لاس او ګربوان وو۔ آن سوک
، څپړه هم نده لېدلې، ګيلې او ناندرې وي، په ځانګړې توګه په مطاف او
د حجر اسود د بنکلو په سیالۍ کې تېل ماتېل. کله کله چيغې او فرياد هم وي
خو وهل، ټکول، بسکنځل د یوبل توهين نشته دي.

دلته د بېلا بېلو مذاهبو خاوندان او اتباع رائي، په یو مذهب کې یو کار
روا او دبل په مذهب کې نا رواوي خو یوبل زغمي او د کفر تاپې پرې نه
لګوي، کله کله د اسي یو کار هم ولidel شې چې په یو مذهب کې هم روانه
وي، شاهدراته وویل چې ځینې پښتنه او عام افغانان، په طواف کې هم
نسوار اچوي او بیایې آن په مطاف کې د کعبې تر خنگ غورخوي، هغه پر
دي کاره ډېر خفه او د یو پښتون په توګه شرمنده وو، یو مانبام یو بنګله
دېشي، سره له دې چې او به او وخت پرېمانه او ناروغ هم نه بنګارېد، په
صف کې تيم وکړ. ماورته په ارد وویل چې وروره لموخ دې نه کېږي
ورشه او دس وکړه هغه په بنګالي ژبه څه وویل خوزه پرې پوه نشوم، هغه
سپن دېرى او لنګ یې تړلې و.

په مطاف کې په لوړۍ صف کې، په ځانګړې ډول د ملتزم او باب
الکعبې لورته ځای نیوں ډېر سخت کار دی، ډېر خلکو ته له ډېر زحمت او
تېل ماتېل وروسته هم دا ويړنه ورې به برخه کېږي، کله چې صfonه تړل
کېږي نو خلک له یو بل سره لاسونه ورکوي، او پنجې خوپرېډه دډې لپاره
چې د تېل په وړاندې مقاومت وکړي او خوک یې ځای ونه نيسې له یوبل سر
خنګلې په ځنځيري شکل تړي، یو ورڅ یو پښتون سپین دېرى چې ژبه او
جامه یې د کندهار وه راځي له خلکو یې وغونېتل چې خپل لاسونه لې خلاص

کپی او ده ته لا رورکری چې بھر لار شی کله چې هغوي خنگلې خلاصې
کپی سپین بیری صف ته ننوتونو ددې پرخای چې بھر لار شی نېغ په صف
کې ده چاپرخای ودر بد چې ده ته يې لار رورکری و، هغه بېچاره چې
وليدل خواری يې او بوا و پوري، او په نورو صفوونو کې هم بنايی خوک خای
ورنکپی نو جنجال يې پیل کړ، غال مغال شو پولیسان چې په حقیقت خبر
شول نودی يې له صف خخه ووبست، بېچاره اخوا دې خواکتل خو
د پولیسانو زړه پري و درد بد، سپین بیری و رابي ووست او په لو مرې صف
کې يې بنه ئای کې و دراوه.

سما بنايام زه بیا هملته و م ګورم چې دې سپین بیری بیا هماغه چل و کړ،
خود اهل پولیسانو هم و پېژنده يابه بنايی ده دا کاره پر کپی و نو پولیسانو
له صف خخه ووبست او بل چېږي يې هم ئای ورنکر، یو خل په حرم کې پر
تشنابونو بیروبار وو، موب نوبت ته ولاړ وو په همدي کې یو تور پوستي
خوان چې لایې نوبت ته ډپر وخت پاتې و د ګنو خلکو په مخ کې په سالون کې
پر تو غابن خلاص کړ، پرتوګ يې خلاص په لاسونو کې و نیوه او نوبت ته
منتظر وو، یوبل تور پوستي په جماعت کې له ما وړاندې په صف کې ولاړ
و یو ناخاپه يې دلمانه په جريان کې مخکې منډه کړه لې، و روسته بېرته
را غای او په خپل ئای کې در بد.

یوبل مابنام له خونې خخه حرم ته روان یم، حرم ته نېدې له پله سره یو تور
پوستي په داسي په حال کې چې په سړک سلګونه خلک روان دي دسرک
پر غاره پرتوګ بنکته کړ او استنجا يې پیل کړه، عورت يې تول بنکاره
شوکله چې له استنجا او اودا سه خخه فارغ شو نو ورغلم په ډپر نرمه له جهه
مي پوه کړ، زمنه يې وکړه چې بیابه داسي نه کوي، مولوي احمدی وویل

چې ما ولیدل يو تور پوستي دملک فهد ددروازې دنه په داسې حال کې
چې ډبرو خلکو ورته کتل په زمزمو استنجا وکړه.

يوې نسخې په حرم کې خپل ورنونه لوش کړي وو، يوې مراهقې انجلۍ
سرلوخى طواف کاوه، يوې بلې نسخې غوبنتل چې حجراسود نښکل کړي خو
په تېل کې داسې راګیره شوه چې خادر يې له سرنه ولوپد، چیغې او فرياد
يې پیل کړ، په چیغو چیغو ژړایې پیل کړه، نبدي وو چې تر پنسولاندي شي.
يوخل د جمعې په ورڅه چې لا زوال هم نه وو شوی له غرمې مخکې لس
باندې یوولس بجې په جروال کې اذانونه واور بدله شو.

د ۱۴۳۱ هـ د ذوالحجې په شلمه مازیگر حجراسود ته ورنېدې شوم
خوپه همدي وخت کې يوه انجلۍ هم رانبدي شوه اوسم نوزه او هغه تر تولو
ورپاندي وو او مقابله زماوده ګې وو خوذه پرې زورور شوم، کله چې ما
حجراسود نښکلاوه نو تېل هغه لپرې بېولې وو، کله چې له حجراسوده را
وګرځبدم نو جنګ يې راسره پیل کړ او خپله ګوسه يې راباندې سره
کړه، يوې بلې هم په حجراسود پسې دلپونې غوندي حملې کولې پوليسو
منع کوله خونه منع کېدہ، يوتن سپین ديری د سحر په لمانئه کې بې
اوداشه شو، داوسيپني په جالۍ يې تيمم وکړ خونه يې لستوني به و هل اونه
يې لاس پرمخ سم راکش کړ، دستي بېرته په لمانئه ودرېد.

په حرم کې له چاسره د اړايشي او جنسی غرايزو فکر نه وي خو بیاهم، کله
کله پدې اړه بې نظمي ليدل کېږي يوه ورڅه مې حرم ته نبدي يوه تور پوستي
ولیده چې ډېر غليظ اړايش يې کړي وو په لاندې شونډه يې ګلابي او په
پاس شونډه يې سور لب شرين وهلى و په ستړګويې هم ډېره خواري کړې

دھینو تور پوستو لاسونه ، خنگلی آن ترا او بو بسکاري دھینو لستوني دومره لنډوي چې آن تخرګونه يې بسکاري سعوديانې له کوره بهر ډېره درنه جامه او حجاب کاروي ، بسخينه متواگانې خو آن په سترګو عينکې ، پرپنبو جرابې او پر لاسونو دستکشې اچوي خو شاهد راته وویل چې سعوديان په کور دننه ډېره لنډه ، نرمه ، نازکه او نبنتې جامه کاروي ، دھینوفېشن او جامي ته آن اروپايانې هم نه رسپړي خو موږله دا پول جاموسره خوک ونه ليدل . شاهد وايې چې عربان ډېر کبر جن دي هغوي داسي انګېري چې حج ته دنړۍ له ګوټ ګوټ خخه خلک رائحي په دوی کې په ساري او نورو نارو غيو اخته خلک هم وي نوله همدي و پې دحج په موسم کې بهرنه رائحي چې په نارو غيو اخته نشي .

هغه تور پوستې چې پرسکونو دوکانداري کوي خپل حجاب او عورت ته ډېر پام نه کوي ځینې بسخې دعمومي سړک پرسک خپلو کو چنيانو ته تيونه راوباسي اوسم نيم يې بسکاري .

ځینې بسخې له خپلو کو چنيانو سره مطاف ته د طواف لپاره ورځي چې په تېل کې خپله هم بې ستره شي او کوچنې يې هم په تکليف شي او ژاري .

د حرم په سالون کې بسخوته له نارينه وو سره او بډه په او بډه دلمانځه اجازه نشته او متواگانې بسخې له نارينه وو بېلوي خو بیاهم په هر لمانځه کې لسکونه بسخې له مطاف خخه بهرا او یا یوارخته له تللو انکار کوي اوله نارينه وو سره او بډه په او بډه لمونځ کوي .

دحج په مراسمو کې ډېر منظم ، دسپلين او حجاب لرونکي خلک دفلسطين ، تركيې او ايران دي او ډېر بې نظمه بې حجا به او بې بندوباره تور پوستي دي .

خینی پور پوستی خوانان او خوانانی لور قدی، قوي او چاغ دي په طواف کې د هېچا پروا هم نه کوي.

د پر خلک داسې هم شته چې په لمانځه کې ورته په صف خای پیدا نشي، جماعت و درېږي او دی بیا اخوا دېخوا دلمونځ کوونکيو په مخ کې ګرځي او په مطاف کې هم له جماعت خخه بې برخې شي دوى نه پوهېږي چې دېبروبار په وخت کې آن دبل چاپر ملا هم سجده رواده، د کعبې ترڅنګ په مطاف کې چې کله جماعت و درېږي نو متواګان لومړي، دوهم، دريم او خلورم صف او دامام خای بنه پاک کړي، په همدې صفوونو کې عطر او کاغذې دستمال هم و بشي چې فضاو به ایزه او پاکه شي.

بئخينه دوکانداراني او سوالگر

سره له دې چې د سعودي او د پروعربي هپوادونو اقتصاد بنه دی خوبیا هم نېستمن په کې ډېردي ، سعوديان الله ج په سخت ازمو بښت کې نیولي دي ، د حضرت ابراهيم ع په وينا ، هغه بې او بو او بې ونسو دښته يې چې مرغى او ماران پکې جل وهی ورته په ثانی جنت بدله کړي ده ، د ټمکې لاندې يې پرېمانه تور زرنفت پیدا کړي او د ټمکې له پاسه يې ورته تر الماسو ، یاقوتو او زمرودو ګران بیه حرمین ورکړي دي ، پوهنه یم چې دا خبره به خومره ربستیاوی خود دینار خپل په وينا چې له یوې راديو خخه يې او رېدلې سعودي هرکال د حج په پروسه او د عمره له لاري دېرش میلیارد ډالر ګتې ، د تیلو خو دومره ارزاني ده چې خو خله مې له موټر چلونکیو او رېدل چې په یو ریال درې ليټه ورکوي ، یو افغان ملګري مې چې هملته کاروبار کوي راته وویل ، کله کله موبدا او بوپر هغه بوتل چې دوہ ریاله بیه لري له تېل پلورونکیو خلور یا پنځه ليټه تېل اخلو .

دنري د میلو نانو ډېر شمېر هم په عربي نړۍ ، په ټانګړې توګه په خلیج هپوادونو کې دی . یو خل په هند کې یو عرب راسره په یو هوټل کې برابر شو ، د هوټل شاګرد ته يې د سکریتو راغونېتلو لپاره دهندي کلدارو زرگون چې هغه مهال ترې یوزر او پنځوس افغانی جو رېډی ورکړ ، د هوټل مستخدم ورته د پنځسو روپیو سکرېت او ۹۵۰ کلداري ونيوي ، عرب سکرېت واختسل او په ډېر متکرانه لهجه يې ۹۵ روپی وروغور خولې ورته يې وویل چې ته خو زما توهین کوي ، زه درته دومره وږي بسکاره شوم چې د مستخدم په لاس کې پاتې پیسوته به لاس او بډوم ؟ ، دا پیسې ستاشوې او خپل جېب کې يې کېږده . خوپه همدا سې شتمنو هپوادو کې د نېستمنو او

سوالگرو کمی هم نشته دی داسوالگر تبول د سعودی ندي خوله شک پرته د عربی نپی او سپدونکی دي، دنه په حرم کې خو خوک سوال نه کوي خوله حرم او مسجده بھر به داسې کو خه او سرک نه وي چې د سوالگرو کتار دي پکې نه وي. ھينې سوالگر واقعاً محتاج او معیوب وي داسې بې لاس او پنسو معیوبین به و گوري چې يواحې سر او سينه او کوناتېي ورته پاتې وي ھينې سوالگر سې ڈې په تکلیف او آن په غوسه کري.

په هر سرک به انجونو او هلكانو خادرone غورولي او دلاري پرسربه يې او بد بازار جور کپي وي، کله کله پوليس راشي او شري يې، خو د پوليسو وس نه رسپري ھكه چې دابسخې او انجونې ڈې پرکه دي او کله کله چې پوليس وويني خپله سودا شاته واچوي او منډې وهي کله چې پوليس وراندي لار شي خپل خادر او سودابرته هواره کري. په دي د کاندارو انجونو کې ڈې بسکلي هم وي او د هيچا هم پرې دا دول دوکانداري او سرگرداني پېرزو نه وي، د مشتريانو د جذب لپاره يې په خوژبو حساب زده کپي وي په عربی، انگلیسي، اردو، فارسي، تركي او نورو ژبو دسامان بيه اعلانوي.

يو شي چې موبې ڈې پر حيران کري وو دا وو چې ڈې پرو دوکاندارانوبه چېغې وهلي (ريال گومه، ريال گومه، ريال گومه) موربنه پوهې ده چې دده مطلب خه دی، مابه خپلو هراتي ملګرو ته په توکو ويل چې دوي ستاسو په لهجه خبرې کوي تاسو (گم است) نه وايئ بلکې لنډيز کاروئ او (گومه) وايئ دوي هم وايئ چې (ريال گومه) يعني ريال گم است يار ريال ورک دي. دوي هم خندل او ويل به يې چې الله ج دي انصاف ورکري داخو تبول او هره شبې چېغې وهي چې (ريال گومه) نوله دوي تولو ريال ورک دي، بيا وروسته پوه شوم چې دکوم شي بيه به لس رياله وه ، نو دوي به ويل چې

ریال گومه، دوی به دج تلفظ گ کاوه بیابه موچی ریال گومه او رپدل نو زموږ شوخ او خوان ملګري سليمان به ويل (اینه خانه خراب باز ریاله گم کده).

خینې کوچني او بنخینه سوالگري سپی له لمن او لستوني ونيسي او چې تر خو یې ترې پيسې نه وي اخستې نه یې پربودي.

شاهد راته وویل چې د سعودي حکومت خوئله د اسوالگر او دلاري دسړک دوکانداران ونیول او د سعودي له پولوبي وارول خو په دريمه یا خلورمه ورڅ بیاهماغه خلک په مکه کې لیدل شوي چې درې ورځې وراندي و پستل شوي دي، دوی دنایجریا او دنوري افريقا دي.

د سعودي بازارونه ټول له چینایي توکيو ډک دي.

یواحې جاینمazonه ترکي دي، نرخونه له کابل او پېښور خخه لوردي یو چلتار او یو جوړ عربي جامې مې خوبنې او خپل زوی رشاد ته و پېرلې په دې چلتار او جاموبي (صنع فى پاکستان يا په پاکستان کې جوړ شوي لیکلې وو، یوتن سوالگر چې لم رتک تور اړولی وو خپل سپین کميس و پستلی وو ټول بدنه یې غوټې غوټې وو، غوټې یې د کچالو په اندازه وې، په ليدو یې هر چاتوبې و پستلې.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د حج او اوقافو د وزارت درغلې او بې غوري

د افغانستان د حج او اوقافو وزارت د اخوکاله پرلپسي د حج په اړه له رسوايۍ سره مخ کېږي د اسې فکر کېده چې د دې وزارت دوزير په توګه د محمد یوسف نيازي له تاکل کېدو سره به دا ستونزې او درغلې راکمې شي خونه یواحې دا ستونزې او درغلې، کمې نه شوي، بلکې لاهم ډېرې شوي، داستونزې، په یوه برخه کې نه، بلکې په هر برخه کې ډېرې شوي، د معلمینو، عمارو، ترانسپورت، لېبرالېرد، نظم، د سپلين، روغتیا، دارو درمل، قربانې، عرفات، مزدلفه، منی تولو په برخو کې وي

وزارت ډېر معلمین په واسطو او بډو نیولې وو، چې پخپله پرخه نه پوهېدل، په خلکو یې د صفا او مروه ترمنځ سعې د ۷ پرڅای ۱۴ شووطه کوله د اسې حاجيان هم وو چې خپل معلمین یې له سره نه پېژندل، همدا د معلمینو دنه همکاري لامل وو چې ئينو حاجيانو خپل مراسم سه ترسره نکړل، په ډېر دم واښت ډاکټر ناصر او په مکه او مدینه کې گنو حاججو خوڅو خله راته وویل چې دوی خپل معلمین آن دو هم خله هم ندي ليدلې، کوم معلمین چې د ازمونې له لارې راغلي او بې واسطې دی نو هغوي تکړه دي خوپه واسطه او رشوت راغلي معلمین بې خونده او ناپوه دي.

معلم صاحب ميرزمان راته وویل چې د ننګرهار د حج او اوقافو درئيس ملا ساجد لخوا معرفي شوي ډېر معلمین په رشوت او واسطو راغلي او ناپوه، ناخبره او بې خونده دي، هغه وویل چې ساجد دوی ته د سرشاهي فضل الرباني حکيم صاحب، معلم تاکلی او آن د ننګرهار د تولو معلمینو مشرې یې تاکلی خودوی هېڅکله ليدلې هم نه دي.

د پوهنتون په دوره کې زما تولگیوال دنگرهاو ولايت دسره رود
دولسوالي دککړک دمياګانو او سېدونکي محمد خالد هم د معلمینو په
ډله کې وو یوه ورځ هغه خپلې خونې ته و بللم دده خونه په ۱۵۳ عمارې کې
وه، له ده سره په خونه کې نور معلمین مولوي حميد الله، غلام
دستګير، محمد ظريف، لعل محمد، عبدالمالک، خان محمد او نور ملګري
وو.

له مولوي حميد الله سره مې په یوه صاف او یوه اقتدا کې د نارينه او بسخينه
وو دلمونځ حکم په حنفي مذهب کې و خپره، هغه وویل چې افغان علماء وو
دامت د اجماع لپاره په حرم کې داکار رو باللى ئکه چې که نارينه او بسخينه
له یوبل خڅه بېل شي نو بیا ورکېږي همدا راز د صفوونو او لمونځ کوونکيو
په مخ کې تېرېدلې هم د تکلیف د پورته کولو لپاره رو باللى دی ئکه چې
که داکار ونشي نو بېروبار جوړېږي او لاري بندېږي .

له خالد سره مې د ټئينو معلمینو په سستي، بې سوادي او بې غوري بحث
وکړ، هغه هم د ټئينو په اړه د اخبره ومنله خو وې په ویل چې ده او ملګرو یې په
اخلاص کار کېږي دی، خالد راته وویل چې د دوی په ملګرو یې د دوی په
هڅه نه پرچا دم او بنتي، نه خوک ورک شوي دي، نه له چا حج او یا یې
مناسک خراب شوي حاجيان یې په عرفات، مزدلفه او منى کې لاس په لاس
ګرځولي دي. خالد و ګوابنلم راته یې وویل چې که په خپل یونليک کې دې
راپسې ناوړه شيان ولیکل نو خراب به دې کرم، ماورته وویل نور
خود رې په خه نه ليکم خودا ليکم چې، نيم ساعت کېږي چې یوه د زمزم
بوشكه په پلاستيکي لفافه کې تاولۍ او تپلۍ نشي نو نور کارونه به دې
خنګه وي.

خو هغه له دې لیکلوسره هم موافقه ونکړه، ويلى یې چې که دا دې هم
ولیکل نو خراب به دې کړم.

زمورې د شرکت د معلمینو د استان خومې وړاندې درته واوروه.

د حج او اوقافو وزارت د بعضی غږي چانه ليدل اونه له حاجيانو دستونزو
پونښنه وه، که د کوم شرکت کارونه پلټيل کېدل هغه هم نمایشي او د شرکت
له مسؤولينو د ډاليو او پيسودا خستلو لپاره وو. د بعضی غږي د ذوالحجې په
۲۱ مه زمورې عمارو ته هم راغلي وو په دې پلاوې کې دامنيت، روغتیا او حج
او اوقافو غږي وو خوله تللو وروسته یې حاجيان تري خفه وو، مولوي
احمدی و ويلى چې حاجيان حکه خفه دي چې پلاوې د شرکت د مسؤولينو په
حضور کې تري له دوی سره د شرکت د مسؤولينو چلندا، خدمتونه او شرائط
پونښتي او حاجيان کله د اجرئت کولي شي چې د مسؤولينو پروراندې تري
شکایت و کړي، احمدی پلاوې درشت، ډاليو او مبلمستیا وو په
خورلو تورن کړ.

د محمد يوسف نيازي په مشري د حج او اوقافو پلاوې خو عمارې د نوم او
دولتي چارواکيو او واسطه لرونکيو د خوبسلو لپاره حرم ته نسبتاً نږدي
نيولي وي چې همدوی ته یې په کې ئای ورکړي وو، نوري یې ډېرې لېږي
، آن د مني او جروال په پوله او آن په عتبې کې نيولي وي د ټئينو عمارو
حاجيانو به حرم ته يو ساعت پلی تګ کاوه.

د ډېر و حاجيانو تګ راتګ حرم ته سخت وو، یابه یې تکسي نيو له یابه یې
يو ساعت د هر لمانځه لپاره تګ او يو ساعت په راتګ لګاوه، او یابه یې هلتنه
نړدي په کوم مسجد کې لمونځ کاوه، د سعودي په ګرمۍ کې پلی تګ هم سخت
کاردي.

په ئىنۇ عمارو كې د خىباك او بە او گاز، نه و معلم او داكتىرنە و سە فرش او چپرکت نە و خۇوزارت ددى تولو پىسىپە اخستىپە، شېرىزمان پە خپلە خونە كې يو كۆچنى فرش راوبىسۇد وىپە وىيل چې دايىپە هم پە بىعىشىپە زورە اخستى دى.

ھەم پە جروال كې پە ۳۲ عمارە كې او سېدە، شېرىزمان وايىچى د بىعىشى غرپى يې لىدىلىي هم نە دى.

دەرفات او منى پە ورئوشپۇ كې پە خەمۇ كې گاز، نغرى، دىكە او كاسە نە وي دافغانى شرکتونو پە شەمول تۈلە نىپى پە دىپە ورئۇ كې خپلۇ حاجيانو تە درې وخت دودى ورکوي خو افغان حەکومت پە دىپە ورئۇ كې هم حاجيانو تە ۋەپى ورنكە، داپە داسې حال كې دە چې دپاكستان د بىعىشى پلاوی خو عمارې لە حرم خەنە لېرى نىولىپە وى اوپە منى كې پە ئىنۇ خەمۇ كې بىرىبىنا نە وە، حاجيانو يې غۇښتل چې غۇرپورتە كېي خو چاروا كىيورتە وىيل چې دوى حرم تە نىدىپە عمارە و نە مۇندلە كە نە لېرى يې نە نى يولە خوييابەم ددىپە عمارو او ددىپە خەمۇ او سېدونكىيە ھەرتەن تە يې ۲۰۰ رىيالە بېرپە ورکەپ (بىبىن تفاوت را).

ھە حەکومت خپلۇ حاجيانو او اتباعوتە د پېشىندىنى ئانگىرې نىبىه لە خادر، دىستمال، پتى، يَا .. ورکوي چې دەماغە ھېۋاد نوم پرې لىكلى وي او لە ورايە پېشىندە كېرىي، خو دېلخ لە بىئىنە حاجيانو پرتە چې پە خادر يې دافغانستان بىرغ تە ورتە درې رىنگە دايىرە رسىمە او ددايرىپە منئۇ كې افغانستان او بلخ لىكلى شوى و و نور ھىش ھەم نە و و، دنورىپە نىپى نارينە او بىئىنە حاجيان دلە بىز گەرچەدل، بىئۇپى دلە بىز طواف كاوه، خو دافغانستان خلک داسې نە و و.

یوه ورخ مازیگر ما او شپرزمان دحرم له دریم پور میزان رحمت ارخ خخه
 لاندی مطاف کې د طواف کوونکیو ننداره کوله، داوخت هلته هوا نسبتاً
 سره او په مطاف کې سخت بیروبار وي، طواف کوونکی ډېر ورو ورو روان
 وو دشپرو هپوادونو بسخینه حاجيانې مولیدلې چې په یوه بل پسې په خو
 لیکو کې کتار روانې وي، د هر هپواد بسخینه حاجيانو ځانګړي رنګ جامه
 خادر او پتی درلوده، په شپرو ډلوكې شپورنګه جامې او یونیفورم له پاسه
 داسې برېښبده لکه په باغ کې د ګلانو رنګه پتېي، د پربنه خونديې وکړ
 دخینوبسخینه حاجيانو نومونه هم په بکسو او پتیو لیکل شوي وي، دحرم
 بسخینه متواګرانوکله کله د همدې پتیوله مخې ددوی نومونه ورته اخستل
 او هفوی هم چې خپل نوم واوري ژر اطاعت کوي.

افغان بعثې د ذوالحجې په دوه ويشتمه به ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۱ عماروکې
 دهغو ۲۰ تنو نومونه وحړول چې له مکې خخه مدینې منوري ته تلل،
 دانومونه بنايی کوم عرب لیکلې وو حکه چې رسم الخط بې عربی وو. ګل
 ې جل لیکلې وو پښتو حروف او ژاوج هم په کې نه وو داسې برېښبدل چې
 د نومونو لیکونکي له پښتو او د افغانانو له نومونو سره بیخی نابلدہ دي،
 ډېر نومونه نه پېژندل کېدل، بله ستره ستونزه داوه چې داکسان په درې
 شفتوكې لوړۍ شفت لس بجې، دوهم شفت دولس بجې او دریم شفت په
 یوه بجهه روانېدل، خو په دې لست کې به دیوې بسخې نوم په یو شفت او ده ګه
 د محرم نوم په بل شفت کې وو، یابه د بسخې نوم په یو موټرا او د محرم نوم به
 ې په بل موټر کې وو.

زمایو دوست زمری احمدزی هم په همدې ورخ مدینې منوري ته روانېدل،
 هغه ماته بلنه راکړې وه، چې سحر چای ورسه وڅښم، زه او ماما مې حبیب
 الرحمن استاد ورغللو، بنې کباب شوی چرګ یې را وو پر زما د ورور مشفق

یوبل ملگری حاجی دادک هم زموږ خواته راغی، ماد حاجی دادک نوم او رېدلی وو خولیدلی مې نه و له دوی سره مې ګپ ولگاوه، خو دوی سفر ته چمتو والی نیوه ژرتري را باخېدو، او د معلم صاحب میرزمان خونې ته ورغللو، هلتہ موله خپلو کليوالو هريوه معلم صاحب میرزمان، حاجی حبیب الله، طالب اخونزاده، عبد القدیر، سمیع الله، صابر، قاری زمری، غلام دستگیر، کوچني شپر زمان، دشگي او سبدونکي ډگروال میاه ګل او مامور اصف سره بندار و کړ او په ګډه د ماسپېښین لمانځه ته رو ان شو.

حرب ته نېړدي ډېرې عمارې ترکانو او مصریانو نیولي وي، په دې عمارو کې د جامو دوینڅلوا ماشینونه، او تو، پارکونه، او نورې اسانتیاوا پی شته دي، ځینې په ډېر و لوکسو هلوتلونوکې ژوندکوي، دنور و هېوادونو بعشي که عمارې لېرې نیولي وي خو حاجيانو ته یې حرب ته دلېرد رالېرد لپاره موټرونه نیولي دي.

زما، ماما حبیب الرحمن استاد هم دمنی، او جروال په پوله په ۳۵ مه عماره کې او سبده، چې له حرم خخه یې ۴۵ دقیقې پلی واتن درلود، ددوی عمارې ته نېړدي ډ سبو او تازه مېبوو مارکېت وو په دې مارکېت کې هغه د چاخبره د ټولې نړۍ سابه او تازه مېبوې په کارتونوکې بند موندل کېدل، ډګوټې د بند په اندازه تنکي لېړو ګان، سپین او تور بانجان، دهروخت مېبوې توره يان... د ځینو مېبوو نرخونه لور و مور به هملته تازه مېوه اخستله، خو واري مو انګور واخستل خو زمايې ختيکي څکه خوبين وو چې يو خوازانه وو، في ګيلو درې یاخلور ریاله، وه بل داچې ډېر خوارده وو هروخت به مو څلور پنځه ګيلو اخستل.

انگور مو کيلود ۱۱۲ او ۱۵ ریال و ترمنج اخستل، دمارکېتى ترخنگ يوبىكلى لوى او لور مسجد وو چې د عتىبې بن عبدالعزيز ال سعود نوم پري اينسodel شوي و.

يوه ورخ دمازىيگر له لمانخه وروسته په مطاف کې يو چا راباندى غږ وکړ
خان يې مولوي الله داد بلخي راوېېژنده، په ليدلو يې خوبن شوم بلخي ماله
لپري پېژانده، خوله نبدي مې ليدلى نه و، له طواف وروسته سره کېناستو
چا ورته ويلى وو چې نن دافغان حاجيانو يوه الوتکه لوپدلي ده، ددي خبرې
په اورېدلو زه هم خفه شوم، خوژر مو اخواه بخوازنگونه وو هل نسه وو هغه
خبره دروغ وه.

بلخي راته دافغانانو ديوې ناسمې انګېرنې په اړه معلومات راکړل، ده
وویل چې خینې افغانان په جنة المعلى او جنة البقيع (لومړنى په مکه او
دوهمه په مدینه کې هدیرې دی) دخاورو کوچنۍ کوچنۍ ډېرى، خینې
دخاورو کوچنۍ قبرونه په دې هيله او فکر جوروي چې په دقیامت کې چې بیا
د درېدو ئای نه وي نو دی او دده کورنۍ به همدلته ودرېږي، یا دا چې
داحای دده قبر شو او دی که هر چېرې مړ او یاښخېږي نو حشر به يې له
همدې ئایه له صحابه وو سره کېږي یا دا چې دقیامت په ګرمه ورخ چې
سيورى نه وي نو دی او کورنۍ به يې همدلته راغونه ډېږي دوی په دې هدیره
کې له نیم متر یا شل او ۳۰ سانتي متره مربع ساحې خخه د خاورو کوچنۍ
دبوال تاکري، بیاپکې دکورنۍ ده رغري لپاره قبر جور کړي او په جنة
المعلى او یا جنة البقيع کې يې خپله کورنۍ هدیره بولي.

د بلخي صاحب دا خبرې ما په جنة المعلى کې هم ولیدلى خو په جنة البقيع
کې مې خو خوئله خوتنه ولیدل چې همداکار يې کاوه، خو چې پوليسانو به

وليدل نو ورته به غوسه کېدل، او کوتى، د برى او قبرونه به يې ورته ړنګ
کړل، ځينو به په پتې له خان سره دهدېري خاوره را واخته، دا خاوره بیاله
خان سره کورته وري بیا چې کله دی او یا یا دکورنى کوم غږي وفات شي
نوله دې خاورې لبې ورسه په لحد کې اچوي.

يوئل په طواف کې د چا دېښې دغهټې گوتي نوک زمادېښې په بنسنګري
وربرا بر او پښه يې راته بنه وينې کړه، دلته په حج کې د نوکانو دغوشولو په
حکمت پوه شوم او پردي لا باوري شوم چې د الله ح په هر امر او نهې کې
حکمت دی.

له حدیبی پ خخه احرام

ورپاندی مو هم وویل چې ماخو عمرې وکړي خو دهري عمرې لپاره مو
دمکې له یونوی میقات خخه احرام تاپه، دې راحجان له تنعیم خخه دعمرې
احرام ترې ټکه چې تنعیم یاد حضرت عایشې مسجد حرم ته ترقولونبدې
میقات دی، خو د تنوع او د دې لپاره چې مکه معظمه اوشا و خوا یې بنه
و ګورم دمکې له ټولو میقاتونو خخه مې احرام تاپه

د ذوالحجې په نولسمه نهه ملګري سحر وختي حدیبی په روان شو
فلاینگ کوچ موټر مو په ۱۸۰ ریاله دوه طرفه و نیو، د حدیبی او سنی نوم
شمیسي دی، موټر د حدیبی پرسپک پرشارع منصور لو بدیع ته مايل شمال
خواته روان شو.

له بناره بهر چې وو تلونوله شکو پرډ کو دښتو ورننو تلو په دښته کې
د کوچیانو کېږدې او او بسان خو خو خایه لیدل کېدل، دې کوچیانو
او او بسانو ماته د عربو تاریخ، کوچیانی او بدوي ژوندر اپه زړه کړ، کوچیتوب
سخت کار دی خو ژوندې په سکون، اطمینان او ارام خخه ډک دی، زموږ
دموټر تر تایرونو لاندې سپک دوه طرفه وو تر منځ یې پراخ ګلدان او هرسپک
بیاخلور کربنې درلودې چې په یو وخت کې پرې خلور موټره بنه پراخ تللی
شول، دواړو خوا وو ته د پلیو خلکو لپاره پراخه لوره لاره ووه.

په لارمو یو مسجد ولید ورته بستکته شو کوچنی مسجد و د خبلو او به
پکې وي خو دا وداسه انتظام پکې نامناسب وو.

یولوی باغ مو هم ولید داسې بىكاري بدە چې دولتىي دى پە منئۇ كې يې
چمن او فواره وە، زموږ دریور وارخطا بىكاري بدە ددى باغ ترخنگ د
ودرېدلو مو ورتە ونە ويل.

حدىيە كوچنى ئای دى لە مسجد خخە گرئىندا او كانتىنرى پلورنخى
راتاو و ،تسېبىي ،مسواكونە او دەاليو لپارە نور توکى يې پلورل بازار يې
كوجى خو گرم دى، دلتە گىن ايرانيان او ترکان ھم راغلىي وو خو هغۇي ھېر
منظم وو، خېل لوى لوى مو تېر ورسە وو.

دلته مو ولمبىل احرام مو وتارە خوركعتە لەمونئۇ مو كې او بېرتە روان شو.

جعرانە كە جغرافييە؟

يوه ورخ مې خېلۇ بادغىسىي ملگروتە وو يەل چې داھل مو دعمرى احرام
لپارە جعرانى تە بىايم لە حاجى يار محمد خخە د جعرانى نوم ھېرسۈ و ھە
ورخ بې راتە ويل چې جغرافييە تە كله ئۇ؟

جعرانە مو د حرم پە ميقاتونو كې درېشىندىلىپ د، مفسرين وايىي چې د
جاھلىت پە وخت كې پە همدى نوم (جعرانى) يوه بىڭىز پە اروايىي ناروغى
اخته وە، هغې بە قولە ورخ او بىل كول، خان بې يې سترى كې خو ما زىگر بە
يې خېلە كې خوارى بېرتە پر او بولاهو كې او خېل كې كار بە يې بېرتە
وسپې، چې الله ج يې هم پە قرآن كې يادونە و كې او ددى كار يې وغىندا.

يار محمد بە بار بار راتە ويل چې جغرافييە (جعرانى) تە كله ئۇ بالاخرى
دۇوالىحچى پە ۲۲ مە مابنام مې ورتە وو يەل چې سباسح وختىي جعرانى تە

خو، سباسحر درې بجې له خونو راووتو، دهلمند او سپدونکي عبدالهادي چې په خه کم درې زره ډالره رشوت حج ته راغلى وو و هم راسره ملګري شو او خپله کيسه يې راته و کړه ټول دولس کسه شو، فلاينگ کوچ مودلته هم دو طرفه په ۱۸۰ ریاله په کرایه کړ، کله چې دمکې له بناره وو تلونو دلومړي څل لپاره مو ۲۳ ورځې وروسته تياره ولیدله دا خکه چې مکه او حرم ټول تل چراغان دي.

جعرانه له حرم خخه کافي لري ده، ډېر مزل مو وکړ، په جعرانه کې ډېر لوی او بنکلی مسجد جوړ شوی دي، پريمانه دلمبلو او اوداشه ځایونه او پاکې بیت الخلاوي پکې دي، دغسل لپاره پريمانه او مناسبي (معتدلي) او به وي خو په تشناپ کې د جامو ټورپندولو څای نه وو، غسلونه مو وکړل، په مسجد کې مې اته رکعته تهجد او دوه رکعته دا حرام لمونځ وکړ او تلبیه مو وویله، دلته هم دنورو هېوادونو اتباع په منظم ډول راغلي وو، خپل لوی لوی موټر ورسره وو په دوی کې د ترکيې، ماليزيا او اندونيزيا خلک وو، سم نيمائيې بې بنکلې انجوني دي له یوې ماليزيايې خخه مې په ماته ګوډه انګلیسي و پونستل چې ایا دا ربنتياده چې تاسي له حج خخه وړاندې واده نه کوئ؟

خوهغه مې په خبره پوهه نه شوه له هغې خوا دمنۍ او جمره له لاري دملک خالد پرسپک د حرم بیخ ته راوو تلو، کله چې حرم ته راوړ سپدو بیا هم لمانځه ته نیم ساعت پاتې وو له لمانځه وروسته مو عمره وکړه، ملګرو راته وویل: چې دسر نیمه برخه به درته او س وخربیو او نیم به په بله عمره کې وخربیې خوما ورسره ونه منل او ورته مې وویل چې نه ټول راته همدا او س وخربیې نورو حاجيانو همدا سې کول، سربه يې خلور ځایه ووبشه په هر څل عمره کې به يې یوه برخه خربیې چابه پکې وياليې جورې لې چابه په

بیاتی (قیچی) خوتاره غوڅول په خو ټانیوکې به له احرامه ووت، خوزموږ
مذهب څلورمه برخه ضرور بولي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

شاهد

زه په دې هڅه کې و م چې په حرم کې د نه یوبلد شخص پیدا او ملګری کړم، چې په هره برخه کې بشپړ معلومات راکړي، یوئل مې د پنجاب د چکوال یو او سېدونکۍ پیداکړ خو هغه ډپره دلچسپی وانخسته بالاخره یوه ورڅ مې د حرم په دریم پورکې یو ټوان ولید چې خدمت یې کاوه ماورسره اردو پیل کړه، هغه هم سلام و کړ دحای او وطن پونښته مې ترې و کړه ئان یې د پاکستان د خیبرپښتونخوا معرفی کړ ماترې و پونښتل چې په خیبر پښتونخوا کې د کوم ئای یې؟ ويې ویل چې د مردان بیامې ترې د کلې پونښته و کړه حیران شو ماته یې و ویل چې تا پاکستان لیدلی دی، ماورته په خندا و ویل چې پاکستان خو پېږده په مردان کې هم بلد یم وايده د کوم کلې یې؟ ويې ویل چې د هوتي، بیامې ترې دهاکټر فاروق خان او شیخ بمبار پونښته و کړه، او د امې هم ورته و ویل چې شیخ بمبار ماته هم اتلس کاله پخوا بخاري شریف او ابو داؤد راکړي وو . شاهد خوبن شو ويې خندل (پنجه کړه بیاخو کلیوال و ختلې) شاهدته مې و ویل چې زه ژورنال پښت یم غواړم چې د حج یونلیک ولیکم، د خلکو ستونزې را بر سپړه کړم، او د حرمینو یو رنې هپندازه له ئان سره یوسم ته له ماسره د معلوماتو په اړه مرسته و کړه، هغه و ویل چې دی خو په همدا سې چا پسې گرځی چې ستونزې واوري او چارواکیو ته یې ورسوي، شاهد و ویل چې دی هم دابن لادن د شرکت په بلنه راغلی دی خودی د خلورو میاشتو لپاره نه، بلکې ډډ پروخت لپاره راغلی دی او همدا او س یې شپږ کاله کېږي چې د حرم خدمت کوي هغه و ویل چې د دریم پور د پاکۍ مسؤول دی او خوتنه یې تر لاس لاندې کار کوي، شاهد لو مرې را ته د خپلو ستونزو تغرو غوړ او ه.

ویې ویل چې د سعودي حکومت ورسه ظلم کوي کار پرې ڈبر کوي خو
مزدوری يې کمه ۳۵ ریاله ده.

شاهد وویل چې دوی په دوو کالوکې بواحې یوه نيمه میاشت رخصت لري او حکومت ورتە په دوہ کالو کې ايله یوخل دالو تکي دوہ طرفه تکت ورکوي. شاهد زياته کره چې دلته دھینو خلکو نيم عمر په مسافري کې تېرشو اوله ژوند خخه يې هېڅ خوند وانه خست، ده وغوبنتل چې حکومت باید د حرم خادماتوته د کور راوستلو اجازه ورکړي او د کور اسان提ياوې ورتە برابري کړي.

شاهد بېچاره راته خپله زړه وغوراوه: (په ۴۰۰ ز کال مې واده وکړ او په ۵۰۰ کې دلته راغللې په همدي خو میاشتوکې مې یوزوي درک شو خو لازې پېدلې نه وو چې دلته راغلام بیاپه ۷۰۰ کې په رخصتی لارم یوه نيمه میاشت مې تېره کړه خو خه درک نشول، دوہ کاله وروسته په ۹۰۰ ز کې چې بیالارم نوزوی مې درک شو، مالا لیدلې نه دی خو او سن شپږ میاشتینې دی او سن شکر دوہ زامن لرم خو د حرم په خادمانوکې داسې خلک شته چې لس کاله يې له واده تېرشوی خو یاليه سره او لاد نلري او یا یو بچې لري دا هکه چې کله دوی دیوې نيمې میاشتی لپاره کورتە ئې نو خلور پنځه ورئې خوپه تګ راتگ یا د الوتكې په تکت اخستلو، جدي ته په تللو او الوتكې ته په انتظار، هلتە له هوايي د ګر خخه په وتللو کورتە په رسپډلوا، همدا راز له هغې خواددي پروسې او پې اوونو په و هللو تېربېي، هلتە يې مېرمن يا جوړه يا ناجوړه وي دوہ خله خوپکې میاشتنې مریضي (حیض) هم راشي خه کم شل ورئې هغه ونیسي اوښه خوهم هروخت حمل اخستلو ته چمتو نه وي.

ده وویل چې له غم او بنادی خوبیخی خلاص دی او ھینو کسانو خوچې
دلته یې پنځلس شپارلس کاله تېر شوي خپل دوستان هېرکړي دی.

د خوراک او پوشاك لپاره په میاشت کې یونیم سل ریاله هغه وخت
۱۸۵۷ افغانی کېدلې، ورکوي چې ددوی لګښت نه پوره کوي. شاهد زیاته
کړه د حرم په کومو څایونو کې چې خادمانو ته حاجیان د پر خیرات
(سبیل) ورکوي نو د سعودي یا عرب مدیران هلتہ خپل کسان تاکي او پیسې
ورسره وېشي.

شاهد د حرم په هره برخه کې معلومات راکول، زه به چې حرم ته لارم ده ته
به مې زنگ وواهه ده به هم خپل کار بشپړ او ماته به راغي او د حرم په دريم
پور کې دده دمسئولييت په ساحه کې به مو بنډار پیل کړ.

هره برخه هره ناسته کې به مو پريوې برخې بحث کاوه.

شاهد وویل چې د حرم عرب مدیران کله کله پردوی غوسې کوي او په
همدي کم معاش کې یې کسر معاش کوي. دامهال د حرم عمومي مدیر
عمود نومېږي. شاهد وویل چې د سعودي د قانون له مخي له ۲۲ کالو کم
عمروته په حرم کې د خدمت ویزه ته ورکول کېږي خو د نورو اسلامي
هپوادونو ھینې نېستمن او اړ کوچنيان یاد ۱۷ یا ۱۸ کالو هلکان ھانته بله
تذکره یا شناختي کاره جوړ او خپل عمر پکې ۲۲ یا ۲۳ کاله بنېي ویزه
واخلي او دلته راشي چې دلته بیا ترې د حرم ھینې نا اهله مدیران ناواره ګټه
اخلي. د شاهد په وينا، حرم د بنه نظافت لپاره په لسو برخو پشل شوی دی او
هره برخه یې ھانته ډله او ګروپ لري. شاهد زماديوې پونښنې په ھواب کې
وویل چې تراوشه دا سې وخت ندی را غلې چې مطاف له طواف کوونکيو
خالي شوی وي خلپرویشت ساعته طواف روان وي، ممکن ھینې وخت

دطوف کونکیو شمېر کم او طوف د مقام ابراهیم او کعبې تر منع وي او ممکن کله کله تکړه سړی په هر طوف کې حجر اسود بنکلولی وشي خو هېڅکله هم داسې وخت ندی راغلی چې په مطاف کې طوف کونکی نه وي .دحج په ورځو کې خو طوف کونکی بلکل په مطاف کې نه ئایپري شاهد وویل چې کوتره، چینېچنه او توتكی له کعبې خخه طوف کوي .کله کله تپوس هم طوف کوي خو نور الوتونکی نه رائی دده په وينا ، دټولو زړگونو کوترو رنګ سپین او خړدی نور رنګونه پکې نشته دي.

د شاهد په وينا ، سعودي حکومت د خپلو اتباعو ډپر احترام کوي د سعودي خلک ډپر حجونه نه کوي خو در رمضان په میاشت کې او په خانګړې ډول در رمضان المبارک په وروستي لسیزه کې عمروتہ ډپر رائی .په دې میاشت کې چارواکی په تول مطاف ، لومړي، دوهم او دریم پورا آن لارو کې غالی غوروي .

په بمبو او ترموزونو کې پرمیانه يخ زمزم هر چېږې رسوی تېل ماتېل او بیروبار نه وي .

د سعودي چارواکیو په آندې عامو حاجيانو کې نا پوهان ډپروي خود رمضان په عمره او اعتکاف کونکیو کې پوه خلک ډپر دی .

شاهد د مطاف د مرموپه اړه وویل چې دا مرمر طبی نه دي، بلکې د سعودي حکومت په تایلند کې په فرمایشي ډول جوړ کړي دي داتیګه له کیمیکلو او نورو داسې موادو جوړه شوې ده چې که هوا هر خومره توده شي نوبیاهم دا تیګه نه ګرمېږي او نه پښې سوځوي دایوه تیګه چې پلنواالی یې یو فت او او بدوالی یې درې نیم فتیه دی په پنځوس زره ریاله جوړه شوې او تول

مطاف او دریم پور په همدي پ تیگو پونسل شوي دی چې لګښت يې
حیرانونکي دی.

شاهد وویل چې د بربننا پاکۍ، نلدوانۍ، پولیسو، يا امنیت په شمول
په حرم کې تر شل زره ډپر کسان کار کوي، مدیران يې رتبې او له ۵ زرو خخه
تر ۸ زرو ریالو پوري معاشه نه لري.

د حرم د لګښتونو په اړه شاهد وویل چې حرم ته چنده منع ده او نه ورته
څوک چنده راټولوی، بلکې تول لګښتونه د سعودي حکومت پر خپله غاره
اخستي دی، د حرم تول خدمات دابن لادن له کمپني سره تېکه دی او
د سعودي له دولت خخه يې پيسې غواړي.

په حرم کې د اينسودل شويو عظيم الشان قرآنونو په اړه شاهد وویل چې
په حرم کې اينسودل شوي قرآنونه تول د فهد په چاپخونو کې چاپ شوي دي
او د نورو چاپخونو لخواچاپ شوي قرانونه پکي نه پرېږدي او که څوک يې
ورته ډالۍ راوري نو دوي يې هم نورو ته ډالۍ کوي.

شاهد زياته کړه چې په دنیا کې تر تولو لو مرۍ پیداشوی غر د حرم لمرا خاته
ته له شاهي محل سره نښتی پ غردی، د حرم د دروازو په اړه هغه وویل چې
تولې ۹۵ دروازې لري پرلومړنې دروازه چې دملک عبدالعزيز په نوم
يادېږي دوه مناري دي په لسمه دروازه چې باب الصفا يباب اسماعيل
نومېږي یوه مناره ده په ۴۵ نمبر يباب الفتح دوه مناري، په ۲۲ مه يا باب
العمره دوه مناري، په ۷۹ مه يا باب الفهد دوه مناري دی چې تولې ۹ مناري
کېږي.

هغه وویل چې د منارو لوبه والي ۸۹ متره دی، د حرم دامنيت په اړه شاهد
وویل چې په حرم کې دنه زرگونه استخباراتي کامرې لګبدلي او دنه له

کمپیوتو سره وصل وي چي تول حرم پكي خارل کېري، دامو خوئله واورېدل چې کوم شخص قصدأ بې نظمي يا ناروا کېري وي نو دي له خانه خبر هم نه وي چې گويا زه خارل کېرم او پولييس راشي او بوبي ئي، د حرم په دريم پور خلور گنبده جوردي هر سمت ته يوه خو ختيئ ارخ ته د گنبد پرخاي اوس لفت يا برېبننايي زينه جوره ده، د باب ملك فهد په سراوس هم درې گنبده جوره دي چې له دتنه خوا خخه بىكلې ھيزاين شوي دي.

د تشنابونو په اړه شاهد وویل چې یواحې دملک فهد او ملك عبدالعزيز دروازو خواته تشنابونه او بیت الخلاوي کمي دي نور دخوارک، خبساک او د او داسه او بیت الخلاله پلوه د حاجيانو اړتیاوې پوره دي، د حرم شاو خوا د کرایو لپاره ھېږي لوړ پورې دانۍ جورې شوې دي.

د حرم د توسيع لپاره یواحې شمال يا باب عمره او ختيئ يا باب السلام خواته ئای شته چې باب عمره خواته کارروان دي.

جنوب ته غر او شاهي محل دي، لو بدیع خواته دارالتوحید کانټينېتل، شرکت الملکه، برج زمزم، برج الساعه او نوري گران بيه او لوړ پورېزې ودانۍ دي.

شاهد زياته کړه دروزې په عمرو او طواف کې خلک منظم وي، تېل نه وي، سليقه او ترتیب وي او بېربار دومره نه وي خوبياهم لوړې، دوهم او دريم پور تول ڈک او فرش وي د حرم شاو خوا عمارې هم بنه غريبې کوي، د حج په ورځوكې خو آن ھېږي لري عمارې هم د کي وي د حرم شاو خوانېدې عمارې خو هر وخت ڈکې وي د شاهي محل مخه توله شيشه ده له دوو کړکيو پرته نور له شيشي پرته بل خه پکې نه بنکاري، د شاهد په وينا، شاهي محل ده ګې

بودی د کور پر ئای جو پ شوی دی چې پ رسول الله ص به یې خاوری او ایری
شيندلې.

د اذان خونه پخوا د حرم شمال ته وه خو او س هلتنه گودام دی او اذان خونه
جنوبی ارخ ته رالې بدول شوېدله همدې ئایه اقامت هم ويل کېري. د شاهد په
وينا اقامت کوونکى امام په کامره کې ويني چې کله د لمانچه ئای ته ور
ورسېپري نو دلتنه اقامت پيل کېي، له امام پرته بل الله اکبر هم په همدې ئای
کې ويل کېري، شا هدو ويل چې د حاجيانو دنسه لېرد او اسانтиيا لپاره له
عرفات خخه تر حرم پوري د اورگاپي (ريل) دېتلې (کربنې) کارروان دی، دا
اورگاپي به حاجيان له عرفات خخه مزدلفې او بیا مني او له هغه ئایه حرم ته
بيا يې او په حلقوي بنې به بېرته عرفات ته ئېي دا اورگاپي به په يوه ساعت کې
دوه او يزا زره حاجيان لېردوي پروژه داسي مهندسي شوی چې ددو او اورگاپو
لپاره خوا په خوا کربنې جوري شوی او دوه اورگاپي په يوه وخت کې په يوه
استقامت تللې شي اورگاپي به تېل ياد ھبرو سکاره نه، بلکې برېښنا
مصرفوی.

شاهد دباب ملك عبد العزيز چې او دباب فهد بنی خواته د تركانو په
برنده کې يوه پايه (ستن) راوښوده ويې ويل چې دا در رسول الله ص د ترور ام
هانيء کور و، داستن يې نښه ده او رسول الله ص له همدې ئایه معراج ته
لار.

شاهد زياته کړه، چې په جده کې يوه ستره فابريکه د حرمینو لپاره تر
موزوونه او داوبو خبليو ګيلاسونه جوروسي، ده د حرم د پوليسيو دنرم چلنډ
او اخلاقو يادونه وکړه او ويې ويل چې دا پوليسي دلتنه له ګومارل کېدلو

و پاندی ڏدينی علماء و لخوا هم روزل کېږي او د بنه او نرم چلنډ درس
ورکول کېږي.

ده وویل چې په حرم کې په لسگونو ویلچر یا د ناروغانو او
کمزورو بايسکلونه شته دي چې ھېنې یې د سعودي حکومت او ھينې یې
نورو شتمنو د حرم لپاره اخستي اوله کاروونکيو یې هېڅ ډول اجوره نه
غوبنتل کېږي او آن حاجيان یې خپلو خونو ته هم وړلې شي، ډېر حاجيان هم
خانونو ته دابايسکل اخلي چې بیا یې هم د لته پرېږدي.

د کعبي پونس

شاهد راته وویل چې چارواکي هرکال د ذوالحجې په نهمه یا د عرفې په ورخ د کعبي پونس بدلوی او سبکال هم په داسې حال کې چې مورډ په عرفات کې وو دا پونس بدل شو، پخوابه يې د کعبي بدل شوی پونس توته کاوه او د اسلامي هپوادونو مشرانوته به يې لېړه خو او س داکار حکه نه کوي چې دې مشرانو به بیا دا پونس پیرانو، خانقاہ گانو او سجاده نشینانوته ورکاوه او هفوی به بیا ددې پونس توټي له مړو سره بنسخولي یابه يې د پونس تارونه وسپرل او د مرمو او ناروغانو په سترګو به يې اینسودل او داکارونه حرام دي او س دا پونس بېرته هماماغي کمپنۍ ته ورکوي او يایې د کعبي په موزیم (کسب الکعبه) کې بدې ددې پونس توټه ډېره ګران بیهده، او ایتونه پري په سرو زرو ليکل کېږي، په کسب الکعبه کې چې له حرم خخه ۷ کيلو متنه لېږي ده د کعبي زاره او اضافي شيان لکه پونسونه، دروازې، محرابونه، غالى او نور ساتې، شاهد وویل چې د کعبي پونس نه وينځل کېږي.

د کعبي د پونس جوړول یوکال وخت غواړي، له پاسه پري ایتونه، یاحنان، یامنان، طیبه کلمه، سبحان الله وبحمدہ سبحان الله العظیم، ليکلې وي البته داليکنې پر هر پونس بدلهږي، د حج په ورڅوکې ددې لپاره چې د چالاس ورونه رسپږي د کعبي پونس د کعبي له بیخ خخه خه باندې دوه متره لورتاو او آن له شادردان خخه هم پورته وي. د احکه چې ځینې خلک د تبرک لپاره د کعبي پونس په پتېه خيرې کوي او له ئان سره يې وري، په نورو ورڅوکې د کعبي پونس توله کعبه پتوي او تر ځمکې غورې دلې وي، د کعبي د او سنې پونس بیه خوراته معلومه نده خو ۳۴ کاله وړاندې په ۱۹۷۹ کې پر هغه پونس چې ملک خالد بن عبدالعزيز السعوډ کعبي ته جور کړي و په هغه ارزاني کې او په هغه وخت کې چې پيسو ډېر ازربښت درلود شپيتنه لکه سعودي ریاله لګښت راغلی وو او دا پونس په یوولس میاشتو کې جور او ۸۰ کيلوګرامه ورېښم، ۳۰۰ کيلو سره او سپین زر او له استرسېرې ۲۵۸ متره توکر پکې کارې دلې وي و په همدي کال د کعبي د دروازې په پونس کې چې خلور متره

پلنوالى او اوه نىم كيلو مترە طول يې درلۇد ۱۲۰ كيلوگرامە سرە او سېن زر
كاربىدىلىي وو.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د ایرانیانو کودتا

شاهد په ۱۹۸۴ ز کال په کعبه کې د ایرانیانو کودتاهه یاده کړه او ويې ويل چې ایرانیانو په تابوتونو کې وسله حرم ته را نویستې وه، او د اسې تاثر یې ورکړي وو چې ګویا په تابوتونو کې یې مری د جنائزې لپاره راوري دی. کودتاه کوونکي د باب الفتح منارو ته هم ختلي وو او لاندې یې ډزې کولې. شاهد زياته کړه سعودي چارواکي حیران وو چې کودتا کوونکي له منارو خخه خنګه رابنکته کړي بالاخره شهید جنرال ضياء الحق ته یې تېلېفون وکړ هغه ډاډ ورکړ چې وار مه خطاكوئ زه پخپله درحمن خوتاسو زماټر درتللو بنې پرېمانه او به جوش کړئ، هماغه وو چې له پاکستان خخه کماندو عسکر او پخپله شهید جنرال ضياء الحق راغلل دا او به یې په هليکوپترو کې پورته کړي او په منارو کې یې پر کودتا کوونکيو وروشيندلې هماغه وو چې کودتا کوونکي و سوځي دل او راخطا شول او لاندې رابنکته شول چې د لته یې بیا ونیول.

د شاهد په وينا، ایرانیانو غوبنتل چې په مدنۍ حرم کې هم کودتاه وکړي، او هلتله د حضرت عمر رض قبر و نزوی او د حضرت محمد ص د قبر له خنګ خخه د هغه جسد و غورخوي، د ایرانیانو دې کودتاه د سعودي او ایران اړیکې خرابې کړي او سعودي خوکاله ایرانیانو ته د حج اجازه نه ورکوله.

شاهد زياته کړه چې د حرم په هر پور کې د تنظيف د وسايلو د بېښنا د وسايلو، د قران کريم د الماريو او... لپاره ډېپو ګان شته دي.

د کعبې نوي يا او سنې دروازه په ۱۳۹۹ هل دملک خالد بن عبد العزيز په وخت کې جوره او په همدي کال د ذوالحجې په ۲۲ مه لګېدلې ده، په دې دروازه په عربي دليکل شوي متن ژباره داده: پخوانې دروازه د سېڅلوا

حزمینو د خادم ملک فیصل بن عبدالرحمن ال سعود په وخت کې په ۱۹۷۳
په مکه کې جوره شوي او دا دروازه د سېپڅلو حرمینو د خادم ملک خالد
بن عبدالعزیز ال سعود په وخت کې په ۱۳۹۹ کې جوره شوبده)

www.melitahrik.com
0777 400 116

اتفاق په پښتنه کې پیدانه شو

یوه ورخ د حرم په دوهم پور کې روان و م چې په ویلچر کې ناست یوتن راباندې غړو کړو ویل یې چې په تلوېزیون کې مې ډېر لیدلی یې ستا دینې او سیاسی نظر مې خوبن او زموږ دزره تنده ماتوې نوئکه مې وغونېتل چې له نړدې درسره و ګورم دې شخص خپل نوم عبدالوکیل مددخېل معرفی کړ ويې ویل چې تراتم تولګي یې درس ویلی او پخپله یې ئان په تمانچه ويشتی دی اوس یې لاس او پښې کارنه کوي له مددخېل سره موډېږې سیاسی او شخصی خبرې و کړې ويې ویل چې په برنه کې صرافی، په اسلام آباد کې د رخت غت پلورنځی او د کابل په مندوی کې درې پورېزه لوی لوی سرايونه، میوند جادې ته نړدې د مندوی په خوله کې بل سرای لري، ده وویل چې پلار یې حاجي ګلاغا نومېږي او له درې میندو تول ۱۶ ورونه دی خود بې اتفاقی ناروغۍ پکې ئای موندلی دی ده وویل چې ددوی په سرايونو کې ده د کاند کړايې ارزښت تر ۱۵ زرو افغانیو دی خودوی تر ده وویل چې پلار یې حاجي ګلاغا نومېږي او له درې میندو تول ۱۶ دا کمه کړایه هم پوره نه ورکوي.

ماله سره ئان سره وویل چې ۱۶ ورونه او دو مره شتمني خو غتیه پانګه او دا لله ستره لوريښه ده خو زموږ پښتنه له دې لوريښې هم گتیه نه شي اخستلي.

د پښتونو پور یې شتمني فیلسوف، اروپوه، شاعر او خان اروباند خوشحال خان خټک درې سوه کاله پخوا د پښتون پر دې حالت ژړلي و:

اتفاق په پښتنه کې پیدانشو گني مابه دغفل ګريوان پاره که

مددخپل وویل چې له راديو یې او رېدلې چې سعودي هر کال د حاجيانوله
درکه ۳۰ ميليارده ډالر ګتنې.

د مولوي احمدۍ جګړه

سحر لس بجي له حرم خڅه خونې ته لارم ګورم چې د عمارې په مخ کې
د حاجيانو بيروبار دي کله چې خونې ته ننوتمن نو مولوي احمدۍ له غوسې
تک سور اوښتى دی چيغې وهی، پتهکې کوي (اینا مسلمان نیستن، تجارت
هستن، سريک چک او آب، ګوز شان میره) ورته مې وویل چې حوصله
وکړه خه خبره ده، هغه وویل : زموږ پخونکي (اشپن) قاري ته د شرکت
يوتن مسئول حاجي عبدالله په غوشه شوی و چې ولې یې ډېرې او به کارولې
دي، اشپې خفه شوی او سې په استعفې کړي او له شرکت خڅه یې خپله تزکيه
اخستله خو حاجي عبدالله یې په تزکيه پانه لاسليک نه کاوه د شرکت پرخای
یې په تزکيه پانه ما (مولوي احمدۍ) لاسليک وکړ، وروسته حاجي عبدالله
ما (مولوي احمدۍ) ته بسکنڅل وکړل چې ولې مې د لاسليک کړي دي)
د دواړو جنجال شوی و یوبل ته یې بسکنڅل کړي وو حاجي عبدالله
غوبنتل چې مولوي احمدۍ وشرپي خو احمدۍ ورپسي تول حاجيان د
احتجاج په ډول راوېستي وو غوبنتل یې لاريون وکړي، بالاخره ما او ګلاغا
دواړوته خبرې وکړي او ستونزه موهوواره کړه.

د مکي حرم کتابتون

یوه ورئ مازیگر زه، استاد عنایت الله، دهغه ملکگری گل احمد او ... دحرم کتابتون ته ولازو، دحرم کتابتون په هغه ئای کې جور شوی چې دحضرت محمد موصو زوکره پکې شوبده، دلته لوی کتابتون دی خود حج په ورخوکې دبیروبار له کبله دعامو خلکو پرمخ بند وي ددې کتابتون په مخ کې پر حاجيانو هغه کتابونه ورپيا وېشل کېرې چې د توحید، زیارتونو او عقیدې په اړه سلفي نظر خرگندوي، همداراز هغه کتابونه چې سعودي چارواکيو دشيعيت په رد کې ليکلې او توله محتواي يې د شيعه گانو، دهغوي د افراطیت تکونه، دشيعيت د خانګو او عقایدو او موضوعاتو خېرنه ده یعنې دلته د شيعيت پر ضد یو کلک تبلیغاتي سنگر تود ساتل شوی دی داکتابونه په ډپرو ژبو ليکل شوي دي ماهم پښتو او فارسي کتابونه واحستل دلته مو ډپر عکسونه هم واحستل دلته سري ته دمسلماناونو پر دردونکي حالت او خپلمنځيو اختلافاتو افسوس ورشي، دا انژزي چې سعودي عربان يې دشيعه مسلماناونو پر ضد کاروي او یا بر عکس که د کفار او د اسلام او اسلامي نړ د دېښمانو پر ضد و کارول شي نو د اسلام وړانګې به د نړۍ ګوت ګوت ته رسپدلي وي، د کتابتون مسؤولينو هلته په انګلisciي، عربي، فارسي او اردو ژبو ليکلې دي چې په دې ئاي کې درسول الله ص زوکره یقيني نده نوځکه يې بنکلول، لمسول او ... رواني.

د حرم نقاشي

د حرم لومړي او دوهم پوره درې، درې برخې لري د دوهم پوره دوهمه يا منځني برخه دملک عبد العزیز په وخت کې جوره شوې، د حرم فرش زېږ، نخدودي، تور او نور مختلط رنګونه لري، ډپر بنکلې او ساده رنګونه.

ستني يې چپس او مرمر دي هغه چې گول يا گردي دي هغه چپس او هغه چې خلور گوتیزې دي ، مرمرنگه داني پکي لگېدلي دي ، په ستنوکې بنکلې کمانونه ، له گچو جور ګلان ، چت يې صفريا ميده چپس په ګلابي ، نخودي شير چه يې او نورو رنگونوکې ، دستنو لا ندينې برخه کې ، تور ، پايزاره ، ده په چت او پایوکې په زرگونه قنديلونه او پکي دي ، دريمه برخه چې ملک فهد جوره کړپده پره بنکلې او عصري ده ، دهري ستن لپاره ځانته جوره شوي د ډېر عالي کيفيت تک سپين مرمر دي ، په هره ستن کې هم يې په سراوهم يې لاندې خلور خواوو ته ايرکنډ پشنونه لگېدلي دي . پروسکال چې کله د صفا او مروه لار پراخېدله نو هلتنه هم په عصري بنې کار و شو او تولي لاري په ايرکنډ پشن سمبال شوي او س دصفا او مروه ترمنځ پنځه لاري دي يوه يې ځمکتلۍ (زېرزمیني) او خلور ډئمکې په سر دې .

حج ته هوایی او که دئمکی له لاری؟

ماته پرئمکه سفر له هوایی سفر خخه ډپر خوند راکوي ، ځکه چې پرئمکه تلل خوسیاحت وي دنيا او مافيها او دخلکورنگارنگي ويني خو له بده مرغه چې داهرڅه په امنیت پوري تړلي دي ، اردن د سعودي ګاونډي هپواد دي او ددي هپواد حاجيان هم حج ته په موټروکې رائحي ، ددوی خه ملګري زموږ ترڅنګ او سېدل کله چې بېرته تلل نو له لسو ډپر ۳۰۳ ته ورته موټروکې يې خپل سامانونه بار کړي وو ددوی موټرو د سعودي او اردن دکورنيو چارو دوزارتونو اجازه پاني چې د ترحیل شمېره ، د موټر نمبر پلېتی ، دراتللو نېتیه ، له سعودي خخه دوتلو نېتیه ، د سپرليو شمېره ، د سپرليو نومونه هرڅه د موټر په مخامنځ شيشه لګډلي او ټولو یوڅای حرکت وکړ ، دې کار ماته ډپر خوند راکړ او هغه شبوبته يې وروستلم چې له افغانستان خخه به هم خلک په موټروکې حج ته تلل ، هغه هم له پوره سکون او اطمئنان سره . زما ، نه يادېږي خوله مشرانو مې او رېدلې چې شاوخوا پنځه ډپرش کاله وړاندې زموږ له کلې خخه هم خلورتنه چې يو پکې زموږ د حج دملګري غلام دستګير پلار حاجي غلام سخي دي (الله دي لاهم او بد عمر او بنه صحت ورکړي) دملک باباجان په موټر کې حج ته لارل ملک بابا له هريوه خخه په غالبه ګومان خلور خلور زره افغانۍ واختښي او له درونتې خخه کعبې ته په موټر کې روان شول سفر يې ډپر خوندورو او ډپر خايونه او هپوادونه يې لیدلي و .

د جنوبي اسيا مكتب

حج ډپره سخته او ستومانونکي پروسه ۵، ډپر کارونه او ډپر خدمتونه لري همدالامل دي چې رسول الله به دهر عبادت په پيل کې په دعا کې ويـل چې : (اـي رـبه دـاعـبـادـت مـې قـبـولـكـرـيـ، هـرـ حاجـيـ پـهـ يـواـحـيـ خـانـ خـپـلـ خـانـ تـهـ دـاخـمـتوـنـهـ شـيـ كـولـيـ، اوـ دـبعـشـيـ اوـ شـرـكـتوـنـوـ پـلاـوـيـ هـمـ دـاـکـارـ نـشـيـ كـولـيـ، نـوـ سـعـودـيـ دـدـيـ كـارـونـوـ دـبـنـهـ اـنـسـجـامـ لـپـارـهـ دـخـپـلـ دـولـتـ دـحـجـ اوـ اوـقـافـوـ دـوزـارتـ پـهـ چـوـکـاتـ کـېـ خـوـ مـکـتـبـونـهـ جـوـپـکـرـيـ چـېـ پـهـ تـوـلـيـ نـرـيـ کـېـ دـ حـجـاجـوـ لـپـارـهـ دـپـيـسوـ پـهـ مـقـابـلـ کـېـ دـ قـرـارـ دـادـ لـهـ مـخـېـ دـاـ خـدـمـتوـنـهـ تـرـ سـرهـ کـوـيـ.

د اسـياـ ډـپـرـ هـپـوـادـونـهـ پـهـ مـكـهـ مـعـظـمـهـ کـېـ دـ جـنـوـبـيـ اـسـياـ اوـ پـهـ مـديـنـهـ منـورـهـ کـېـ دـبـنـگـلـهـ دـبـشـ دـمـكـتبـ (ـادـارـېـ)، اـرـونـدـ دـيـ مـوـبـهـ دـ جـنـوـبـيـ اـسـياـ دـمـكـتبـ اـرـونـدـ وـوـ. دـدـيـ دـفـتـرـ يـاـ مـكـتـبـ نـوـمـ (ـالمـؤـسـسـهـ الـاـهـلـيـةـ الـمـطـوـفـ لـحـجـاجـ جـنـوبـ اـسـياـ)، دـامـكـتبـ بـيـاـ خـانـتـهـ سـلـ مـطـوـفـهـ يـاـ خـانـگـهـ کـېـ لـرـيـ دـ جـنـوـبـ اـسـياـ پـهـ هـغـهـ خـانـگـهـ کـېـ چـېـ (ـمـعـتـزـ يـحـيـ عـبـدـ الرـحـمـنـ بـدرـ)، يـيـ مشـروـ، سـلـ مـطـوـفـهـ اوـ مـطـوـفـاتـ شـامـلـ وـوـ دـاـ هـرـ مـطـوـفـ دـپـنـئـوـ زـرـوـ حاجـيـانـوـ خـدـمـاتـ اـمـادـهـ کـوـيـ يعني دـ مـعـتـزـ اـرـونـدـ ۵ـ لـكـهـ حاجـيـانـ وـوـ مـوـبـ ۷۸ـ دـمـطـوـفـ اـرـونـدـ وـوـ.

ددـيـ مـكـتبـ مـرـكـزـيـ دـفـتـرـ دـابـنـ لـادـنـ شـرـكـتـ تـرـخـنـگـ پـهـ خـالـدـيـهـ دـوـهـمـ کـېـ دـ محمدـ جـبـيرـ پـرسـپـكـ وـوـ ۱۳ـ ۴۵۰۰ـ ۸۰۰ـ ۵۳۵۳۲۶ـ يـيـ وـرـيـاـ اوـ ۵۳۵۳۲۶ـ يـيـ دـپـيـسوـ پـهـ مـقـابـلـ کـېـ دـ اـرـيـکـوـ شـمـبـرـېـ وـېـ.

زما د کارت د سیریال نمبر ۳۸۸۵۶۶ وو د اشرکت د هر حاجی پر سر ۳۰۰ . داره د خاک پولی په نوم له بعثی او یا د حاجیانوله لپردوونکی شرکت خخه اخلي او ددي پيسو په مقابل کې حاجیانوته له جدي تر عمارو، له عمارو تر مني، له مني تر عرفات او له عرفات خخه تر مزدلفي، له مني تر عمارو، په مکه کې له عمارو تر مدینې منوري له مدینې منوري بېرته تر جدي ترانسپورت تنظيموي، د حاجيانو الونې، پاسپورتونه، دلپرد چاري او نومونه تنظيموي، كمپيوتر ته يې رسوی همداراز د بعثي پلاوی يا د شركتونو استازي د عمارو د خونو او چېرکتیونو د نیولو قرار داد له خلکو سره د همدي مكتبونو له لاري کوي، په مني کې خېمي او په عرفات کې تجيرونه همدوی نيسېي، فرش کول يې هم د همدوی کار دى په عرفات او دمني په ورڅو کې حاجیانوته ډودۍ هم دوی ورکوي، موټروته د حاجيانو دبار پورته کول اوښکته کول هم د همدوی کار دى.

هروخت چې حاجيان مکې معظمې ته ورسېږي نو موټريې د همدي شرکت مخته ورځي هلته ورته د همدي مكتب پېژندپانه د غارې کارت، اويو لاس بند ورکول کېږي چې دا خرگندوي چې دا حاجي د کوم مكتب دى، په کومه عماره، کومه خونه او کوم ئاي کې او سېږي، حاجيان که له جدي خخه مکې ته ئي که جدي ته، او که مدینې ته نو او به، جوس کيک کلچې او خينې ډالي حاجي ته ورکوي.

دې مكتبونو د حاجيانو کار ډېر اسانه کړي دی.

دابن لادن مسجد

کله چې دلمانځه وخت راشي نو دوکانداران لمانځه ته ئې خو دوکانونه نه بندوي، بلکې مخې ته يې پردي وئروي او په ډاډه زړه خپل لمونځ کوي. زموږ د عمارې او حرم ترمنځ به حفایر کې د ابن لادن په نوم مسجد زموږ دلاري په سرو خو ماپکې فرض لمونځ ندی کړي، يوه ورڅ د مسجد دليدلو لپاره ورتاو شوم دوه رکعته نفل مې پکې وکړل، مسجد له ئمکې لوړ جور شوي، لاندې ئمکتلی هم لري په نسلکليو ګرانبيه غاليو فرش، ايرکنه يشنونه پکې فعال دي دښو او نارينه وو د لمانځه بېل بېل ځایونه لري، د دواړو ځایونو ترمنځ شيشه يې کتاره ولاړه او يو بل يې پنا کړي دي، دښو او نارينه وو دلمانځه ځایونه په ويكتورو نو نبودل شوي دي. داد هغه اسامه د مليياردرې کورني لخوا جوړ شوي مسجد دي چې پخپله دلته په افغانستان کې په غرونو اوناونو کې له هردوں ناز او نعمت خخه بې برخې ظاهر آخا ص او خاص د ډیو پاک هدف او پاکې عقیدې لپاره جنګیده

دریم مخلوق

يوه ورڅ زه او شاهد، د مکي شرکت خلورم پورته د دوکانونو او مغازو کتلو ته تللي وو کله چې ببرته رابنكته شو نو راته يې وویل رائه چې نن درباندې دریم مخلوق ووینم ماورته وویل چې په مطلب دي پوه نه شوم، هغه راته وویل چې د شرکة مکه د دیوال ترڅنګ د هجراءګانو (ایزه کانو) ځای دی حج ته له هره ځایه راغلي هجراءګان همدلته راغوندېږي، یوله بل سره پېژني، کيسې او مرکې کوي، موږ چې ورغللو دامهال یواحې شپږ تنه، هجراءګان ناست وو، خو شاهد وویل چې او س دې حاجيان ببرته تللي

، هجراگان هم کم شوي دي خوبیاهم اوس یې خینې په طواف، خینې په بازار او نورو ئایيونو کې خپاره دي، که نه دېرش پنځه دېرش تنه یې اوس هم شته دي.

دھینو هجراگانو غتې غتې تیونه له کمیسونو لاندې بنسکار بدل شاهد وویل چې هجراگان له نارینه ووسره یوئای طواف کوي او په احرام کې یې تیونه بنسکاري ټکه چې دوي دنارینه وو احرام کوي، حرم له هجراگانو سره نابلدنه ندي استاد (عبدالملک همت) په خپل تالیف (زمور د قبلي تاریخ کې) لیکلې چې چارواکيو او مخورو به هم له اسلام خخه وړاندې او هم د اسلام دویوې له روښانه کېدلو وروسته د حرم د خدمت لپاره مریان معرفی کول چې په دوي کې به یې قصدأ هجراگان چې هغه مهال به د آغا ګانو یا اقا ګانو په نامه یاد بدل معرفی کول د اخکه چې دوي بسحوته تمایل نلري او له دې اړخه ترې ډاډ موجود دي.

حضرت معاویه، یزید، خلیفه ابو جعفر منصور، سلطان نور الدین او سلطان صلاح الدین؛ ټولود حرم خدمت ته خصی یا ایزک مریان ورلې بولی دی استاد همت د علامه کردي له قوله لیکلې چې دده په وخت کې حرم ۲۴ تنه هجرا یا ایزه کان درلودل.

په مکه معظمه کې وروستي ورڅي

وخت د چا خاطرنه کوي، داوبو په خېر تېږۍ او دخوند او لذت ورڅي او شپې خود بادې خېر وي میاشت اوئي، اوئي ورڅ او ورڅ ساعت شي، زموږ ورڅې هم په پوره کېدلو شوې، له ماما (حبيب الرحمن استاد) سره مې

دکور او دوستانو لپاره ئىنې دالى، و اخستلى خو ماما مى راته و ويل چې په مدینه منوره کې د مکې په پرتله ارزاني ده.

بالاخره د يكشنبې په ورخ زما د ماما نوم هم د هغو كسانو په لست کې راغى چې سبا دوشنبه سحراته بجي به له مکې خخه جدي ته روانپري، همدا سبي وشول، سبا مې ماما د خفگان په بدرگه رخصت کړ، د هغه بېلتون راته سخت شو، خو چاره نه وه هغه هم زما پرېلتون خفه شو، خير هغه کورته او موبديې سباته د اسلام د غورې دلو، خپرې دلو او دامن او نور بسار مدیني منوري ته رواني دو، له هغه سره مې خدای پاماني وکړه، هغه یوولس بجي جدي ته ورسپد، ورته ويل شوي وو چې د شبې دولس بجي به کابل ته الوئى، خود شبې پاوباندي دولس بجي لاهم منتظر وو خو چې یوه نيمه بجه مې ورته زنګ وواهه تېلیفون بې کارنه کاوه، د دوشنبې ورخ مې په طواfonو تبره کړه، له حرم خخه مې دوتلو زره نه کېدہ اللہ ج په دې ورخ د دولسو طواfonو توفيق راکړ. د مولوي صديق اللہ او مولوي شفيع اللہ د دوست ملا صفت اللہ په مرسته مې د پنځم حل لپاره د حجر اسود په بنسکلولو او له ملتزم سره د سينې په منبلو زره يخ کړ. د سه شنبې شپه مې په حرم کې اعتکاف وکړ، تر دوه بجومې طواfonونه او لمونځ وکړ وروسته د حرم دريم پور باب الصفا خواته ورغلم بوتان مې سر لاندې کړل او ویده شوم خو لا درې نيمې بجي نه وي چې بېرته پا خبدم او دس مې کړ او مطاف ته بنسکته شوم، له غرمې مخکې تر لس بجو په حرم کې په لمانځه او طواف بوخت و م لس بجي مې طواف وداع پیل کړ، له طواف وروسته مې ئان ملتزم ته ورساوه ئان مې ورپوري بنې ونبلاوه، په داسې وخت کې که زړه د کاني هم وي نو او به او له سترګو او بسکې روانې شي، نور خلک هم ملتزم پورې نبنتي وو د هغوي ژړاګانو او چيغو په فضا کې انگازې کولي نور نو پوه نه شوم خومره مې چې پخپل ژوند يادبوري

نو دومره مې ژړلې نه وو او نه مې خپلې دومره او بنسکې لیدلې وي هېڅ مې زړه نه کېډه چې له ملتزم خخه لپري شم.
 ماسپښين له لمانځه وروسته مې بیا طواف وکړ، د او بنسکو او ژرا حالت هماګه سحرنۍ و وروستى ځل مې په حرم کې دوه رکعته نفل وکړل خدای ج خبرچې خومره به رانه او بده شوي وي، زمزم مې پرېمانه و خبیل خو لو مرپې ځل وو چې له خفګانه مې زمزم سم نه تېږدل له حرم خخه راوو تم مخ مې حفایر ته وو خو دوه درې ګامه وروسته به مې غیر اختياری مخ حرم ته واونت په پله و درې دم او مخ مې کعبې ته کربنې او بنسکې مې توبيې شوې او بده دعامي وکړه په غتيو غتيو مې د حرم منارو ته وکتل زړه نازړه مې حرم ته شاه او د بیا لیدلو په هيله ورسره خدای پاماني وکړه خپلې خونې ته لارم خپل سامان او بیکونه مې برابر کړل خلور بجي د عمارو مخ ته موټر را غلل او سامانونه مو وروو پېستل.

د جلال له بنا رخخه د جمال بساري ته

دعمارو مخ ته خلور موټر را غلي وو په هر موټر کې ۴۶ ته سپړدل زه د خلور موټر په لو مرپې خوکۍ د چلوونکي ترڅنګ کېناستم، ترڅو مو چې بارونه پورته کېدل، نو پاو کم پنځه بجي شوې، په همدي تېيم موټر حرکت وکړ.

لومړۍ د جنوبې اسیا مکتب ته ورغللو هلتنه یې راته وجې چې په هره وجېه کې کېک، کلچې، بسکت، د زمزم او بويوبوتل، یو دغاري بیک او جوس را کړل، د زمزمو پر بوتل دا وبو خبیل دعاګانې ليکل شوې وي ډېراسانه: په بني لاس، او په ناسته او به خښه، بسم الله ووايې په درې دموې وي خښه او په پاڼي کې الحمد لله ووايې.

کوم یو ساعت د مکې په کوڅو کې تاو راتاو کېدو ، تیاره مابنام د مکې له بناړ خخه ووتلو د ماسخون لمونځ مو په عسفان کې وکړله لمانځه ورو سته مې له امام خخه چې سعودی و پوبنتل چې تاسې له لمانځه وروسته ولې سنت او وترنه کوئ؟ هغه راته وویل چې سنت خو نفل دي او ستا خوبنې چې نفل هرڅور کعته کوي، کله یې کوي او که نه یې کوي او موره وتر کوو، خود وترو وخت د سهار تر را ختلودي، خو مره چې یې ناوخته وکړي، ثواب دي، وتر تهجد او قیام اللیل دي او دقیام اللیل تر تیب دادی چې دشپې په وروستی برخه کې وشي، کله چې پوه شو چې زه افغان یم نو راته یې وویل تاسو ولې یوبل وژنی، ولې مو وطن ورانوئ، ماورته وویل هلته اور امریکا جو پکړي دي، د طالبانو د زور او ټواک په اړه یې پوبنتنه وکړه کله چې ما معلومات ورکړل نو خوشحاله شو دعا یې ورته وکړه خو ویل یې چې رسنی خونا سم معلومات ورکوي. موټر په دیم اشارو روan دی دېر تیز نه هېي، موټر چلدونکی مدین نومېدہ د مصر او سپدونکی و دېر توکي او خلاصه ټنډه یې درلوده، مدین ویل چې دلته یواخې د حج په موسم کې د خدمت لپاره راغلی او د ټول موسم اجوره یې زر ریاله ده، مدین وویل چې درې ورځې وروسته بېرته مصر ته هېي او وخت یې پوره کېږي . زموږ د تر حیل شمېرہ ۱۲۷۸۲۲۴ او د موټر پلېت ۱۹۵۱ اوو. له مکې خخه ۱۵۰ کیلو متراه لېږي د الظبية والجامعة سیمه کې مود راحت په نوم هوتيل (الفندق و مطعم الراحه) کې دمه وکړه چا ډوډی و خوره ، چا تازه مپوه، چا او به، چا چای او نور مشروبات، هوتيل د پاکستانيانو دي، د بنځو لپاره بېل څایونه لري، پراخه برنده په حوالی کې پریمانه چوکۍ، مسجد، بیت الخلا ، دا دا سه څایونه لري، دېر بیروبار وو ما شل لوی موټر وشمېرل چې ورته ولاړ وو د هوتيل عمله چې دېر یې پاکستانيانو وو ، دېر بوخت وو. د یو منځني خوراک بیهه لس ریاله ده. چې روان شو ډرې بر راته وویل چې دوى ته د مکتب لخوا ټول پروګرام ورکول کېږي چې په خو بجو باید له مکې خخه روان شي، چېږي

دمانسام او ماسخونن لمونئ وکړي، چېږي دمه وکړي، دتګ سرعت يې خو وي، خوبجې په مدینه کې د دوی دفتر ته خان برابر کړي خو بجې حاجیان نسکته کړي او نور، بنې خواتنه مود خلیص کلی دی داکلی دشپې لخواه پرنګین وو خوپه کرنه او سمسورتیا نه، بلکې په برېښنا . دمکې او مدینې شاو خوا خلورنیم سوه کيلو متراه سړک د وطرفه دی د دواړو سړکونو ترمنځ دیوال او جال دی د مخامنځ راتلونکي موټر د اشارو رنډا د پرپور سترګې نه نیسي هر طرف ته پراخ سړک خلور کربنې لري او خلور موټر پرې څایپېږي د هردوں سرعت لپاره خپله ليکه تاکل شوې او ټول سړک په کيمرو خارل کېږي له دې پرته د پليو خلکو لپاره هم يو سړک لري.

د رنا او بریا په بنار کې

زړگیه سترګي لګوه د قدم لاره نه ده
حیبب پری ایښی قدمونه دومره خواره نه ده

اوسمی په یاد نه دي چې د ادنوبنار د عبد الله او که د کربوغری
د محمد امین نعت دی خو په کوچني کې مې په مسجدونو کې په ترندې بر
ویلى دی.

بالآخره پاوكم دوه بجې د انسانیت د پیغام او د نا او خلاصون د پلوشو
و پشونکي بنار مدینې منورې ته ورسیدو، حکومت خو ځایه تاو راتاو کرو
خو ځایه مو پاسپورتیونه چک شو، دلته هم لو مری د جنوبی اسیا مکتب ته
ورغللو، وجې یې راکړې سامان مو خونو کې ځای پر ځای کړ، زموږ عمارې
حرم ته نږدي وي ټوله پنځه دقیقې لارو ه ستري هم وو خو ویده نه شو، له
ماسره د مدنۍ حرم د لیدلو تلوسه ډېره وله لبې د مې وروسته حرم ته روان
شو د حرم لیدلو ډېر خوند را کړ ډېر پراخه، بشکلی او شانداره. اخربشکلی به
ولې نه وي؟ دلته لسګونو زرو صحابه وو لمونځ کړي د ټولو کائنا تو په کچه
ستره هستي او بشکلا همدلتنه ده، د دې مسجد بنسټ پخپله حضرت محمد
ص ایښی دی، هماګه یې لو مرني خطیب او امام دی.

په برنډه کې مو په صف کې ځای و نیو، ته جد مو وکړل، جمعې ته ډېر
وخت وو ډېر ملګري موله سترټیا په صف کې په ناسته ویده شول، په نبووي
مسجد کې د کعبې په مقاییسه لمونځ ډېر او برد و او برد ه قومه، او برد ه جلسه او
او برد ه قعده له لمانځه وروسته ملا یار محمد په باب رحمت در سول الله ص

مزار ته روان کړلو، درسول الله ص مزار ته تللي کو خه که خه هم پراخه ده خو
دېږي وبار پکې وو، دېږي ورو ورو مزار ته ورسپدو لوړۍ خل مو
دسرور کائناټ پر مزار سترګې ولګبدې، دلته نور پروت دی، دلته
دهدایت اوژغورنې ډیوه تر خاورو لاندې ده. دلته هم نوري ژړاګانې نه تم
کېدلې د چلواهه السلام علیک يا رسول الله چېغۇ فضا ونيوه او اوښکې
نه تم کېدلې.

مود د دېږو کمالونواو کراماتو د خاوندر ووضې ته ولاړيو هغه چې:

حسن یوسف دم عیسیٰ یدبیضا دارد
آن که خوبان همه دارند واي تنهادارد
یا

خدای یې مه گنې بشکه چې بنده دی
نور یې کل واړه صفات دی په ربستیا

د پنجري دنه نه درسول الله (ص)، نه د حضرت ابوبکر صدیق اونه
د حضرت عمر رض قبرونه بنکار بدل خو دهريو د قبر په برابري یو سورى وو
چې له حیرتیا وروسته ترې د قبر یو ه خنډه بنکار بدله که خلک درسول الله د
مزار په زیارت کې افراط کوي نو پولیس هم د بدعت په مخنيوی کې افراط
کوي که په سهوه هم د چالاس د مزار ترڅنګ پرکتاره ولګبد نو پولیس
پرې غوشه شي.

کله چې له لمانئه فارغ شو نو دلته خو طواف هم نه و دنفلو وخت هم نه و
او سترې هم وو نو خپلو خونوته روان شو، نبدي وه چې لار مو غلطه کړي
واي

www.melitahrik.com
0777 400 116

صفه او ریاض الجنة

دسحر چای له خبیلو وروسته بپرته حرم ته لارم ، اودس او دخابت لمونع مو
وکړ، غونبتل مې چې ټول حرم ووینم نابلده و ماویل بنه به واي چې اوس
داسي یوڅوک را پیداشوی واي چې دلته بلد واي او ماته يې هم لارښوونه
کړې واي، خو کله چې د حرم دوهم پورته ختلن په زينه کې یوڅوان راباندي غږ
وکړ، مينه ناكه او توده ستري مه شي يې وکړه ويې يل چې نوم يې قاري شريف
الله او د ملا احمد ګل زوي او د لغمان د فرغه یو ولسوالي د عزيز خان کڅ
او سېدونکي دی د قاري شريف الله کورني ما پېژندله په بدې بېره کې د
خوارلس کاله ګډ ژوند سربېره د هغه پلار او وابناد ملا احمد ګل زما دمور
(اللهم اغفرها وارحمها) هم دی له ملا احمد ګل خخه ما په مسجد کې ډېر
سبق ويلی او د قاري شريف الله مشرو رور مولوي رفیق الله زما درس ملګرۍ
دی.

قاري شريف الله شپږ ورځې وړاندې مدینې منورې ته راغلی او بلد و په
حمرم کې يې بنه و ګرځولم هر ئای يې راوپېژنده د حرم په غولي کې د خبیلو
داوبو تانکي ته ورته ئای جو پشوي چې د کارولو لپاره ډېرې بمې لري
قاري شريف الله وویل چې دلته د حضرت ابو ایوب انصاري رض کور و هغه
چې د حضرت رسول اکرم ص او بنه يې د هجرت پرمھال په دروازه کې
حملاسته او درسول الله ص د مېلمستيا وياري په مدینه منوره کې لومړي د
همده په برخه شو، او س خوهغه کورنگ شوی خو خلي ته ورته داتانکي
يې په ياد جوړه شو بدہ.

له دي وروسته يې مسجد ته دنه صفي ته وروستلم اصحاب الصفة
د اسلام په تاريخ کې ډېرمشهور دي، د حضرت رسول الله ص پر ژوند څينو

صحابه وو خپل ظان اسلام ته وقف کړ، دوی نور کار وبار نه کاوه، دنبوي مسجد او درسول اکرم ص دکور ترڅنګ به په یوه صفه ناست و، زده کړه یې کوله، امر بالمعروف یې کاوه، په جهاد کې یې عملی ونډه اخسته او درسول اللہ ص قوماندې ته به منظر وو. صفه او س دنبوي مسجد په دتنني حریم کې ده درسول اللہ ص مزار سره نښتی دا های او س هم له نور مسجد خه لور دصفې په شکل دی چې شاوخوا تري کتاره تاوه ده.

دمازديگر لمونځ موپه صفه کې وکړ، دلتنه د ئای موندل هم اسانه ندي خوبیاهم له لړو کوبنښ او انتظار وروسته مو ئای وموند له لمانځه وروسته مې په صفه کې حجري (د حضرت عایشې خونه چې او س هلتله حضرت رسول اللہ ص او شیخین رض بنسخ دي)، ته نږدې ئای وموند هملته کېناستم، تلاوت مې پیل کړ، په نبوي مسجد کې تفاسیر او دقران ژیاري هم ایښو دل شوي دي دمابنام لمونځ مې هم همدلتله وکړ، له لمانځه وروسته ریاض الجنۃ ته ولاړم هلتله له صافي هم پېږو باروي، نوبت ته ودرې دو چې که کوم خوک له لمانځه ووئي او ئای یې او زگار شي، هر خوک غواړي چې هلتله پېږ لمونځ وکړي، کېنې، اطاعت وکړي خود بیړو بار له کبله ددې هيلې ترسه کېدل او په مره خپتې لمونځ، ناسته او ذکر ستونزمن کار دی، پوليسي پر خلکو د (ژركوئ غربکوي او وايي چې چا دو هر کعنه لمونځ کړي وي نو ئای دي نورو ته پېړ بدې چېغې وهی خوک چې ناست وويني نو پورته کوي یې چې نورو ته ئای او زگار شي، د بیړو بار له کبله صفونه پېښنګ وي، د سجدې په وخت کې سر د مخکيني شخص په پېښو کې ایښو دل کېږي ما هم ئای وموند دو هر کعنه لمونځ مې وکړ پوليسي خپلې چېغې وهلې چې بیامې نیت وکړ ماویل شپږ رکعنه او ابین لمونځ خوپوره کوم، زړه مې نه کېده، چې ووئم خود خلکو له بیړو بار او انتظاره وشرمېدم.

پولیسو هخه کوله چې حاجیان هغې کوڅې ته ور مخ کړي چې درسول الله پرمزار تېږدي او باب السلام ته وتلي ده، خو ماخه کوله چې درسول الله ص په محراب کې هم کم تر کمه دوه رکعته لموڅ وکرم خو دبیر وبار له کبله بریالی نشوم خوپه سبامي دا ارمان هم ترسره کړ. د حرم خادمانو په صفه کې سپینې او په ریاض الجنه کې شنې غالی غورولي دي.

نبوي مسجد دامهال ډېربنسلکلی دی لاندې باندې په سرو غاليو پونسل شوی، ستني یې ډېربې بنسلکلې کمانونه لري، رنګ یې تور او شيرچه یې ته ورته بنسلکلې او ساده دی دهري ستني لاندې مرمر او لاندیني. برخه کې ايرکندۍ یشنونه، دستنو پاسني برخه کې ډېربې بنسلکلې گنبدې او ترې لاندې درنالپاره جالى. هري خواته لوبي کړکي، د کړکيو لاندې له یو فتڅخه په پلنوا پتيو په کريمي رنګ ايتونه ليکل شوي، په بله برخه کې دستنو ډيزاينونه تغيير شوي، دامرaboته ورتله رنګه مرمر و جور شوي ګلان دی، په هره پايه کې څلور خواووته د عظيم الشان قران لپاره رفونه جور شوي دي، له دې پرته د مسجد په هره برخه کې د عظيم الشان قران لپاره الماري جورې شوي دي، ډول ډول قنديلونه او د بريښناي څراغونو لپاره له پيټلو (زېرو) جور لوي شيتونه لګېدلې دي، په ستنو کې له کمانونو لاندې او د مرمر و لپاسه له مرمر و راتاو د زېرو لوي شيت ستنته لابسكلا ورکړېده.

باب کعبې ته پرنېدې ديوال په مرمره ټول سورت واقعه په دې بنه ليکل شوی چې مرمر تراشل شوي او حروف تري راوتلي دي، ددهرو دنه حروف ليکل اسانه دي، خوداچې ډېربې له پاسه حروف ولېکل شي دانو ستونزمن کار دی ئکه چې د ډېربې مخ به ټول تراشي او حرف به تري راوباسي، د حرم ټول فرش تک سپين مرمر دي، بهر په سالون (غولي) کې کمپيوټري ستني لګکول شوي دي چې د کمپيوټر په قوماندہ کله ستني شي او کله سايه با، که

کله لمتود اویباران وي نو ددې ستنو وزرونه په کمپیوټر غوروي خو چې
کله هوابنه وي نودا وزرونه قات او ببرته له ستني تاو شي د حرم د بهرنې
سالون ځمکه په تورو او خرو چېسو پونبل شوبده.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د نبوی حرم پراختیا

په مدینه منوره کې پروت نبوی مسجدله ډېرو فضایلواو
خانګړتیاوو خخه برخمن دي.

د ایوله هغو درې ئایونو خخه دی چې د کتلوا لپاره بې د سفریستره تړل روا
دي، رسول الله ص فرمایي: له درې مساجدو (مسجد الحرام، مسجد اقصى)
او همدي نبوی حرم پرته د نورو ئایيونو او مساجدو د کتلوا او احترام لپاره سفر
مه کوي.

همدا راز رسول الله ص فرمایي چې په نبوی مسجد کې لمونځ د نورو
مساجدو په پرتله زر ئله غوره دي.

له نبوی مسجد او په مدینه منوره کې له پرتو نورو مساجدو سره د اسلام
ډېر خاطرات او واقعات تړلي دي، دا مسجد لکه خنګه چې ډاکټير
محمدالیاس عبدالغئی وايي د ډېر و ایتونو او حدیثونو، په پېژندنه او
دهغوي د مفهوم په تشریح کې مرسته کوي.

په مدینه منوره کې د حئینې مساجدو د بنسته ډېر رسول الله ص پخپله
ایښې، حئینې مساجد صحابه و رض دهغه ص په ژوند کې جوړ کړي او
رسول الله ص پکې لمونځ کړي دي په حئینې ئایيونو کې رسول الله؛ ص لمونځ
کړي خوهلته د صحابه و په وخت کې مسجد نه و جوړ شوی، بلکې هلته
حضرت عمر ابن عبدالعزیز په کال ۹۳-۸۷ چې د خلیفه ولید بن عبد الملک
په وخت کې د مدینې والي وو جوړ کړي دي، خلیفه ولید هغه ته امر و کړ
چې تول هغه ئایيونه نښه او مساجد پکې جوړ کړي په کومو کې چې رسول
الله ص لمونځ کړي و، حضرت عمر ابن عبدالعزیز هم همدا سې و کړل.

ترکی خلیفه سلطان سلیمان خان عثمانی په خپل دور له ۹۲۲ تر ۹۴۸ هـ کې د مدینې قول تاریخي مساجد بیا ورغول.

دال سعود دکورني مشهور واکمن شاه عبدالعزیز د حرمینو په شمول قول مساجد له دولت سره رسمي کړل، د حرمینو خادم ملک فهد د اسلامي چارو، وزارت و ګوماره، چې قول تاریخي مساجد پراخ او ورغوي، دهمده په امرد قبا، قبلتین، میقات، علي، مستراح، ابوذر او جمعه مساجد له سره جوړ او د غمامه، ابوبکر صدیق، عمر ابن خطاب، (مناخه) او دفتح مسجد ورغول شول.

مدینې منورې ته درسول الله ص له هجرت وړاندې د مدینې، مسلمانانو په هماغه ځای کې لمونځ کاوه چې او س پکې نبوی مسجد جوړ دي کله چې رسول الله ص مدینې منورې ته هجرت وکړنو هغه ص هم همداله لمونځ پیل کړ، او د ۲۲۲ هـ دریبع الاول په میاشت کې یې همداله نبوی مسجد جوړ کړ، دلومړي جوړ شوی نبوی مسجد اوږدوالي ۳۵ متره او پلنواли یې ۳۰ متره، د چت لوړوالي یې پینځه لاسه دوه نیم متره وو او چت یې د خرما له خانګو او ستني یې د خرما له ډوڅخه وي، کله چې رسول الله ص د هجرت په اوم کال د خیر له غزا خڅه راستون شونو د نبوی مسجد اوږدوالي یې پنځلس او پلنوالي یې شل متره پراخ کړ، په دې توګه د نبوی مسجد طول او عرض مساوی $50+50$ شونن سبادې حد شمال ته د ترکي مجیدي ودانۍ د چت او لو بدیع ته له منبر خڅه تر پنځو ستنو پورې دی او دې اندازې ته او س هم د مسجد د دیوال په پورتنې برخه د نبی ص د مسجد اندازه ليکل شوې دی.

وروسته د امسجد د حضرت عمر رض په وخت د هجرت په ۱۷ مه یا ۲۳۸ ز، د حضرت عثمان په وخت ۲۹ هـ یا ۲۵۰ ز، د اموي خلیفه ولید بن

عبدالملک ۲۴۹، دحضرت عمر ابن عبدالعزیز په واسطه له ۸۸هـ تر ۹۱
 یاله ۷۰۷ زتر ۷۱۰ زیردیز، د عباسی خلیفه مهدی بن ابو جعفر په وخت له
 ۱۲۱هـ تر ۱۲۵، سلطان اشرف قایتبای په ۸۲۲هـ تر ۸۸۸، سلطان
 عبدالمجید عثمانی په ۱۲۵هـ تر ۱۲۷۷هـ ۱۸۴۸هـ ۱۸۲۱هـ تر ۱۸۶۱ پراخه کړ. شا
 عبدالعزیز ال سعود هم نبوی حرم پراخ کړ، هغه شمالي اړخ ته ۲۴۲ مربع
 متراه ساحه ونپوله، او ۴۴۲ مربع متراه ساحه یې نوره هم ورسره اضافه
 کړه، چې ۲۸ زره لمونځ کوونکیو ته یې ئای پیدا کړ دا ودانۍ مستطیل
 ډوله ده، په منځ کې یې یو بل دالان جو پکې چې دملک فهد د پراختیا پر
 مهال یې دلته دولس ستنتوته ورته چتری ولګولي چې په کمپیوټر
 خلاصېږي او بند پېږي.

ملک فهد هم په ۱۴۰۵ د صفر المظفر په نهمه دنبوي حرم د پراختیا کار
 پیل کړ چې د ۱۴۱۴هـ ذوالقعدې په ۴۴مه پای ته ورسپدہ په دې پراختیا
 کې هغه لویه پراختیا شامله ده چې د سعودی پراختیا له لومړي ودانۍ راتاوه
 ده، په دې پراختیا کې ځمکتلی هم شامل دی او د وخت تولې عصری
 غوبښني پکې په پام کې نیول شوی دی په دې پراختیا کې چې یو نیم لک
 حاجیان پکې ځایبرې او ۲۱۰۴ ستنتې لري هره ستن له بلې ۲ متره لري ده
 خوپه کومه برخه کې چې پرسري یې ګنبدده دستنو فاصله یې ۱۸ متره ده او
 منځنۍ مساحت یې $۱۸ \times ۱۸ = ۳۲۴$ متره مربع دی، د دې ډول ګنبدو شمېر
 ۹۰ ۲۷ دی، په چت د لمونځ کوونکیو لپاره ۵۲۸۲۵ متره مربع ساحه ده چې
 زره تنه پکې لمونځ کولی شي، په دې ډول په مسجد کې دلمائھه لپاره تو له
 ساحه ۱۴۰۲۵ مربع متراه ده چې ۲۴۰۰۰ پکې لمونځ کولی شي چې
 د پخوانۍ پراختیا نهه چنده برابرېږي.

دمسجد حوبلى ۱۳۵۰۰ متره مربع ده چې ۴۳۰۰۰ تنه پکې لمونځ کولی شي، په دې ترتیب اوس دنبوي حرم په مسجد چت او حوبلى کې تول ۲۹۸۰۰ ياخه کم اوه لکه تنه لمونځ کولی شي په نوی پراختیا کې دنبخولپاره د مسجد په وروستي برخه کې دلمانځه دوه خایونه بېل شوي دې.

پخوا هرم دوه خو اوس اته مناره لري مسجد ټول په ايرکنده پشن سمبال دی، دوه ھمكتلي لري چې، په دې ھمكتلو کې ۴۴۴۴موټر ھايپري، آسانه حرکت هم کوي او اسانه تاو پدلى هم شي. دمسجد دپوره ابادی دا کار هم دابن لادن شرکت کړي دي، ددې ھمكتلى په اړه به وروسته هم خه معلومات ولولو.

د جمال نبار

مکه معظمه له ڏپرو فيوضاتواو فضایلو خخه برخمن بسار دی دابنار دالله ج دکور او کعبي له فيض خخه برخمنه، د وحي دنزول کوربنه، دحضرت هاجري او حضرت اسماعيل ع د اپرو او اندېښمنوونکيوشپبو او ددوی ددعا او دزره له درده دراوتلي غړله برکته د زمزم داوبو د راوتلو ننداره کوونکي، دحضرت ابراهيم ع ددعا موخه او د سيدالکونين حضرت محمد ص د زپېدلو ئاي دي. دلته الله ج خپلو بنده ګانو ته خپل کبريا ذات، خپل جلال، خپل شان، شوکت او د بدبه وربنکاره کړپده، خو داچې مکه ټول غرونه او غونډۍ دي، هوایې هم توده ده، بېروبار هم پکي ډېر زيات وي نو حاجيان دمکې معظمې په پرتله په مدینه منوره کې خوبن وي، مدینه منوره درسول لله ص دهجرت وطن، دغزوانتو وطن، داسلامي حکومت لومړنۍ پلازمينه، داسلام دپرتم دغورپدا او دعوت د پراختيا ئاي دي، الله ج مدینې منوري ته د خپل گران محبوب هغه محبوب چې مادي او معنوی بنکلا ګاني بي پري تمامې کري دي، هغه بي ڏپرو لویو او نېکو اخلاقو پربنکلا پسوللى د تلپاتې کور به توب ويار ورپه برخه کړ او همدا جمال او س هم هلته شته دي، بل داچې مدینه لوی بساري دی، دمکې په پرتله بي هواسره ده، سړکونه بي لوی او خلاص دي، غرونه او غونډۍ پکي کمې دي، په هوار ډګر جور شوي بساري د خلک بي ډېر مهذب، لوستي، روزل شوي او دنبې او لوړې تربیې خاوندان دي چې د حاجيانو ډېر درناوی کوي، کله چې حاجيان له سړک خخه او پري نو د مدینې او سېدونکي ورته موټر ودروي او ترڅو چې ټول حاجيان له سړک خخه او بنتي نه وي حرکت نه کوي.

همندا راز په مدینه کې د مکې په پرته ارزاني هم ڈېرہ ۵۵ ، په مدینه منوره کې دقیع هدیره ڈېر وجلیل القدر صحابه وو مدفن ئای دی ، مدیني حرم نه يواحی د رسول الله ص ، بلکې د شیخینو ، (ابو بکر صدیق او عمر فاروق) مدفن ئای دی ، نو همندا لامل دی چې خلکو مکې معظمی ته دالله ج د جلال او مدینې منورې ته دالله ج د جمال بسaran نوم ورکړی دی ، په مدینه منوره کې زموږ شپې او ورځی هم نبې تېږي شوې ، رسول الله ص مسلمانان ، هڅولي چې په نبوی مسجد کې خلوېښت لمونځونه پوره کړي ، او سټول حاجیان هلته هرو مرو کم تر کمه اته ورځی او شپې تېروي چې خلوېښت لمونځونه پوره کړي ، الحمد لله ما هم په مدینه منوره کې قول لمونځونه په نبوی مسجد کې په جماعت ادا کړل ، او یو لمونځ هم رانه بې جمعې نشو .

جنة البقيع

مادا سې انگېرلە چې جنة البقيع بە له حرم خخە چېرى لېرى پروت وي، په جنة المعلى او جنة البقيع کې به ھم د افغانستان په خېر لور لور قبرونه وي، په هر قبر به د مرۍ نوم وي، د مرۍ د قبرونو په اړه خو په مکه معظمه کې او د جنة البقيع د موقعیت په اړه په نبوي مسجد کې له لو مرۍ لمانځه وروسته په خپلې سه هو پوه شوم، مدینې منوري ته زموږ درسېدلو په لو مرۍ ورڅ مې خپل خوابه او پخوانی ملګري، ڈاکتر، شاعر، کيسه ليکوال او طناز طبع شخص باز محمد بنادمن ته تېليفون وکړ، بنادمن د المبارک او المهاجر شرکت له مسئولينو خخە وو، چې حاجيان یې د لته را انتقال کړي وو، ما او بنادمن د طالبانو په وخت کې ډېرى نبې شې او ورځې تېرې کړي دي، دواړه هغه د چا خبره د عسکري، د وخت انه یوالان وو، هغه مخکې ھم خوچله مدینې ته راغلی او د لته بلد و، ڈاکټر بنادمن تاکلې خای ته راغلی له سلام ستري مه شي وروسته مې ورته وو يل چې جنة البقيع ته مې بوئي هغه راته وو يل چې جنة البقيع ته یواخي سحر او مازیگر دور تللو اجازه وي او بس نور وخت یې دروازې تېلي وي، سباسحر یې ژمنه وکړه، سباسحر مو چې لمونځ په جماعت اداکړ نور روان شو، چې د حرم له دروازې وو تو نو مخامنځ ديو په لوبې احاطې لورې دروازې ته وروختللو د حرم د دروازې او دي دروازې ترمنځ یواخي یو سړک و پر دروازه ډېر بېربارو بنادمن راته وو يل چې همدا جنة البقيع دي، د دروازې دنه احاطه په نقشه جوړه شو بدء، لسګونه پولیس او متواګان ولار دي، خلک ددوی په آند بدعتونو ته نه پرې بدې، د دروازې دنه لب وړاندې نبې خواته د سې کونو ترمنځ خو قبرونه دي، چې ځینې یې واره دي، خلکو ويل چې دادرسول الله د کورنې

(اھل بیت) یا ازواج مطہرات او ددوی بچیان او امام حسن دی، دلته ڈبر قبرونه ھینو مشهورو صحابه ووته منسوب دی خو متواگان پر یوقبرهم پربکنده حکم نه کوي چې گويا داقبر دفلاتي دی، آن د حضرت معاذ، حضرت امام مالک، حضرت عثمان او حضرت عایشې رضی الله عنهم په څېر د مشهورو صحابه وو د قبرونو په اړه هم، همدومره وايي چې داقبر فلانی ته منسوب دی، والله اعلم. هدیره لويه ده، خو د هيچا پر قبر یې نوم نشته، لورې لورې شناختې نشته، ھینې قبرونه له ھمکې سره برابر اویا یوه لوپشت ترې لورې دی خو بیا هم، هم شناختې او هم قبرونه د جنت المعلى له هغو لورې دی، د حضرت عثمان او حضرت امام مالک قبرونه خلکو راوښو دل خو نور مولانه پېژندل، وړاندې مو ولیدل چې له یوه قبر خخه ڈبر خلک راتاو و، موږ هم ورغللو، چانه پېژنده په همدي کې یوه پنجابي له جیب خخه نقشه راوو پسته، نقشه موچې وغوروله داقبرې په د حضرت معاذ رض و بنود، له پنجابي مو وغونې تل چې دانقشه موږ ته راکړي چې یوه کاپي ترې واخلو خوله هغه سره په جیب کې د همدي نقشې بله کاپي هم وه، هغه یې موږ ته راکړه، زه د دې نقشې په تراسه کولو ڈې خونې شوم او ډېر قبرونه مو د دې نقشې په مرسته و پېژندل.

دلته هم افغانان له متواگانو پت، خان او کورنۍ ته کوچني کوچني قبر ګوتي جوړوي خاوره را اخلي او پته یې په جېبونو کې اچوي او بیا یې وطن ته را پوري متواگان هم د بسکاريانو په څېر ګرد ګرخي او خلک له منکراتو منع کوي کله کله غوسه هم کوي.

د جنت القيع د قبرونو په ليدلو موږ دا پايله و اخستله چې هغه قبرونه چې تابعینو او مشهورو خلکو او یا صحابه ووته منسوب دی او یا پېژندل شوي او د هدیرې په مخکي برخه یا مسجد نبوی ته نبدي دی نه ورانوي او نه یې

پرخای خوک بسخوي خوده ديرې په وروستى برخه کې بیا مری ډپر نه پرپنبدول کېري او د جنة المعلى په خېر کال وروسته نور پرې بسخېري، دلته هم قبرونه په نقشه دي او دهدېري مسئولين پوهېري چې کوم مری بې په کوم تاریخ بسخ کړي او کله پرې بل بسخولی شي، دهدېري په شمال ختیحه سیمه کې مو ډپر قبرونه ولیدل چې مسئولينو راسپړلي او دنویو مړو بسخولوته چمتو کړي وو، داقبرونه قول خام او په منځ کې بې لحد و، دلته هم کار اسانه دي، په نبوي حرم کې د مرې جنازه وشي او دلته بې راوري، قبر ته بې نسکته کړي لحد پر خبتو پت کړي.

اوپره له دې چې په لحد خاورې واروی پلاستیکي تخته دقبر پر سر کېږدي او همدومره خاوره پرې واروی چې دا پلاستیکي تخته بنه پتېه کړي، کال وروسته که ارتیا وه، نو داقبرېرته سپړي او بل تن پکې بسخ کړي، جنة البقیع ډپر لوی لوی جلیل القدره صحابه دخلکوسترګوته دروی، دصحابه و خاطرات، سیرت او دژوند زرینې کارنامې.

ددې صحابه وو قبرونه چې له ځمکې سره آن نه پېژندل کېږي له هغو مزارونو او روپوسره له ځمکې ترا سمانيه توپیر لري چې په هند، ایران، کشمیر پاکستان او افغانستان کې مالیدلي دي، په افغانستان کې حضرت علی رض ته منسوبه په مزار کې جوړه روپه، دهند په اجمير کې دخواجه غريب نواز، په ډهلي کې د نظام الدین اوليا، دپاکستان په لاهور کې دد اتائکنج بخش، په حیدرآباد کې لال شهباز قلندر، په کراچي کې عبدالله شاه غازی، دايران په مشهد کې د امام رضا زیارتونه او د جنة المعلى او جنة البقیع دصحابه ووله ځمکې سره برابر قبرونه خلکوته دا درس او پیغام ورکوي چې عزت په ګنبدو، شاهانه او مرمرین قبرونو او زرینو دروازو کې نه دي، بلکې په تقوا او اسلام ته په خدمت کې دي.

ترخو چې په مدینه منوره کې وو نو خو ھلھ جنة البقع ته د دعالپاره ورغلو،
تپريادونه او له صحابه ووسره زما دزره تړلې تلوسي مې پکې لټولي، دهر
صحابي قبرته به ودرې دلم، ګريوان، به مې لوند شو، په تصور کې به مې له
هغه سره دزره خواله پیل کړ، نا ارامه و م په زيارت تسل نه کېدہ ليوني زره
مخامنځ صحابه او حضرت رسول اکرم ليدل غوبنتل خودا هسي جنون او خيال
وو.

له جنة البقع خخه هم لوړ ديوال راتاو دي، دديوال لاندې برخه کې کتاري
دي په سعودي کې چې خومره ماليدلې نوله هدир و ديوالونه تاو دي،
د سعودي چارواکي چاته اجازه نه ورکوي چې آن د رسول الله احترام دزره له
کومي وکړي، آن سلام ته یې هم سم نه پرېږدي خو هره شپه د سعودي په
ټلوبزيون کې ليدل کېږي چې خلک د سعودي د پاچا ملک عبد الله احترام ته
دومره پېټېږي چې له رکوع سره یې تو پیر نه کېږي.

د جنة البقع په متواګانو او دامر بالمعروف په ډله کې ډېر افغانان هم
شته دي خو ددوی جامه عربي او پر سريې چلتاري، له زيارت کوونکيو
سره ددوی افراطی چلنډ بې حوصلې کړم په غوسمې ورسه بحث پیل کړ
ایت او حدیث مو یوبل ته واورول، اخړ مې پیغور ورکړ چې د خو ریالو

لپاره يې خپله عقیده، فکر او مذهب پربنی دی، هغوي چې زما استدلال واور بد نو خپل دفتر ته يې د ورتللو بلنه راکړه، دفتر يې د جنة البقیع له دروازې سره نبدې وو خورتللو ته مې وخت ونه موند.

د لته هم په ټپرو ژبو، د توحید، تفسیر، عقیدې، او د شیعیت ضد کېستې او کتابونه وېشل کېږي زه هم ترې برخمن شوم، درې ژبه يې روانه او فصیحه ده خو پښتو يې ماته گوډه او په ګرامر برابره نده.

د جنة البقیع د دخولي دروازې شمال خواته له دروازې لږ وړاندې د سپوکونو منځ کې يو محوظه کې له سلو ډېرکتار قبرونه دی، چې له سیمنټیو جوړې شناختې پرې ولاړې دی، هره شناخته فلزي لیبل لري چې دقير شمېره پرې لیکل شوې هلته خلکو ویل چې د اساحده مهمو صحابه وو ده خو دهدېرې مسؤولین وايې چې دا کار د مردو ورثه وو ددې لپاره کړۍ چې خپل مرې و پېژني خو حکومت و روسته دا کار بند کړ، خو داسې نه وه حکومت هلته د نویو مړو بنخولو ته له سره اجازه نه ورکوي.

په مدنېي حرم کې جنازې

په نبوي مسجد کې هم له لمانځه و روسته جنازه کېږي د لته هم له لېرو لپرو ځایونو خلک خپل مرې د جنازې لپاره راوړې خو ددې څای جنازه له مکې حرم سره توپېر لري، د لته هم د جنازې لمونځ او هم نور فرض لمو نخونه ډېر او بدې وي، د لته د جنازې په لمانځه کې امام له دو هم تکبیر و روسته درود ته دو مره لږ وخت ورکوي چې نیم هم نه ویل کېږي او له دريم تکبیر و روسته د عاته دو مره وخت ورکوي چې آن دو هم خلله پکې ویل کېږي، له خلورم تکبیر و روسته له حنفي مذهب سره باید مخ و اړول شي خو د لته ډېر وخت و روسته سلام اړول کېږي د اسمه ده چې د حرمینو امامان حنفي مذهبې ندي او په جنازه کې ویل کېدونکي درودونه او دعا ګانې يې هم له حنفي

مذهبو سره توپیر لري، خو په خپلو کې خوي په مذهب يودي نوبیا ولې د مکې او مدینې د جنازې لمونځ توپیر لري. د اهم کېدلۍ شي چې ددوی مذهبونه هم یونه وي یو بې مالکي او بل بې حنبلي يا شافعي مذهبه وي.

فرض لمونځ يې هم توپیر لري له تکيير تحریمه وروسته ثنا وویل شي او بیا ډېر وخت تېربېري خو امام لا قرائت پیل کړي نه وي دومره وخت چې آن دوه څله پکې بیاهم ثنا وویل کېږي په قومه کې له سمع الله وروسته په ارامنه یو خل فاتحه او سورت لوستل کېږي همداشان په جلسه کې هم دفاتحې او د سورت د پیلولو ترمنځ دومره وخت وي چې زموږ په مذهب کې د فرضوتا خير پرې رائي خو ده ګوی په مذهب کې په دې ځایونو کې ځانګړي اذکار او دعاګانې وویل کېږي.

پردېس کوربانه

په مدینه کې زموږ دوهمه ورځ هم د حرم په کتلوا تېره شوه، د حرم شا و خوا لوړي او دنګي عماري موهم وکتلي د ماسپېښين له لمانځه وروسته زما د سخت او پخوانی ملګري ډاکټر نذير احمدزی مشر و رور ډاکټر عبدالبصیر احمدزی راسره مخ شو، ما په لومړي خل ډاکټر بصیر شا و خوا دولس کاله و پاندي د کندهار بنا په مدد چوک کې دده په کتنځي کې ولید، هغه مهال ډاکټر نذير په کابل کې دده لپاره خه شى راکړي وو کله چې کتنځي ته ورغللم نو زپور دده په کتنځي کې له سوال خواب پرته کېناستم، ما د اکار قصدًاً وکړ غونبېتل مې ډاکټر احمدزی لږ متعجب کړم.

زه او ډاکټر صاحب بصیر دواړه په سودا پسې وو تلو په بازار کې د مکې معظمي په پرته قيمتي وه، ترمaziگره په بازار کې و ګرڅبد ډاکټر بصیر د ډاکټر بنا دمن دوی په شرکت کې راغلې و د مازیگر له لمانځه وروسته مې دواړه ډاکټر صاحبان یوبل ته وروپېژنډل او تر مابنامه مو مرکه او دزړه خواله وکړه، د ماسخوتن له لمانځه وروسته زه او ډاکټر بنا دمن ناست وو چې د ډاکټر بنا دمن تېلېفون و شرنګېد د او کې تئي له کېکارې لورو روسته یې مقابله شخص ته زما نوم هم واخت او هم دلتنه یې راو غونبېت ګورم چې د ماسخوتن له لمانځه وروسته پاوباندې نهه بجې ملا ابراهيم له نوشابو سره مسجد ته راغي، ملا ابراهيم دغزنې او سېدونکۍ تکړه او وين انسان دي، د طالبانو په وخت کې د استخاراتو دعمومي ریاست دلوژستیک رئیس وو، دامهال په سعودي کې او سېده، هملته یې ئانته کاروبار اوښه ژوند برابر کړي او دوهم واده یې کړي و تر ډېره مود افغانستان پر حالاتو بحث وکړ، تېږي خوبې خاطري مو رايادې کړي، خه

باندی یوولس بجی وی، چې ملا ابراهیم ډودی، ته روان کړو د حرم خواته د
البيک لوی شرکت ته یې وروستو البيک موپه خوند و خور دولس نیمي
بجی دبیا لیدو په ژمنه سره بېل شو.

سبا جمعه وه د جمعې په لمانځه کې اسلامي هپوادونو اوپه ئانګړې
توګه فلسطین ته دعاوشه خو سعودي چارواکيو چې خطيباتو ته پاليسي
ورکوي افغانستان د دعامتحق نه باله.

له لمانځه وروسته مې د حرم په دوهم پور کې د حرم په کتابتون همدا
موضوع له یو چا سره یاده کړه هغه راته وویل چې یوڅل قاري حذيفي
د جمعې په لمانځه کې امريکاته بد ویلي وو چې بیا دوه کاله ورک وو او
اوسم چې راغلی نو سیاسي خبرې نه کوي زه لا د حرم په کتابتون کې و م چې
د ملا ابراهیم زنګ راغی خای مې وروښود، ویل یې رائه چې یومړۍ ډودی
و خورو، چې نسکته راغلم نوله ملا ابراهیم سره یوبل متشرع ټوان هم و ملا
ابراهیم د اخوان د غزنی دمقر او سبدونکی ملا رحمت الله رامعرفي کړ.

بیا البيک ته ورغللو خو نوبت پرې نه وو د یوه افغان هوټل ته ورغللو په
۱۲ ریاله یې ډېربنه افغاني قابلی پلو چې پرمانه د پسه غونبه پکې وه
راکړه، ماچې د اخای ولید نوبیابه ډېر وتللهم.

ملا رحمت الله هم په سعودي کې او سبده ملا ابراهیم موبه ته وویل چې
ملا رحمت الله هم غواړي چې په سعودي کې دوهم واده وکړي او موبه ورته
څوک کتلې هم دي، کتل شوې انجلۍ یې هم افغان عربه او د مدینې
او سبدونکې را پېښنده، په همدي ورئ ما سخوتن یې راته زېږي راکړ چې
ملا رحمت الله ته مو دستمال واختست.

احزاب یا گن لبکریزه جگره

دشپې ملګرو وغوبنټل چې د مدینې منورې تاریخي سېمې لکه د احزاب د جگړې ئای او خندق، احد، قبلتین مسجد، قبا مسجد او نور و ګوري ماهم ددې ځایونو کتلولته څخپانده تلوسه درلوه، کله موچې د سحر لمونځ په جماعت اداکړنو ټول ملګري تاکل شوي ئای ته راتول شول، له یوه ډربور سره مو پردي ټولو ځایونو د ګرځولو او بېرته حرم ته د راوستلو خبره وکړه، ډربور محمد فضل د بدر او سېدونکي ډېر مهذب او بنکلی ځوان وو بنکلی چلتار یې پرسر، بنکلی چپنه پرتن او څهره یې د شهزادګانو وه لوړۍ خندق ته ورغللو کله چې د هجرت پرپنځم کار بنو نظيرو، دمکې قريشو او نورو کفارو د مسلمانانو پر ضد لاس یو او پرمدینې ديرغل پلان جوړ کړنو رسول الله ص د حضرت سلمان فارسي رض په مشوره له مدینې خڅه د دفاع لپاره د کفارو دلس زره کسيز فوئ د مقابلي لپاره د سلح غره په لمن کې د خندق دو پستلو امر وکړ، او سخو ددې خندق نښې هم نه بنکاري البته د تاریخ او سیرت په کتابونو کې یې طول او عرض بنودل شوی او په عظیم الشان قرآن کې ددې جگړې یادونې هم شوې او آن یو بشپړ او بدرسورت ددې جگړې په نوم نومول شوی دي.. د احزاب سيمه او س ټوله پخه او سړکونه دي البته ددې سيمې د تاریخي هویت د ساتلو لپاره لاهم دلته د مساجد سبعه (اوو مسجدونو) خڅه پنځه لا هم پاتې دي، دا پنځه مساجد خوا په خوا دي او حاجيان په هره یوه کې دوه دوه رکعته نفل لمونځ کوي.

دلته لوړۍ د حضرت عمر ابن خطاب، ورپسې د حضرت سلمان فارسي، ورپسې د الفتح مسجدونه دي، له دې پاس د خندق په نوم یولوی او بنکلی

مسجد دملک فهد لخوا جوړ شوی دی ، دامسجد ډېر لوړ جوړ شوی دی او ډېر لګښت پرې راغلی دی، دسيمي د منتظمينو په وينا، حکومت غواړي دا ټول کوچني مسجدونه بند کري او همدي نوي مسجد ته وسعت ورکري دنبوي مسجد خواته مسجد علي او مسجد جمعه هم واقع دي، ددوی په وينا ، خندق له همدي خايه د احد تر غره غځدلې وو.

دلته مو لمونځونه وکړل بنه وګرڅدلو دانور کوچني مسجدونه اوسله پامه غورځدلې دی، نه يې رنګ او ترميم ته پام شته او نه فرش ته او نه پکې جمع کېږي.

قبلتين مسجد

له دي خايه قبلتين (دوه قبلو والا) مسجد ته لارو ، دامسجد الفتح مسجد ته نبدي شاوخوا، ۱ کيلومتری کې جوړ شوی دی ، مدینې ته درسول الله ص دهجرت پرمهاں انصارو بیت المقدس لور ته لمونځ کاوه کله چې رسول الله ص دي بنیارتہ هجرت وکړنو ده هم دالله ج په امر په لمانځه کې همدي لور ته مخ کاوه، دا هکه چې دا حساسې شبې وي که رسول الله ص کعبې ته مخ کړي واي نو داسلام دنوي ټوکېدلي بني پروراندې خنډونه جوړ بدل.

قبلتين مسجد ته د بني سلمه مسجد هم وايي، دا هکه چې موقعیت يې د بنو سلمه په سیمه کې دی بنو سلمه د ازدي قحطاني قوم اړوند دخزرج په قبيلې پوري اړوند دي، دامسجد په خالد بن ولید روډ د حرم شمال لوېدیخ

ته د عقیق شبلې ته نبردې د سلۇغە لوپدیج ته له حرم خخه ۵، ۳ کيلو متراه لپرې پروت دی.

دبیت المقدس لورته لمونئ کولو رسول اللہ ص ته هم خوند نه ورکاوه.
دبیت المقدس لورته لمونئ کولو رسول اللہ ص ته هم خوند نه ورکاوه.

اوتل به ورسره د اهيله وه چې كله به دالله ج لخوا ورتە حکم وشي چې لمونئ بېرتە د کعبي لورته وکري بالآخره د حضرت براء بن عازب د روایت له مخي چې بخاري روایت کري دی له ۱۷ يا ۱۶ میاشتو وروسته چې حضرت رسول اللہ ص بیت المقدس ته لمونئ وکړ د الله ج لخوا ورتە امر وشو چې نور دې نو لمونئ کعبي ته کوه په دې اړه د حضرت انس بن مالک او حضرت ابن نجار ده ګه روایت چې له عثمان ابن محمد خخه یې کري لنډيز داسي دی چې: رسول اللہ ص خودالله ج په امریت المقدس ته لمونئ کاوه، خو خوند یې نه ورکاوه، او تل یې داهيله وه چې اللہ ج ورتە حکم وکري چې بېرتە کعبي ته لمونئ وکري، بالآخره یوه ورڅ دبنو سلمه قبیلې اړوندہ ام بشیر په نوم یوې بنځۍ رسول اللہ ص ته غرمہ مېلستیا کري وه او رسول اللہ ص هم ورغلی وو د ماسپنیین د لمانځه وخت شو، رسول اللہ ص له صحابه و سره یو ئای په همدي مسجد کې د بیت المقدس په لور لمونئ کاوه رسول اللہ ص د نورو لمونخونو په خېر په دې لمانځه کې هم دا هيله لرلە چې اللہ ج ورتە د کعبي لورته د لمانځه کولو حکم وکري، په همدي غرض به یې هروخت اسمان لورته کتل او مخ به یې اسمان ته اړاوه رسول اللہ ص بیت المقدس لورته د ماسپنیین د لمانځه دوه رکعته کري وو چې د الله ج لخوا ورتە امر وشو چې خپل مخ کعبي ته واړوي هغه هم په دریم رکعت کې خپل مخ کعبي ته واړوه له همدي کبله دې مسجد ته قبلتین (ددوه وو قبلو والا) مسجد وايي، اللہ ج خپل رسول ته وفرمايل (قد نري

تقلب وجهک في السماء فلنولينك قبلة ترضها فول وجهک شطرا المسجد
الحرام يعني: يقيناً مورب اسمان طرف ته ستا مخ اپول او بار بار كتل، وينو نو
ژر دی چې هغې قبلې ته دې مخ واروو چې ته یې خوبنوي نو مخ دې د
مسجد الحرام خواته واروه (البقره ١٤٤)

د قبلتين مسجد تاریخي ارزښت ته په کتلوا د حرمینو خادم ملک فهد بن
عبد العزیز دا مسجد هم پراخ او ورغوه.

دملک فهد پر احتیا وروسته چې پنځه ويشت کاله وړاندې تر سره شوې
د امهال عمومي سړک خواته ددې مسجد او بد والى ٨٣ متره، لو بدیع ایخ
ته ٨٢ متره، سهیل یا قبلې خواته ٩٥ متره دی، د مسجد ټول مساحت
٣٩٢٠ متره مربع دی، پورتى منزل یې ١٩٠ متره مربع دی. دوه منارونه
لري او په مسجد کې ټولې ٢١ لکه پخې خښتې کارول شوې دی له وروستي
ترمیم وروسته پر مسجد پر لګول شوې کتیبې لیکل شوې: (انما
يعمر مساجد الله من امن بالله واليوم الاخر. صدق الله العظيم. تحت رعاية
خادم الحرمين الشريفين الملك، فهد بن عبد العزيز آل سعود وفى عهده
الميمون تم بعون الله وتوفيقه انجاز مشروع اعادة بناء وتوسيعة مسجد
القبلتين بالمدينه المنوره وذالک فى شهر ٣٠_٨_١٤٠٨ هـ الموافق
٢_١١_١٩٨٧ م).

قبلتين مسجد بنه پر اخه ساحه، شنبې ونبي، پاخه پارکونه او د اوداسه
پر اخه او پاک ئایيونه لري مسجد په لوره جوړ شوې دیوې دروازې په پاسنۍ
برخه کې د مرموږ په تخته محراب انځور شوې او دا بنودل شوې ده چې کله
بیت المقدس ته لمونځ کېده نو محراب دلته وو او د بیت المقدس استقامت
دی خواته دی.

د بېلتىن مسجد او سنى محراب جنوب ختىئخ خواتە او د قدس محراب
شمال ختىئخ تە دى، ددى مسجد ترخنگ د عمومى سېك گلدانونە لە چول
چول گلانو ڈك د ي د غرە پە لمن كې فوارىچىرى شوي او ھېرىپىلى
بىكارى د گلدانو گلان او فوارىچىلى پە جنراتور خىوبىپى او فواروتە ھم د
جنراتور پە زور لە ژورو كوهيانو او بە ور رسېپى .

www.melitahrik.com
0777 400 116

خندق او اوه مساجد

دسلع غرد مدینې منورې په منځ کې پروت او د نبوی مسجد د شمال لوپدیع خخه د سلع غره تر پیله ۲۹۰ متره واتېن دی لوره خوکه یې سل متړه، اوردوالي یې یو کيلو متر، تول محيط یې ۲،۴ کيلومتره دی.

د سعودي حکومت یې د ساتني اوښکلا لپاره تري اغزن تار تاوکړۍ دی او مصنوعي فواري یې پکې لګولې دی.

ددې غره په لوپدیعه لمن کې پروت میدان کې رسول الله ص د خندق په غزا کې له صحابه ووسره یو ځای اړولي وو ددې غره ختيغ، شمال او سهيل ته غر او رسول الله ص د سلمان فارسي چې اصلًا د ایران د رامهرمز یا اصفهان او سېدونکۍ وو په مشوره لوپدیع لورته خندق ووېست، سعودي حکومت ددې میدان د تاریخي اهمیت د ساتني لپاره دلتہ دېر کار وکړ، په دې شپږ سوه متره مربع او پد میدان کې د موټرول پاره تم ځایونه ا بشارونه او ډول ډول بوتي کښولی دی او د حدیقه الفتح نوم یې ورکړۍ دی، او د سعودي حکومت یو امير فهد بن عبدالعزیز دلتہ د غره په لمن کې د فتح مسجد په نوم یو لوی مسجد هم ودان کړ.

د اهای له تاریخي پلوه د مساجد السبعة یا اوو مسجدونو په نوم یاد پرې، خو موره پنځه مساجد ولیدل او د تاریخ په ځینو کتابونو کې هم دلتہ د پنځو او په ځینو کې د خلورو مساجدنو نومونه راغلي دي حضرت عمر بن عبدالعزیز دلتہ هم په ټولو هغو ځایونو کې مسجدونه جوړ کړي په کوم ځای کې چې رسول الله لموڅ کړي دی.

ډاکټر محمدالیاس عبدالغنى په خپل کتاب (مدینه منوره کې تاریخي مساجد) کې لیکي چې اګر که دسلع دغره په لمن کې او س شپږ مساجد دي

چې تاریخو هانو ت قول د فتح په نوم نومولی دی سره له دې په خوار لسمه سلیزه کې د لته اوه مسجدونه مشهور وو د هغه په اند کېدلی شي چې دا اوام مسجد د بني حرام مسجد وي چې د فتح د مسجدونو جنوب ته پروت دی، خو ئینې باور لري چې اوام مسجد به (رايہ) وي چې له خندق سره نبدي پروت دی.

د فتحي مسجد

د امسجد د سلح غره لو بدیع ته په یوه برخه کې جوړ شوی د رسول الله ص هم دلته کفارو ته نښرا و کړي او د الله ج په امر بد توند باد راوالوت، د کفارو خیميې يې و نړولي، او هرڅه يې ورته خراب کړل او وتنبتدل هيتمي وايي چې دیته حکمه د فتحي مسجد وايي چې پر رسول الله ص هم دلته د الله ج لخوا د فتحي زېږي وشو.

دېته مسجد ته احزاب نوم هم ورکول شوی دا حکمه چې رسول الله ص په همدي ئای کې دده پر ضد راغوندو شویو کفارو احزابو ته نښرا کړي دي، د امسجد په اعلى هم مشهور دی حکمه چې په لوړه په غره کې جوړ شوی دی

د امسجد لوړۍ حمل حضرت عمر ابن عبد العزيز جوړ کړ بیا د عبیدی پاچا یو وزیر امير سيف الدين الحسين ابن آبي الهجا په ۵۷۵ هـ له سره آباد کړ بیا په ۱۲۷۰ هـ کې لوړۍ سلطان عبد المجيد له سره ورغوه، چې او سنی ودانی يې هم همدا د سلطان عبد المجيد د دوره د بیا ملک فهد په ۱۴۱۱ هـ کې له سره ورغواه، ډېرې نېټکلې جالۍ يې ورته ولګولي، ډېرې

يې بىكلى كې او ۋېرگران بىيە تورە تىيە يې پكىيە و كارولە، د او سىنىي مسجد دالان ۵۰، ۸۰ مترە او پلنوالى يې ۳۰، ۵۰ مترە دى او لە خەمكى ۵۰، ۴۰ مترە لۇر جور شوي دى.

www.melitahrik.com
0777 400 116

حضرت سلمان فارسي رض مسجد

حضرت سلمان فارسي يو ډېر جليل القدره صحابي دی، نوم یې سلمان بن اسلام ابو عبدالله فارسي دی، داوسني ايران پخوانۍ فارس د رامهر مز خو د ځينو په وينا د اصفهان او سېدونکي دی، هغه هلته او ربدي وو چې رسول الله ص بسكاره کېدونکي دی نو در رسول الله ص په لټون راخو ځېدلی وو پر لاره خلکو بندی او مريي کړي ترهغې چې مدینې منوري ته راور سېد دلته یې اسلام راور خود بدر او احد په غزا کې شريک نشو دا خکه چې هغه دامهال مريي وو لوړې غزا چې هغه په کې ګډون وکړد خندق غزا وه هغه له ۳۰ ه س وروسته وفات شو د فتح مسجد لاندې سهيل خواته پروت مسجد د همده په نوم یادېږي. حضرت سلمان فارسي رسول الله ص ته د خندق کندلو مشوره ورکړي وه، او س چې په کوم ئای کې دده په نوم مسجد جور دی حضرت حارث بن فضل وايي چې رسول الله ص دلته لمونئ هم کړي دی، حضرت عبدالله ابن معاویه هم همدا وينا کوي.

د علي ابی طالب رض مسجد

حضرت علي رض د ابو طالب زوي د عبدالمطلب لمسى خلورم راشد خليفه په عشره مبشره کې شامل د رسول الله ص د تره زوي او د هغه د لور حضرت فاطمة الزهرا مېړه وو، د تبوک له غزا پرته چې رسول الله ص کورته پرېښي وو نور په ټولو غزوا توکې شريک وو بلاخره د رمضان په اوه لسمه په ۴۰ ه س کال د عبد الرحمن ابن ملجم لخوا د ۲۳ کالو په عمر په شهادت ورسېد، حضرت علي رض د هغه د زوي امام حسن لخوا د الار په ماني کې خاوروته وسپارل شو خو قبر یې معلوم ندي، د فتح د مسجدونو په پیل کې

دریم مسجد د حضرت علی په نوم دی، په قوي گومان د خندق د غزا پر
مهال حضرت علی رض همدلته او سپده دا مسجد د حضرت سلمان رض د
مسجد سهیل ته پروت وو، امير زین الدین ضيغم بن حشرون المنصوري چې
کله په ۸۷۲ هـ کې د مدینې والي وونو د انې بدلى مسجد يې بېرته
ورغاوه، صالح لمعى مصطفى وايي چې دده له وروستى چت خخه داسي
بنکاري چې لومړي د سلطان عبدالمجيد په وخت ۱۲۲۸ هـ کې هم
دا مسجد ترميم شوی وو د سلح غره په لمن کې د پرتو مسجدونو په پرتله
دا مسجد ترپولو لوی وو چې په ۱۴۱۴ هـ کې له مينځه وپورل شو.

د حضرت ابوبکر صديق رض مسجد

عبدالله ابن ابي قحافه عثمان ابن عامر ابوبکر لومړنۍ راشد خلیفه اوله
عشره مبشره وو خخه دی، هغه په نارینه وو کې تر هر چالومړي، پر رسول الله
ص ايمان راوور او د معراج پښني د تصدیق له امله ورته د صدیق لقب ورکول
شو، د هغه پلنۍ نوم عبدالکعبه دی، رسول الله ص ورته عبدالله لقب غوره کړ.

هغه رسول الله ته خپله لور حضرت عایشه په نکاح کړي وه ابوبکر صدیق
رض په ۱۳ هـ په ۲۳ کلنۍ کې وفات او د حضرت عایشي رض په حجره کې د
رسول الله ص خواته خاوروته وسپارل شو. دفتح مسجدونو جنوب ته پريوه
لوړه پروت خلورم مسجد د ابوبکر صدیق په نوم وو چې خلک به پرزينو
ورختل.

د داکتر الياس عبدالغني په وينا ، ابن نجار (۲۴۳ هـ) او مطري
(۴۷۱ هـ) لیکي چې دا مسجد او س نې بدلى دی، خواحمد عباسي په
يو ولسمه پېړي کې دا مسجد ودان معرفي کړي، او د هغه د ډول او مساحت

په اړه یې معلومات ورکړي دي او س چې د لته موږ کوم مساجد ولیدل نو په
دوی کې هم د حضرت ابوبکر صدیق په نوم کوم مسجد نه وو.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د حضرت عمر ابن خطاب مسجد

حضرت عمر ابن خطاب ابن نفیل کنیه یې ابو حفص او لقب یې فاروق دی، حضرت عمر دو هم راشد خلیفه په عشره مبشره کې شامل، هونبیار پرپکنده، هودمن، عادل او زیور شخص او ده ګه لور حضرت حفصه رض در رسول الله مبرمن وه، دحضرت ابوبکر صدیق له وفات وروسته په ۱۳ هـ کال خلیفه شو، او په ۲۳ هـ د ابولوء لوء مجوسی لخوا شهید او دحضرت عایشې په حجره کې د رسول الله ص ترڅنګ خاروته وسپارل شو. ده ته منسوب مسجد د خوارلسماي پېړۍ تر پیله په کومه تذکره کې ندي يادشوي آن چې علی بن موسی افندی په ۱۳۰۳ کې هم دامسجدنه دی ياد کړي له دې بنکاري چې دامسجد له ۱۳۰۳ هـ وروسته جوړ شوی دی. دامسجد اوس هم موجود دی، مستطیل ته ورته دالان لري او توري تیږې پکې لګبدلې دی، په دې مسجد کې اوس هم پنځه وخته لمونځ کېږي.

د حضرت سعد بن معاذ مسجد

سعد ابن معاذ ابن نعمان ابو عمر انصاری اشهلي د اوس د قبیلې سردار و، د بدر په غزا کې یې ګډون کړي او د خندق په غزا کې شهید شو.

ده ته منسوب مسجد د حضرت عمر ابن خطاب د مسجد سهیل لو بدیع لورته دی، په پخوانیو مصادرو کې د دې مسجد نوم هم نشته دی، آن علی بن موسی افندی هم نه دی ياد کړي، له دې بنکاري چې دا مسجد هم له ۱۳۰۳ هـ وروسته جوړ شوی او د مدینې منورې په ۱۳:۴۴۷، د نقهه کې ئای لري، دامسجد اوس هم شته دی او په هماماغه ئای کې دی چېرته چې پر حضرت سعد غشی لګبدلې دی، دامسجد مستطیل ډوله دی، دوه متره لوره احاطه لري، چت نلري او درې خواته

تري حديقه الفتح راتاوه ده له ختيج خه لو بدیع ته ۲۵، ۲۵ او له سهيل خخه شمال ته
۳، ۳ متره مربع دي چې ټول مساحت يې ۲۱ متره مربع راخي.

www.melitahrik.com
0777 400 116

د احد ډگر

د هجرت په دوهم کال الهی لبىکر (مسلمانانو) شیطاني لبىکر د (مکي) کفارو ته سخته ماتې ورکره، دهغوي ډېر مشران يې ووژل، ډېر مال يې تري غنيمت او ډېر يې ژوندي ونيول، دمکي کفارو ته دا ماتې د زغم نه وه، هغوي له مسلمانانو خه د غچ اخستلو اور سوچول پوره يو کال يې چمتو والي ونيوه چې له مسلمانانو خپل غچ واخلي با لاخره د هجرت په دريم کال يې درې زره لبىکر چې زاد المعاد په وينا، درې زره او بسان او دوه سوه اسونه او د فتح الباري په وينا سل آسونه پکې وو برابر کړل او مدینې منوري ته روان شول په دې لبىکر کې ددوی د احساساتو د راپارولو پاره د ابو سفيان دمېرمنې هنده په مشرۍ ګنو بنخوا او انجونو هم ګډون کړي وو چې وخت په وخت به يې دوى ته حمامسي، پاروونکي او ددوی د وصالله مينې ډکې سندري ويلی، اخوا حضرت عباس خپل وراره حضرت محمد ته له مکې خخه مدینې ته قاصد ور ولپره او په مکه کې ددوی پر ضد له ټولو تحرکاتو او چمتو والي يې خبر کړ، رسول الله ص هم زر کسيز لبىکر تيار کړ خو د منافقانو رئيس عبدالله ابن ابی منافقت او تمرد وکړ او درې سوه ته يې بېرته و ګرځول رسول الله ص د هجرت په دريم کال د شوال په ۲۰ مه د جمعې په ورڅ د مجھز درې زره کسيز لبىکر مقابله پیل کړه په پیل کې بریالی شو، خوله خينو صحابه و سره د مادياتو او غنيمت مينې د ابريا تکنى کړه، کفارو چې کله ولیدل مسلمانان د غنيمت په راټولو بوخت دي او استراتېژيکې نقطې يې پربنې نو په کندو وروختل، ناخاپه يې یرغل وکړ او اویا تنه مسلمانان يې شهیدان کړل خوبیاهم، بشپړ برې يې په نصیب نه شو. احد حرم ته نږدې دی موب ساخت مهال ورغللو، د احد ډگر دامهال په نقشه جوړ

شوي، دموقريو پراخ تم ئاي لري، هغه غوندي، چې په کندو و کې يې رسول الله دعبدالله ابن جبير په مشری پنځوس تنه غشي ويشتونکي کښولي وو، دامهال ډپره او به شوي او تيئه شوبده، خه کم یو نيم زر كاله کېږي چې خلک پردي غوندي، پورته کېږي او ممکن جيولوجيکي تغيراتو او ترسباتو هم داغوندي، تيئه کړي وي.

داغوندي د وادي فناه جنوبي غاپې ته پرتنه ده چې او س په جبل رماه مشهوره ده اود مسلمانانوله لښکرڅخه یونیم سل متنه لېږي وه، موردي غوندي ته وختلو اخوا دیخوا مو وکتل ډېرځایونه ترې بنسکاري جګړه ده همدي غوندي، لو بدیع ته د احد غره ته نېږدي د عینین نومي ئاي کې ونښته د مکې کفارو همدلتله اړولي وو داساحه د مدینې شمال ته پرتنه ده، د جبل رماه شمال ته پراخ ډګر او خواکې يې د احد غردي، کله چې د مسلمانانوله بريا وروسته د عبد الله ابن جبير ملګرو د جبل رماه کندو پرېښود نو حضرت خالد ابن ولید چې تردا مهاله لا مسلمان شوي نه وله جنوب اړخه په شيله کې پر همدي غوندي، راو خوت، په کندو و کې پاتې دولس تنه مسلمانان يې همدلتله شهيدان او لاندي يې مسلمانان محاصره کړل.

دلته يو له جاليو جوره خلور ديوالي ده چې د احد شهيدان پکې بسخ شوي وو په دوى کې د حضرت سيد الشهداء حمزه، مصعب ابن عمير، عبد الله ابن جحش، قبرونه پېژندل کېږي او متواګان يې هم تائيدوي، ددوی قبرونه هم له ئمکې سره برابر دي خوله پاسه پرې تيرې ايښې او همداد تيرې د قبرونو نښې دي له دي قبرونو د یو فتې په اندازه ديوال تاو دي، متواګانو د احاطي دروازه تړلې وي او خلک يې له پنځرو گوري، متواګان هم سم معلومات نه ورکوي.

دلته گن گرئنده دو کانونه او لاسی کراچی هم شته دي او ڈپره ھعه شيان پلوري چې معمولاً یې خلک په ڈاليوکې وړي، د احمد میدان ختيغ ته مسجد هم جور شوي شمال ختيغ ته یې خور او له خور اخوا د خراماوو لوی باغ دی له رماهه خخه د حرم مناري هم بنکاري. احمد او س هم وچ میدان دی ونې بوتني پکي نشته دي.

د احمد په میدان کې او س ڈپري ودانۍ جورې شوي دي ، خوبیا هم سپین ځایونه لري مور د همدي ڈگر په ليدلو بوخت وو چې په خو لويو موټرو کې نور افغانان هم راغلل دوي هم د رماهه غونډي بېخ ته راغلل له دوي سره ددوی د حج بنوونکي هم وو له جامو، له جامو او کونو بنکار پدل چې بنه ساده سړی وو، نه د وخت په نزاکت پوهېدہ نه د خلکو په مزاج او نه د موسم او هوا په غونښتنه لس بجي به وي چې دوي راغلل دې ملا صاحب چې لاسی لاسپیکر هم ورسه وو دوي قول په نا هواره ځمکه په دوو پنسو کېنول ، له چاسره خادر وو او له چاسره نه وو او که خادر هم وو نو ځمکه ڈپره سره وه پر ځمکه پر خادر کېناستلى نشو، هوا هم ڈپره توده وه، پر ټولو خولي راما تې وي خوده ورته او برد تقرير پیل کړ، تقرير یې هم د وخت له غونښتنې سره برابر نه وو له تقرير خخه کوم نیم ساعت تېر شو خودی لا بوخت وو، خلک ستپی او په تنګ شول ، چې خوک ترې پا خېږي نو ملا صاحب پري غږ وکړي چې تنګ په مه کېنې، دو ه درې خله سپین پېږي ورغلل ورته یې وویل چې تقرير بس کړي ځکه ګرمي هم ده او خلک احمد د ڈگر ليدلو تلوسه لري نور ځایونه هم باید وکتل شي او دولس بجي باید حرم ته لمانئه ته هم ورسې برو، بالاخره تقرير یې بس کړ خود عابې هم پوره لس دقیقې وخت ونیوه زه خو خوئله ترې را پا خېدم خو په دوي کې مې ملګري وو د هغنوی لپاره هم اړو م چې ورته پاتې شم.

قبا مسجد

له احد خخه قبا مسجدته و خوئبدو دا مسجد له نبوی حرم خخه لبر و اتن لري د قبا مسجد شاو خوا پېرہ بنکلې منظره او پراخه سړکونه لري د موټورو تم ځایونونه د خرما او نوري بې مېسوی ونې بنکلې بن او ګرځنده ګن پلورنځي لري، قبا ډېر بنکلې مسجد دي، له نبوی حرم وروسته دلته تر بل هرځاي ډېر بېروباروي، ډېر خلک دلته لمانځه ته رائي، رسول الله ص فرمایي چې په قبا مسجد کې دوه رکعته نفل لمونځ ديوی عمرې ثواب لري.

دقبا په بن کې د او بو بنکلې فوارې او خوگرد حوضونه، شته دي، بیت الخلاوي او داودا سه پېډمانه او بنکلې ځایونه لري ختيئ ته يې او م نمبر دوه هدیرې دي، ددي هدیرې قبرونه او شناختې د جنة المعلى او جنة البقیع په پرتله لوړ دي، مسجد دوه برخې لري لومړي برخه يې د نارينه او دوهمه ياد مسجد دننۍ برخه کې د بنخو لمونځاي دي.

د امسجد پراخ دي خود مراجعنيو تراکم ته په کتلوا لاهم کوچنې دي، د مسجد د دبوال لاندېنۍ برخه د چپسو خښتې او پاسنۍ برخه يې سپین رنګ لري.

قبا مسجد د اسلام په تاريخ کې له ځانګړي اهمیت خخه برخمن دي، دالو مړنۍ مسجد دي چې د اسلام په تاريخ کې په مدینه منوره کې جور شوی دي، دا لومړنۍ مسجد دي چې حضرت رسول الله ص پخپله پکې کار کړي دي او درنې تیږي يې په کې پورته کړي دي.

د هجري تاريخ پیل هم د قباد مسجد د کار له پیل سره تپلى دي، يعني په کومه ورڅه چې رسول الله ص مدینې منورې ته د هجرت پر مهال ورسېد نو

هملته بې په خلاص او پرائیستی ڈگر لمونځ وکړ، د اخای قبا نومېدہ او د مسجد ئای دبني عمر وبن عوف د قبیلې اروند کلشوم بن هدم ملکیت او هملته بې د لومنی مسجد بنستی کېښود، دلتہ د قبا په نوم مشهوره چینه وه، داکلی هم همدې چینې ته منسوب دی.

دي مسجد ته په قرآن کې د تقوا نوم ورکړل شوي او د دې بنسته بې د تقوا په نيت اينسodel شوي بللي دي، همد راز قران وايي چې د دې مسجد بنست د تقوا په نيت په لومرۍ ورڅه اينسodel شوي دي، (لمسجد اسس على التقوى من اول يوم احق ان تقوم فيه) يعني کوم مسجد چې په لومرۍ ورڅه تقوا پر بنست جو په شوي ډپر و په دی، چې د عبادت لپاره پکې و درېږدې سورة التوبه ۱۰۸.

حضرت شموس بنت نعمان روایت کوي چې ما کله لومرۍ خل حضرت پیغمبر ولید نو په قبا مسجد کې بې کار کاوه او درنې تېږدې بې پورته کولې يو صحابي ورته عرض وکړ چې ته دا کار ماته پرېږد نو هغه ص ورته و فرمایل چې ته نوري پورته کړه، د مسجد له بشپړ بدلو وروسته رسول الله و فرمایل چې حضرت جبريل پخپله د دې مسجد قبله جوره کړه.

حضرت ابن عمر رض روایت کوي چې رسول الله ص به هره شنبه پلی یاسپور قبا مسجد ته ورته، حضرت سهل بن حنیف له رسول الله ص خخه روایت کوي چې خوک په کور کې او دس وکړي او قبا مسجد ته راشي او دوړ رکعته لمونځ وکړي نو د یوې عمرې ثواب ورکول کېږي.

قبا مسجد هم د تاریخ په اوږدو کې خو خو خل رغول شوي او پراخ شوی دي، وروستي خل پراختیا او رغونه بې د ملک فهد په وخت کې د پنجشنبې په ورڅه د صفر المظفر په ۱۴۰۲ هـ پای ته ورسپد، نوې

پراختیا په تولو نوي عصری و سایلو سمباله ده، ایرکنډیشن پکې فعال دی، د مسجد پر غولي داسې خپره جوره شوې چې په کمپیوټر حرکت کوي، په مسجد کې دنه او بھر شل زره تنه لمونئخ کولی شي، دنه او بھرنۍ تول مساحت يې ۱۳۵۰ متره مربع ده، دنارينه وو لپاره ۲۴ بیت الخلاوي او ۱۲۸ د او dalle ساخابونه او د بنسخو لپاره ۲۲ بیت الخلاوي او ۴۳ د او dalle ساخابونه جوره شوې دی، په وروستي پراختیا کې درې میليونه د بېلا بېل حجم درلودونکي خبستې، شپږ زره مربع متره مرمر تېړه او زر تنه سرب کارول شوې دی.

د قبا خینې برخې د العوالی په سیمه کې دی، دلته دانصارو هغه قبيله بنو عمرو بن عوف پرته ده چې الله جيې په اړه فرمایي (فیه رجال يحبون ان يتظروا والله يحب المطهرين) يعني: (په دې کې داسې خلک دی چې پاکوالی خوبنوي او الله ج هم پاکي خوبنونکي خوبنوي) توبه ۱۰۸ دشنې په ورځو کې او س هم په قبا کې بیروباروی موږ هم د شنبې په ورځ ورغللو.

له ڏاڪٽر باز محمد بناد من سره

ڇاڪٽر بناد من په مدینه منوره کې بلد وو، ماته يې وویل چې یوه ورخ دې په مدینه منوره کې نبه گرخوم او ڏبر ځایونه درباندي گورم، د یکشنبې په ورخ ما سپنیین يې راته وویل چې سبا سحر به دې چای له ماسره وي، اوله چای وروسته به د مدینې منورې د مشهورو ځایونو لیدلوته وو ټو ما هم ورسه ومنله.

سبا سحر دده په خونه کې چې حرم ته په تر ټولو نبدي عماره کې وه دلوی تنگرهار شرکت رئیس حاجي بيرک، د مرجا شرکت رئیس حاجي محمد امين، د اکوړه ختيک د حقانيه مدرسي ۵ ۲۰۰۲ زېږديز کال فارغ او د خوست د صبريو او سپدونکي مولوي نورالله او ظريف زمان هم راغلي وو.

ڇاڪٽر بناد من د المبارڪ شرکت رئیس دی خود امهال يې له دوو نورو شرکتونو سره په گډه ۳۷۲ تنه حاجيان راووستي وو په مکه معظمه کې خو ما ددوی عمارې او خدمتونه نه وو ليدلي خو حاجيان تري خوبن وو ڇاڪٽر عبد البصیر احمدزي او د لغمان د فرغيو ولسوالي د عزيز خان کڅ او سپدونکي حاجي ظاهر خان يې راته صفت کاوه خو په مدینه منوره کې له حاجيانو سره ددوی نیک چلندا او بنه خدمتوه ما په خپله ولیدل دوی خپل حاجيان په دوو عمارو کې څای پر ځای کړي وو او د دواړه عمارې له حرم سره د اسې نښتې وي چې له عمارو به راوو تلي نو حرم ته به نتو تلي عمارې هم ڏبرې لوکسې او بسکلې وي چې حرم ته د نبدي عمارو بيه لوړه وي معنى دا چې دوی د حاجيانو لپاره ڏې لګښت کړي و.

بل داچې له دوى پرته بل هېڅ شرکت په خپل لګښت حاجیان په مدینه منوره کې نه دي گرځولي خو دوى ورته موټرنیولی او په تولو تاریخي ځایونوبې گرځول.

د بنګله دېش مکتب چې حاجیان له مدینې منوري خخه جدي ته رالپردوی حاجیانو ده ګډه بار لپاره چې په یوموټر کې نه ځاییده بل موټرنه نیوه، په داسې حال کې چې دا ددوی دندوه و، خوښادمن دوى دا قرباني هم ورکړه او د حاجیانو بار ته بې بل موټرنیوه دا کارونه دولت هم نه کول اونه یې هم حاجیان په بېلا بېلو سیمو گرځول.

له چای وروسته د داکټرنیادمن دوى په فولادي کرولا موټر کې سپاره شو، د موټر چلوونکی حاجی محمد نعیم د پغمان اصلی او د مدینې منوري او سنی او سېدونکی وو.

د سلمان فارسي بن

لومړۍ بیا قباته لارو هلته مو لمونځ وکړ او بیا د حضرت سلمان فارسي بن ته روان شو، پر لاره مو خو باجونه ولیدل په ځینو کې یې د خرما ونې و هلي هم وې یوځای مودري غزونه هم ولیدل د سلمان فارسي، رض باغ موله ډېرو پونتنو وروسته مو نده خوزمود دا تکل بر عکس هېڅ بېرو بار پکې نه وو آن له موږ پرته بل خوک ورته نه وو راغلي، داباغ قباته نبدي دې.

د باځ په خوله کې د بئر الفقير (دقیقیر کوهی)، په نوم تاریخي کوهی دی سعودي حکومت او سترې ګټه اخستل بند کړي خود تاریخي آبدی په توګه یې خوندي کړي او له شاوخوا یې ترې او سپنيزه جالی تاوه کړي ده،

دکوهی ترخنگه لیکل شوی چې دا کوهی یو تاریخي اثر دی او هردوں تبری پرې تاریخي جرم ګنبل کېږي، له دې لیکنې سره زما خیال د افغانستان د تاریخي اثارو چور او تلان ته واوبنت، دوی پریو کوهی خومره پام کوي او د افغانستان ټول تاریخي اثار د کبارو په کتار کې و پلورل شول او اوس د نورو د موزیمونو بنکلاډه.

دا چې دې باغ ته ولې د سلمان فارسي باغ وايې پرلاملې پوه نه شوم، خوپخوانی تاریخي باغ دی، اوس پکې ژور کوهی (تیوب ویل) و پستل شوی او پېمانه او به د بربننسا په واسته راو پستل کېږي ما په لوړۍ حل په سعودي کې روانې او به وليدې هغه هم همدا چې په بربننسا راو پستل شوې دی، خوبې او رنې او به او لوړۍ حل وو چې له دې وياليې او به خبسم ځکه چې هلته خوتولې بوتلې او به دې.

په باغ کې د رشکې، ګندنې او پالکو په شمول ډول ډول سابه کرل شوی او د باع سهیل لو پدیعه برخه مورته بشکار بدله چې احاطه ترې تاوه وه نور نو ترې چاپیره ودانې وې په منځ کې ېې د حسین بن علی په نوم د هلکانو مدرسه وه چې د ملک فهد او ملک عبد الله عکسونه پرې ځرپدلي وو، د مدرسي ترخنگ پر یو دیوال چاريا حسین لیکلې وو خو لویه چلپا پرې رابنکل شوې وه، د مدرسي شاوخوا السکونه موټر و لاروو چې زده کوونکي ېې کورونو ته بیول ماته بیا هغه افغان زده کوونکي را په زړه شول چې په لوڅو پنسوا ويوه زاره او خیرن کمیس او پرتوګ کې ترونو لاندې جوروښونه خیو ته ئېي. دا مهال د سحر لس کم نهه بجې وې او په مدرسه کې تفریح وه د زده کوونکي شور ماشور د خوبې نغمې په خبر لګیده له نورو و نو خرما ټولې شوې وې خو یوه ونه د خرماله و خکالو هما غسې ډکه وه.

د حضرت عثمان کوهی

له هغه خایه بئر عثمان (حضرت عثمان کوهی) ته ورغللو داه گه کوهی
وو چې کفارو پر مسلمانانو اوبه بندې کړي وې بالاخره حضرت عثمان رض
دا کوهی په خپلو شخصي پيسو و پيره او مسلمانانو ته يې د ګټې اخستني
لپاره وسپاره.

اوسم هلتنه لوی باغ دی دلتنه بیروبار ډپرو وو په دې باغ کې دننه لوی دکان
دی، دوکان خه چې سمه مغازه ده له خرما نیولې تر تارا وستن، شات، عطر
هرڅه پکې موندل کېدل.

مورد اکوهی ونه لید ځکه چې ملګري مووار خطا و و خويو پنجابي راته یوه
تانکي، راونبوده وېي ويل چې تر همدي تانکي، لاندې د حضرت عثمان کوهی
دی.

له دې باغ خخه عمومي سرک ته را ووتلود عمومي سرک ګلدانونه له
رنګه ګلانو ډک دی. په سعودي کې تر ډپره حده ده لکانو بنوونځي په
عمومي سرکونو خو دنجونو په پناځایونو کې دی، له دې خایه په
دايرې (حلقوي سرک) مخ په تبوک روان شو، دلتنه مود خرما یولوی باغ
ولیده، د مدینې منوري پر پوهنتون راتاو شو، دانريوال پوهنتون دغره لمن
کې په پراخه ساحه پروت دی، یوئل ۲۴ کاله وړاندې په پېښور بشارکې
ده همدي پوهنتون لخوا په یوجوړ شوي درې میاشتني کورس کې ما هم
درس وو بلې دا کورس په ډپره لوره سویه جوړ شوی، ټول استادان يې
عربان او دکتوران وو په درې میاشتوکې يې ډپره لوره او ژور منهج عملی
کاوه، نظم او د سپلين پکې ډپروو له دوه ورخو ډپره غیر حاضري له کورس

خخه داخراج په معنى وه، په پاي کې يې سخته ازموينه هم وه له شاوخوا سلو تنو خخه له نيموده پره برخه زده کونونکي په داسې حال ناكام شول چې ډېري په نورو خاينونکي پخپله استادان وو، ناكامو کسانو ته شهادت نامه او پوره پيسې هم نه ورکول کېدلې، ايله ۵۰۰ کلداري او خوكتابونه ورکول شول. خوبيراليوکسانو ته ۱۸۰۰ کلداري، شهادتنامه هغه هم د مدینې منوري د پوهنتون لخوا او پرېمانه كتابونه ورکول شول، زه الحمد لله په برياليوکسانو کې وم او د نومرو او سط مې هم له ۸۰ پورته وو.

پرسېک يو ئای اشاره سره وه زموږ موټير چلدونکي محمد نعيم ورته و در پد خو سېکونه تبول خالي وو، مانعيم ته وویل چې سېک خو تبول خالي دی، پري ورڅه ځکه نه موټير شته اونه ترافيك، خوهغه راته وویل چې دلته تبول سېک د کامرو په واسطه له مرکز سره تړلی دي که کوم تخلف وشی کيمره سمدستي مرکز ته خبر ورکوي، او مرکز بیا د موټير چلدونکي ګرځنده فون ته مسج ورلېږي، چې په دې پيغام کې د تخلف ډول، وخت خای او د جريمې اندازه ليکل شوي وي او چلدونکي بیا اړ دي چې تاکل شوي جريمې په تاکلي وخت بانک ته وسپاري او که ويبي نه سپاري نو که چلدونکي اجنبي (هغه چې د سعودي تبع نه وي) او که سعودي وي نو داجريمې پري لوړېږي که بیا يې هم ورنکري نوکله چې اقامه يا جواز سير تمدیدوي نو لوړې ترې جريمې اخستل کېږي، نو دلته ترافيكې تخلف ستونزمن دي.

عجوه

عربی هبادونه په ځانګړي توګه مدینه منوره د خرمگانو بنار دی دا مشهوره ده چې په سعودي کې تبل او خرما ډپره پیداکېږي او هلتله ارزانه وي، خوسروچې، په سعودي کې خرما قبمته ده، موب په افغانستان کې نسه او پسته خرما کيلو په شپيته افغاني پېرو خود پته ورته خرما په مدینه کې په شاوخوا شل ریاله چې ۲۵۰ افغانۍ کېږي پلورل کېږي، یوچل ما یوډول خرما کيلو په اوه ریاله و اخستې خوکلکې وي بیامې پر ملګرو و خورلې. په مدینه منوره کې یوډول خرماته عجوه وايې دا خرما خورې، ګردې او تورې دی ډاکټر بنادمن راته وویل چې دا خرما ترنورو ډپري قبمته دي، هغه راته وویل چې د خرمادا ذات یواخي په مدینه منوره کې او هغه هم د نبوی حرم چاپېرچل کې پیداکېږي او د اخرا مې بل خای کې میوه نه نیسي، هغه ددې خرمادحاصل او زرغونې دلو ساحه العوالۍ (دبوي مسجد شاوخوا) ونسوده، بنادمن وویل چې رسول الله ص د عجوه بوتې په خپل لاس اينسي دی او نن چې په العوالۍ کې خومره عجوه پیداکېږي نوريښه يې هماغه د رسول الله ص پر لاس اينسودل شوی بوتې دی، د عجوې کيفيت او غتيوالۍ ته په کتلوديويه کيلو بيه يې له ۳۵ ریالونيو لې تر ۱۰۰ ریالو پوري ۵۵.

ماچې د خرمابيه په افغانستان او مدینه منوره کې پر تله کړه او درا انتقال ستونزه مې په پام کې ونيوه نو یوڅو کيلو عجوه مې و پېرله نوره خرما مې هلتله ونه پېرله.

په مدینه منوره کې زموږ هستو ګنځی

زموږ عماره حرم ته نېږدې وله حرم خخه به ايله ورته اووه دقیقې لاروه
موربې د بازار افغانی او جنت المعلى د دبواله له لاري حرم ته تللو دلته هم
زمور خونه په لومړي پور کې او درې کسیزه وه، ما غونښتل چې له مولوی
احمدی پرته یوتن بل هم راسره وي چې په چای ډوډی کې راسره مرسته
وکړي، زما کابلی، کاکا برات په پام کې وو. کاکا برات د کابل په میرویس
میدان کې او سپده ترکان وو نسه سړۍ وو په مکه کې یې زموږ خدمت کاوه
خومولوی احمدی راته وویل چې دخونې تول خدمت زه کوم، خوبل خوک مه
راوله، ربنتیاهم هر خدمت یې کاوه او له تولو جنجالونو یې بې غمه کړي وم

زموږ په خونه کې نصب تلوپزیون یواحې پنځه چینله نیول، یو چینل کعبه
۲۴ ساعته لایف بنودله.

زموږ د عمارې عرب خوکپدار پخپله په تلوپزیون کې هرڅه، هرلوڅ اوپت
غربی چینل، هره نخا او هرہ سندره لیدل خونروته به یې ویل چې
تاسو خو حاجیان یاست خراب شیان مه ګورئ. په نورو خونو کې تلوپزیونونو
ډېر چینلونه نیول.

بازار افغانی د جنت المعلى د شمال ختيئ دیوال ترڅنګه لویه زېزمینې
ووه، دلته ډېر هغه خه پلورل کېدل چې افغانان یې خونبوی خو ډېر توکي یې
د کوچنیانو د لوبو سامانونه وواوه ګران بیه، د دې بازار ډېر
دوکانداران افغانان وو.

د نبوی حرم امامان

په مکه معظمه کې د ڏپرو امامانو غرب خوبوو، ڏپري په ٿوانان وو لمونج یي هم د سترپا ترحده نه او بداوه، خوپه مدینه منوره کې د پرا امامان او خطپيان د پاخه عمر خاوندان وو، هغومره، خوب غربی هم نه وو، قاري حذيفه هم دنبوي مسجد له خطپيانو و، ده په ٿوانى کې ڏپر خوب غرب دلود، خواوس یي غرب ڏپ شوي وو.

ده به دومره او برد لمونج ورکاوه، چې سپري به یي سترپي کړ، یوه ورخ دده او برد لمانځه په غوسمه کرم، ماویل داله نبوي احاديثو اود شريعت له روح سره په تکر کې دې ځکه دده ترشاه لسکونه زره انسانان ولاړ دي چې زرگونه سپين بېري، سپين سري او ناروغان هم پکي دي، نو دي ولې هغوي په پام کې نه نيسې، داغوسمه مې له مولوي سمیع الله ریحان سره شريکه کړه هغه دقاري حذيفه ماضي او غبر و ستایه خوزما نظر یې هم زما له و پري په خندا تائید کړ.

يوه ورخ د جمعي مازديگر امام په خفие لمانځه کې د اسي اي تلاوت کړي و چې سجده واجبوی، د اي تله تلاوت وروسته یې سمدستي الله اکبر وو یلي او سجدي ته لاړ په ده پسې خولسکونه زره خلک ولاړو او تولو خو پرپرده چې دويمه حصه خلکو هم دي نه ليده خلکو چې په قيام کې دامام له خولي الله اکبر او رېدنه نوفکر یې و کړ چې امام رکوع ته لاړ، امام د تلاوت سجده کې دي او خلک په رکوع کې او امام چې له سجدي په بېرته قيام ته را پورته شو، او الله اکبر یې وو یلي نو مقتديانو فکر و کړ چې امام له رکوع وروسته سجدي ته لاړ، امام ولاړو او مقتديان په سجده کې په هر حال له هغه چاپرته چې امام یې ليده نور د تولو لمونج گډوو شو، ڏپر کم خلک پوهېدل چې امام د تلاوت سجده کړ پدھ، آن زه هم پوه نه و م حيران و م

چې د ملا خه ډول لمو neckline کوي، له لمانځه وروسته د خلکو ګونګسي او
تبصري پیل شوي، زه هم سبا په اصل حقیقت پوه شوم.

دلته هم حکومت علما تر سانسور لاندې نیولي او د جمعي د ورڅو لپاره
تیاري خطبې ورکوي، په مدینه کې هم علما هماگسي مذهبی اختلاف ته
لمن وهي، لکه خرنګه بې چې په مکه کې وهي، دلتنه هم د جنة البقیع په
دروازه او د حرم په کتابتون کې د شیعه مذهب ضد کتابونه وریا ورکول
کېږي، دلتنه هم له هر لمانځه وروسته د جنازي اعلان وي.

د نبوی حرم کتابتون

دنبوی مسجد ددوهم پور لو بدیع خواته په یوه او بده سالون کې جور کتابتون ډېرې بدای او په سعودي کې د مشهورو او مهمو کتابتونو په ډله کې دی، دا سالون په منځ کې لو بدیع ته وتلى ئای لري، په لومړنۍ برخه کې یې د علوم القرآن نويو او پخوانيو تفسironو، حدیشو، علوم الحدیشو، مستندات احادیث، عقاید، دهر مذهب فقهی، سیاسي ساینسی، ټولنیز علوم او نړیوالې جغرافیې برخې لیدل کېږي.

د کتابتون ټول کارونه کمپیوټري دي، دهر مامور مېزته له انټرنېټ سره نبنتی کمپیوټر اینې دی، د کتابتون یو تن مسؤول راته وویل چې له دوی سره څه باندې یو میلیون کتابونه په کمپیوټر کې ثبت دي، په ډیتايس کې دهر کتاب دالماري شمېره، په الماري کې د کتابونوکتارونه، په هر کتار کې د کتابونو نومونه، شمېر او پرلپسې شمېر لیکل شو بدہ، چې له مخې یې په لې وخت کې هر کتاب په اسانی موندل کېږي. کتابتون ته ګن کسان مطالعې ته رائې.

د تفاسیرو په برخه کې مې د ابراهيم بن اسحق بستي پر تفسیر ستړکې ولکېدلې، د بستي تفسیر د نړۍ په مهمو تفسیرونو کې دی او ابراهيم ابن اسحق بستي د اسلامي نړۍ په کچه لوی عالم دي، بستي د هلمند ولايت او سپدونکې دی، خودده بدمرغې داده چې د کم قدر و خلکو په هبوا دکې زېړبدلې دی، که دی دبل هبوا وای نوله قطبي، ابن کثير او ... به یې نوم لوړ واي، ددې تفسیر په سریزه کې داسپیناوی شوی دي چې ابراهيم بن اسحق بستي بېل دي او ابراهيم ابن اسحق بستي النشاپوري بېل دي، یعنې یو د هلمند د بست او بل د نشاپور چې په ماوراءالنهر پورې اړه لري، د بست او سپدونکې دی، بنایي ددې سپیناوی لامل داوي د افغانستان پردي سترویار

هم نورو دعوه کړې وي او د افغانی ابراهیم ابن اسحق خدمتونه او شخصیت يې
نشاپوریانو ته منسوب کړې وي، افغان ابراهیم ابن اسحق په ۳۰۷ هـ کې مردې.
د اکتابتون په انټرنېټ کې ئای پانه هم لري او ډېره برخه يې آنلاین هم ده.

د مدینې بازار او هوا

مدینه منوره ډېره بنکلې هوالري، هوايي دمکې په پرتله سره ۵۵، په مدینه کې هم غرونه شته خود مکې په پرتله کم دی، موبدمکې ګرمى ځپلي وو او د مدینې هوا راته سم پسرلى برښېده، دلتنه ايرکنډ بشن ته اړتیانه وه کله به پکي هم اضافي و خودا هغه مهال و چې په کابل کې د تودو خې درجه منفي لس وه.

موبڅله سودا او سوغاتونه مدینې منوري ته پربېسي وو، ځکه چې اورېدلې مو وو دلتنه بېټيې دی، جای نمازو نه د دوستانو لپاره ډالۍ، خرما، خولۍ او... خو ضرور و چې پير لي مسوای د حرم شریف لوېدیع ته دار الایمان کانتېنتیل هوټل او خولو پورپوریزه ودانۍ دلتنه د سرو زرو بازار و، زه ورغللم خو چې نرخونه موله افغانستان سره پرتله کړل نو ډېر لور وو.

زمور یوتن ملګری علي محمد چې اصلًا د فراه او او س د هرات او سېدونکۍ وو هم دلتنه په یو و لس زرو ډالرو یو د سرو زرو هار واخیست، علي محمد نالوستی دنګ او غونب سور ځوان وو مولوي احمدی راته وویل چې هغه واده هم لري خو په هرات کې د یوې لويې کورنې اړوند پريوې نوموتې بنکلې عاشق شو، چې بالآخره له ډېرو جرگو مرکو وروسته یې د دېرش لکو افغانیو پیشکش (لور) په مقابل کې ورکړه، د اسره زر یې هم هماغې ته واختسل او بنابي هرات ته له ستندې و روسته یې واده وي، ماله احمدی و پونتسل چې علي محمد خه کار کوي هغه راته لنه وویل چې له پوډرو پرته نور خه وي؟

له سعودي خخه په ډاليوکې د ساعتونو راولو دود مشهور دی ماهم غونبتل چې خپلې کورني او ھينې دوستانوته ساعتونه راورم، ھينو دوستانو د ځانګريو ساعتونو راولو فرمایش راکړي وو، د حرم شریف ترڅنګ د جنة البقع له ديوال سره نښتی د ساعت پلورلو خو دوکاتونه وو، یو دوکان ته ورغلم، پلورونکی افغان و حاجي خليل نومېده او د بلخ ولايت د مرکز مزار او سبدونکی و، خو ساعتونه مې بیه کړل ماته نرخونه هم معلوم نه وو، هغه ته مې وویل چې که ته ماته د سل ریالو جنس په زر ریالو بیه کړې هم پرې نه پوهېږم او که د دې بر عکس هم، خو مناسبه گتیه واخله او ساعتونه راکړه، هغه په خندا شو، ويې ویل کاشکې د اخبره دود شي، د لته خو پېرونکي مورډ اړباسې چې د سلوجنس په زرو بیه کړو ھکه چې که مورډ دوه سوه ریالو جنس په دوه سوه بیه کړو نو مشتری راته پنځوس ریاله وايې نو مورډ مجبور یو چې په پنځه سوه ریاله یې ورته بیه کړو او دوه نیم سووته رابنکته شو، له ده مې شپږ ساعتونه و پېرل زما الفجر او پخوانې سیکوپنج ساعتونه هم په کار وو زما ملګري جهادي ليکوال محمد معروف فروغ ګر صاحب رانه پخوانې کيلۍ گور سیکوپنج ساعت غونبستي وو حاجي خليل راته وویل چې د حرم لو بدیع ته د دارالايمان کانتېنتل شاته د عبدالغنى میمني شرکت ته ورشه الفجر له هفوی سره ايجنسی دي او نرخونه یې هم ارزانه دي، هغه خپل کارت هم راکړ، چې له هغه سره مې معرفي کري، د عبدالغنى میمني شرکت مې په پونتنه پیداکړ، خو دو مرد بېروبار پرې وو چې هغه د چا خبره سرگرو لوته او زګارنه وو، له هر ساعت سره یې بیه ليکلې وو، نرخونه فکس وو، چنبي او هغه د هندیانو خبره (بارګیننګ) پکې نه وو دوکانداران خبرو ته او زګارنه وو په لوی شرکت او لوی دوکان کې د قدم ئای نه وو ماؤلیدل چې او س د بېروبار له کبله په ارام زره انتخاب نه شم

کولی بيرته لارم سبا بيا ورته راغللهم په دوکان کې خوتنو کار کاوه په دخل ناست شخص ته مې چې هندى بنکار پدە د حاجي خليل کارت و روښود هغه راته وویل چې ته جنس خوبن کړه ببابه درسره مراعات و کرو، ماهم خو الفجر ساعتونه راواخستل دنبه الفجر بيه ۲۷۰ ریاله او د پخوانی ماډل ۱۵۰ ریاله وه خوده راته ۲۷۰ والاپه ۱۵۰ والاپه ۱۴۵ او نور ساعتونه هم له تاکلي بي په ارزانه حساب کړل.

زمور ملګرو په یوه دوکان کې بنکلې بنځينه جامي ليدلې وي دادو کاندار هم افغان و، ورغللو ډېرې بنکلې ډول ډول جامي يې درلودلې، په نرخونو کې جو په راغللو، د جامو بنکلا، ډول ډول ډيزاين، له کورني خخه بېلتون او مسافري او په مېرمنې او بچيانو پسې خفه کېدل ددي لامل شول چې بنې ډېرې جامي واخلم، دا انډښته هم راسره نه وه چې دا جامي به او بردې يالنډې وي ټکه چې په کور کې مو هرو مرو داسي څوک پیدا کېدل چې دا جامي پېږي برابري شي.

په مدینه منوره کې هم د لمانځه په وخت کې يا دوکانونه تړلي او يا يې پر دروازو پردي څوپې وي، د سرکونو د پاكوالۍ لپاره ۲۴ ساعته نوکريوال چمتو وي و، آن د شبې يې هم پاكوي، په مدینه کې روغتونونه ۲۴ ساعته پرانيستې وي موږ هم سپين بېرى له وني تېت حاجي عبدالله چې د حجراسود د بنکلولو په تېل ماتېل کې يې پښې ژوبلې شوې وي په کې بستر کړي وو، د افغانستان په خبر سعودي هم وچکالي څلی دی، خو د افغانستان په کچه نه، هلته په شاوخوا ۴۰ ورڅو کې ماکم ترکمه درې حله باران ولید خوبيا هم د یکشنبې په ورڅ ماسخون په حرم شريف کې اعلان و شو چې سباسحر به د استسقا لمو نئ کېږي هماگسي و شول د محرم په او مه د دوشنبې په ورڅ د سحر له لمانځه وروسته ټول خلک په خپل ځای

ناست پاتې شول دلمر له ختلو وروسته د استسقا لمونځ وشو چې ډپرو
خلکوپکې ګډون وکړ په همدي ورڅ پر مدینه منوره نری باران وورېد.

دمازیگر له لمانځه وروسته له ډاکټربنادمن سره ددوی ودانۍ ته ولاړم
هلته مې د سمنګان او سپدونکی حاجي عبدالمتین چې په دې ولايت کې د
حزب اسلامي افغانستان امرهم و، ولید، هغه راته د جمعه خان همدرد ،
د اتلولی او مېرانې، ډپري کيسې وکړي چې پر موبې نور هم ګران کړ.

د محروم په او مه د سه شنبې په ورځ مې په لوړۍ حل د ماسپېښين له لمانځه
وروسته له مولوي عبدالظاهر حقاني سره سیاسي بحث وکړ، مانه غونښتل
چې د حج په ورځو کې خبرونه واورم انټرنېټ کلب ته لار شم یا ټلوبېزیون
وګورم ماغونښتل چې دا ورځي مې یواځي عبادت ته ځانګړي وي.

ما او رېدلې وو چې د پژواک خبری اړانس رئیس دانش کړو خپل هم حج ته
راجلي ذي، په حرم کې به مې ډپر ورپسي وکتل خونه مې په حرم کې، نه
عرفات، نه مني، نه مزدلفه کې ولید، کله کله به حج ته دده راتلل راته هسي
اوazine وبرېښډه، کله چې له حج خخه راستون شوم او په پژواک کې مې
ولید، په توکه مې ورته وویل چې تللى دوبې، ته وي او اوazine دې د حج خپره
کړي وه، خوهجه راته وویل چې، حج ته تللى و م خودا چې حرم کې ډپر نه
بنکارې د لاملي يې دا وو چې ډپر به په انټرنېټ کيفي کې و م او پژواک ته مې
کار کاوه.

www.melitainfo.com
0771 400 116

د حرم ھمکتلى

عربان له کم ئاي خخه په اعظمي گئته اخستلوکي نوم لري، دا فورمول يې په حرمينوکي هم تطبيق كړي دي، د مکي حرم لاندي دموترو سړکونه، پراخ تونلونه، زرګونه تشنابونه او دمدنی حرم لاندي ساحي خخه ھمکتلي ته يوولس ئايه لاره ده داهره لار عادي او بربننسا يې پراخه زينې دي، پردي هره لاره چې نسكته شي نو لاندي تري زرګونه بيت الخلاوي او تشنابونه دي، چې په ټولو عصری اسانтиيا و سنبال دي، د او داسه په ھایيونوکي پربمانه دلأس وينځلو خو شبو يه مایع صابون او د بوی ضد مواد شته دي، چې دبدبوی پرخاي تري نسه بوی تر پوزې کېږي.

په لوړي پورکي د تشنابونو ترڅنګ ډیپو یا تحويل خانه ده او په دوهم او دريم پورکي د تشنابونو ترڅنګ دموترو پراخ تم ئاي جوړ شوی چې د چارواکيو په وينا، په یو وخت کي پکي څلور زره موټر ځایېږي، دموترو تم ئاي په کمپيوټر خارل کېږي، دنتوتلو او وتلو ټولي دروازې کمپيوټري دي، دموترو ددرې دلوا ئاي کي دومره واتېن هرو مرو وي چې که بېروباره پرو وي نو هم موټر بېرته په اسانې ووتلې شي.

په ھمکتلي کي ترافيكىي نښې، کانتينونه او ترافيكىي اسانтиيا وي پربمانه دي، درې واړه پوره سپين پرق او ايرکنه پشنونه پکي فعال او د تهويې سېستم يې منظم دي.

مسئوليین له هر موټر خخه د یوساعت تم کېدلوا په بدل کي دوه ریاله اخلي او که خوک له ساعت خخه کم وخت هم تبروي نو دوه ریاله به ورکوي.

دحرم دھمکتلي د چت ڏيزاين ڄڀوته ورته دی، موږ پکي نسنه ڏپر و گرچه د غوبنتل مو چې د دريم پور لاندي سپک کې بهر راوو ٿوله يوتن مستخدم څخه مو بهرته دوتلو اسانه لار و پونستله هغه د پاڪستان د پنجاب او سڀدونکي و لاري راوبنوده خو ورسه يې پر موږ د پوره احتياط او هوبنيار او سڀلو سڀار بستنه وکړه، هغه په مدینه کې د نا امني، دوه کيسې هم موږ ته وکړي، يوه کيسې يې داسې پيل کړه: يو پاڪستانی له دوو بنکليو بنڪو سره دوو عربانو و تبنتاوه پاڪستانی يې و تاره، او بنځي يې ځنګله ته بوتللي ترڅو چې حکومت ځای پيدا کاوه نودوی ورسه وي.

بله کيسې داسې وه: کله چې جنرال پروپر مشرف د پاڪستان ولسمش و نو ده گه يو نبردي ملکگري لور رتبه جنرال د خپلي کورني له يو پي ٿوانې انجلۍ سره حج ته راغلي وي یو ورخ دا جنرال او د انجلۍ له يو ه عرب سره په تکسيي موټر کې سڀاره شوي دي، د تکسيي چلوونکي چې د انجلۍ بنکلا ليدلې نو ورته بي تابه شوي دي، پر يو ه پاک او له بپروبار څخه پر خالي سپک يې موټر درولي، دي جنرال ته يې ويلي دي چې موټر خراب شوي او بسته شه تيله يې کړه، کله چې جنرال بسته شوي او د موټر شاته تللى دي نو، موټروان موټر ته پښه تمبه کړي او انجلۍ يې و تبنتوله، جنرال سمدستي مشرف ته تپليفون کړي، مشرف ملک عبدالله ته تپليفون کړي ملک عبدالله پوليسيو ته عاجله قومانده کړي بالاخره ددي جنرال په مرسته يې درې ورځې وروسته تبنتونکي او انجلۍ پيدا کړل.

هغه زياته کره چې ٿينې پوليسي د تالاشي په نوم خلک لوتي، هغه وويل چې دوه درې کسه يې ليدلې چې پوليسيو تري لکونه رياله اخستي دي.

د دیدن و روستی شېبې

د حج و رخچي شمېرلي دي، او په مدینه منوره کې خو حاجيانو ته ايله داتو نهو ورخو استوگني زمينه برابرېي، حاجيان هلته په نبوی حرم کې خلوېښت لمونځونه هرومره په جماعت سره اداکوي، ټکه چې په دې اړه حدیث روایت شوی دي، خو موبته هلته له ۴۵ هم د ډېرول مونځونو ويأر راپه برخه شو.

له ماخخه په مکه معظمه کې يوئل ثور غره ته دتللو پر مهال، بل څل په یوه مېلمسټياکې، نه پوهېږم بل ئای چېږي وو په کعبه کې په جماعت لمونځ فوت شوی وو (حج و رخچي لکه منى، عرفات او مزدلفه په دې کې حساب نه دي)

خو الحمد لله په مدینه منوره کې موټول لمونځونه په جماعت سره وشول نور په مدینه منوره کې زموږ وروستي، ورڅوه موبته خبر راغي چې سبا به وختي تاسي جدي ته روانېږي، دجاي نمازوونو او پاتې سودا د پوره کولولپاره، خپلې عمارې ته نبردي بازار ته ورغللهم، دلتنه د حرم شاوخوا دوکانونو په پرتله ارزاني وه، په یوه دوکان کې مې بنې جاي نمازوونه ولیدل یو جاي نماز (لمونځي) مې ورسه په ۲۳ ریاله فيصله کړ، نور نو د رنګ ا ودیزاين تاکل زما خوبنې وه، دوکاندار علي نومېده اصلاً د یمن او سېدونکي ۲۵ کلن بنسکلى څوان وو، دوکان ته له ورختلو سره سمدستي یې و پېژندلو ویل یې چې افغانان خویې، خودا ووایئ چې د شمال که د جنوب یاستئ ماورته وویل چې زه دختیع یادننګرهاریم، هلك ډې راحساساتي او جذباتي فکر درلود، د شمالی تلوالي او امریکایانو ضدوو، طالبانو ته یې دعاکوله، کله چې پوه شو نظر او فکر مو یودی نو لا

یې جوئت و کړزه یې هم جهاد ته و هڅولم، ويې ویل چې دوه میاشتې وروسته لوړۍ پاکستان او بیا افغانستان ته خې ماورته وویل چې هلته خه کوي، ویل یې خپل نفس پرالله ج پلورم ما ورته وویل دا خه وايې هغه خواب راکړ چې زما د عمر ۲۵ کاله تېردي پته نشته چې نور به خومره پاتې وي، نوولې همدا اوس د اخرت تلپاتې عمر ته پانګونه نه کوم؟ زه افغانستان ته ځم او هلته پر امریکایانو فدایی یا استشہادي برید کوم، علی وویل چې په دنیاکې یې بنه ساعت تېردي، بنه ځوانی، کورنۍ او شتمني لري، دوکان ته یې اشاره وکړه چې دلکونو ریالو جنس پکې دی او بنه سودا یې کېږي خو دی اختر غواړي دلته ورسه سکون او اطمئنان نشته دي. ماتري و پونټل چې هلته خوک پېژنې ياله چاسره دې اړیکې شته دي، خواب یې راکړ چې خوک نه پېژنې خود هغه چا د تیليفون نومره ورسه ده چې له ده سره په فدایی برید کې مرسته کوي.

دده پاکو احساساتو او سې پېخلېي جذبې زه، هم احساساتي کرم، اوښکومې پر مخ لاره جوړه کړه، سوچ کې شوم، له روسانو سره د جهاد پرمهال زما د سنگر یمنی ملګری ابو عبدالرحمن او سعودی ملګری عبدالهادی عبدالله را په زړه شول چې دواړه په شهادت پسې راوتلي وو او دواړه په سره رود کې شهیدان شول، دا اندېښنه هم راسره ملګرې شوھ چې له علی سره به خه کېږي، ایا دده برید به ربنتیا پر امریکایانو وي؟ علی د جهاد د اجاره دارانو اود جهاد په نوم د سوداګرو او له استخباراتي چینلونو سره د تړليو لاس ته ونه لوپېږي؟ د علی برخليک به د جهادې سوداګرو په لاس تاکل کېږي او که د ازمهينه به ورته برابره شي، چې له ربنتونو مجاهدينو سره ملګرۍ شي، خه مناسبې توصیې مې ورته وکړې، په ژړاتري رخصت شوم هغه هم ژړل د جای نمازو نو پیسي یې هم نه اخستې خوما په زوره ورکړې.

دھمدي ورخ په مازيگر (د محمرم بولسمه) زه او بنادمن د عبدالغني ميمني دوکان ته ورغللو او هغه ته مو ساعتونه واختسل، د حاجي نعيم پغماني ترورزي ورته ارزانه عجوه خرما واختسه دشبي تر ناوخته په سودا پسي و گرچدو دشبي يوولس نيمې بجي زه، ظريف زمان نيازى، داکتير بنادمن او قاري، د قبا مسجد ته لارو دشبي يبروبار کم او هوابنه وه نو ددوی د شركت له موټر خخه موښه ګته واختسه تبل هسي هم د یوريال درې ليتېره وو.

کله چې قبا مسجد ته نتوتلونوبهړه مود څوانانو ډېري چيغي و او رېلې مورد فکر کاوه چې ټه لوې به کوي مورې لمانځه ودرې دو، چې چيغي ډېري شوې او له همدي سره ناتاره ډېري زياتې ضربه او منفرد ډزي پيل شوې، داهرخه له مسجد سره نښتي و مورې له لمانځه وروسته په مسجد کې تم کبدل غوره کړل، ترهغې چې ډزي کمې شوې، حاجي نعيم له خپل یوه پېژندګلو خخه پښه و پښتلله هغه ورته وویل چې حکومت او مدینې شيعه ګان نښتي دي داچې ولې نښتي دي هم نه پوهېږي، زموږ د خان تر خنګ موټر ته هم انډښنه وه ټکه هغه بهر ولاړ وو خير ډزي چې کمې شوې موبزړه وکړ را ووتلو خه باندي دولس بجي وي چې په سيد الشهداء وات له حرم خخه لېږي اطباق هوټل ته ورغللو.

حاجي نعيم وویل چې په مدینه منوره کې ډېر زيات شيعه ګان دي خو حکومت پري ډېر زيات قيودات اينسي دي، کله کله آن د حکومت پر ضد وسله وال پاخون هم کوي او پتې پتې د سيسې هم جوروې.

اطباق هوټل په مدینه منوره کې له عصرۍ او نوموټو هوټلونو خخه ګنل کېږي، زموږ کورېه ډاکتير بنادمن وو، هغه هوټل ته په تناره کې د پاخه شوي

پسه اومندی فرمایش ورکړي وو لو مرې يې خوندور سوب را ووړ، د پسه روغ روغ ورنونه او اوږي يې چې په انګار کباب شوې وي په لګنو نوکې را وړي، کباب يې نسه خورین وو خو سپورل ګېډه او مالګه او مرچ يې کم وو ډوډي مو خوره، خه باندي یوه بجه خپلې خونې ته لارم هلته مولوي احمدې وي بن وو تريخ شين چای مې پري تيار کړ، ګپ شپ مو ولګاوه، دوه بجي شوې زموږ اوه لس تنه ملګري کابل ته راتلل، ماسیدن صيرته ويلې وو چې له دي خوا موږ نه غواړو چې لو مرې هرات او بیا مواليوت کابل ته تنظيم شي، هغه هم همداسي کړي وو د شرکتونو اړوند پنځوزرو حاجيانو لېږد رالېږد کام اير د هوایي شرکت مسؤولیت وو، دانو کابل ته د کام اير هوایي شرکت وروستي الونه وه زما په شمول زموږ د شرکت اړوند اوه لس حاجيان هم په همدي الوتکي تنظيم شوي وو، جدي ته چې د حاجيانو د انتقال لپاره د بنګله دېش د مكتب لخوا کوم موټر ګومارل شوي وو هغه حرم ته نړدي ده اکټربناد من دوی د عمارې فندق الاشراق سره ولار وو.

موږ هم بايد هملته ورغلې او له هغه ځایه جدي ته روان شوي واي، همداسي مو و کړل د شپې دوه بجي موټر را غلڅ خپل سامان مو په کې بار کړ خو زموږ د خو ملګرو سامان په دي موټر کې چې شرکت نیولی و ځای نه شول، د شرکت مسؤولينو دوه کوچني موټر نور راوغونښتل چې پاتې سامان پکې بار کړي زموږ د عمارې او فندق الاشراق ترمنځ دېښو لس دقیقې لار هم نه وو خو بارونه درانه وواوې شا يې وړل سخت وو، پاتې سامان مو په نویو موټرو کې بار کړ د اصولوله مخې ددي تولو موټرو کرايه بايد شرکت ورکړي واي کله موچې هلته سامان نښکته کړ نو له حاجيانو سره مې د شرکت د پرېبور نعمت شور واورېد.

چې ورغللم گورم چې نعمت له هر حاجي خخه خلوپښت ریاله ددې موټرو
کرايه غواړي او هغوي ورسه جنجال کوي چې یو خو داد شرکت دندده ده
چې داسامان انتقال کري، بل داچې دواتنه خويو کيلومتر هم ندي او
موټروته ورکړي کرايه که په حاجيانوو پېشل شي نو پنځه پنځه ریاله هم نه
ور رسپږي نو تاسولي خلوپښت ریاله غواړئ؟

زه هم نعمت ته په غوشه شوم خو هغه راته وویل چې (استاد بermen
همينطور ګفته شده است) او که زه له دوي داپسي وانه خلم نو شرکت یې نه
راکوي چې کلك مې کړ نو دواړو موټروته یې سل ریال هم نه وو ورکړي
خوله هر تن خخه یې خلوپښت ریاله غوبنسل چې شپږ سوه او اتیا ریاله
کېدل.

ترڅو چې دنادمن دوي ملګرو خپل سامان له عمارو رابستکته کاوه نو
مور پنځم نمبر موټروته خپل سامان پورته کړي وو ملګرو لومړي سېټ ماته
حکه را کړ چې په عربي پوهبدم او که اړتیا شي نو ستونزه حل کرم.

د شباکيا جريمه

حاجي عبدالله چې زموږ د شرکت ګډونوال وو هم زماترخنګ کېناست هغه
ډېر چالاک سړۍ وو خه ناخه عربي یې هم زده وه په خپله چالاکي یې ئان
دموټر رئيس معرفي کړ، ما چې خپل سامان خای پرخای او ځانته سیټ
ونیوه نو نور خلک لاپوره رابستکته شوي نه و موقع مې غنیمت و ګنله حرم ته
لامن فل لموټ (تهجد) مې وکړل او په وروستي څل مې د رسول الله ص
او شیخینو سلام وکړ، دا بېلتون هم اسانه ندي، یوه لپه اوښکې بیه غواړي،

دلته هم زه پرپنسو راوو تلم خو زره مې هملته بند او د رسول الله ص د مزار په پنجروکې اسيرو.

په هر حال خلور نيمې بجې موږو حرکت وکړي یو خل بیا په یو ئای کې د حاجيانو پاسپورتونه او اسناد و کتل شول او د حاجيانو حاضري واخستل شوه له مدینې منوري خخه په تياره کې را وو تو د سحر لموئچ موله بنار خخه بهر په یوه مسجد کې په جماعت ادا کړ زموږ موږ چلوونکی هادي شباکيا داندو نيزيا او سېدونکي او خبرنه دریشي یې پرتن وه، موږ په تياره کې روان وو چې د ترافيكو موږ موډ موټر مخې ته ودرېد، ډربور ته یې د رانګکته کې دلو وویل له نښکته کې دلو وروسته یې سمدستي ورته د جريمي پرچه ورکړه، شباکيا لې ځان اخوا د بخوا کې عذر یې وکړ خوګتنه یې ونکړه یو سل او لس ریاله (شاخوا ۱۴۳۰Afghanی) یې تري واخستل او پرچه یې ورکړه ماچې پرچه وکتله نو د تخلف ډول یې سرعت بنو ولی و په پرچه کې د تخلف ډول، وخت، ځای د چلوونکي نوم، د جريمه کوونکي کمپيوټر شمبړه، د موټر پلېت، د جريمي اندازه هرڅه ليکلې وو، چلوونکي ډېر خفه و ما تري و پونېتله چې سرعت دې کله له حده واوبنت هغه راته وویل چې لې وړاندې د موټر په ګنه ګونې کې راګېر شوم نو د ځان دو پست لوپاره مې موټر لې تبز کړ او ستن مې ۱۱۰ ته ورسېده، په داسي حال کې چې مجاز سرعت ۱۰۰ کيلومتره په یوه ساعت کې دې، نو کمپيوټر زه خارلي يم او د ترافيكو مدیرته یې خبر ورکړي دې، شباکيا خفه شو ویل یې چې دا پيسې دې له خپل جېب خخه ورکوي او کمپني یې مسؤوليت نه اخلي.

ما حاجي عبدالله ته وویل چې ده ته له حاجيانو چنده غونډه کړي، هغه هم پیل وکړ او چنده یې ورته توله کړه.

پرلار ئاھى پر تختو تختو ليکل شوي وو : خبر اوسي سرک په رادار
كنتيرو لېرى)

چاي موپه مطعم الراحة والزين كې چې له وادي هاري خخە مخ په مدینې
پروت دى وختنى.

له مكى معظمي خخە مدینې ته ۱۵۰ کيلومېر لېرى په الظبية والجمعة
كې پروت هوتيل (فندق و مطعم الراحة) ته چې له دېخوا تللو نوشاد خواشل
موږ ولار وو خودامھال پكى ھېخوک نه بىكار بدل.

له آبيار سره نبدي موپه يو هوتيل كې د زمزمو د لېرد (سقياز مزم) سپين
تانكر وليد.

دمدينې منوري او مكى معظمي ترمنع پر پروت سرک هوتلونه کم دي له
مدینې خخە مخ پر مكى تروادي ستاره په يوه ساعت كې تر ۲۰۰
متيره د چتىك تگ اجازه شته ده.

له مدینې منوري خخە مخ پر مكى تر هغە ئايىھ چې دمكى او جدي لار
بېلە شوي يا له مكى معظمي خخە ۹۹ کيلومېر لېرى توله لار توره او
سوئىدىلى تىرە ده. كله كله صحرايىي بوتى هم لىدىلى كېرى.

جحفي ته د مكى او جدي دوه لارى ته نا رسيدلى نبى خواتەلار تاوه
شوي همدا راز له عمومي سرک خخە ينبوغ، واشل، ابيار، جحفي او ذهبان ته
هم لارى تاوي شوي دى، اوله دو طرفه سرک خخە جال تاو دى، چې ھېچ
حيوان دوراوبىتلۇ لار نلري.

پرلار خو ئايىھ باغچى او كروندي بىكارى، ونى يې بې مېۋى او له
واڭىرىپونو يازورو خاڭانو خېوبېرى، خونوره توله شىڭلەنە صحراء او توره

تیبه بنکاری له مکې خخه مدینې ته ۲۵ کيلو متراه لېږي د ملک عبدالله بنار گوتۍ دی، دابنار گوتۍ دې لوي او آباد دی، پر لویه لوحه يې (مدینة ملک عبدالله الاقتصادیه) لیکلی دي په دې بنار گوتۍ کې لسکونه لوبي او لسکونه کوچني فابریکې فعالیت کوي، پرلویه لاري د (شرکت رضوي لانتاج غذاه المحدوده) فابریکې لوحه لیکلې دا پره لویه فابریکه ده په دې بنار گوتۍ کې د نارینه وو د تللو او راتللو سړکونه بېل او دېښو بېل دي.

خوهله نېټې له کار خخه منع ندي، بلکې هغوي ته د اقتصادیه غور پدو کې ونډه ورکول شوي او حجاب پري پلی شوي دی، خو په افغانستان کې هرڅه افراطی دې دلته نېټه يا په کور کښول کېږي او يا دومره ازادي ورکول کېږي، چې ټول اسلامي حدود او افغاني دودونه تر پنسو لاندې کوي او اروپايانې هم ورپسي نه رسېږي.

ته مې وزې خوره زه به دې روزې خورم

لس نیمي بجي سحر جدي ته را ورسېدلو، دبنګله دېش مكتب اړوند مزدورانو زموږ سامانونه راښکته کړل او د تللو لپاره يې تاکلي خای ته وېپور، له ترازو سره مو نوبت ونیوه له موږ پرته د نورو هېوادونو دېر حاجیان هم د خپل سامان تللوته په تمه وو، موږ د سامان د تللو په تمه او د کام اير شرکت د ترازو (تلې) مسؤولين بي غمه وو، تر ماسپېښين قضاضوري د ترازو مسؤولين نه معلومېدل.

جده ډېره ګرمه وه آن واسکت هم پکې نه اغواستل کېده، ما خپل سامان ګلاغا او شيخ معصوم علي ته وسپاره او په کوچني مسجد کې ویده شوم، زه ستړی وم که نه هلتنه خوب نه کېده، بېروبار پکې ډېر وو، دېښو غڅولو

خای نه و لو به چې پربیشانی و پورم د چاپنسویالاس به راوېښ کرم، خوبیاهم یوساعت خوب مې وکړ، کله چې ولاړم ګورم هلتنه نه زموږ یو ملګری اونه یې سامان شته دی، مسؤولینوزموږ ملګری پنځلسما په ترازو (تلې) ته لېږدولې وو، چې هلتنه ورغللم نواو به، بیکونه، بکس او خلتې مې نادرکه وي، ژرژر اخوا د بخوا و ګرځیدم یو شی مې یو خای کې اوبل مې په بل خای کې وموندل.

حاجیانو موقع غنیمت ګنلي و هر چا خپل ئان تاله ترازو (تلې) و پريا و ه حج پر ټولو اغبز کړي وو، زما وزن هم درې نیم څلور کيلوکم شوی وو په جده کې مې وزن دوه اتیا کيلو وو.

بالاخره له ډېر انتظار وروسته د کام ایر مسؤولین راغلل او د سامان تلل پیل شول خلک په ترازو ګانو وو پېشل شول، د سامان تلونکیو (وزن کوونکیو) به له واسطه لرونکیو سره اوه، اته کيلو هم ګوزاره کوله او که اته کيلو سامان به یې هم ډېر وو نو خه یې تري نه غونبتل خو چې خوک بې واسطې، بې واکه، ارام او غلى وو، نو د یو کيلو اضافي سامان پیسيې یې هم تري اخستلي، د شرکت لخوا له زمزم سره خلوېښت کيلو وزن ته اجازه وه، خوداسي اوازه وه چې اريانا له زمزم سره پنځه خلوېښت کيلو ګرامو ته اجازه ورکوي، که له خلوېښت کيلو خخه به د خلکو یو کيلو بار هم ډېر وو نو د کيلو پر سر به یې تري ۲۵ ریاله اخستل، دې بې اضافي خلک اړ کړل چې د ترازو له مزدورانو سره پتې اړیکې جورې کړې د زمزم یوه بوشكه چې لس لیتره پرې لیکل شوي وو خو یو ولس لیتره پکې ځایېدل، او حاجیانو هم ډکې کړې وي، حاجیانو غونبتل چې دابوشکه ورته په لس لیترو حساب شي خود ترازو مسؤولینو به تري د یو یا یونیم لیتر اضافي او بو هم ۲۵ ریاله غونبتل بالاخره Ҳینو حاجیانو د ترازو له وزن کوونکیو مزدورانو سره لاس

يو کړ، د یوې بوشکې په سريه یې لس ریاله هغه ته پت ورکړل او بوشكه به یې پرې تپره کړه، په دې ډول لسګونه بوشکې تپري شوې، بل چل یې دا وکړ چې په الوتکه کې لاسي بکس له تللو معاف دي، خلکوبه خپل درانه شيان په لاسي يا دغارې بیک کې واچول ھينې به یې په یوپلاستيك کې واچول دابه له تول خخه معاف وو، زه یو تن پېژنم، چې په بیک کې یې شپارلس کيلو او په پلاستيك کې یې شپږ کيلو وزن ئاخى پرخاى کړى و دا دواړه له تللو معاف دي.

دلته هماغه متل وو، چې (ته مې وزې خوره زه به دې روزې خورم).

له جدي خخه کابل ته

دبار له سپارلو وروسته دوهم پور ته روان شو، دلته له تالاشی تېرېدل سلم له پل صرات خخه تېرېدل دی، په اوږده لیکه کې تالاشی ته ودرېدو تالاشي کونکي سست وو، بیکونه هم په کمپیوټر خارل کېږي او انسانان هم، له هغوشیانو پرته چې د نړیوال معیارله مخې یې په الوتکه کې لېږد بندندی، دلته دوي ځانګړې خوبنې هم درلوډه، ځینې یې ضرره او مجاز شیان یې همنه پرېښو دل.

له تالاشی وروسته په انتظارخانه کې کېناستو، کام ايرلا د مخه راغلي وه، الوتکې ته دورختلو پرمهال زه او عبدالله بیا په مخ کې په بزنس کلاس کې کېناستو د الوتکې استیورد دوه، درې خله موږ ته وویل چې شاته لار شو بالاخره زه پري غوسه شوم ورته مې وویل چې موږ شاته لار شونو خير دلته خوک کېنوی، دا الوتکه خوتو له د حاجيانو لپاره ده او ټوله پري ډکېږي، تا سو د بزنس کلاس لپاره ځانګړې تکتونه نه دي خرڅ کېږي او نه د حاجيانو په تکتونو کې توپیر شته دي، نو بیا د اڅوکې شاته او زګاروئ؟ هغوي هم غلي شول، د اڅوکې په ربستياهم پراخه او پستې وي، خه نور امتیازات یې هم درلو دل.

الوتکه د سعودي په وخت کې په لس کم نهوبجو والوتله لاندې تېه تياره وه، خو خو ځایه مو لاندې په سترو سترو رنګانو سترګې ولګډلې د الوتکې له عملې مو پونښني کولې ځینې یې د سعودي نبارونه رابنودل، یوځای یې بحرین راوښود، خو ددوبې په هوا بیا دشپې تېرېدل بېل خوند لري، ددوبې د اسمانځکو پرده يزاين او نقشه خوک له ځمکې سلم نه پوهېږي، خوله هوا بیادشيې د خراغونو په کتار ونوكې نسه پوهېږي، ددوبې ډېږي

لورپي او سترپي ودانى او سرپونه د ستورو په بنه يا د سپورډمى يادگل
يا گلدان يا مثلث يا ..په بنه دي، دوبى تول خراغان ده خو دبهر غاره يې
رنگين او سپين پرک ده، له وچې بحر ته تللي تول بلونه او سرپونه سپين
پرق بنکاري.

په بحر کې دروانو بېريو خراغونه هم بنکارېدل.

الوتكه د سعودي، بحرين، متحده عربي اماراتو او دايران د بندر عباس
له لاري افغانستان ته لارغلله.

بندر عباس هم روښانه او سپين وو خوددوبى په خېر نه.

الوتكه د سعودي پروخت پاو باندي يوه بجه او د کابل پروخت پاو کم درې
بجي د کابل پر هوایي ڈګر کېناستله.

د جدي گرمى آن د تن واسكته هم راباندي وبستى و خوپه الوتكه کې
هواسره و هغه مې بېرته واغوست زموږ جامه د دوبى (اورپي) و خو دلته چې
كله له الوتكې بنکته کېدلو او سم د الوتكې پورپيو (زینو) ته راغللۇ نو
د کابل د ژمي يخو خپو راباندي حمله و کړه، په لړو خت کې مو يخ زړه ته هم
ورسېد، ماله ئان سره يو پتيو هم سعودي ته وړي وو خودي پتيو ته نه په
مکه، نه مدینه او نه په جده کې ارتیا ولیدل شو، تر پايه مې له بکسه را ونه
هم وبست.

دلته مې ورته سخته ارتیا احساس کړه، خو هغه په بکس او بکس په
الوتكه کې ولايې مورته سپارلى نه و.

كله چې له الوتكې رابنكته شو، نو د هوایي ڈګر په بس موټروکې يې، په
همدي ڈګر کې حاجيانو ته درول شويو خېمومته وروستلو. هلته گازى

بخاری لگولی شوې وي له هري بخارى مو خو خو كى راتاوايى كىرى، شل دقيقى بە تېرى وي چې د حاجيانو پر سامان بار يو موتيراغى او سامان يې بنكتە كەر، حاجيان ورغلل او دخپل سامان لقول يې پكى پىيل كەرل، خود ئىينو خلکو سامان نىمڭىرى و، خو دقيقى وروسته بل موتيراغى زەھم ورغللەم د خپل سامان لتىون مې پىيل كەر، زما سامان پىنځە خايە يانپنځە غوتىي وي، راپولول او پلتەل يې اسانە كار نە وو.

دەپرو خلکو زمزم چې شوي وو د چاله بوشکو نىمي او بە تللې وي زما پە شمول تولو حاجيانو خپل د زمزم بوشكە پە ئانگىرى پلاستيك كې پرپس كېرى وە، خو ڈپرو تە دې كار گتىه نە وە كېرى مالە ئا سره كوم پىنځە ويشت ليترە زمزم را اخستى وو درې ليترە به مې لە مدینىي تر كابله پرلار خېلىي وي نور مې تول بوره او سالىم را ورسول پە زحمت مې خپل سامان بوره او ۳۰۳ موتىرته پورتە كەر، كله چې د تولو حاجيانو سامان بوره او موتىرته و خېژول شونو موتىرود كابل دحضورى چمن ترڅنگ د كابل ننداري مختە د كابل نوين هوپل پر لور حرڪت و كې.

حاجيانو خپل دوستان ھمدلتە راغونىتىي وو، ما خپلې كورنى تە ويلىي وو، چې زمالە ستىبلۇ به نە خوک خبرۋئ او نە بە ڈله مخې تە رائى ماخۇ خوئلە ورتە ويلىي چې زما زوى احمد طارق، ورور مې روح اللە او خورىيى مې رفيع اللە روشن بە زمۇر لە خپل موتىرسە راشىي او داسامان بە راسە و پسىي، بل بە هېخوک ھم نە خبرۋئ، كله چې د جدى ھوايى ڈگر خخە را ووتلىونو كورتە مو خبر ور كەر، دلتە چې لە الوتىكىي رابنكە شونو بىيا مو ھاد ور كەر، كله چې د كابل نوين هوپل مختە را نېدى شو گورو چې هغە د چاخبرە تولە دنيا موتىرۇ او خلکو نيولى ده.

ماته خلکو ویلی وو چې په کابل کي دسامان دښکته کېدلو اوستري مه شي په وخت کې غله او کيسه بران غلاکوي اوله همدي موقع په استفادې سامان پتوي.

پوليسو، هوتيل ته دننه له حاجي پرته بهرنې خلک نه راپرېښودل، حيران شوم چې داپنځه غوتې خنګه دخپلي کورني غروته وسپارم خير سامان مې حاجي ګلاغا او دهغه مورته وسپاره په دي بېروبار او تياره کې د کورني د غربيو موندل هم اسانه کار ندي، خير په تېلېفون مو یوبل موندل، زه بهر راوو تلم ترھرچالومړي زماپخوانې دربور حیات استاد ولیدم پرمایې غږ کې، له ودرې دلوا سره سم یې ګل په غاره کې راواچاوه ویل یې چې نور دوستان هلتنه د هوتيل ددبوال ترڅنګ ولار دي، ده ژرروح الله ته په تېلېفون زما ئاي وښوده هغه هم راغى له ستري مه شي او ګلانو اچولو وروسته مې د هوتيل پر دروازه ورتنوېستل، عسکر راته وویل چې استاده په تلوېزيون مې ستا نصيحتونه او موعظې ليدلي په همدي احترام درسره ملګري پرېبدم چې سامان دي راوباسي که نه له حاجي پرته بل چاته دننه د ورتللو اجازه نه ورکوو، ماهم ورته کوروداني ووايې لارو په یوڅل مو ټول سامان را پورته کې، بهر چې راوطلو نو دومره دوستان مخي ته راغلي وو چې ما یې آن تصور هم نه کاوه زه آن له جلال اباده دهغوي له راتللو خبرنه وم، خوڅوڅله مې غاره له ګلانو ډکه او تشه شوه، زموږ دکورني ډېر غږي او دوستان په جلال اباد کې وو خو بياهم په کمپني کې د کور خواته چې روانې دلنو نو د موټرو سم کاروان راپسي وو، زه ربنتيا هم په دي کار خفه شوم، خو، بنه وه چې تiarه وه، زه د نورو دوستانو په تکلیف هم خفه شوم خو ترھر چا ډېر پر خپل پلار او خپل کوچني زوي رشاد خفه شوم، دوى ته مې وویل چې تاسو ولې په دي یخنې کې ځان په تکلیف کې، خو، بنه ده ورور مې مشق دخپل

موقر ايركند پشن او بخارى همپش فعال ساتي، موقر يې گرم وو، په دې ترتیب مو يو سپېخلى سفر پاى ته ورساوه، داسفر خو په بنکاره پاى ته ورسبد خو دې منزل ته دبیا بیا سفر تنده يې راكې ژوندى کرە هيله ده چې دامې حرمینوته وروستى سفر نه وي او هيله ده چې الله ج دې تولو هغۇ جل وھلو تندە خرۇبە كېرى چې ددې سفر په زمزمو خېلە تندە ماتول غوارپى او الله ج دې دھغۇ كسانو دحج ارمان ھم پورە كېرى چې ماته يې لە حرمینوسرە اشتياق او بې ساري مينه معلومە ده هلته مې ھم ورته دېرى دعاگانې كېرى او اوس يې ھم ورته كوم خصوصاً زما دگران ماما معلم ميرعثمان او زما دكۈچىتىوب دمهال د استاد او ترورزى ملاعبدالجان لالا. تاسو ھم ورته آمين ووايى. لە تاسو درنو لوستونكىو ھم دېرى دېرى مننە چې ددې يونلىك لە لارې پە حرمینو كې راسره و گرەجدلى الله ج دې ستاسوتولىپى شرعىي غوبىتنى ھم پورە كېرى . آمين

ربنا قبل منا انك انت السميع العليم.

حقيار

١٩/٧/١٣٩٠

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library